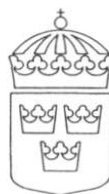

Riksdagens protokoll

1992/93:87

Onsdagen den 31 mars

Kl. 9.00–17.57
19.00–22.06

Protokoll
1992/93:87

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 25 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1992/93:195 till lagutskottet

1992/93:213 till justitieutskottet

1992/93:214 till lagutskottet

1992/93:216 till justitieutskottet

1992/93:222 till lagutskottet

1992/93:225 till EES-utskottet

Skrivelse

1992/93:224 till utrikesutskottet

Motionerna

1992/93:Jo83–Jo92 till jordbruksutskottet

1992/93:K28 till konstitutionsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU28

Kulturutskottets betänkanden 1992/93:KrU14, KrU17–KrU19, KrU21 och
KrU23

Näringsutskottets betänkande 1992/93:NU23

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 mars

Företogs till avgörande lagutskottets betänkanden 1992/93:LU27, LU29, LU30, LU31, LU32 och LU33 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 83).

Lagutskottets betänkande LU27

Reservationen av Holger Gustafsson m.fl. bifölls med 175 röster mot 137 för utskottets hemställan.

Lagutskottets betänkande LU29

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU30

Mom. 2 (anslag till kronofogdemyndigheterna)

Reservationen av Holger Gustafsson m.fl. bifölls med 176 röster mot 137 för utskottets hemställan.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU31

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU32

Mom. 9 (utvärdering av miljömärkningen)

Reservation 1 av Holger Gustafsson m.fl. bifölls med 177 röster mot 138 för utskottets hemställan.

Mom. 10 (obligatorisk miljöfarlighetsmärkning)

Reservation 2 av Holger Gustafsson m.fl. bifölls med 175 röster mot 138 för utskottets hemställan.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU33

Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att jordbruksutskottets betänkande JoU13 och skatteutskottets betänkande SkU20 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1992/93:JoU13 Statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (Jordbruksdepartementet) (prop. 1992/93:100 delvis).

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Anf. 1 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! 1990 var ett historiskt år sett i ett jordbrukspolitiskt perspektiv. Det var året då man beslöt att avskaffa sex årtionden av jordbruksregleringar. Det var det år då den gamla uppgörelsen från mellankrigstiden mellan socialdemokratin och dåvarande bondeförbundet skulle ersättas av något nytt.

Jordbruksprisregleringen var ett barn av mellankrigstidens kris. Den skulle skydda landsbygdens folk från utslagning, och den skulle säkra den inhemska produktionen av livsmedel. Från sin tids utgångspunkter hade den flera goda skäl för sig.

Men den överlevde sig själv. Förhållandena ändrades efter andra världskriget. Ju längre utvecklingen fortskred, desto fler orimligheter uppstod.

När jordbrukets produktivitet ökade, blev inlösensystem och avsättningsgarantier faktorer som drev överproduktionen i höjden.

När överskotten växte, fick stat och skattebetalare bära kostnaden för export till en dumpad världsmarknads låga priser.

När mängdproduktion stimulerades, gynnade detta en överdriven kemikalisering, som blev ett av de stora miljöhoten i landet. Det drev fram onaturliga och ensidiga former för djurhållning.

När konsumtionsmönster och synen på kosten ändrades, kunde det stela regleringssystemet inte följa med.

En grundläggande och allsidig reform blev till slut en nödvändighet. Det var utgångspunkten för det förslag, som den socialdemokratiska regeringen lade fram på basis av en utredning, där alla riksdagspartier medverkat.

Nödvändigheten och förnuftet segrade. Sällan har en så bred majoritet kunnat samlas i Sveriges riksdag för att helt lägga om kursen på ett viktigt samhällsområde.

Regleringssystemet skulle avvecklas. Produktionen skulle anpassas i ekologisk riktning. Kemikaliseringen skulle minska. Exportsubventionerna skulle avvecklas. Jordbruket i norra Sverige skulle ges ett regionalpolitiskt betingat stöd. Ett flexibelt gränsskydd skulle tills vidare behållas för att ge lantbruket andrum att utveckla nya metoder. Parallellt med detta kom en ny djurskyddslag, den mest avancerade i världen, som skulle säkra rimligare och mer naturliga förhållanden för husdjuren.

Budskapet till Sveriges bönder var: Detta skall gälla för överskådlig tid. Efter dessa riktlinjer kan ni planera och förnya lantbruket.

Även om det fanns en osäkerhet inför det nya, visade sig lantbrukets folk vara situationen vuxen. Man har tagit initiativ till nya former för odling och djurhållning. Med sin känsla utvecklade man jordens, växternas och djurens förhållanden. Man har svarat på och litat på de nya signalerna.

Men hur är det i dag, mindre än tre år efter det stora reformbeslutet? Den

person som för tre år sedan var jordbruksutskottets ordförande är nu jordbruksminister i en högerledd regering. I Jordbruksdepartementet är den stora reformtanken glömd.

Nu skall allt kastas om. Nu är signalen: Tillbaka till det gamla! Subventionssystemet skall åter komma till heders. Skattebetalarna skall åter belastas för att finansiera en meningslös dumpning av överskott. Utan minsta hänsyn till den statsfinansiella situationen strör regeringspartierna subventionslöften omkring sig.

Var är nu löftet till lantbrukarna om att reformsystemet skulle hålla och utgöra den nya tidens sunda och goda riktlinjer? Vart tog 1990 års politiska enighet vägen i ett jordbruksutskott där de borgerliga representanterna i dag snubblar över varandra i iver att skaffa fram subventioner åt än den ena, än den andra grödan? Den reform Karl Erik Olsson som utskottsordförande kunde sätta sin signatur under, springer han som statsråd ifrån på punkt efter punkt. Koalitionsbröderna i utskottet springer ännu fortare. Ministern körs över, och statsutgifterna ökar.

Vi vet var skon klämmer. Reformviljan och förnyelsen har fått ge vika för en skråanda och subventionshunger. Riktmärket för denna ofruktbara politik är EG:s gamla föråldrade jordbrukspolitiska system. Man vill med en anpassning tillbaka till det förflutna utnyttja det snåriga reglerings- och subventioneringssystem som i dag belastar 60 % av EG:s budgetkostnader.

Nu kan man visserligen hänvisa till att Sverige ansökt om medlemskap i den blivande europeiska unionen. Men ansökan i sig är faktiskt inget skäl för den omläggning av jordbrukspolitiken som regeringspartierna nu inlett. Det är ju i själva verket så, att alla framsynta EG-politiker inser att detta gamla system måste bort. De allra flesta vill ju i själva verket ha en reform efter 1990 års svenska tankegångar. Men de är för närvarande politiskt så fast i det gamla att förändringen kommer att ta mycket lång tid.

Frågan är då: Skall Sverige redan i förhandlingarna hjälpa till att befästa detta gamla system? Skall vi i Sverige överge våra gamla sunda tankar som vi kämpat för i GATT-förhandlingarna och som behövs som bäst i det framtida Europa? Är det inte i stället ett stöd för reformviljan inom EG som är den riktiga kursen, åtminstone i förhandlingsskedet?

Om vi vill att Sverige skall ha en positiv roll i EG skall vi väl inte genast ge upp sådant som vi vet är ekonomiskt riktigt och miljömässigt ansvarsfullt. Då skall vi tvärtom stödja reformanhängarna i EG med att hålla på vår linje.

Om vi i förhandlingarna i Bryssel bara viker oss ger vi falska signaler, försvagar oss själva och missar att ge positiva bidrag till en sund utveckling av det europeiska lantbruket. Men om vi håller på vår linje bidrar vi till att driva utvecklingen framåt. Att förhandla är inte att underkasta sig motparten. Att förhandla är att tala om och stå för det man vill och tror på.

Dessutom är regeringens politik litet väl beskäftig. Det kan nämligen inte alls uteslutas att en kommande folkomröstning förkastar ett medlemskapsavtal. I själva verket är regeringens politik på jordbruksområdet något som faktiskt riskerar att gynna EG-motståndarna. I ett sådant läge passar regeringens kovändning precis lika illa. Steg tillbaka i ett föråldrat system kan inte motiveras i något läge.

Man hade hoppats att det trots dessa bakåttävanden i regeringspolitiken

ändå funnits något slags enhetlighet. Men inte heller detta kan de fyra partierna åstadkomma.

Jordbruksministern hävdar, i propositioner framlagda i höstas och nu, gång på gång att olika frågor bereds i regeringskansliet. Det saknas en helhetsbild av regeringspolitiken. Och det saknas en ambition och en position i de inledda förhandlingarna.

Jordbruksministern! Vilken är Sveriges position i de förhandlingar på jordbrukets område som redan inletts? Vad är man enig om och vad är man oenig om?

Som på så många andra områden ger regeringspolitiken intryck av splittning och kaos. Jag vill ställa några frågor till Folkpartiet som så ofta talar om konsumenterna. Är ni verkligen anhängare av en återgång till subventionspolitiken? Är de ökade statsutgifterna som de fyra partierna i jordbruksutskottet föreslår egentligen förankrade hos finansminister Wibble? Jag betvivlar det.

Hur mår marknadsliberalerna bland Moderaterna inför utsikten att regleringssystemet kan återkomma? Var står Centerpartiet i den här frågan egentligen? En signal från den centerpartistiske jordbruksministern, ett fyrpartibeslut i utskottet, därtill ett särskilt yttrande som ligger på en helt annan nivå gör att jag undrar vad ni egentligen står för och vad ni egentligen tycker.

Hur känns det för jordbruksministern när han nu gång på gång får smäll på fingrarna när det gäller tvångsträda, inlösenpris, anpassning till EG-system och vilka grödor som skall omfattas av arealersättning? Vad är regeringspolitiken egentligen värd?

Vi socialdemokrater har en annan jordbrukspolitisk linje än majoriteten. Vi håller fast vid 1990 års beslut. Det är den enda rimliga hållningen fram till dess att vi ser ett förhandlingsresultat och ett i en folkomröstning fattat beslut. Det är också det mest sunda, oavsett hur folkomröstningen går.

Den dag Sverige eventuellt blir medlemmar av EG står vi ekonomiskt bäst rustade om vi har balans mellan produktion och konsumtion. Vi står konkurrensmässigt bäst rustade om den miljömässiga utvecklingen fullföljs – det är ju i själva verket till vår fördel. Och genom 1990 års beslut klarar vi ett jordbruk i hela landet.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 2 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Fru talman! Jordbruksministern! Ärade ledamöter! Det är intressant att lyssna till Margareta Winberg, därför att hon egentligen företräder ett slags tänkande som borde vara borgerligt, dvs. avreglering, fri marknad med konkurrenskraft, osv. Med regeringen är det precis tvärtom. Regeringen vill gå tillbaka till ett system som liknar planhushållning. Att det är på det här viset är väldigt intressant att från läktarplats beskåda. Det borde vara tvärtom!

Margareta Winberg angrep inte mig så jag har inte heller någon större anledning att ingå svaromål. Jag ser däremot fram emot jordbruksministerns svar på hennes frågor.

Fru talman! Utskottets betänkande behandlar det svenska jordbrukets an-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

passning till EG. Ny demokrati stöder i stort regeringens förslag, men jag vill gärna göra följande förtydligande:

Svensk jordbruk har länge levt i en hårt reglerad verklighet. Bönderna har anpassat sin produktion till regelverket, vilket har lett till produktion som inte alltid har varit till landets bästa. Principiellt vill Ny demokrati i stället göra bönderna självförsörjande, fria och bidragsoberoende. De förhållanden som gäller för andra små och medelstora företag bör således även gälla för jordbruket. Marknadsanpassning av volym och sortiment samt fri konkurrens på lika villkor är naturliga krav. 1990 års beslut var ett steg i denna riktning.

Efter Sveriges medlemsansökan till EG har dock situationen förändrats. Vi anser att det nu är nödvändigt att så snabbt det är praktiskt och ekonomiskt möjligt anpassa oss till den gemensamma jordbrukspolitiken, CAP, i EG. Det blir således nödvändigt att göra vissa avsteg från tidigare beslut, bl.a. att fortsätta med systemet med reglerade priser samt att införa inkomststöd med bl.a. trädeskrav. Det blir också nödvändigt att bibehålla exportstöd i överensstämmelse med CAP.

När vi väl blivit medlemmar i EG och kan påverka CAP, menar vi att Sverige skall verka för en avreglering inom EG i enlighet med det beslut som vi för Sverige fattade 1990. Under mellantiden gäller det däremot att se till – om uttrycket tillåts – att inte kon dör medan gräset gror. Det gäller att se till att anpassa det svenska jordbruket på ett sådant sätt att behovet av övergångsregler vid ett inträde i EG är minimalt.

Det gäller att se till att svenskt jordbruk är konkurrenskraftigt, med det menar jag kostnadseffektivt. Att det skall vara kostnadseffektivt har i det här fallet egentligen två sidor. Å ena sidan handlar det om den egna förmågan att på ett lönsamt sätt driva ett företag. Å andra sidan handlar det om påtvingade kostnader i form av skatter och pålagor. Sett i ett EG-perspektiv har Sverige de största kostnaderna – bestående av skatter och pålagor – för hela livsmedelskedjan, från bönderna fram till butiksdiskens.

Den av regeringen tillsatta Omställningskommissionen hade till uppgift att anpassa svenska regler till CAP på så sätt att man skulle få ett minimum av övergångsregler. Den har också kommit med förslag som syftar till detta.

Sett i detta perspektiv är de förändringar som utskottet föreslår, trots att utskottet går något längre än regeringen i sina förslag, en logisk följd. Höjningen av inlösenpriset för spannmål från 0:90 kr till 1:05 kr per kg motsvarar i stort sett den kostnadsökning som bönderna fått på grund av kronkursens fall.

Jag menar att bönderna inte kan, som andra småföretagare, styra sina intäkter utan i stort sett är i händerna på ett inköpsmonopol med politiskt satta priser. Det är då rimligt att inlösenpriserna höjs i motsvarande grad som kostnaderna ökar på grund av kronkursens fall. Med de beräkningar som utskottet har gjort blir kostnaden för statskassan en ökning med ca 20 miljoner kronor. Man har då räknat in kostnader såväl för arealbidrag och för spannmålsexport som för omställning. Ny demokrati accepterar denna höjning.

Jag delar utskottets uppfattning att förslaget om att ett slopande av kravet för att få arealbidrag knyts till ett villkor om minst 15 % anslutning av stöda-

realen till omställningsprogrammet kom för sent. Jag har gett uttryck för det i en motion. Det är nödvändigt att ha en längre framförhållning. Det går inte att driva jordbruk med så korta planeringstider som gällt de senaste åren. Det kommer tydliga signaler från fältet, från bönderna, som entydigt pekar mot att just detta är ett av de stora problemen. Jag utgår från att regeringen kommer att ta större hänsyn till detta framöver.

Fru talman! Jag vill nämna några ord om älgdöden. Jag anser att utskottet har behandlat problemet med älgdöden alldeles för lättvindigt. Det är ytterst allvarligt, inte bara för vår älgstam och andra frilevande viltpopulationer, utan även för vår boskap och i sista hand för oss själva. Man har också kunnat påvisa samband mellan älgdöden och den kattdöd som förekommer på sina håll i landet.

En förutsättning för att komma till rätta med detta är att man satsar de resurser som behövs. Detta är en riksangelägenhet och bör således bekostas av statskassan. Ny demokrati har i en motion föreslagit en omfördelning av anslaget till SVA så att 5 miljoner kronor kan avsättas för forskning om älgdöden.

Arne Jansson kommer senare att ytterligare utveckla vår ståndpunkt i detta ärende. Han står ganska långt ner på talarlistan och kan därför inte replikera Ingvar Eriksson som håller utskottets huvudanförande. Men jag hoppas att Ingvar Eriksson ger Arne Jansson en chans till ett replikskifte genom att begära replik på hans anförande.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5 i mom. 63. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 3 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp några noteringar som jag gjorde. Christer Windén säger att bönderna skall bli fria och bidragsberoende. Det är precis det som Socialdemokraternas förslag innebär. Det syftade 1990 års beslut till och det fullföljer vi nu.

Christer Windén sade vidare det som väldigt få – om ens några – vågat säga, nämligen att bönderna kompenseras för kronkursens fall. Det är bra att Christer Windén säger det rakt ut. Bönderna är den grupp i samhället som blir kompenserade för det som hänt under hösten. Alla andra får bära dessa bördor.

Jag blir ganska ilska över Christer Windéns inledande ord. Christer Windén säger att det från läktarplats är intressant att beskåda det som pågår. Jag tycker att Ny demokrati skall sluta att betrakta sig som åskådare på läktarplats. Ny demokrati tillhör numera etablissemangen, som ni nydemokrater tidigare tyckte så illa om. Sluta tala på detta vis!

Christer Windén har i utskottet tillhört majoriteten. Man kan inte sitta på läktarplats när man är mitt inne i smeten.

Anf. 4 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill bemöta det sist sagda först. Att sitta på läktarplats, som jag uttryckte mig, Margareta Winberg, var bildligt talat. Jag har deltagit i alla beslut fattade i utskottet. Jag har hela tiden tagit ställning. Jag har motiverat mina ställningstaganden. Jag kan inte riktigt förstå det hätska angrepp-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

pet på den här punkten. Det är möjligt att det i Margareta Winbergs ögon funnits anledning att klaga på Ny demokrati, men det kan inte jag bedöma. Men jag tycker att hon är ute på djupt vatten om klagomålen riktas mot mig.

Jag vill återkomma till böndernas kompensation. Ny demokrati anser att bönderna själva inte kan styra sina intäkter – mer än i mycket begränsad omfattning. Bönderna är i politikernas händer när det gäller politikernas beslut. Det är politiska beslut som i väldigt stor utsträckning styr böndernas kostnader. Om man begränsar bondens möjligheter till intäkter, men inte förändrar hans möjligheter att ändra sina kostnader, går det inte enligt normala affärs-mässiga principer att göra en lönsamhetsberäkning som går ihop. Det borde även Margareta Winberg inse.

Anf. 5 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Christer Windén har deltagit i utskottsarbetet. Han har avgett sin röst i samtliga fall. Det är bra att påpeka det, och det är bra att han själv säger det. Men ge då inte intryck, när vi har den offentliga debatten och har åhörare på läktaren, av att Ny demokrati står utanför allt det här och nu beskådar ett spel! Ni har deltagit i utskottsarbetet i detta spel, och ni skall också delta här i kammaren i samma spel. Försök då inte ge ett offentligt intryck av någonting annat!

Anf. 6 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill bara mycket kort säga, att avsikten med min inledning var att uttrycka en blandning av förvåning och en smula ironi över det faktum att den borgerliga och den socialistiska sidan har ombytta roller. Det var detta jag konstaterade.

Anf. 7 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! I det här betänkandet kan Vänsterpartiet i stort sett ställa upp bakom den socialdemokratiska politiken. Jag återkommer till den frågan.

I fråga om kostnader, offentliga utgifter och den politiska beredskapen att stå för de åsikterna, har Vänsterpartiet betecknats som den politiska kraft som alltid har stött samhällets krav på resurser att fördela. Det står vi fortfarande för. Det utesluter däremot inte att vi kan ha synpunkter på hur de medel som faktiskt är beviljade används och ha kritiska synpunkter på behovet av dem i olika enskildheter.

Jag kommer här att vända mig i stort sett till jordbruksministern, inte minst när det gäller anslaget till Jordbruksdepartementet i sig.

Om man utgår från att en verksamhet kommer att minska och uppgifterna att kräva mindre tid och mindre resurser, är det naturligtvis inte rimligt att departementets utgifter ökar i takt med att den näring man har att tillgodose som sådan minskar, samtidigt som en avreglering sker. Det borde rimligtvis betyda att departementets uppgifter också minskar.

Vi kan också se på motsvarigheten på verksidan, dvs. Statens jordbruksverk. I realiteten får Jordbruksverket en förstärkning i regeringens budget. Det är tveksamt om den förstärkningen behövs, med utgångspunkt från vad jag sade förut.

Det finns också andra underligheter i synen på omvärlden, som gör att

man kan diskutera kostnadsbesparingar. Behovet av beredskapslagring är ett sådant exempel.

Vilken grund har man egentligen för att påstå att det finns ett stort behov av att bygga upp lagren av handelsgödselkväve och fodermedel? Har det vid något tillfälle varit svårt att få tag i de varorna? Bedömer vi den säkerhetspolitiska situationen som sådan att det kommer att finnas risk för att det skall bli så? Vilken risk kan det finnas, under de närmaste åren, för att man inte får tag på handelsgödselkväve på den internationella marknaden?

Nej, vi behöver naturligtvis inte alls bygga upp lagren av gödselkväve och fodermedel. Vi kan minska dem. Vi kan minska anslaget kraftigt. Vi kan naturligtvis också, analogt med det resonemanget, minska det anslag som bekostar drift och underhåll av de lager som avses.

Nu är det inte stora pengar som vi kan plocka in på det här sättet, men sammantaget börjar vi närma oss 70–80 miljoner per år, och det är ingenting att fnysa åt, i ett läge där vi behöver vända på varje krona.

Självfallet står Vänsterpartiet bakom motion Jo249, som behandlas i detta betänkande, men jag avstår från att yrka bifall till den. Vänsterpartiet ansluter sig till de socialdemokratiska reservationerna till betänkandet.

Anf. 8 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I detta jordbruksutskottets betänkande nr 13 behandlas statsbudgeten för budgetåret 1993/94 vad beträffar huvuddelen av Jordbruksdepartementets område. Det gäller regeringens förslag om anpassningsåtgärder inom jordbruket inför EG-medlemskapet, åtgärder inom vegetabiliesektorn för budgetåren 1993/94 och 1994/95, fodermedelsregleringen, oljeväxtodlingen, stöd till ekologisk produktion, finansieringen av åtgärder inom vegetabiliesektorn och grunderna för anpassningsåtgärder inom animaliesektorn.

Utskottet föreslår att det ursprungliga förslaget om 15 % tvångsomställning av stödareal slopas som villkor för arealersättning. Dessutom föreslås att regeringen prövar möjligheterna att fasa in det svenska omställningsprogrammet i EG:s trädesprogram.

Utskottet föreslår också att arealbidraget skall omfatta samma grödor som det tidigare inkomststödet och att inlösenpriset på spannmål höjs till 1:05 kr per kilo. Arealstödet utgår därigenom även för t.ex. sockerbetor, potatis, arter m.fl. grödor.

I anslutning till anslaget B 5, Stöd till skuldsatta lantbrukare, föreslår utskottet att regeringen gör en snabb översyn vad gäller tillämpningen av denna stödform.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter och avslag på de till betänkandet fogade reservationerna.

Fru talman! Då vi i Sveriges riksdag för snart tre år sedan fattade beslut om en ny livsmedelspolitik fanns det en rad goda skäl bakom. Det gällde att minska bondens och statens förluster av en överproduktion, som fick avsättas på en dumpad världsmarknad. Det gällde att skapa balans mellan produktion och konsumtion i landet. Marknadsanpassning och avreglering var en viktig del, som också syftade till att stärka Sveriges lantbruk och livsmedelsindustri inför den ökande framtida konkurrensen utifrån.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Den dåvarande jordbruksprisregleringen, bestående av ett gränsskydd och en intern reglering, upphörde den 1 juli 1991, varefter priserna på de jordbruksprisreglerade produkterna endast skulle skyddas med hjälp av ett rörligt gränsskydd. Vissa regleringar avvecklades stegvis, medan andra för-
enklades men behölls i avvaktan på resultatet av internationella förhand-
lingar.

Inom Sveriges jordbruk och livsmedelsindustri pågår för närvarande en mycket stark förändringsprocess, med siktet inställt på framtiden. De förut-
sättningar som låg till grund för det livsmedelspolitiska beslutet 1990 har
kraftigt förändrats, men det tycks Socialdemokraterna inte ha insett.

När beslutet fattades om avreglering och omställning frystes den svenska
producentprisinivån, och exportfinansieringssystemet togs bort i avvaktan på
att GATT-förhandlingarna skulle avslutas före årsskiftet 1990/91. Då skulle
man också, efter avslutade förhandlingar, göra reala avstämningar av gräns-
skyddet. Det har givetvis inte kunnat ske. Vi vet alla att GATT-förhandling-
arna fortfarande pågår.

Dessa GATT-förhandlingar syftade till att sänka stöd och skydd för jord-
bruken i medlemsländerna samt att införa mer av marknadsanpassad pro-
duktion. Därmed skulle också de statliga utgifterna minska. Det var viktigt
i sammanhanget att neddragningen av stödet skulle ske ömsesidigt och i
samma takt länderna emellan. Vi i Sverige var pådrivare i denna process och
har den uppfattningen.

Nu, två år senare, har ingen uppgörelse träffats inom GATT beträffande
jordbruk och livsmedelshandel. Dessutom har Sverige inlämnat ansökan om
medlemskap i EG/EU. Svensk livsmedelsproduktion har därför hamnat i en
ny och annorlunda situation än vad som avsågs. Omställningspolitiken har
gått i stå, och de frysta produktprisinivåerna har i stället lett till sjunkande
produktpriser. Då kostnaderna ännu inte sjunkit i samma takt utan i stället
ökat, har lönsamheten kraftigt försämrats. Detta har tillsammans med kraf-
tigt minskade skördar inom många av landets bästa odlingsområden under
1991/92 skapat en ekonomisk kris inom jordbruket. Margareta Winberg
tycks vara fullständigt omedveten om denna verklighet.

Den här krisen måste givetvis övervinnas. Sverige skall, enligt regeringens
mål, ha en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindu-
stri vid tidpunkten för EG-inträdet. Därför krävs att de svenska pris-, stöd-
och kostnadsnivåerna anpassas snarast. 1990 års beslut måste korrigeras och
anpassas på ett sådant sätt att vi får ett jordbruk och en livsmedelsindustri
som kan överleva och utvecklas, med de nya förutsättningar och spelregler
som ett medlemskap innebär. Svenskt jordbruk har, menar regeringen, goda
möjligheter, förutsatt att man får arbeta på lika villkor – det är det rege-
ringen för fullt är i färd med att göra.

Socialdemokraterna är tydligen inte beredda att ge dessa möjligheter, och
det är mycket anmärkningsvärt. Med deras politik är risken uppenbart
mycket stor för att stora delar av landets livsmedelsproduktion slås ut under
tiden fram till EG-inträdet. Det kan betyda en katastrof för landsbygden,
med ytterligare många förlorade företag och arbetstillfällen.

Inser ni socialdemokrater inte vad det kan betyda för sysselsättningen i
Sverige när ni driver en så ansvarslös politik som ni gör i det här avseendet?

Vi menar att infasningen i EG:s jordbrukspolitik är nödvändig och måste påbörjas redan nu. Regeringen har sagt att vi skall göra en fullständig integrering, därför att det är det enda sättet att bibehålla en rättvis konkurrensmöjlighet för svenska livsmedelsproducenter.

Det är också mycket märkligt att ni socialdemokrater inte inser att den politik ni i dag för inte ligger i konsumenternas intresse. Det är uppenbart så att konsumentintresset äventyras genom er politik.

Ni har dessutom, från ledande socialdemokratiskt håll, hävdatt att jordbruket borde stå utanför EG-infasningen och utanför EG över huvud taget. Hur ni kan hävda en sådan synpunkt förstår jag inte. Ni kör antagligen ett dubbelspel. Det skulle vara intressant att i dag få ett klart besked av Margareta Winberg vad ni vill: Vill ni ge svensk livsmedelsproduktion rättvisa villkor? Vill ni att vi skall gå in med jordbruket i EG? Eller hur vill ni ha det?

Om Socialdemokraternas politik hade haft majoritet i dag, tror jag att effekterna skulle ha blivit förödande också för det långsiktiga konsumentintresset. Man måste ställa sig frågan: Vad händer om stora delar av svensk jordbruk och svensk livsmedelsindustri slås ut under åren fram till EG-inträdet? Ja, vad beträffar jordbruket försvinner givetvis alla de unga lantbrukarna och de som vill bli bönder under tiden – det var de som skulle bli den svenska landsbygdens framtid.

När det gäller livsmedelsindustrin skulle genomflöde och omsättning i fabriker minska, vilket skulle få till följd att kostnaderna per producerad enhet färdig vara ökade. Då skulle inte konkurrensmässiga priser kunna uppnås. Ännu fler företag skulle slås ut.

Konsumenterna kan då inte längre erhålla de svenskproducerade livsmedel av hög kvalitet som de så gärna vill ha. Beroendet av import skulle öka, vilket så småningom skulle kunna visa sig vara mycket ödesdigert.

Världsproduktionen kan dessutom komma att minska om intentionerna i GATT-överläggningarna vinner framgång. Man har ju i alla länder ambitionen att sänka stöd till och skydd för jordbruken och på det sättet införa en mer marknadsanpassad produktion. Det leder naturligtvis till att vi får bättre balans mellan produktion och konsumtion. Var står då det land som har slagit ut kanske hälften av sin egen livsmedelsproduktion? Var står det landets konsumenter när man blir beroende av kraftigt stegrade världsmarknadspri- ser? Det landet får dyrt betala detta, och konsumenterna får känna otrygghet.

Man kan bara tänka sig vad som skulle inträffa om det skulle bli skördebortfall i några av världens allra viktigaste produktionsområden. Då går världsmarknadspiserna våldsamt uppåt. Om vi då har slagit ut stora delar av vår egen produktion blir det konsumenterna som dyrt får betala detta. Det är givetvis ett skräckscenario. Detta får aldrig inträffa. Det får inte bli verklighet.

Hoten kan elimineras. Det kan ske genom en realistisk och verklighetsanpassad förändring av jordbrukspolitiken, som i praktiken innebär en komplettering och förändring av 1990 års livsmedelspolitiska beslut och genom en infasning i EG:s jordbrukspolitik, som jag tidigare har angivit, med allt vad det innebär. Kostnader som är beroende av politiska beslut måste sänkas kraftigt och i många fall helt tas bort. Det är regeringen inne på. Reglerings-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

avgifterna kommer att försvinna på handelsgödsel och växtskyddsmedel, och miljöavgifterna kommer att minskas. Detta är ett led i att stärka konkurrenskraften.

Socialdemokraterna vill gå motsatt väg och göra om regleringsavgifterna till miljöavgifter. De sänker inte kostnaderna i svensk livsmedelsproduktion. De ökar dem och minskar konkurrenskraften. Ni måste vara medvetna om detta.

Inga nya och fördyrande krav på djurhållning och miljö skall beslutas med mindre än att konkurrentländerna gör detsamma. Vi har i dag redan högre krav. Vi för också diskussioner om på vilket sätt man under en övergångsperiod skall kunna kompensera svenska producenter för dessa merkostnader. Vi vill självfallet behålla en hög nivå när det gäller djurskydd och miljökrav.

Gränsskyddsförändringar kan givetvis inte ske utan att de kopplas till effekterna på produktionsbalansen. Detta är regeringen också medveten om. Effekterna av andra länders skattefinansierade dumpning är kanske det allra största problemet för den svenska marknaden. Jag är övertygad om att detta, om det fortsätter ograverat, kan bli den dolkstöt som slår ut stora delar av svensk livsmedelsproduktion. Det är därför som vi inte ensidigt kan gå in och kraftigt sänka gränsskyddet. Man måste hela tiden ta hänsyn till de reella effekterna av sådana handlingar.

Man har gjort stor affär av exporten. Det är en fråga som kommer upp i nästa betänkande. Men jag måste ändå säga att vi, nu när vi skall gå in i EG, kommer in i en helt ny situation. Vi har tidigare inte varit inriktade på export. I Sverige har vi varit inriktade på att producera för hemmamarknaden. Nu måste vi ut på en större marknad på grund av att vi i ett EG-perspektiv öppnar våra gränser för andra länder. Det är då självklart, logiskt och riktigt att regeringen försöker skapa förutsättningar för svenska livsmedelsproducenter att etablera sig och starta på en större marknad. Det är ingenting som man gör dagen efter EG-inträdet, Margareta Winberg. Det är fråga om en infasning och en förberedelse för det nya och stora, som vi måste påbörja redan i dag.

När vi nu har tittat på det här betänkandet kan vi konstatera att Socialdemokraterna går emot majoriteten. De säger nej och reserverar sig mot naturliga och viktiga saker som vi anser att det är ansvarsfullt att ta ställning till. Vi vill ha en infasning i EG. Vi vill ta vara på de möjligheter som svensk produktion har i det långsiktiga perspektivet. Det gäller att vi visar att vi menar allvar. Vi beklagar djupt att Socialdemokraterna inte är beredda att ställa upp på det som är verklighetens krav.

Reglerna för nästa år bereds just nu i Jordbruksdepartementet. Regler om vad som gäller för vegetabilieproduktionen och djurproduktionen måste klarläggas i god tid, inte minst inför höstsådden, så att dessa kan gälla inför 1994 års odling och skörd.

Arealersättningen fr.o.m. 1993 kommer att bli 700 kr per hektar och inlösenpriset 1,05 kr. Kostnaderna bedöms täckas inom ramen för regeringens förslag. Möjligheterna att gå in i omställningen finns också kvar under 1993, men vi vet att ambitionen att göra det i detta nya läge inte är så hög.

Efter Margareta Winbergs inlägg måste jag fråga: Har ni socialdemokrater inte insett att fundamentala förändringar har skett efter det att vi fattade

beslutet om en ny livsmedelspolitik 1990? Det verkar som om ni är på kollisionskurs med verkligheten. Om ni inte vill ge svensk livsmedelsproduktion rättvisa förutsättningar äventyrar ni också konsumentintresset.

Vi måste ta oss samman för att verkligen presentera en jordbruks- och livsmedelspolitik som har framtiden för sig. Vi måste vara verklighetsanpassade och verklighetsanknutna. Verkligheten kan ingen springa ifrån, inte ens Socialdemokraterna.

Jag yrkar alltså bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande och avslag på reservationerna som är fogade till betänkandet.

Anf. 9 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Det är intressant att Ingvar Eriksson tar upp konsumentperspektivet. Det är särskilt intressant i kombination med att majoriteten vill avskaffa prisregleringar på handelsgödsel och växtgifter.

Ni motsätter er att ytterligare restriktioner införs, om de inte finns i andra EG-länder. Är detta att gå konsumenternas ärenden? Jag tror nämligen att konsumenterna inte vill ha handelsgödsel och växtgifter i så stor utsträckning som fallet är i dag. Det är därför som vi säger nej till detta. Det är därför som vi vill återinföra dessa avgifter. Vi vill införa en kadmiumavgift.

Ingvar Eriksson säger att det inte får ställas några nya krav. Om jag förstår honom rätt betyder det att det som jordbruksministern upprepade gånger skriver i olika propositioner om att förslag om en kadmiumavgift för närvarande bereds inom regeringskansliet aldrig blir något förslag. Det skall bli intressant att se vem som egentligen bestämmer i den frågan.

Ingvar Eriksson säger att förutsättningarna har förändrats. Vad är det då som har hänt? Jo, vi har lämnat in en ansökan om medlemskap i EG. GATT-förhandlingarna har inte gått som vi hade trott. Skörden i fjol blev dålig. Det sista hör inte alls hemma i det här sammanhanget, därför att skördenivåerna regleras genom Skördekadefonden. Detta skall då inte föras in i ett långsiktigt jordbrukspolitiskt tänkande.

Jag vill upprepa det som jag sade förut. EG-ansökan i sig innebär inte att vi måste lägga om kurs. Det är när vi vet om och när vi blir medlemmar som vi skall anpassa oss till ett sådant system. Visst är det fel, Ingvar Eriksson, att nu tala om för vår motpart i Bryssel att vi redan anpassar oss. Vad har vi då för krav att ställa i förhandlingssituationen?

Ingvar Erikssons sätt att uttrycka sig visar också på den bristande respekt för demokratin som Moderaterna har. De säger: *när* vi blir medlemmar i EG. Tänk om folkomröstningen resulterar i ett nej och vi i förväg har anpassat jordbrukspolitiken. Vad gör vi i det skedet? Det har jag aldrig lyckats få svar på, men Ingvar Eriksson kanske kan ge mig svaret.

Till sist: Hur kan Moderaterna – som i andra sammanhang är så måna om statens pengar, som i alla sammanhang talar om att budgetunderskottet måste pressas ned, som anger förslag som drabbar arbetslösa och sjuka för att sänka kostnaderna för staten – medverka till att budgetunderskottet ökar?

Anf. 10 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Margareta Winberg säger att vi vill förändra fullständigt. Det vi vill göra är att anpassa oss och ta hänsyn till verkligheten. Så enkelt är det.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Det är uppenbart att vi har ansökt om medlemskap i EG. Vi har också inlämnat förhandlingskraven. De drivs, förhoppningsvis framgångsrikt. Vad jag vet har Socialdemokraterna ställt sig bakom det tal som Ulf Dinkelspiel har hållit. Men Margareta Winberg talar precis som om hon helt är emot detta. Hon menar att vi skulle lägga oss platt om vi säger vad vi tycker. Det är väl nödvändigt när vi upplever situationen i dagens jordbruk och livsmedelsindustri.

Jag har i mitt anförande framhållit hur mycket det jobbas för att det också i framtiden skall skapas förutsättningar för den här näringen, den här livsmedelsindustrin och för en inhemsk livsmedelsproduktion i konsumenternas intresse. Det är detta som det gäller. Med den inriktning som Margareta Winberg har äventyras dessa intressen.

Margareta Winberg säger: Tänk om demokratin visar att vi inte skall gå med i EG. Var står vi då? Jag kan gärna svara på det. Då står vi i en svår situation, men det förändrar egentligen inte kraven på oss att vi skall anpassa oss till omvärldens jordbrukspolitik. Jag är fullständigt övertygad om att vi också i framtiden kommer att få en väldig press mot vår gränsskyddstanke. Var står vi den dag när vi har en hög tullmur att gå över in i EG, och EG inte har någon tullmur kvar?

Det är då jobben slås ut. Det är då vi får högre kostnader för vår mat. Vi hamnar i en beroendeställning, i synnerhet i det långsiktiga perspektivet, om vi t.ex. har avvecklat en stor del av vår egen livsmedelsproduktion. Det här strider inte mot vad som krävs. Jag är övertygad om att vi, om vi inte kommer med i Europamarknaden, ändå på alla sätt måste anpassa oss så gott det går. Men det blir ännu värre än i dag. Det är därför som jag beklagar att ni socialdemokrater inte riktigt helhjärtat vill ställa upp.

Det drabbar jobben, Margareta Winberg. Ni brukar ju tala mycket om arbetslöshet. Vet ni hur många som är sysselsatta i den här branschen? Tänk innan ni handlar!

Anf. 11 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på en av de sista frågorna, nämligen hur Moderaterna i detta statsfinansiella läge kan bidra till att budgetunderskottet ökas. Så blir det ju för kommande budgetår, som vi nu diskuterar.

Det som händer om jordbrukspolitiken förändras på det sätt som ni vill, är ju att ett ökat överskott stimuleras. Det ökade överskottet pressar ner priserna. De låga priserna leder till kompensationskrav från lantbrukarna, i form av arealersättning och annat. Detta är kompensation som skattebetalarna skall betala, vilket i sin tur ju ökar på budgetunderskottet eller medför att man måste göra någonting åt andra delar i statsbudgeten.

Jag är ganska övertygad om att skattebetalarna och konsumenterna – om de fick en liten inblick i denna framtidsvision, om de fick klart för sig hur mycket skattepengar som skulle stoppas i lantbruket för att det skall gå ut på en dumpad världsmarknad – inte ställer upp.

Ingvar Eriksson säger att vi har ställt oss bakom Ulf Dinkelspiels tal. Ja visst, men det som jag i dag frågar är: Vilka är de konkreta kraven? Var är Sveriges position när det gäller förhandlingsläget? Vi har ju förhandlat ända sedan den 1 februari. Då inleddes förhandlingarna. Än i dag vet vi inte vilka

krav som den svenska regeringen ställer på jordbrukets område. Kanske har Moderaterna någon åsikt i frågan.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Anf. 12 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Margareta Winberg tar här upp budgetfrågan. Vi har gjort bedömningen att detta skall täckas inom ramen. Jordbruksutskottets bedömning är att det kan slå på 20 miljoner kronor upp eller ned. Men det beror helt och hållet på vad som händer.

Ni räknar med att många fler bönder går in i omställningsprocessen 1993. Vi räknar med att det är väldigt få som gör det. Där kan det bli en skillnad. Det är i så fall någonting som beror på tidigare fattade beslut. Vi menar att det där finns ett visst utrymme för korrigering, genom att omställningspolitiken har gått i stå. Det är de facto verkligheten.

Det förs ett resonemang om att vi skulle ösa ut skattebetalarnas pengar till jordbruksnäringen, men det är inte sanning.

När det gäller exportstödet, som vi precis har behandlat i jordbruksutskottet, är det fråga om att ta vara på de långsiktiga svenska intressena. Vi har nämligen inte tidigare varit inriktade på att exportera livsmedel, utan bara på att producera för vår egen hemmamarknad. När vi nu i EG-perspektivet öppnar gränserna kommer det in produkter utifrån, och vi måste etablera oss som jämbördiga konkurrenter på en stor marknad. Det kan ge stora möjligheter, men det är inte gratis. Det gäller för oss att se till att vi på något sätt börjar stimulera detta, för vi har på politisk väg tidigare hindrat Sverige från att exportera på ett med andra länder jämbördigt sätt.

Vi vet alla att man inom EG har mycket stora exportsubventioner, vilket jag sade. Men det är inte sådana vi föreslår nu, utan det är helt andra saker. Det är för att stimulera handel med högt förädlade och högvärdiga produkter och för att kontakter skall etableras som vi lägger fram detta förslag.

Jag förstår inte varför Margareta Winberg inte inser att vi måste se framåt. Vi kan inte vänta och vänta. Detta är i grunden fråga om en biologisk näring, som måste ha långsiktiga och klara linjer. Det sade Margareta Winberg inledningsvis, men hon är inte beredd att korrigera när det är nödvändigt. Det är däremot regeringen. Det är vi faktiskt eniga om, Margareta Winberg. Det är en enig regering som står bakom detta. Därför tror jag också att vi skall få igenom förslaget i Sveriges riksdag.

Talmannen anmälde att Margareta Winberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 13 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! 1990 lade vi i jordbruksutskottet ned ett betydande arbete på att skapa enighet och långsiktighet i den svenska jordbrukspolitiken. Vi har genom det beslutet skapat en förbättrad konkurrenskraft för det svenska jordbruket. Vi har också underlättat ett inträde i EG:s jordbrukspolitik. Jag har i och för sig ingen större önskan än att vi skulle kunna fortsätta i den samtalsanda som rådde 1990 för att också fortsättningsvis uppnå enighet i de här frågorna.

Den politiska situationen är naturligtvis förändrad. Debattklimatet i jord-

bruksfrågorna är möjligen också litet förändrat. Margareta Winberg tar upp en del frågor som jag gärna vill nämna här.

Margareta Winberg säger att reformtanken är glömd. Jag kan lova henne att den inte är glömd. Men genom vår ansökan om medlemskap i EG har förutsättningarna delvis förändrats. Vi vet att CAP, den gemensamma jordbrukspolitiken i EG, är en obligatorisk del som vi måste vara med i om vi tänker bli medlemmar i EG. Då måste vi arbeta med de förutsättningarna.

Ett annat påstående som Margareta Winberg gör från talarstolen är att vi nu skall dumpa vårt överskott. Det är naturligtvis alldeles fel. Ingvar Eriks-son tog också upp den här frågan. Förra året lade jag fram ett förslag som ledde till att vi fick fram 60 miljoner för vissa exportstimulerande åtgärder. Det är litet trögt att få den svenska livsmedelsindustrin att aktivera sig för export. Jag kan förstå det, eftersom man inte har med omvärlden likvärdiga konkurrensförhållanden.

Vi avser inte att sträva efter att återgå till det gamla systemet. Men inför ett förestående öppnande av gränserna gentemot EG måste vi stimulera livsmedelsindustrin att vara med på den kommande marknaden. Det är därför som vi, i en proposition som inte behandlas i dag, har lagt fram förslag om detta.

Jag tycker också att det är viktigt med nyanser när det gäller förändringarna i 1990 års beslut. Det är inte fråga om att springa ifrån grundtankarna, utan det är fråga om, som det också står i direktiven till omställningskommis-sionen, att stämma av och anpassa mot den kommande politiken i EG. Jag vill gärna peka på att vi ofta, i varje fall i departementet, talar om den kommande EG-politiken. Vi är medvetna om att EG-politiken förändras. 1992 beslutades en förändring som varar t.o.m. 1995 och att man därefter skall fortsätta förändringsarbetet.

Jag var så sent som i går i Bryssel och talade bl.a. med vice ordföranden Christophersen om hur den här frågan egentligen ser ut. Hur stort är det ekonomiska problemet med jordbruket i EG:s budget? Dess bättre uppfattade jag två signaler i går. Den ena var att man klarar EG:s jordbruksbudget genom att man håller ganska hårt på att den inte får öka mer än tre fjärdedelar av vad den totala budgeten ökar, dvs. volymen till jordbruksstödet skall ner. Man kommer att förändra, men man kommer att förändra i en något långsammare takt än vi har gjort.

Jag tror i och för sig att vi i Sverige är ett gott exempel. Vi vågar ta till litet mer drastiska åtgärder än omvärlden. Men vi måste nu tänka mer på att gå i takt än vi har gjort tidigare.

Margareta Winberg säger att regeringen saknar ambition och att vi inte har några bestämda positioner.

För det första skulle jag vilja säga att detta inte är så alldeles enkelt. Det är inte som att köpa en bil. Det finns ett högt pris som säljaren vill ha och ett lägre pris som köparen vill ge. Detta är utomordentligt komplicerat. Det vet alla som jobbar med det.

Det officiella grunddokumentet – möjligen finns ett annat dokument i regeringskansliet, men det är inte alldeles officiellt – är Ulf Dinkelspiels tal vid inledningen av förhandlingarna. Utifrån dessa grundsatser har vi gått vidare och har i dag i stort sett utarbetade positioner på de flesta detaljområden.

Det är inte sant att förhandlingarna i egentlig mening har börjat. Förhandlingsarbetet har börjat. Acquis-genomgången går nu mycket bra. Vi räknar med att vara färdiga med den genomgången i början av juni. Därefter tar de direkta förhandlingarna vid. Jag hoppas precis som tidigare kunna informera såväl riksdagens partier som EG-delegationen om vad vi kommer fram till och föra samtal om detta.

Huvudpunkterna i den svenska positionen är att behovet av övergångsåtgärder för jordbruket skall vara ett minimum när vi går med i EG.

För det andra är regionalpolitiken en av de viktigaste frågorna. Vi skall få ett regionalt system som säkrar den produktion som vi har i norra Sverige. Det kan också behövas ett stöd för skogs- och mellanbygderna i södra och mellersta Sverige och för öarna.

Det är omöjligt att före förhandlingarna i detalj säga hur detta skall se ut. EG har en stor flora av stödssystem som man måste bringa att samverka i det här sammanhanget.

För det tredje är vår linje att bevara och behålla våra krav när det gäller miljö, djurskydd, veterinära frågor och fritidssanitära frågor. Det är en styrka för oss att vi ligger i täten i den europeiska utvecklingen. Det är mycket intressant för mig att möta mina kolleger ute i Europa, naturligtvis främst i den nordvästra delen. De säger: "Det är bra att ni svenskar är med och för den här debatten, för vi behöver skärpa oss. Många är på väg, och fler kommer efter." Det kan vara litet jobbigt för det svenska jordbruket ett tag, men jag är övertygad om att det vi har gjort och gör innebär en konkurrensfördel i något längre perspektiv.

För det fjärde handlar det om de olika delarna av produktionen. Där har vi slagit fast från början att mjölkproduktionen är ryggraden i det svenska jordbruket. Den är också väldigt viktig för de mer glesbefolkade och litet "sämre" delarna av Sverige. Där skall vi se till att vi får en rimlig andel av EG:s kvot. Vi kan inte undvika det förhållandet att vi får en andel, en landskvot, som sedan på något sätt skall fördelas. Vad gäller detaljerna i övrigt hoppas jag kunna återkomma vid ett senare tillfälle.

Vidare säger Margareta Winberg, alldeles korrekt, att vi inte skall utesluta ett nej i folkomröstningen. Jag döljer för min del inte att jag har ambitionen att i förhandlingarna på detta område visa upp sådana resultat, att vi efter förhandlingarna med gott samvete kan gå ut och rekommendera alla människor att rösta ja. Men vi skall ha respekt för demokratin. Vi måste naturligtvis följa resultatet av en folkomröstning. Detta har vi sagt länge.

Däremot vill jag göra klart att det som hände på senhösten 1990, när den dåvarande socialdemokratiska regeringen tog ställning till att så småningom lämna in ansökan om EG-medlemskap, och det som hände när vi lämnade in ansökan har förändrat den svenska debatten om vår relation till omvärlden. Jag vill gärna slå fast att vi aldrig i Sverige kommer tillbaka till den situation som rådde före inlämnandet av medlemskapsansökan.

Debatten om att se Sverige som en mera integrerad del av Europa har startat och pågått nu ett bra tag. Den kommer att fortsätta. Ur den synpunkten är det naturligtvis också viktigt för jordbruket att vi ser jordbruket som en integrerad del av jordbruket i vår världsdel. Det vore orimligt att sträva efter att anpassa Sveriges jordbruk till världsmarknaden, medan resten av jord-

bruket i Europa anpassades till Europa. Vi skall vara på det klara med den skillnad som detta innebär.

Sedan kan man alltid fundera över det hela och tycka att det känns att man blir överkörd av utskott och riksdagsbeslut. Jag tycker att de är rimligt att riksdagens ledamöter gör det. Jag gjorde det också på den tid jag satt i riksdagen. Det är naturligtvis litet blandade känslor, och det är inte så konstigt med det.

I november förra året lade Omställningskommissionen fram en analys. Kommissionen föreslog ungefär följande. Man måste sänka priserna till bönderna och till konsumenterna. Man måste sänka den totala stödnivån i Sverige, och kostnaderna i produktionen måste också sänkas. Sedan hände någonting – och det var egentligen med de premisserna som budgetförslaget skrevs – nämligen att vi inte längre kunde hålla kronans fasta kurs. Den släpptes den 19 november. Därefter är inte analysen lika enkel.

En sak som är viktig att notera när det gäller en reglerad näring som jordbruket är att importen till jordbruket inte är reglerad, dvs. att en sjunkande svensk kronkurs ökar kostnaderna för alla importerade insatsvaror i jordbruket. Däremot kan inte priserna på produkterna ökas, eftersom de är reglerade genom det system som vi har och genom riksdagsbeslut. Ur den synpunkten kan jag alltså ha förståelse för att man nu under våren har funderat igenom dessa frågor i jordbruksutskottet och kommit fram till ett annat resultat än vi i regeringskansliet under hösten.

Att sänka prisnivån och stödnivån är någonting som egentligen fortfarande gäller. Vi har lagt fram en proposition om detta, som jag nyss nämnde. Den behandlas just nu i jordbruksutskottet. Vi förbereder och bereder i regeringen – jag skäms inte att upprepa det, Margareta Winberg, för jag tycker att det är bra att regeringen bereder saker och också skall göra det enligt konstitutionen – frågan om 1994 års växtodling. Vi hoppas inom kort kunna återkomma till riksdagen med förslag om detta.

Fru talman! Jordbruket och andra biologiska näringar är våra gröna resurser. Ibland talar vi om skogen som vårt gröna guld. Jag skulle vilja säga att rätt utnyttjat är också jordbruket, om inte en guldgruva, så i alla fall en väldigt värdefull resurs. Den biologiska produktionen kommer att få en större betydelse i framtiden.

Användningen av fossila bränslen är förmodligen ett av de allra största globala miljöhoten i dag. Den ger upphov till försurande utsläpp och växthuseffekt. Genom att börja använda mer biologiska råvaror och mindre av de fossila kan vi komma bort från dessa problem. Jordbruket har en viktig funktion som producent av nya rena råvaror till industri och energi. Jordbruket kan användas som en resurs i miljöarbetet.

Värdet av ett öppet kulturlandskap är omvittnat, inte minst här i riksdagen. Jag vill slå fast att det är nödvändigt med ett öppet och levande kulturlandskap. Vi får inte stanna vid att enbart kräva ett öppet landskap.

Jag har många gånger tidigare, och även här i dag, betonat vikten av att det finns en bred politisk uppslutning kring jordbrukspolitiken. Inom jordbruket behövs långsiktiga hållbara beslut som inte ändras för mycket och för ofta. Det vore därför också bra med en stor majoritet. Det vore bra om man

nu kunde samla många partier bakom de nödvändiga anpassningarna och avstämningarna av 1990 års beslut.

Jag är litet oroad över att det största oppositionspartiet inte vill medverka till dessa nödvändiga justeringar. 1990 års beslut kommer att underlätta ett medlemskap i EG, men det räcker som helhet inte för att uppnå medlemskap. Justeringar måste göras i så stor enighet som möjligt.

Sverige finns i Europa. Det är i denna miljö som också svenskt jordbruk skall finnas. Att försöka anpassa det till något annat, t.ex. de låga dumpningspriserna på världsmarknaden, är naturligtvis både orealistiskt och felaktigt. Vi har i Sverige ett effektivt jordbruk. Vi älskar vårt kulturlandskap. Vi har ren och bra mat. Vi bör vara rädda om dessa resurser. Det hoppas jag att även Margareta Winberg och Socialdemokraterna vill vara.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Anf. 14 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jordbruksministern är en modig man som över huvud taget har kommit hit. Jag ler litet i mjugg när jag hör jordbruksministern säga att han har "förståelse för att utskottet förändrar propositionerna".

Det var milt uttryckt. För vad som är fallet just nu är att jordbruksministern och regeringen saknar stöd i riksdagen, inte bara när det gäller de fyra punkterna, nämligen tvångsträda, antalet grödor som skall omfattas av arealersättning, inlösenpris och EG-anpassning, utan också beträffande det som vi nu håller på att behandla och skall besluta om. På punkt efter punkt gör den borgerliga majoriteten upp med oss eller driver sin egen politik i strid med jordbruksministern och regeringen. Det handlar om fruktodlingen, fisket och grönmjölksproduktionen. Man avstyrker vissa delar av den proposition som har med animaliesektorn att göra.

Därför är det litet – jag vet inte vad jag skall använda för uttryck – konstigt att höra ministern som företrädare för regeringen säga att han har förståelse för att utskottet avstyrker regeringens propositioner.

Jag blir häpen när jag hör jordbruksministern säga att reformtanken inte är glömd. Vad var bakgrunden till reformen? Jo, det var att man skulle avskaffa regleringarna, gå mot ett mer ekologiskt jordbruk, stödja norra Sverige och att man skulle göra den neddragning som var nödvändig, eftersom det fanns en överproduktion i södra och mellersta Sverige. Utvecklingen går nu i stället i helt motsatt riktning. Då kan man väl inte hävda att reformtanken inte är glömd! Den kanske finns någonstans, men den omsätts verkligen inte i praktisk politik. Tvärtom, nu återinförs regleringarna, och de metoder som skulle göra det möjligt att ha ett mer ekologiskt jordbruk avskaffas. Stödet till norra Sverige dras ned. Man förskjuter subventionen från norr till söder, från mjölk till spannmål. Ändå hävdar jordbruksministern att mjölkproduktionen är ryggraden inför EG-förhandlingarna!

Eftersom jordbruksministern talar om en viss positionsbestämning, vill jag ställa en fråga. Jag skall tala på LRF:s stämma i Östersund. Jag vet att man där kommer att fråga mig hur det blir med Norrlandsstödet. Jag får tyvärr säga att stödet är neddraget i årets budget. Regeringen hade inte större ambitioner än så det här året. Men jag vill veta om jag kan säga att rege-

ringen är beredd att inta en position på den här nivån och att detta är vårt utgångsläge i förhandlingarna.

Det finns en statlig utredning som har visat att om vi nu skulle överföra EG:s regler till det svenska jordbruket, skulle stora delar av det norrländska jordbruket slås ut och därmed också livsmedelsindustrin.

Anf. 15 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det är litet konstigt att Margareta Winberg blir häpen när jag talar om förändringar i regelverket. Vi återinför ju inte regleringar i det svenska systemet som ett led i 1990 års beslut. Det är faktiskt fråga om avstämningar och justeringar för att vi skall få ett system som mera liknar EG:s. Det är en direkt åtgärd i linje med de strävanden vi har när det gäller medlemskap i EG – där tror jag att partierna egentligen inte har olika uppfattningar i princip.

Margareta Winberg tycker att det är konstigt att jag inte blir mera upprörd över att bli överkörd. Jag försökte förklara att det har hänt ganska mycket sedan vi gjorde det grundläggande arbetet i budgetpropositionen. Dessutom har jag tidigare varit med så pass mycket i jordbruksutskottet att jag har lärt mig att inse att utskottet kan ändra i regeringsförslag. Det gjorde man även på den förra regeringens tid. Så det är inte precis någonting nytt.

När det gäller frågan om Norrlandsstödet, både beträffande positionen i EG-förhandlingarna och beträffande dagsläget vill jag säga följande. Vi har inte dragit ned på Norrlandsstödet i den här budgeten. Det ligger kvar på samma nivå som föregående år, men det har skett en viss uppjustering som en anpassning till kostnadsläget. Om man strikt följde 1990 års beslut, skulle man kunna hävda att stödet borde vara i storleksordningen 100 miljoner lägre. Om man skall ge en fullständig kostnadskompensation för allting, blir nivån något högre. Vi har kommit fram till att det i det här läget är lämpligt att lägga sig i mitten. Vi står alltså fast vid innevarande års nivå.

För övrigt noterar jag att Margareta Winberg påpekar att jag är modig och ganska mild. Det står jag för och tackar också för.

Anf. 16 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Det som gjorde mig häpen var att jordbruksministern sade att reformtanken inte är glömd. Vi måste väl ändå kunna vara överens om att det som nu sker är att ett annat slags politik introduceras. Oavsett vad vi tycker om EG, kan vi väl också vara överens om att den politik på jordbruksområdet som man där för strider mot 1990 års beslut. Det är en dålig politik som vi i Sverige, om vi blir medlemmar, tvingas att införa, beroende litet grand på hur duktiga förhandlarna i Bryssel är.

Jag vet inte om jordbruksministern känner till den utredning som skulle bidra till att avsluta alla år av tvistigheter på det här området, då det ena partiet efter det andra – inte minst Centern i oppositionsställning – bjöd över varandra. Det lades fast vissa kriterier som man var ense om. Nu följer inte regeringen dessa kriterier. Det var i förhållande till denna summa som jag menade att man har dragit ner på Norrlandsstödet. Om man skulle ha följt de kriterier som jag trodde att man var överens om, fattas det nämligen 73 miljoner.

Jag vill ställa en avslutande fråga. Enligt Moderaternas företrädare här betyder det förslag som vi nu diskuterar ett ytterligare budgetunderskott med ca 20 miljoner. Det kan förefalla vara småsummor. Men hela denna uträkning är på sätt och vis manipulerad. För att få pengar till detta trixade de borgerliga partierna med omställningsarealen. I propositionen rörde det sig om 125 000 ha. Så småningom kom man fram till 25 000 ha. Men när pengarna ändå inte räckte gick man ner till 10 000 ha, för att man skulle få dessa pengar till ett höjt inlösenpris. Det tycker jag är att manipulera med siffror, och för övrigt är det också att köra över ministern. Tänk, jordbruksministern, om det blir mer än de 10 000 ha som ställs om! Då ökar ju budgetunderskottet med mer än 20 miljoner. I dagens läge, när det gäller att hitta kronor att spara överallt, är 20 miljoner också pengar värda att diskutera, eller hur?

Anf. 17 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag vill ta upp den avslutande frågan först. Jag skall inte gå in i detalj i beräkningarna, men om man ändrar förutsättningarna för t.ex. spannmålsodlingen, ändrar man förutsättningarna också för omställningen. Jag tycker inte att förändringen av omställningsarealen behöver betecknas som manipulerande och trixande. Man har naturligtvis gjort den bedömningen att situationen, med de förändrade förhållanden som inträder, blir en annan. Vi hade ett förslag som jag från början ställde mig bakom, men jag tyckte att det lades fram för sent, nämligen detta med att knyta an till det 15-procentiga kravet som finns i EG. Då hade det blivit en större omställning som hade kostat mer pengar. När det inte blev så, förändras naturligtvis situationen.

Jag vill återkomma till reformtanken. Den svenska jordbrukspolitiken är mycket intressant i ett europeiskt perspektiv. Vi kan ju diskutera om allting som beslutades 1990 var lyckat. Det fanns säkert felaktigheter i detta beslut – som i alla politiska beslut. Men i det stora hela var grundtanken bra. I ett EG-sammanhang kommer säkert behovet av en avreglering och av ett närmande av priserna till en mera förnuftig världsmarknad – förhoppningsvis efter ett första och ett andra GATT-avtal – att leda till att det går att få ordning på det hela. Det är vår förhoppning. Från svensk sida kommer man naturligtvis att arbeta för detta, både i förhandlingarna och senare.

I många EG-länder har man med en viss förvåning noterat att Sverige på så kort tid kunde få ned överskottet. Det finns möjligen jordbrukare och andra som förebrår den dåvarande regeringen och även det då sittande jordbruksutskottet och dess ordförande för att man gick litet för hårt fram. Jag har förståelse också för dessa synpunkter.

EG:s politik strider mot vår. Den är för närvarande väldigt lik den politik som vi i Sverige hade innan 1990 års beslut. Trots MacSharry-planen, som avsåg att förändra i betydande del, klarade man ju inte att genomföra alla intentioner, utan det blev en begränsad reform på spannmålsområdet, som träder i kraft i år.

Vi måste anta den här politiken om vi vill anta resten av EG-medlemskapet, men tiden och utvecklingen står ju inte stilla. Det kommer förändringar, men de är ganska tröga i EG. Det kommer att ta lång tid innan man får stora förändringar till stånd som liknar de svenska.

Vad gäller Norrlandsstödet kan vi gräla länge om vilken nivå som är den rätta. Den nivå som vi förordar, dvs. 971 miljoner för det kommande budgetåret, anser vi stämmer väl. Den ligger mellan de båda ytterlighetsbedömningar som båda anses grunda sig på det beslut som är fattat. Det är denna nivå för stöd och för en bevarad jordbruksproduktion i Norrland som är vår position vid EG-förhandlingarna, och inte en anpassning till tillämpningen av EG:s system som det är utformat i dag, därför att det räcker inte i Norrland. Detta har vi fastslagit många gånger, vilket EG också har accepterat genom att använda andra begrepp. Begreppen arktiska och subarktiska områden är ju inte tillkomna av en slump, utan för att illustrera att det här finns områden som i dag inte har någon motsvarighet i EG. Därför måste ett nytt system tillskapas. Vi hoppas att vi skall lyckas med detta, och därmed kunna garantera ett fortsatt jordbruk i Norrland, även om Sverige blir medlemsland i EG.

Talmannen anmälde att Margareta Winberg anhöllit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 18 ÅKE SELBERG (s):

Fru talman! Så är vi då återigen inne i en jordbrukspolitisk debatt. Jordbrukspolitiska debatter väcker i regel ganska stor uppmärksamhet.

Riksdagen har åter att fatta beslut på jordbrukets område, men tyvärr med ganska bristfälliga beslutsunderlag. Detta har jag påpekat tidigare, senast i december. Denna gång är det faktiskt litet sämre än vanligt. Inte nog med att regeringens proposition till vissa delar är undermålig, utan den är faktiskt också inaktuell efter det att utskottets borgerliga majoritet har gett regeringen bakläxa på punkt efter punkt.

För att börja med att granska regeringens förslag, kan man konstatera följande. För det första går regeringen, vilket också tidigare var uppe i debatten, ifrån 1990 års beslut. Det gör man genom att föreslå införande av ett arealstöd. Stödet är avsett att öka lönsamheten i jordbruksnäringen, men är inte förbundet med några villkor. Det är inte konstruerat så, att någon hänsyn tas till miljön eller naturvården. Följden blir att merparten som vanligt kommer att hamna hos spannmålsodlarna på slättbygden.

För det andra är det svårt att tränga igenom de ekonomiska förutsättningarna. Hur tänker egentligen majoriteten finansiera arealbidraget? Hur finansieras de nya utgifter som hänger samman med utskottsmajoritetens beslut? I propositionen hänvisas bl.a. till ej disponerade regleringsmedel, som tillsammans med anvisade direktbidrag, skall finansiera såväl arealbidrag som stöd till animalieproduktionen. Men ingen precisering av regleringsmedlen finns i propositionen. Däremot redovisas kostnaden för arealstödet till ca 800 miljoner kronor. Då skall man också lägga märke till att regeringens förslag till trädesplikt fick allvarlig kritik. Regeringen insåg då snabbt att förslaget inte skulle gå igenom i riksdagen. För att rädda ansiktet informerade jordbruksministern genom ett pressmeddelande om att trädesplikten drogs tillbaka. Därmed var första steget till nedbrytningen av regeringens förslag taget av statsrådet själv.

När det gäller stödet till animaliesektorn konstaterar statsrådet att rege-

ringen avser att återkomma. Tyvärr skall man i stort sett alla propositioner återkomma i en mängd frågor. Detta innebär att det ännu en gång är svårt att få en helhetsbild av den jordbrukspolitik som regeringen avser att föra.

Under utskottsbehandlingen har regeringens förslag fullständigt brutits sönder. Det gäller stödarealen som enligt propositionen omfattar 1 140 000 ha. Det betyder att regeringen utesluter odling av potatis, sockerbetor, konserverbär osv. från arealstödet. Detta har den borgerliga majoriteten i utskottet ändrat så, att stödarealen nu utökas med ytterligare 100 000 ha. Det gäller också inlösenpriser på spannmål. I stället för föreslagna 90 öre, som följde 1990 års beslut, har majoriteten beslutat att höja inlösenpriset till 1:05, ett förslag som leder ännu längre bort från den överenskommelse som vi träffade om livsmedelspolitiken. Om man vill förhindra ett spannmålsöverskott är knappast en höjning av spannmålspriser den bästa åtgärden, utan den leder i motsatt riktning.

Vad som är än värre är att det beslut, som den borgerliga majoriteten i jordbruksutskottet har drivit igenom, naturligtvis ökar budgetunderskottet. Uppenbarligen har man lyckats med att få finansministern med på detta. På annat sätt kan man inte tolka det svar som finansministern lämnade på Margareta Winbergs fråga den 11 mars:

"Vad gäller just spannmålsbönderna finns det betydande skäl att se till att man inte i onödan slår ut producenter inom ramen för EG:s jordbrukspolitik. Vi kommer att ha ganska stora förutsättningar att på ett effektivt sätt bedriva verksamhet i Sverige, och därmed också producera en viktig tjänst, nämligen öppet landskap. Jag tycker att det finns anledning att se till att man, under den tid vi avvaktar medlemskapet i EG, inte i onödan beskogar landet."

Jag vet inte om man skall gratulera jordbruksministern och hans budbärare i utskottet till ett skickligt mullvadsarbete eller om man skall beklaga Anne Wibble för att hon blivit lurad av sina borgerliga vänner. Men på det här viset ligger det i alla fall till.

Om man skall se till vilken del av vår jordbruksnäring som inom EG har de bästa förutsättningarna, så är det animalieproduktionen och inte spannmålsproduktionen. Spannmål produceras i stor mängd inom EG, och det finns inget intresse för vårt överskott. Däremot har vår animalieproduktion en framtid. Men den delen av jordbruksnäringen verkar regeringen inte vara särskilt intresserad av.

Om man vill värna det öppna landskapet är spannmålsproduktionen inte det första som vi skall sträva efter. I stället skall vi skapa förutsättningar för ett fortsatt jordbruk och djurhållning, där också skogs- och mellanbygderna kommer med i bilden, dvs. just det som vi socialdemokrater föreslår i vår motion. Inte är det de stora sädesfälten som man tänker på när man talar om det öppna landskapet. Den beskogning som finansministern talar om, och som många debattörer har skrämt det svenska folket med, har vi inte sett särskilt mycket av. Vi kommer inte heller att få göra det. När man ser resultatet av omställningen kan man konstatera att barrskog, som ju skulle mörklägga Sverige, endast har planterats på 5 % av omställningsarealen. Den överlägset största delen, 74 %, används för extensivt bete, och bete håller ju landskapet öppet.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Fru talman! Vi kan alltså konstatera att det inte finns särskilt mycket kvar av regeringens proposition. Den är i grunden förändrad när det gäller arealstödet och villkoren för detta samt spannmålspriset, vilket är olyckligt.

Beträffande animalieproduktionen hade regeringen inga förslag i budgetpropositionen i januari, och när man äntligen samlade sig till ett förslag i den proposition som presenterades den 18 februari, hade partikamraterna i jordbruksutskottet redan fullständigt förändrat förutsättningarna. Men den debatten får vi föra när vi behandlar proposition 183.

Ett viktigt inslag i 1990 års beslut var att vi måste lägga om jordbrukspolitiken i riktning mot brukningsmetoder som bevarar den biologiska mångfalden och som medger en livsmedelsproduktion utan användning av stora mängder av kemikalier. Vi var helt överens om att vi skulle gå den vägen. Miljö- och resursmålet innebär att jordbruket måste ta hänsyn till kravet på en god miljö och behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra resurser. Det konsumentmål som formulerades innebär att konsumenternas val skulle styra produktionen. Konsumenterna skulle ges goda möjligheter att välja mellan olika slags livsmedel. Dessa livsmedel skulle också vara hälsosamma och främja konsumenternas hälsa.

Sedan beslutet om den nya livsmedelspolitiken fattades har emellertid mycket hänt. En viktig händelse är den konferens om miljö och utveckling som ägde rum i Rio sommaren 1992. Den deklaration om en hållbar utveckling och ett säkerställande av den biologiska mångfalden som antogs av konferensen har Sverige undertecknat, och detta ställer stora krav på oss. Dessa krav måste vi uppfylla inom samhällets alla sektorer. Här spelar jordbruket en mycket viktig roll.

Vi anser att riksdagsbeslutet från 1990 är en god grund att bygga vidare på. Avregleringen och borttagandet av prisgarantierna gav oss en god grund att stå på. Förutsättningarna för att gå vidare är goda – eller kanske *var* goda.

I riksdagsbeslut ingick ett anslag för landskapsvårdande åtgärder. Motivet härför var att samhället även i fortsättningen bör ta del av ansvaret för att värdefulla natur- och kulturlandskap bevaras, inkl. växter och djur. Det visar sig att människorna i vårt land värderar dessa s.k. kollektiva nyttigheter mycket högt. Det finns också en vilja att betala för bevarandet av jordbrukslandskapet samt växt- och djurliv.

Här spelar jordbruket en viktig roll, eftersom jordbruksnäringens utveckling hänger samman med möjligheterna att bevara den biologiska mångfalden och det öppna landskapet. Vi menar därför att de skattemedel och de allmänna resurser som tillförs jordbruksnäringen skall fördelas så, att de åstadkommer en produktion av varor och tjänster som uppfyller konsumenternas behov och önskemål både när det gäller de varor som köps och säljs på marknaden och när det gäller de s.k. kollektiva nyttigheterna för biologisk mångfald.

Vi tycker inte att regeringens förslag till arealbidrag uppfyller dessa villkor. Som jag tidigare sade är det helt inriktat på ökad spannmålsproduktion. Även det strider mot 1990 års beslut att man skall stödja de små och medelstora företagen. Vi föreslår därför att inkomststödet bibehålls ytterligare ett år. Stödet bör inte villkoras till ytterligare omställning.

Det finns en ökad medvetenhet om och ett ökat intresse för matens inne-

håll och kvalitet. Ett uttryck för detta är att intresset för de ekologiskt odlade livsmedlen ökar. Men ännu är ekologiskt odlade produkter åtskilligt dyrare än traditionellt odlade livsmedel. Det begränsar naturligtvis människornas möjligheter att köpa produkter som de egentligen föredrar. Vi vill därför av-sätta ytterligare medel för att utveckla det ekologiska jordbruket. Till de 10 miljoner kronor som regeringen föreslår vill vi lägga ytterligare 25 miljoner kronor för att kompensera de ökade produktionskostnader som uppkommer vid ekologisk odling. På så sätt kan man hålla konsumentpriserna på de alter-nativt odlade produkterna på en rimlig nivå.

Härigenom stimuleras utvecklingen av ett miljövänligt jordbruk och fram-ställningen av livsmedel av hög kvalitet. Detta kommer att vara till fördel för oss när vi närmar oss Europamarknaden. Mot denna bakgrund är regering-ens beslut att avskaffa prisregleringsavgiften på handelsgödsel och bekämp-ningsmedel oförståeligt. Vi har tidigare motsatt oss detta och upprepar nu vårt krav att prisregleringsavgiften omvandlas till en miljöavgift. Regeringen bör utreda detta och återkomma till riksdagen med förslag.

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Centerns och kds representanter i debatten. Hur känner ni er i dag, ni som anser er vara miljöns och jordens beskyddare i alla lägen? Hur känns det i dag att gå ifrån den miljöpolitik som ni så ofta och så varmt talar om?

Fru talman! De som nu företräder regeringen har tidigare framställt sig stå för långsiktighet och konsekvens i jordbrukspolitiken. Men verkligheten har visat sig vara annorlunda. Den nuvarande jordbrukspolitiken utmärks av ryckighet och oklara besked. Det är inte nog med att jordbruksministern har svårt att samla regeringen bakom sig när en proposition skall läggas fram. När propositionen ligger på utskottets bord, mals den sönder och samman av de ledamöter som tillhör regeringspartierna och som borde tillhöra rege-ringsunderlaget. Om Sveriges bönder tidigare har ansett sig illa behandlade, kan man säkert tro att de i detta läge anser sig misshandlade.

Lennart Brunander och Carl Olov Persson har avgivit ett särskilt yttrande, som är så utformat att det i högsta grad är oanständigt att det inte är en reser-vation. Yttrandet avviker klart både från majoritetsförslaget och från propo-sitionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1 och 2 samt, under förutsättning av bifall till dessa reservationer, bifall till re-servationerna 3 och 4.

Anf. 19 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Åke Selberg tog upp frågan om arealbidraget. Det är faktiskt avhängigt det förhållandet att EG har ett arealbidrag just för att hålla spann-målspriserna nere. Vi har valt samma strategi att hålla spannmålspriset på en lägre nivå samt ha en arealersättning som skall trappas upp och ligga på EG-nivå vid inträdet. Det är vårt mål.

Finansieringen av detta ingår givetvis i vår långsiktiga strävan när det gäl-ler anpassningskostnaderna. Men vi har ju sparat på jordbrukets budget även tidigare. Dessutom kan vi i dag konstatera att införselavgiftsmedel fly-ter in till statens kassa i ganska stor omfattning. Det rör sig om ca 2 miljarder kronor om året.

När vi fattade beslutet 1990, om Åke Selberg kommer ihåg det, var avsikten att staten genom att alla regleringskassor togs bort och dessa medel gick in i statskassan skulle åta sig att göra de insatser som bedömdes nödvändiga framåt i tiden under denna period. Så det är egentligen ingenting nytt.

Åke Selberg tog sedan upp spannmålsodlingen. Jag tycker att han skall vara litet försiktig, inte minst som norrlänning, när han angriper detta. Han säger att man lägger pengar på spannmålsodlingen i söder. Men spannmålspriset i Sverige är trots dessa 1:05 kr betydligt under EG:s spannmålspriser, som för närvarande ligger på 1:17 kr.

Dessutom kan vi konstatera att världsmarknadspriset på vissa spannmålsorter ligger över det svenska inlösenpriset. Jag tycker därför att det är övermaga att här tala om att man vill öka spannmålsodlingens lönsamhet och att det skulle innebära jättelika problem. Samtidigt talar man om skogsplantering och annat.

Jag anser att vi har ett gemensamt ansvar i detta sammanhang för att försöka se till att vi använder en så stor del av vår åkerareal som möjligt. Det är inte meningen att man skall öka odlingen, utan det är meningen att man skall skapa rättvisa förutsättningar för den odling som vi har.

När det gäller kemikalierna är det inte meningen att vi skall öka användningen. Jag är också övertygad om att det inte sker. Det är ändå högre kostnader i Sverige än i omvärlden. Den farhågan är därför överdriven, Åke Selberg.

Anf. 20 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att ta upp arealbidraget. Ingvar Eriksson kommer säkert ihåg hur debatten fördes i utskottet. Vi är också väl medvetna om att vi kan hamna i en situation där vi också naturligtvis får fasa in mot EG. Vad vi ville var att ha ett år på oss, fram till nästa budget, för att diskutera hur vi skall utforma ett så bra arealstöd som möjligt om vi är i den situationen att vi är tvungna att införa det. Det var detta som diskussionen gällde och vår tanke med denna uppläggning. Vi ville fortsätta att hålla fast vid 1990 års beslut. Detta har ytterligare styrkt mig efter det som ministern har redogjort för när det gäller diskussionerna inom EG, där man ser upp till vårt beslut från 1990. Inom EG för man också diskussioner om en liknande jordbrukspolitik. Varför skall vi då lägga oss platt i förväg, innan vi skall in i EG och medan allt är så ovisst? Varför skall vi lägga oss platt i dessa förhandlingar? Om vi gör det har vi små möjligheter att påverka.

Anf. 21 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har, Åke Selberg, ingen tid att förlora. Vi har inte heller tänkt att lägga oss platt i några förhandlingar. Om vi vill gå med i EG, får vi också acceptera att man där har en annan jordbrukspolitik. Då måste det vara angeläget att vi försöker eftersträva en så stor harmonisering som möjligt. I EG har vi stora möjligheter att påverka processen i det framtida EG. Om vi står utanför har vi inte det, Åke Selberg. Jag är inte riktigt säker på att paret på vänsterkanten har insett detta och om ni är med på en medlemsansökan eller inte, om ni är motståndare till EG eller för EG. Det skulle vara intressant att få besked om det här.

Åke Selberg kritiserade att vi i utskottet breddar stödarealen. Vi har gjort precis det som Socialdemokraterna har framfört i sitt förslag. Vi har bibehållit stödarealen från förra året. Det är väl inte något att kritisera? Ni har också bibehållit ert förslag. Jag anser därför inte att detta vittnar om någon annorlunda syn i den delen.

Om vi skall kunna hävda oss i det framtida EG, Åke Selberg, då måste vi acceptera att det förs en dialog med EG om fortsättningen. Den får vi först när vi är med i EG. Hjälp till, och låt oss komma med i EG. Då skapar vi förutsättningar för hela landet.

En annan sak som Åke Selberg borde tänka på när han diskuterar spannmålsodling, Norrlandsstöd och annat är att vi faktiskt har stora områden även i södra Sverige som har "Norrlandsproblem" och som t.o.m. har sämre förutsättningar än Norrlands kustland men som inte får något stöd alls. En av huvudpunkterna i regeringens EG-ansökan är att man tar upp de s.k. missgynnade områdena. Så nog är vi på bettet när det gäller frågan att ställa svenska krav. Jag hoppas att ni är med på detta.

Anf. 22 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kritiserar inte er för att ni ändrade er och anslöt er till vår linje i detta sammanhang. Vad ni har gjort är att ni i princip har bombarderat sönder hela propositionen som jordbruksministern har lagt fram när det gäller dessa 100 000 hektar som kom till.

Men nog tycker jag att det är litet märkligt att man först tar regeringens förslag, sedan våra positiva förslag, och sedan bygger man på dem med egna förslag som höjer nivåerna. På det sättet kommer budgetunderskottet att påverkas. Det är helt klart.

Det är dessutom märkligt eftersom just Ingvar Erikssons parti går bärsärkargång i trygghetssystemen. Det gäller delpensionen, sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, osv. Då bör man vara försiktig också med att höja budgetunderskottet, åtminstone i onödan.

Vi anser också att man skall föra en dialog med EG. Det var ju Socialdemokraterna som lämnade in EG-ansökan. Det är självklart att vi måste förhandla och föra en diskussion och rätta oss efter det. Men om vi går med i EG och antar alla EG:s regler, vilka argument har vi då kvar? Vi vill ha en bättre miljöpolitik än man har inom EG, och vi vill ha en bättre djurhållning, osv. Därför gäller det att vi håller fast vid vår politik, åtminstone under detta år. Sedan får vi se vad som händer. Det var ingen panik.

Talmannen anmälde att Ingvar Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 23 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Både Åke Selberg och Margareta Winberg har talat om att regeringen får bakläxa. Det är klart att om man med bakläxa menar att vi i riksdagen ändrar regeringens förslag i propositionen, så innebär det naturligtvis att regeringen har fått bakläxa. Men jag anser inte att riksdagens roll är att bara föra regeringens förslag vidare. Vi får regeringens förslag, motio-

ner och många synpunkter från människor, och vi får över huvud taget en hel del kunskaper på vägen.

Om det händer saker som gör att de ingångsvärden som fanns när propositionen skrevs och lades fram inte längre gäller, är det inte så märkligt att vi här i riksdagen förändrar dessa förslag. Som Karl Erik Olsson sade här tidigare är detta ingenting nytt. Det är inte något märkligt just nu heller. Men de gånger som Socialdemokraterna är med och förändrar förslag, då tycker de att det är ganska bra. Men den här gången är inte Socialdemokraterna med. De intar en annan linje. Då kritiserar de oss för att vi ändrar regeringsförslag. Det tycker jag är en ganska konstig linje. Det måste vara en av våra demokratiska rättigheter att göra de förändringar som behöver göras.

Åke Selberg och Margareta Winberg har en syn som jag tycker är litet märklig. De försöker nämligen framställa jordbruket som något slags miljöbov, vilket jag anser inte är fallet. Jordbruket är en näring som hanterar våra naturresurser i form av jord och mark och de förutsättningar som de ger, och det är beroende av att det fungerar i miljöhänsende. Jordbruket har bekymmer med de olika miljöstörande verksamheter som bedrivs runt omkring oss och med det nedfall som de leder till. Å andra sidan förbättras miljösituationen delvis genom jordbrukets verksamhet. Men naturligtvis finns det avarter också inom jordbruket och skogsbruket.

I den socialdemokratiska reservationen går man nu till storms mot den socialdemokratiska jordbrukspolitik som fördes på 60- och 70-talen, vars signum var strukturrationaliseringar, kemikaliejordbruk osv. Denna politik framställs nu som mycket dålig, och man vill nu ha något annat. Det är kanske inte heller så tokigt.

Detsamma gäller också beträffande skogspolitiken, där man vill ha en ny skogsvårdslag. Enligt dagens signaler var de som gick emot de råd och anvisningar som gavs under 60-talet de duktigaste och dem som vi skall se upp till. Förhållandena förändras! Vi har från Centerpartiets sida hela tiden riktat kritik mot den politik som fördes av socialdemokrater på 60- och 70-talen, vilken hade som enda mål strukturrationalisering och stora enheter.

Vi anser från Centerpartiets sida att jordbruket är en mycket viktig näring, och det som görs nu sker inte för att vårt land skall ge efter för EG. De förändringar som vi genomför nu gör vi därför att vi vill ha ett bärkraftigt svenskt jordbruk, som kan segla in på EG-marknaden med seglen i topp. Även om vi inte kommer med i EG – vilket inte är säkert – är det viktigt att vi har en jordbruksnäring som är stark och som kan stå på egna ben utanför EG och konkurrera med den jordbruksproduktion som finns inom EG och på andra ställen.

Att vi nu måste ändra på en del saker har alltså inte bara att göra med vår medlemsansökan till EG, utan också med att vi skall ha en stark och bärkraftig jordbruksnäring i Sverige oavsett om vi kommer med i EG eller inte. Ibland verkar det som om Margareta Winberg, Åke Selberg och Socialdemokraterna över huvud taget inte har sett hur verkligheten i omvärlden ser ut och försöker gå fram sin egen lilla väg, men det bär sig tyvärr inte.

Jordbruket är viktigt för oss därför att det ger oss livsmedel till mycket hög kvalitet. Den svenska jordbruksproduktionen ger oss livsmedel som är bra, och det är viktigt att så kommer att kunna ske också i framtiden. Det är vik-

tigt att den har ett stöd från samhället, från konsumenterna, från oss alla, så att den har möjlighet att klara detta. Vad vi kan göra i riksdag och i regering är att genom olika beslut skapa förutsättningar för jordbruket att klara den nödvändiga konkurrensen.

Också detta är viktigt inför förhandlingarna med EG. Det framgår ganska klart av det tal som Dinkelspiel höll och av det arbete som görs inom ramen för EG-förhandlingarna att vi inte är beredda att ge avkall på våra krav på djurmiljö, livsmedelsslagsstiftning och annat som gör att våra livsmedel är så bra som de är. Det är viktigt att slå fast detta, och både Åke Selberg och Margareta Winberg vet att det är så.

Jordbruket producerar inte bara livsmedel utan är och kan bli en ännu större kraft i miljöarbetet genom att producera biobränslen, bioenergi av olika slag och underlag för annan bioteknisk verksamhet. Det här ligger i sin linda, men det är något som måste komma för att vi skall kunna klara kraven på oss att ställa om samhället i övrigt mot en miljöriktig verksamhet, med minskade utsläpp av koldioxid och andra farliga ämnen.

Jordbruket har ju också en avgörande betydelse för ett öppet och levande landskap, över huvud taget för en levande bygd. Ur regionalpolitisk och landskapsmässig synpunkt är jordbrukets verksamhet förutsättningen för att detta skall fungera och för att även kommande generationer skall kunna få del av dessa värden. Vi får då inte resonera så, att vi skall köra vidare med jordbruket utan förändringar, så får vi se hur det går. Vi måste garantera jordbrukets möjligheter att överleva framöver.

Också för frågan om biologisk mångfald är jordbruket viktigt. Visst begränsas antalet blommor och andra arter i ett spannmålsfält, men jordbruket har ju inte bara spannmålsfält utan också beteshagar, betesmarker, åkerrennar, gipar som går in i skogsmarken osv., och där finns en stor biologisk mångfald, som försvinner om jordbruket inte skulle finnas. Också det är någonting att tänka på.

Det har här talats en hel del om 1990 års beslut, och det var ett viktigt och ganska besvärligt steg. Vi hade i jordbruksutskottet ganska mycket arbete för att komma fram till det. Det syftade till en avreglering inom ett gränsskyddat område. Men beslutet var inte helt förbehållslöst. Det förutsatte att olika saker skulle fungera också utanför Sverige, att länder i vår omvärld skulle bete sig ungefär likadant. Om de inte skulle göra det, skulle det inte fungera, och det är vad som sker i dag.

Eftersom EG-länder och andra länder har en subventionerad export av livsmedel hit, kan vi inte uppnå den produktionsbalans som vi trodde var möjlig och som vi ville skapa. Vi får från andra håll hit subventionerade livsmedel, som tvingar ned den svenska marknaden och gör den svenska produktionen olönsam. Systemet fungerar alltså inte bra, utan korrigeringar måste göras. En sådan är att genomföra någon typ av stöd för exporten också av svenska livsmedel. Det är viktigt också ur en annan synpunkt, nämligen att svensk livsmedelsindustri ges och även tar sig möjligheter att komma ut på den europeiska marknaden, där de svenska kvalitetslivsmedlen kan marknadsföras. Jag tror att de har en marknad där, men det måste också skapas förutsättningar för att de skall få det.

I propositionen föreslogs förändringar innebärande ett lågt spannmålspris

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

och ett arealstöd för att man skulle få en balans mellan spannmålsodling och animalieproduktion. Men på grund av de förändringar som skedde i valutan och med kostnadsstegringarna under hösten stämde inte de beräkningar och överenskommelser som man hade kommit fram till under regeringsförhandlingarna. Det är mot den bakgrunden som de förändrade förslag som vi i dag har på vårt bord skall ses.

Vi från Centerpartiet och speciellt jag som har suttit i detta arbete i jordbruksutskottet har inte helt delat den uppfattning som utskottet så småningom kom fram till, att spannmålspriset borde höjas till 1:05 kr och att arealstödet skulle stå kvar. Jag tyckte för min del att det hade varit bättre med ett spannmålspris på 1:00 kr och med en höjning av arealstödet till 1 000 kr, för att på det sättet behålla den balans som man velat ha mellan animalieproduktion och spannmålsproduktion.

Jag minns inte om det var Margareta Winberg eller Åke Selberg som sade att det egentligen borde ha avgivits en reservation i denna fråga, eftersom skillnaden mellan uppfattningarna är så stor. Det kan hända, men vi måste försöka få fram en majoritet i utskottet, och då får man välja vilken sida man vill tillhöra. De socialdemokratiska förslagen var klart sämre. De stämmer inte alls med de krav som jag och Centern ställer på en jordbrukspolitik, att den skall ha förutsättningar för ett bärkraftigt svenskt jordbruk som kan konkurrera med omvärlden och därmed ge allt det som jag nämnde om öppet landskap, biologisk mångfald och ett livskraftigt jordbruk med bönder som har en rimlig lönsamhet, vilket är en förutsättning för allt detta.

Jag kan inom parentes säga att det också står i den socialdemokratiska reservationen att man vill ha ett öppet landskap. Men det kommer vi inte att få om Socialdemokraterna driver sin politik. Om jordbruken inte blir kvar kommer det inte att finnas ett öppet landskap.

Fru talman! Här har också berörts prisregleringsavgiftens funktion i miljösammanhang, och man har sagt att den inte skall tas bort. Både Åke Selberg och Margareta Winberg vet att den aldrig var någon miljöavgift. Det var en regleringsavgift som jordbruket självt lade på sig för att kunna balansera och ha möjlighet att exportera överskott. Borttagandet av avgiften är alltså inte ett avsteg från någon miljöpolitik.

Det är låga spannmålspris som gäller i detta sammanhang. Även om de blir något höjda är de fortfarande låga. Det är en faktor som gör att intensiteten inte ökar. Vi har i Sverige halverat användningen av bekämpningsmedel, och vi är på väg att halvera den en gång till. Det är en bedrift. Vi skall ge en eloge till svenskt jordbruk och svensk jordbrukspolitik för att det blivit på det sättet. Tar vi tag i detta kan vi säkert gå vidare.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som avgetts.

Anf. 24 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander säger att det är demokratiskt att ändra en propositions förslag i utskottet. Det är helt klart att det ingår i en demokratisk process. Det råder inget tvivel om det. Det fick även de socialdemokratiska regeringarna i viss mån ta till sig. Men det är långt ifrån det som nu

har skett. De regeringsförslag som nu kommer till kammaren innebär en totalt förändrad proposition.

Om man går in och ändrar förslag är det viktigt att man också tar konsekvenserna fullt ut. Man kan då inte avge särskilda yttranden som egentligen utgör en reservation, eller i varje fall mycket nära gränsar till en reservation, för att utåt kunna spela att man har en annan åsikt. Om man har gått ut i massmedia så starkt som Lennart Brunander har gjort, är det klart att det kan vara jobbigt att utan vidare krypa in i utskottsmajoriteten.

Jag anser inte att vare sig jordbruk eller skogsbruk är någon miljöbov. När det gäller skogsbruket återkommer vi till den debatten när propositionen om skogsbruket skall behandlas. Vi har däremot en skyldighet att sända de rätta signalerna så att jordbruket skall få en riktig miljöprofil. Det var därför som vi socialdemokrater ville diskutera bl.a. arealstödet under detta år. Vi borde göra detta gemensamt, och gärna bli helt eniga om det, så att stödet får en utformning som gör att utvecklingen går mot en miljöriktig produktion.

Lennart Brunander berörde 1967 års jordbrukspolitik. Jag kan tala om vad som hände 1976–1982. Vi fick då sopa ihop ett oerhört stort och kostsamt överskott och ta hand om det. Vi fick också ta hand om många jordbrukare som hade oerhört stora problem. Det är knappast meningsfullt att föra den debatten år 1993.

Också jag har talat med jordbrukare och läst vad som står i pressen. Många är olyckliga över att man helt plötsligt gick över till arealstöd. Här hade man lyssnat till signalerna från 1990 och fullt ut arbetat efter dem, och sedan förändras förutsättningarna över en natt.

Det är viktigt att vi för en ansvarsfull politik så att vi inte återigen hamnar i en överskottsproduktion som är dyrbar för jordbrukare, skattebetalare och konsumenterna av alla kategorier. Ett är säkert: Vi skall inte drömma om att vi kan släppa till resurser på det sätt som vi kunde göra år 1990.

Anf. 25 LENNART BRUNANDER (c) replik

Herr talman! Åke Selberg säger att han inte tycker att jordbruket är någon miljöbov, och det är mycket bra. Jag tycker att vi skall föra debatten med utgångspunkt från att det är på det sättet och inte utifrån någonting annat.

Åke Selberg säger att Socialdemokraterna har intresse av att diskutera och ta fram ett arealstöd som skall vara befrämjande för miljön. Kan Åke Selberg tala om för mig hur ett arealstöd på 500 kr per hektar är mer miljöbefrämjande än det arealstöd på 1 000 kr som vi ursprungligen hade föreslagit, eller det på 700 kr som utskottet så småningom kom fram till? Kan Åke Selberg tala om för mig varför ett arealstöd på 500 kr är bättre för miljön?

Det talades här om skattebetalarna och konsumenterna. Det är alldeles självklart att livsmedel och alla de tjänster som jordbruket gör kostar pengar. Om vi väljer en väg där inte allt läggs på konsumenten, måste kostnaderna givetvis betalas på något annat sätt. Det görs via skattebetalarna, och det är vad som sker i detta sammanhang när ett arealbidrag införs. Det kan man naturligtvis diskutera. Men förutsättningen för att vi skall klara den omställning som pågår och få ett bärkraftigt jordbruk är att vi skapar en inkomst för den som arbetar inom jordbruket som är möjlig att leva på.

Vi har då att välja mellan antingen ett högre pris för varan eller en kombi-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

nation av varans pris och ett arealstöd. Eftersom vi nu har gått på den sistnämnda vägen – och där är vi inte oense, såvitt jag kan förstå – har vi samma inriktning. Det är bara fråga om olika nivåer. Vad är det som gör att den nivå som ni har valt är mer miljövänlig än någon annan nivå?

Anf. 26 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater valde inte att gå arealstödsvägen. Vi valde att föreslå ett inkomststöd, vilket fanns år 1990.

Vi borde alltså jobba vidare med 1990 års beslut under detta budgetår. Vi skulle under denna tid få en chans att resonera oss fram till på vilket sätt ett arealstöd kan utformas. Det finns olika uppfattningar när det gäller arealstödet. Vi borde utforma ett arealstöd som styr mot en mer ekologisk och miljöriktig odling, och enligt vår uppfattning borde vi tagit detta år på oss för att diskutera.

I sin förra replik sade Lennart Brunander att bönderna bör ha en rimlig lönsamhet. Det är självklart. Självfallet måste bönderna och de som producerar livsmedel ha en rimlig lönsamhet. Eljest har vi inga livsmedel. Här har vi ett gemensamt ansvar att arbeta oss fram till en lösning.

Jag tycker att jordbrukarna har ställt upp mycket bra på detta område. Man har ställt upp för miljön och för att halvera användningen av växtbekämpningsmedel och handelsgödsel. Man har halverat användningen. Det var den socialdemokratiska regeringen som lade fram dessa förslag, och den fick också jordbrukarna med sig. Men man började sedan skicka signaler åt andra håll. Det gör att det är helt klart att användningen av insatsmedlen kommer att öka.

Jag är helt övertygad om att vi måste söka andra vägar inom miljöpolitiken än den väg som ni i dag har slagit in på.

Anf. 27 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag fick inget riktigt svar på frågan om varför det socialdemokratiska förslaget är mer miljövänligt. Jag fick delvis ett svar genom att Åke Selberg säger att man kallar ersättningen för inkomststöd i stället för arealbidrag eller arealersättning.

Men namnet på det kan ju knappast ha någon avgörande betydelse i sammanhanget. Skall man se riktigt på detta, Åke Selberg, är naturligtvis en högre arealersättning att föredra ur miljösynpunkt framför en låg arealersättning. Alltså är det socialdemokratiska förslaget sämre i det avseendet, både gentemot det som jag pläderade för och gentemot det som så småningom blev utskottets beslut.

Sedan säger Åke Selberg att det är klart att jordbruket skall ha en rimlig lönsamhet. Det är t.o.m. självklart att man skall ha det. Men det går inte att bara resonera med utgångspunkt från att det är både rimligt och självklart. Man måste också försöka att forma en politik så att det blir möjligt. Annars är allt sådant tal fullständigt meningslöst.

Åke Selberg håller också med mig om att jordbrukarna och hela jordbruksnäringen har varit duktiga genom att klara av att halvera användningen av bekämpningsmedel. Man är nu på väg att halvera den ytterligare en gång. Sedan vill Åke Selberg och Socialdemokraterna straffa dem som varit så

duktiga genom att lägga på en ökad miljöavgift på dessa bekämpningsmedel. Den regleringsavgift som tidigare användes vid försäljning av överskotten på spannmål vill ni göra om till en miljöavgift. Det är inte rimligt att hantera det på det sättet, Åke Selberg.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Förste vice talmannen anmälde att Åke Selberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 28 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Lennart Brunander sade att det inte är så märkligt att man förändrar förslagen. Han sade att riksdagens roll inte bara är att föra rege- ringsförslagen vidare. Jag håller med om det som Åke Selberg har sagt.

Det som är märkligt och som aldrig någonsin har inträffat tidigare, när vi hade en socialdemokratisk regering, är att regeringen och jordbruksminis- tern på punkt efter punkt får stryk. Det gäller ju, Lennart Brunander, inte bara den här propositionen, som i och för sig är märklig när det gäller tvångs- träda, antal grödor, inlösenpris och EG-anpassning. Det är fyra tillkännagi- vanden eller beslut som majoriteten föreslår som strider emot regeringens förslag.

Till det kommer ju de förslag som vi just nu håller på att behandla. De har med fruktodlingen att göra. Där åker regeringen på stryk. Regeringen får stryk när det gäller fisket, grönmjölproduktion och även när det gäller ani- maliesektorn. Där avvisar vi propositionen. Det är inte så enkelt att man bara kan säga att det inte är konstigt att man förändrar förslagen. Man kan med rätta fråga sig på vilket mandat Karl Erik Olsson sitter som jordbruks- minister. Man kan också fråga sig vilken roll Centern spelar i allt detta.

Nu diskuterar vi arealbidraget och inlösenpriset för spannmål. Förslaget från regeringen var 700 kronor per hektar och 90 öre i inlösenpris. Utskotts- majoriteten enade sig efter stor vända om 700 kronor per hektar och 1:05 kr i inlösenpris.

Sedan går Centern och kds i utskottet och skriver ihop sig i ett särskilt yttrande där de vill ha 1 000 kronor per hektar i arealstöd och 1 krona i inlö- senpris. Man skriver så här: "Det är dock vår uppfattning att en bättre kom- bination mellan pris och arealersättning vore en höjning av arealersättningen från 700 till 1 000 kr per ha och att inlösenpriset på spannmål bestämdes till en krona per kg. Vårt förslag skulle ge spannmålsodlingen en något högre ersättningen än vad utskottets beslut innebär och framför allt ge lägre kost- nader för animalieproduktionen."

Centern som parti lyckas alltså sitta på tre stolar samtidigt. En i rege- ringen, ministerstolen kan vi kalla den, en i utskottsmajoriteten, vad den nu skall kallas, och en litet på sidan om, där man går vid sidan av utskottet fast man stöder utskottet. Vilken är centerstolen egentligen, Lennart Brunan- der?

Anf. 29 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Margareta Winberg säger att det är märkligt att man ändrar på regeringsförslag och att det inte hände på den socialdemokratiska rege-

ringens tid, i varje fall inte i den omfattningen. Låt mig då återkalla situationen när vi fattade 1990 års beslut. Då var inte en enda siffra rätt.

Då gjorde utskottet om hela det förslag till jordbrukspolitik som den socialdemokratiska regeringen lade fram. Det blev en fullständig förändring. Detta är inte något nytt. Det behöver vi kanske inte träta om. Det är egentligen inte så viktigt.

Sedan behöver jag inte stå här och plädera för det särskilda yttrande som jag varit med om att skriva. Det läste ju Margareta Winberg upp här, så det kommer till protokollet ändå. Det är ju bra.

Men den parlamentariska situationen är ju sådan, och det känner Margareta Winberg också till, att om vi vill att något skall falla framåt måste vi diskutera oss fram till ett beslut. Det är vad utskottet har gjort. Men Margareta Winberg gillar ju inte att den linje som Socialdemokraterna drev förlorade på det här sättet. Jag tycker att det var en framgång, eftersom det var det sämsta förslaget.

Anf. 30 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Det är roligt att jag kan glädja Lennart Brunander genom att läsa upp detta, som jag tycker, mycket dåliga förslag. Jag tycker att det är näst intill otillständigt att sätta sig i en majoritet för ett förslag och sedan skriva sig fri genom ett särskilt yttrande för ett helt annat förslag. Jag tycker att moralen borde bjuda att ni avstår att rösta i omröstningen så småningom.

Jag skulle gärna vilja veta svaret på frågan om var Centern står. Vilket av dessa tre förslag är Centerns grundförslag? Det har jag inte fått svar på.

Lennart Brunander säger att vi inte kan lägga över mer kostnader på jordbruket, vi kan inte införa en miljöavgift. Det betyder att ni återigen är oense. Den centerpartistiske jordbruksministern har ju skrivit flera gånger i propositioner att ett sådant förslag bereds för närvarande inom regeringskansliet. Är det bara tomt prat? Vi hörde ju att Ingvar Eriksson sade samma sak. Inga nya krav får ställas. Hur blir det då med den kadmiumavgift som är aviserad och som måste komma innan EES-avtalet träder i kraft? Efter det EES-avtalet har trätt i kraft är det inte tillåtet med den typen av avgift.

Det låter som om det är mycket friktionsfritt att föra vår egen livsmedelspolitik, men jag vill påminna om ett beslut som vi fattade här på morgonen som handlade om miljöfarlighetsmärkning. Där röstade en majoritet här i kammaren ned det socialdemokratiska förslaget om att vi nu skulle införa en svensk miljöfarlighetsmärkning inför ett eventuellt EG-medlemskap.

Det är att göra det litet för enkelt för sig att säga att det går bra och att vi kan ha våra egna regler. Jag tror inte att det är så enkelt. Man kunde åtminstone ha den ambitionen. Det har vi socialdemokrater. Det visade vi när vi röstade i morse. Men ni röstade emot. Inte ens den ambitionen finns.

Anf. 31 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Margareta Winberg frågade gång på gång var Centern står. Det har hon väl klart kunnat se i vårt agerande i olika sammanhang. Det har hon visst kunnat se.

Sedan är ju verkligheten den att vi måste komma fram till ett beslut som för frågorna framåt. Då är inte vi starka nog att ensamma kunna diktera de

besluten. Det är inte ens Socialdemokraterna. Även om ni är ganska stora måste ni också få hjälp för att kunna genomföra beslut. Det är en demokratisk process, och den är inte så tokig egentligen. Men det är klart att den är besvärlig ibland.

När det gäller detta att vi inte skall belasta jordbruket med fler avgifter, kommenterade jag regleringsavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Den vill ni göra om till en miljöavgift. Den regleringsavgiften har jordbruksministern tagit bort. Jag tycker att det är rätt att han har tagit bort den. Den infördes som ett sätt för jordbruket att självt ta en del av ansvaret för spannmålsöverskottet. Det ansvaret tog staten över i och med 1990 års beslut.

När den inte behövs längre och när vi har tagit bort regleringsekonomin skall inte heller detta gälla längre. När vi nu håller på att anpassa kostnadsnivåer för att kunna konkurrera bättre är detta en av de åtgärder som behöver vidtas.

Jag är för att vi skall ha en kadmiumavgift. Det är riktigt att en sådan förbereds. Problemet är bara att en kadmiumavgift får ganska liten betydelse i dag.

Den möjlighet som vi hade i Sverige att producera fosfatgödsel med låg kadmiumhalt är borta, sedan Supra lagt ner sin fabrik i Landskrona. En kadmiumavgift får ganska liten betydelse, när det vi köper ändå har hög kadmiumhalt. Men avgiften kan kanske stimulera till att man köper på rätt ställe.

Omröstningen i dag skulle man kunna ägna väldigt mycket resonemang åt. Margareta Winberg är väl medveten om att Centerpartiet drev dessa frågor mycket länge medan vi hade en socialdemokratisk regering. För att uttrycka det enkelt och inte alltför drastiskt, var förhållandet det att den majoritet som då fanns väldigt många gånger nästan förlöjligade oss för att vi över huvud taget drev kraven. Vi fick alltså en majoritet mot oss nästan varje gång.

Jag tror också att det är bra att vi får en märkning av livsmedel. Det är sådant som man jobbar med, och det kommer säkert det också.

Förste vice talmannen anmälde att Margareta Winberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 32 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Lennart Brunander sade i sitt huvudanförande att det är angeläget att Sverige behåller strängare regler för djurhållning och djurhälsa samt miljöregler. Jag sympatiserar med den tanken. Jag tror att det är en ädel och bra tanke.

Men frågan är, Lennart Brunander, hur man skall hantera detta rent praktiskt. Om det kostar ungefär 10 procent mer i prisregleringsledet att tillgodose de här reglerna, betyder det att köttet förmodligen också kostar 10 procent mer för konsumenten. Om konsumenten står i butiken och har att välja mellan "Gjort i Sverige", "Hergestellt in Deutschland" eller "Made in England", och det visar sig att det kostar 10 procent mera att köpa det svenska köttet, hur skall man då motivera svensken till att betala 10 procent mer?

Det finns naturligtvis en enkel lösning, och det är att hitta en form för ju-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

stening av priset. Men frågan är, Lennart Brunander: Hur skall en sådan justering se ut? Jag kan inte se att det går att subventionera på något sätt utan att bryta mot de konkurrensregler som gäller. För övrigt skulle man i så fall behöva behålla ett slags gränsskydd.

Det skulle vara intressant att höra Lennart Brunanders förklaring till hur han tänker lösa den här ekvationen.

Anf. 33 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag kan nog inte reda ut helt och hållet hur vi skall bete oss för att lösa det problemet, för precis som Christer Windén säger är detta naturligtvis ett bekymmer. Det är många åtgärder som måste vidtas. I det betänkande som nu behandlas har vi tagit upp frågan och utgått ifrån att man på något sätt kommer att utreda detta och lägga fram förslag om hur det skall skötas.

Jordbruksverket har också gjort en utredning – det är inte så ensidigt det här – där professor Ekesbo vill göra gällande, och han har säkert ganska goda motiv för det, att det egentligen är lönsamt med de djurskyddsregler som vi har. Men samtidigt kostar de pengar, och på andra sidan gränsen kan man kanske nå samma förbättringar i produktionen genom att använda antibiotika eller något annat som innebär en billigare investering men som är betydligt sämre och som är förbjudet i Sverige.

Det här är ett bekymmer. Det håller jag med Christer Windén om. Men det är några saker som vi måste göra. Vi måste ge information till allmänheten, och vi måste ha en märkning av livsmedlen. Vi måste också ha en möjlighet att ta prover på de livsmedel som kommer hit, så att de inte innehåller sådant som är förbjudet i Sverige, t.ex. antibiotika och hormoner.

Vi måste kunna utföra en kontroll, vi måste sprida information och vi måste ha en märkning. Att ha någon typ av gränsskydd i en situation när vi har kommit in i EG är nog inte särskilt enkelt. Vad vi möjligtvis kan ha är något slags djurbidrag eller annat stöd för att skydda miljön och för att skydda hälsan.

Anf. 34 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Tack för det svaret, Lennart Brunander! Det finns en sak som jag skulle vilja ytterligare påpeka i sammanhanget, nämligen att när man köper svenskproducerade livsmedel är det ju inte fråga om att köpa livsmedel som har högre kvalitet på grund av att vi i Sverige har andra djurhållningsregler, utan man betalar ett högre pris för köttet därför att man tillfredsställer en hög etik när det gäller djurhållning.

Det är alltså omtanke om djuren man betalar extra för, inte för högre kvalitet på köttet. Det är en väsentlig skillnad mot om man vill betala mer för att slippa rester av bekämpningsmedel och andra oönskade medel.

Det är den ena reflexionen jag gör. Den andra är att inom EG finns fortfarande möjligheter att styra skatter och pålagor i väldigt stor utsträckning, därför att beskattningen är en nationell angelägenhet i EG. Vi kan göra precis vad vi vill på det området. Ett sätt att styra skulle således vara att tricksa med skatterna, för att så att säga komma i kontakt när det gäller de kostnader som uppstår på grund av djurhållningsreglerna.

Å andra sidan finns det en risk för att om man gör en sådan förändring av kostnadsläget på grund av de här reglerna, har man satt litet grand av konkurrensens normala spelregler ur funktion. Kan jag köpa ett bättre kött till samma pris, så gör jag det. Det är också en svår nöt att knäcka.

Jag vill gärna ha Lennart Brunanders kommentar till den sortens funderingar.

Anf. 35 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Det är inte så lätt att utreda hur man skall bete sig för att det hela skall bli bra. Det är alldeles klart att den högre etiken i djurhållningen inte går att mäta, men den ger en konkurrensfördel i den mån vi har möjlighet att tydliggöra för människor att svensk djurhållning är etiskt högtstående.

Som ett exempel kan jag tala om att jag träffat en person som nyss varit i Tyskland och som berättade att man där i olika tidskrifter och magasin beskrev förhållandena inom svensk matproduktion. Det ger naturligtvis en fördel i en situation då vi har möjlighet att sälja på den marknaden. Så borde vi naturligtvis också göra på den svenska marknaden.

Ett annat exempel är att elitidrottsmän, som det sades till mig häromdagen, när de är i Sverige köper på sig svensk kyckling, för de vet att den kan de äta utan att bli sjuka. Det är sådant som svensk livsmedelsproduktion kan använda till sin fördel. Det är väl egentligen enda möjligheten, tror jag, men den är inte liten och klart möjlig att få ett resultat av.

Sedan skall väl också sägas att reglerna som vi har för djurmiljön är ett bekymmer för befintlig verksamhet så länge man inte har gjort förändringen, för det innebär kostnader att göra en förändring så att man får det bättre. Vid nybyggnationer och när man väl har gjort förändringen har man egentligen inga ökade kostnader annat än eventuella ränte- och amorteringskostnader. Bekymret är när man skall genomföra förbättringar. När man bygger nytt är det inte lika bekymmersamt.

Jag tror att de regler vi har är någonting som vi måste se till att kunna ha kvar. Men vi måste hjälpa till att tydliggöra för konsumenter och andra vad det handlar om.

Anf. 36 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Herr talman! Sveriges livsmedelsproduktion är en viktig resurs för vårt land. Den bör värnas inför den förestående anpassningen till Europapolitiken.

Vegetabilieodlingen och köttproduktionen är i dag allvarligt hotade genom en bristande ekonomisk lönsamhet. Många företag i primärproduktionen har avvecklats under 1992 och 1993.

Detta kommer att leda till en ökad import av livsmedel och till en ökad export av arbetstillfällen. Det kommer att ske i en situation då regeringen gör allt för att stimulera fram nya riktiga arbeten. Det kommer också att ekonomiskt utgöra en belastning på vår handelsbalans.

Det är mot denna bakgrund mycket positivt att som motionär ha fått initiera de överläggningar som har kommit till stånd inom utskottet. Dessa

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

överläggningar har skapat en majoritet för ett sunt avsteg från den stela prispolitik som lades fast i 1990 års omställningsbeslut.

Resultatet av överläggningarna i utskottet blev att man beslutade föreslå en höjning av spannmålspriset från 90 till 105 öre per kilo. Detta visar klart regeringspartiernas vilja att inte helt utarma svensk livsmedelsproduktion före ett eventuellt EG-medlemskap.

Den svenska åkermarken har specifika förutsättningar för att producera rena livsmedel som kan bli en intressant exportprodukt till en alltmer miljöansträngd marknad i Europa. Svenskt jordbruk har goda förutsättningar att både direkt och indirekt skapa riktiga arbetstillfällen under förutsättning att näringen får samma förutsättningar som sina konkurrenter i grannländerna.

Vi i kds framför i ett särskilt yttrande som är fogat till betänkandet att vi skulle ha föredragit att arealstödet höjdes till 1 000 kronor per hektar och att priset på spannmål i stället blev 100 öre per kilo. Genom att kostnaderna för animalieproduktionen skulle ha sänkts och priserna bättre skulle ha anpassats till marknaden skulle jordbruket bättre ha anpassats till de villkor som gäller inom EG.

Vidare föreslår utskottet regeringen att den skall göra en snabb översyn av tillämpningen av stöd för överskudsatta jordbrukare. Detta är mycket angeläget. Det är viktigt att det blir ett stöd som inte ensidigt hjälper till att avveckla jordbruksföretag, och att det görs en utvärdering i syfte att hjälpa unga överskudsatta jordbrukare att överleva och inrätta sina företag för framtiden.

Herr talman! Det är min förhoppning att detta första avsteg från 1990 års livsmedelspolitiska beslut i riktning mot en anpassning till den europeiska jordbrukspolitiken skall följas av ytterligare steg i samma riktning. Jag hoppas i första hand på ett förslag till exportfinansiering i enlighet med EG:s modell. Om så sker kan man tala om att det våras för svenskt jordbruk även vad beträffar det politiska klimatet.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till hemställan i utskottets betänkande JoU13.

Anf. 37 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Holger Gustafsson tar upp frågan om stödet till de skuldsatta jordbrukarna. Detta stöd har stor betydelse för att vi skall komma till rätta med situationen. Det är dock ingenting nytt utan fanns med i 1990 års beslut. Det var då vi fattade beslutet om de tio miljoner kronorna.

Det vi nu kommer att göra är att försöka få en vidare användning av stödet. Det gör vi genom att ha en skrivning som gör att man får möjlighet att nyttja det på ett bättre sätt.

Kds står i alla lägen för etik, moral osv. Vi socialdemokrater tyckte att det särskilda yttrandet förebådade en helt annan inriktning än vad majoritetsförslaget innebär. Varför tog ni inte steget fullt ut och skrev en reservation? Det hade givit ett betydligt bättre intryck.

Holger Gustafsson talar om kostnaderna för animalieproduktionen. Det var ministerns förslag att tillföra 1,7 miljarder kronor för att förbättra produ-

centernas situation. Det förslaget har ni ju skjutit i sank! Det håller inte i nästa proposition vi behandlar.

Nu har majoriteten fattat ett annat beslut som gör att allt förändras. Djurbidraget och stödet till animalieproduktionen håller inte längre. Nu är situationen helt förändrad.

Anf. 38 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik:

Herr talman! Det jag framför allt vill framhäva när det gäller stödet för det skuldsatta jordbruket är att man har rätt attityd. Det räcker inte att hjälpa till att avveckla jordbruk. Det finns jordbrukare – särskilt unga, kanske litet överinvesterade – som behöver ha hjälp att komma över toppen. Deras företag är egentligen framtidsföretag.

När det gäller kds inställning till det särskilda yttrandet kan jag bara understryka att vi håller en konsekvent linje. Kds har inte varit med om att fatta 1990 års beslut och sympatiserar i grunden inte med det. Vi försöker nu att ta de tillfällen vi har att använda vårt oberoende för att försöka rätta till avvisidorna med det, framför allt i de avseenden som 1990 års beslut är inaktuellt och passerat. Ett led i detta är att försöka förändra den stela prispolitiken. Det steget har regeringen och utskottet tagit nu, och vi uppskattar att det blir på det sättet. Vi för en konsekvent politik i det sammanhanget.

Åke Selberg tycker att vi borde göra en reservation i stället för ett särskilt yttrande. Vi gör det särskilda yttrandet på precis samma grunder som Centern gör det. Vi måste naturligtvis i första hand skapa en bra majoritet. Vi vill också tala om vilken färdriktning vårt parti kommer att ha i fortsättningen.

Anf. 39 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att man i kds vill sitta på tre stolar samtidigt. Låt gå för det.

Stödet för skuldsatta jordbrukare är inte enbart menat som ett avvecklingsstöd. När vi nu tar ställning till den fortsatta användningen av stödet vill jag noga poängtera att det inte är fråga om att man utökar användningen av det. Det vi ville göra var att ordna så att det fanns möjlighet att använda det på det sätt som var meningen med 1990 års beslut. De jordbrukare som rådde ut för speciella problem till följd av omställningsbeslutet och avregleringen skulle kunna få hjälp att fortsätta att driva sin produktion.

Anf. 40 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag har svårt att identifiera de tre stolar Åke Selberg talar om. Kds ingår i majoriteten, och vi kommer att göra det i omröstningen sedan också. Åke Selberg försöker naturligtvis bara hitta finurligheter i sammanhanget.

Det kan aldrig vara fel att redogöra för vad man står för och även för de kompromisser man kan få göra i ett sammanhang. Det är ofta bättre att ta ett litet steg i rätt riktning än att ge upp och ställa sig utanför. Därför intar vi denna hållning.

Anf. 41 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill tydliggöra de tre stolarna. Kds sitter i en regering som har lagt fram ett förslag som innebär 700 kr per hektar och 90 öre i inlö-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

sen. Sedan har utskottsmajoriteten, där kds också är representerad, gjort upp om ett annat förslag som innebär 700 kr per hektar och 1:05 kr i inlösen. Därutöver har kds och Centerns representanter sagt att de vill se 1 000 kr per hektar och 1 kr i inlösen. Där är de tre stolarna!

Holger Gustafsson talar nu på detta vis. Ni har släppt regeringsförslaget. Jag förstår att regeringen har körts över. Men det finns fortfarande två förslag kvar. Ni står för båda. Vi socialdemokrater tycker att det är ganska omoraliskt att inte kunna bestämma sig i en sådan viktig situation. Om ni faller ifrån i utskottsmajoriteten förändras hela jordbrukspolitiken. Därför tycker jag att ni borde avstå i den kommande omröstningen, eftersom ni inte kan bestämma er för vad ni tycker.

Holger Gustafsson säger vidare att animalieproduktionen hotades tidigare men att nu är situationen bättre. Men förskjutningen i stödssystemet går från animalieproduktion till vegetabilieproduktion. Stöden på animaliesidan sänks och i stället höjs de kraftigt, genom utskottsmajoritetens försorg, för vegetabiliesidan. Vi socialdemokrater är därför oroliga för animaliesidan.

Vidare pratar Holger Gustafsson om den stela prispolitiken i 1990 års beslut. Jag förstår inte alls det. Det var just det vi ville komma ifrån med hjälp av 1990 års beslut. Vi ville komma bort från de tidigare politiskt och administrativt satta priserna. Man kan uttrycka det som "från plan till marknad"!

Nu går vi tillbaka till en typ av planekonomi.

Jag vill också understryka det Åke Selberg sade. Det tillkännagivande som utskottet enigt gör om stöd till högt skuldsatta jordbrukare är ingen kompensation för en hög ränta. Det är ett försök att hjälpa de jordbrukare som till följd av avregleringen och 1990 års beslut har hamnat i en svår situation. Det är viktigt att tala om det. Det är alltså ingen utvidgning av kriterierna. Vi vill att regeringen skall se över det hela och göra frågan känd. Om en jordbrukare uppfyller kriterierna skall denne ha möjlighet att söka detta stöd.

Anf. 42 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag kommer inte att förledas till att räkna stolar och formaliteter. Jag tycker att det är ganska oväsentligt i en sådan här viktig fråga. Vi i kds är ute efter den bästa möjliga vägen för svenskt jordbruk. Det är naturligtvis nästan ett axiom att Socialdemokraterna attackerar jordbrukare i primärproduktionen. Vi kan konstatera att det är så.

Men att Socialdemokraterna också attackerar tusentals livsmedelsarbetare i en situation då arbetslösheten är mycket stor i vårt land är mera beklagligt. Skall de få ha sina arbeten kvar krävs det även en fungerande primärproduktion. Villkoren för primärproduktionen måste fungera. Dessutom påverkar detta konsumenten i hög grad. Svenska jordbrukare producerar livsmedel som våra konsumenter önskar ha i en miljö som är renare än på många andra ställen i vår omvärld.

1990 års beslut har passerat. Det utgör en rigid prispolitik så till vida att 90 öre, som beslutades för tre fyra år sedan, inte har någon aktualitet i dag. Vi måste vara öppna för det.

Vi har faktiskt ansökt om att få förhandla om medlemskap i EG. Det för-

pliktigar. Även om Sverige inte blir medlem i EG, måste Sverige anpassa sig till Europapolitiken.

Om vi någonsin skall kunna öppna svenskt jordbruk för omgivningen och inte behålla det slutna systemet med den tidigare planekonomin, måste vi förstå att konkurrensen är annorlunda. Vi i kds vill medverka till den realpolitiken för konsumenterna, för dem som är sysselsatta i livsmedelsföretagen och för bönderna.

Anf. 43 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Holger Gustafsson. Ni vill medverka till den bästa möjliga vägen. Är bästa möjliga vägen 700 kr per hektar och 1:05 kr i inlösen, eller är bästa möjliga vägen 1 000 kr per hektar och 1 kr i inlösen?

Anf. 44 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik:

Herr talman! Bästa vägen är 1 000 kr per hektar. Men vi har ännu inte nått fram till det. Då tar vi ett litet steg i taget.

Anf. 45 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande har djurskydd och djurhälsovård fått en undanskymd roll. Det betyder inte att djurfrågorna är mindre angelägna i den kommande EG-anpassningen. Det här har även tidigare talare belyst i dag genom att tala om djurs hälsa.

Herr talman! Just nu riskerar vi också att hormonebatten inom EG tystas ned. Lanbrukskommissariaten säger att satsningar skall ske för att bekämpa den s.k. hormonmaffian. Men han tvingas hemlighålla undersökningsfakta.

När våra grisar inte får bete sig på ett normalt sätt tycker jag att det har gått för långt. Det har inte inträffat än här i Sverige. Men på kontinenten har det hänt. Får inte grisar bete sig normalt kan de drabbas av en djup och långvarig stress. För att behandla denna åkomma använder lantbrukarna olika antibiotika så att djuren skall överleva. Detta är allvarligt, eftersom det riskerar att bli ett folkhälsoproblem. Vi äter själva den mat som produceras från grisarna vid slakten, och vi riskerar att bli resistenta mot antibiotika.

I Sverige har vi inte i någon känd omfattning hälsoproblem av det slaget. Vi har en näringsgren som kan utvecklas i framtiden. Vi har friska djur.

Det är min förhoppning att svenskt jordbruk skall fortsätta att satsa på forskning och utveckling för att behålla en tätposition inom Europa när det gäller djurskydd och djurhälsa. Svenska bönder har ett unikt läge att hävda sig med förädlade livsmedelsprodukter på en EG-marknad. Notera att förädlade produkter är vår möjlighet. Export av bulkvara utsätts däremot för en osäker och stor konkurrens.

Vår kvalitet kommer att vara ett säljargument till de europeiska konsumenterna. Ett utbrett hormonmissbruk inom många EG-länder ger oss då möjlighet att hävda våra fördelar. Jag vill i det sammanhanget nämna, att vid en husrannsakan hos en foderleverantör i Belgien hittade polisen en bok med ett 50-tal adresser till kreaturshandlare och foderleverantörer i både

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

Belgien och Holland. Detta är bevis för hur omfattande hormonmissbruket är utan att konsumenterna är medvetna om det.

Attentat mot inblandade kontrollveterinärer och parlamentariker har förekommit. Det hävdas att en grupp förmögna kreatursägare och handlare förser bönder som är i ekonomisk knipa med djurhormoner.

Kvaliteten på den svenska maten baseras på att vi har förbud mot generella fodertillsatser som innehåller antibiotika. Den europeiska, liberala, användningen av antibiotika innebär betydande risker. Sjukdomsframkallande bakterier kan bli resistenta mot läkemedel och kan inte behandlas på traditionellt sätt. Vi riskerar att få en ökad dödlighet i vissa sjukdomar.

Resistensnivån för salmonellabakterien, som bl.a. finns i höns, anges i Nederländerna till 80–90 %. I Sverige är den 0–6 %. Tala om kvalitet på mat!

Ur djurskyddssynpunkt är den svenska restriktiva användningen mycket positiv, men den måste marknadsföras bättre genom en särskild hälsosäkerhetsmärkning.

Jag vill också påpeka, att enligt en artikel i det tyska nyhetsmagasinet *Der Spiegel* har användningen av antibiotika skapat resistenta salmonellavarianter. I artikeln betonas att när tyskarna äter tårter, schnitzelpanering, äggsallad, majonnäs eller löskokta frukostägg riskerar de att få salmonella.

Det finns där en stor möjlighet för svenska förädlade livsmedel av hög kvalitet att bryta sig in på marknaden. Över hela Tyskland stryks nu äggrätter från restaurangernas menyer. Hälsoministern hotar t.o.m. med böter för de storkök som serverar löskokta ägg.

Herr talman! Vi bör nu ta till vara vår livsmedelsproduktions möjligheter och påbörja en stark satsning med förädlade livsmedel på den europeiska marknaden.

Anf. 46 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Debatten i dag föranleder mig att göra en reflexion innan jag börjar med mitt egentliga anförande. Allt prat om att man sitter på tre stolar, om finansiering, inlösenpris, animalie- och vegetabilieprodukter etc. är bortkastat om produkterna är förgiftade. Ty en smittosam älgdöd kan även drabba tamboskap och människor.

Älgarna dör i södra delen av landet. Mer än 800 älgar har sedan 1985 setts döda eller sjuka i en tidigare okänd sjukdom. Antalet rapporterade fall ökar. Hur många procent som de återfunna älgarna representerar vet man inte.

Båda könen drabbas. Allvarligast är att kor i sin produktivaste ålder synes vara särskilt utsatta. Detta innebär en svåracceptabel åderlåtning av älgstammen.

Sjukdomen uppträder i två skeden – en akut, med älgen i gott hull, och en kronisk, där älgen magrar kraftigt.

I vissa av de områden där älgdöden slagit till särskilt hårt uppträder samtidigt ett problem med kraftig älgbetning av gran. Gran tillhör inte älgens normala diet. Inom dessa delar av landet är markerna dessutom mycket kraftigt försurade.

Forskningen har tagit ett brett grepp för att bl.a. belysa älgpopulationens situation, sjukdomsorsaken och dess eventuella koppling till miljöpåverkan.

I dag vet man: Älgstammen är konditions- och reproduktionsmässigt god.

Endast vissa djur- och ålderskategorier drabbas. Både sjuka älgar och älgar som fällts vid normal jakt inom de aktuella områdena har för låga halter av för kroppen nödvändiga mineraler. Ett tidigare okänt retrovirus orsakar eventuellt sjukdomen i samverkan med för djuren otjänliga miljöfaktorer. Retrovirus är immunförsvarsnedsättande och hiv- och cancerframkallande.

Målet för forskningen är att fastställa smittoämnet och via populationsdynamiska, fysiologiska, epidemiologiska och kemiska kunskaper utarbeta en strategi för att hämma och begränsa sjukdomen.

Älgen är ett karaktärsdjur för den svenska skogen och en av världens närmsta viltarter. En avskjutning av ca 100 000 djur görs årligen, vilket uthålligt torde vara fullt möjligt och lämpligt från nuvarande utgångspunkter. Det ger en årlig köttavkastning på ungefär 13 000 ton.

Som allt levande är älgen också en viktig indikator på tillståndet i våra marker. Skulle det nu vara så, vilket mycket pekar på, att de kraftiga miljöförändringarna påverkat älgarna så att de har blivit känsliga för sjukdomsalstrare, vilka tidigare tagits om hand av djurets immunförsvar, är läget allvarligt!

Läget är allvarligt inte enbart för vår älgstam och andra frilevande viltpopulationer, utan också för vår boskap och i sista hand för oss själva.

Forskningen kring älgdöden har hittills i huvudsak finansierats av landets jägare. Via Statens naturvårdsverk har forskningsprojekt inom ämnesområdet tilldelats medel ur Jaktvårdsfonden och Viltskaderegleringsfonden. Omfattande insamlingsverksamhet riktad till landets jägare har bedrivits. Svenska jägareförbundet har anslagit medel till verksamheten m.m. Vidare har Sveriges lantbruksuniversitet och Statens veterinärmedicinska Anstalt bidragit med stora belopp – i första hand genom att resurser, såväl personella som tekniska, tagits i anspråk för arbetet.

Ett snabbt klarläggande av sjukdomens orsaker och vilka motåtgärder som kan vidtagas är en riksangelägenhet.

Herr talman! Efter det att vi har lämnat en motion i detta ärende har man börjat få vissa förklaringar till en tidigare oförklarlig kattedöd. Katter kan få aids, eller en sjukdom som åtminstone liknar aids och som orsakas av ett virus som tillhör samma familj som aids-viruset. Viruset som katter kan få förkortas FIV och tillhör samma familj retrovirus som nyss omnämnts i samband med älgdöden. Detta virus har varit känt sedan 1950-talet, men först nu har det kunnat isoleras.

Denna s.k. katt-aids sprider sig nu över världen. Enligt vissa virologer kan en del av "ökningen" bero på att viruset nu kan diagnosticeras. Men om det är fel – vad är då orsaken?

Statens veterinärmedicinska anstalt har under föregående år samordnat forskningsinsatserna och kopplat in de resurser som står till buds. Ekonomin är emellertid ansträngd, och erforderliga insatser får härigenom inte full verkan.

Med tanke på ärendets art samt den utveckling den kan få för tamboskap och människor, skulle ett riktat anslag på 5 miljoner kronor bidra till en starkare koncentrerad insats och en för riket behövlig tidsvinst. Det är nu något måste göras!

Låt inte våra barn, barnbarn och kommande generationer döma ut oss så-

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Jordbruksdeparte-
mentet*

som varande oansvariga och dumma, eftersom vi inte har lyssnat på de klara och tydliga varningssignaler – rent av larmsirener – som ljudit och som djur och natur gemensamt givit oss om miljöns tillstånd.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till Ny demokratis reservation nr 5, mom. 63, i utskottets betänkande JoU13.

Anf. 47 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Utskottet ser mycket allvarligt på älgsjukan. På den punkten har vi samma uppfattning som Arne Jansson. Men enligt vad utskottet erfarit bedrivs i SVA:s regi ett koordinerat program för forskning om den älgdöd som drabbat älgstammen i sydvästra Sverige. I programmet deltar SVA:s virologiska laboratorium och epizootologiska enhet. Det bedrivs också ett fristående fältprojekt inriktat på bl.a. patologi, provinsamling, planering osv. Detta projekt finansieras med medel från Viltskaderegleringsfonden, efter prioritering av forskningsrådsnämnden vid Statens naturvårdsverk. Bidrag kommer också från exempelvis Statens jordbruksverk, Svenska jägarförbundet, Älghundsklubben och vissa viltskadefonder.

Utskottet har stor förståelse för kraven i motionerna om ytterligare resurser till forskningen om den s.k. älgdöden. Men utskottet pekar också på möjligheten att i ökad omfattning använda medel från jaktvårdsfonden. Situationens allvar motiverar väl en sådan ordning. Det ligger också i linje med fondens syfte. Vi anser det också viktigt att satsade resurser samordnas på bästa sätt för att man skall nå resultat.

Utskottet förutsätter att SVA – som ju är ett expert- och serviceorgan med uppgift att bl.a. utreda smittsamma djursjukdomars uppkomst, orsak och spridningssätt – och Statens naturvårdsverk vidtar de åtgärder som är nödvändiga. Vi tar alltså de smittsamma sjukdomarna på mycket stort allvar. Det gör också de myndigheter och organ som jag nämnt.

Självfallet kommer regeringen och utskottet att följa den fortsatta utvecklingen med stor uppmärksamhet och återkomma i ärendet när behov föreligger. Det kan också – om allvaret ökar – innebära mer medel.

Anf. 48 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag tackar Ingvar Eriksson för inlägget. När man läser betänkandet finner man lustigt nog uttryck som att utskottet har stor förståelse för det hela, att man accepterar naturen som indikator, att det är ett stort allmänintresse, att man måste klargöra sjukdomsspridningen; allt tillfredsställer det jag framfört i motionen. Men det mynnar ut i det slentrianmäsiga: Därmed avstyrks motionen.

Ingvar Eriksson påpekar nu också att man skall följa detta noga och återkomma när behov föreligger. Det är något som jag inte kan acceptera. Jag anser att behov föreligger nu. Det är nu det skall göras. Vi skall inte sitta och vänta tills allt har exploderat, tills hela förgiftningssystemet har accelererat, tills älgstammen är utslagen. Våra barnbarn kommer kanske och säger: Vad är det på tavlan där borta? Vad är det som hänger på väggen? – Det är ett älghorn, min sonson. Då har det gått för långt. Då har ett behov förelagat sedan länge.

Anf. 49 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! När jag säger att behov föreligger, menar jag att vi inte väntar. Det görs ju faktiskt mycket i dag. Det är givet att resultaten av de insatserna också måste analyseras och studierna fördjupas. Som jag sade tar vi detta på stort allvar. Jag menar att om ytterligare medel behövs – medel finns ju att tillgå i dag – visar det sig ganska snart. Både regeringen och utskottet är då beredda att återkomma.

Anf. 50 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Ingvar Eriksson säger att resultatet skall analyseras. Såvitt jag förstår har moderaterna lämnat in en motion i det här ärendet om att det saknas pengar för att resultaten skall kunna analyseras tillräckligt snabbt. Även där föreligger tydligen ett visst intresse att få fram resultaten så snart som möjligt. Även den motionen avstyrktes. Det är någonting som inte stämmer. Jag kan ha fel, men jag har en känsla av att det förhöll sig på det sättet.

Anf. 51 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Utskottets bedömning är den jag företräder. Det får inte råda något som helst missförstånd när det gäller ambitionen att göra vad som är möjligt i det här ärendet. Det är faktiskt så att vi kommer att göra vad som behövs. I alla sammanhang har vi tagit frågor om smittsamma husdjursjukdomar och andra djursjukdomar på mycket stort allvar. Det gör vi också i det här fallet.

Anf. 52 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag gläder mig åt det yttrandet. Jag förstår ändå inte hur man behandlar ett sådant här ärende, när en utskottsskrivning säger samma sak som jag har framfört i motionen, men mynnar ut i att motionen avstyrks. Ingvar Eriksson framförde att man skall följa utvecklingen och återkomma när behov föreligger. Det är tydligt att utskottet anser att det i dag inte föreligger något akut behov av att få fram vad det är för sjukdom, kunna isolera den och se till att man prioriterar detta som kan drabba tamboskap och till sist människor. Jag tycker att det är dåligt. Jag är inte nöjd med utskottets beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 6 §.)

6 § Skattepolitiken

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1992/93:SkU20 Skattepolitiken.

Anf. 53 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Som vi socialdemokrater har anført i vår skattemotion är stora skattesänkningar på kapital grundpelarna i regeringens skattepolitik.

Jag tycker att den nuvarande skattepolitiken går stick i stäv mot skattereformen. Den borgerliga majoriteten har höjt skatten för vanliga inkomsttagare och kraftigt sänkt den för de välbeställda. Denna politik skulle enligt regeringen leda till högre tillväxt och ökade investeringar samt skapa nya arbetstillfällen.

Vi kan nu alla konstatera att det inte blev så. Arbetslösheten är rekordstor. Ekonomin är körd i botten. Det är bara att konstatera att regeringens politik har misslyckats.

Genom olika avsteg från viktiga principer i skattereformen, t.ex. likformiga skatter på olika inkomstslag, har i stället skattepolitiken bidragit till att försämra ekonomin. Detta leder till sämre tillväxt, ökade klyftor och naturligtvis fortsatta försämringar av statsfinanserna.

Det är därför, herr talman, som vi avvisar sänkningar av bl.a. kapitalbeskattningen.

Vi socialdemokrater föreslår ett antal skattehöjningar för höginkomsttagarna 1994. Det gör vi naturligtvis för att dra in pengar till staten och förbättra budgetsaldot, men vi gör det också av rent fördelningspolitiska skäl. Vi menar att det inte är möjligt att genomföra stora besparingar som drabbar låginkomsttagarna utan att samtidigt lägga en förhållandevis stor del av krisens bördor på höginkomsttagarna.

Våra förslag till skattehöjningar begränsar sig därför uteslutande till de högavlönade och kapitalägarna. Vi föreslår att statsskatten, dvs. den del av skatten som ligger över brytpunkten, skall höjas med i storleksordningen 4 miljarder kronor.

Exakt hur det skulle ske och om det skulle vara en permanent eller tillfällig skattehöjning trodde vi socialdemokrater att man skulle kunna diskutera i skatteutskottet. Men ack vad vi bedrog oss! Jag har fått många bevis för att det finns en stor förståelse för en sådan här solidaritetsskatt i Sverige.

De av kammarens ledamöter som gick utanför riksdagshuset i går och som mötte byggnadsarbetarna från Falun kunde höra dem skrika: Tag minst 10 %!

Vi socialdemokrater *trodde* när vi skrev vår motion i januari att det fanns förutsättningar för och en stor parlamentarisk uppslutning bakom tanken på en solidarisk skatt. Ledande centerpartister talade nämligen vitt och brett om en sådan skatt. De utlovade också sitt stöd här i riksdagen. Även kds ledning var positiv till tanken, och det finns en folkpartimotion med krav om en värnsskatt.

I den allmänpolitiska debatten kunde vi i kammaren höra engagerade tal, bl.a. från en folkpartist, om en solidaritetsskatt. Bengt Westerberg uttalar sig nästan dagligen för skattehöjningar för dem som har lyckan att ha ett arbete. Jag tycker, herr talman, att förvirringen när det gäller skattedebatten är total.

I ett pressmeddelande i går, som var skrivet kl. 11.39, läste jag att Lindbeckkommissionen konstaterar följdriktigt att skattehöjningar inte kan lösa Sveriges ekonomiska problem. Kommissionen säger tvärtom. Det är viktigt att inte höja skatterna ytterligare utan i stället ha ett program för successivt lägre skatter.

I kommissionens rapport står vidare att läsa att i den mån det går att lära

av tidigare misstag är situationen ljus för Sverige. Då måste alla förslag om skattehöjningar för att sanera statens finanser avvisas. Så sade skatteminister Bo Lundgren vid SACO:s ordförandekonferens i går.

Men hör och häpna! I ett TT-meddelande som var skrivet kl. 13.10 säger finansministern att det på sikt kan bli aktuellt med en del skattehöjningar. Exempelvis sänkningar av grundavdraget och en höjd fastighetsskatt pekas ut av finansministern.

Finansminister Wibble kan också tänka sig en viss höjning av arbetsgivaravgiften för att finansera underskottet i arbetslöshetsförsäkringen. Men det här måste kombineras med högre egenavgifter och lägre försäkringsersättning.

Regeringens strategi är nu att lägga fram sina förslag i kompletteringspropositionen. Sedan får vi se hur det går. Min fråga till Harry Staaf, som skall tala för regeringen i den här debatten, är: Var står kds när det gäller den framtida skattedebatten? Det kan vara ganska avgörande för regeringen med tanke på om den i framtiden kommer att hålla ihop eller ej.

Herr talman! Socialdemokraterna föreslår också att förmögenhetsskatten skall vara kvar. Det är direkt stötande att avskaffa förmögenhetsskatten, något som den borgerliga regeringen föreslår, i dessa tider när budgetunderskottet är högt och solidariteten sätts på prov.

Vi socialdemokrater föreslår därför att skatten på stora förmögenheter inte bara behålls utan också reformeras, så att den blir effektivare och rättvisare.

Socialdemokraterna tycker också att det är upprörande att de borgerliga, trots höstens krisuppgörelse, nu talar om att sänka skatten på kapitalinkomster. Det är statsfinansiellt lättsinne och fördelningspolitiskt djupt orättfärdigt.

Genom skattereformen fick vi en neutral beskattning av arbete och kapital. Men trots krisuppgörelsen har den borgerliga majoriteten sänkt skattesatsen, först på aktievinster och sedan på kapitalinkomster.

Beskattningen av pensionssparandet har sänkts från 15 % till 10 %. Vi tycker att skatten i förhållande till annat hushållssparande är för låg.

På sikt bör nuvarande skatteskillnad mellan pensionssparande och övriga sparformer minskas.

Så vill jag, herr talman, säga några ord om det borgerliga angreppet mot svensk fackföreningsrörelse.

Fr.o.m. 1992 har löntagarna inte rätt till skattereduktion för avgifter till facket. Denna förändring infördes för att ge likformighet med beskattningen av arbetsgivarnas fackliga kostnader.

Vi kan nu konstatera att reglerna inte är likformiga, utan det är framför allt löntagarna och deras organisationer som drabbas av de nya reglerna.

Regeringen bör snarast presentera förslag som innebär att alla behandlas lika. Det är endast det vi begär; lika behandling av arbetsgivare och löntagare.

Likaså har den borgerliga majoriteten i riksdagen nyligen beslutat att den tidigare skattefriheten för stipendier till deltagande i fackliga kurser skall avskaffas från halvårsskiftet 1993.

Det finns många skäl som talar för en likvärdig beskattning för olika typer

av stipendier. Den i höstas beslutade skatteskärpningen omfattar enbart fackliga stipendier och måste anses som djupt orättvis.

Som föreslås i flera motioner bör alltså den genomförda lagändringen upphävas. Regeringen borde därför snarast återkomma med ett förslag som omfattar hela stipendiebeskattningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 5. Givetvis står vi bakom de övriga reservationerna.

Anf. 54 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Jag skall ta upp en hel del reservationer som vi yrkar bifall till, men jag vill börja med att kommentera Anita Johanssons inlägg.

Anita Johansson tog upp Socialdemokraternas förslag att återigen höja marginalskatterna. Det är mycket konstigt. Ledande ekonomer ute i världen säger att det är en nackdel, att det har en hämmande effekt för en nation att ha höga marginalskatter. Jag kan alltså inte förstå att Socialdemokraterna vill gå tvärtemot detta.

Anita Johansson tog också upp förmögenhetsbeskattningen, som Ny demokrati vill avskaffa helt. Vi anser att hög förmögenhetsbeskattning gör att kapitalet och företagandet flyr Sverige och att staten förlorar på detta i det långa loppet, jämfört med om företagen är kvar här. Förmögenhetsbeskattningen ger i dag ca 3 miljarder, och vi är helt övertygade om att svenska staten skulle kunna få in mycket mera skatter om den togs bort och företagen och kapitalet stannade kvar i Sverige.

Jag går nu in på reservationerna från Ny demokrati till detta betänkande. Jag vill börja med att ta upp hobbyhästen. Jag hävdar fortfarande att ett införande av hobbyhäst för trav- och galoppsporten kommer att innebära att staten bibehåller skatteintäkterna. Gör man inte detta kommer näringen att urholkas, och staten kommer att förlora skatteintäkter.

Jag vill ta upp en motion från kds som handlar om bär- och svampplockning, där man vill öka det skattefria beloppet från 5 000 till 10 000 kr. Vi i Ny demokrati anser också att det ger positiva samhällsekonomiska effekter. Det ökar bl.a. exporten, och det minskar importen av dessa varor, och man har då arbetstillfällena kvar inom förädlingsindustrin här i Sverige.

Sedan kommer jag in på ytterligare en reservation från Ny demokrati, och den handlar om avdrag för föräldrars kostnader för barn. Kds vill återinföra reglerna för existensminimum. Vi i Ny demokrati tycker att det är en förnuftig motion. Ny demokrati har väckt en motion om en omläggning av hela familjepolitiken när det gäller barnbidrag och vårdnadsbidrag, och vi stöder givetvis den. Vi vill också att regeringen skall återkomma med ett förslag om att undersöka möjligheterna att i deklarationen dra av föräldrars kostnader för småbarn.

Det var konstigt att existensminimum togs bort. Nu får alla människor skatta fullt ut, och sedan får man söka socialbidrag. Det är en total rundgång av pengar, och i stället borde reglerna om existensminimum gälla.

Jag går vidare med reservationerna. Vi har stött motioner från både Moderaterna och Socialdemokraterna och en meningsyttring från vänstern om lantarbetarnas bostadsförmåner. En lantarbetares bostad jämförs i dag med en bostad i tätorten och beskattas efter värdet på den. Vi från Ny demokrati

tycker att det är horribelt att jämföra två sådana bostäder. Standarden på en lantarbetares bostad är betydligt mycket lägre än standarden på en tätortslägenhet. Vi vill därför ändra reglerna och minska den här bostadsförmånen.

Sedan kommer jag in på lunchförmåner. Här finns många motioner i samma riktning som Nydemokraternas. Vi tror inte att detta ger några inkomstförstärkningar till staten på sikt. Människorna mår mycket sämre om de inte äter en rejäl lunch på dagen, trivseln minskar på arbetsplatserna och sjukfrånvaron kommer att öka på sikt. Givetvis sjunker produktionen. Arbetsstillfällena inom restaurangbranschen kommer givetvis att minska på sikt. Jag har fått indikationer på att det är en katastrof inom denna näring.

Jag kommer nu in på en socialdemokratisk motion om kontantförmåner. När arbetsgivare ger de anställda rabatter blir dessa inte beskattade, men om rabatten ges som en klumpsumma, halvårsvis eller helårsvis, blir den hux flux beskattad som inkomst. Vi tycker självfallet, som den socialdemokratiska motionären, att förmånerna borde vara likvärdiga.

Vi har också en reservation om bilförmåner. Jag vill ta pickusen som exempel. Många småföretagare har köpt en pickup som ett arbetsredskap, men nu är det tyvärr så i Sverige att handelsbolag, aktiebolag och enskilda firmor beskattas olika. Den som har ett handelsbolag eller en enskild firma kommer lättare undan beskattning på pickusen än den som har ett aktiebolag. Det är självfallet så att småföretagarna undrar hur det är ställt i Sverige, när ett handelsbolag kan klara sig utan beskattning medan däremot ett aktiebolag får ange pickusen som bilförmån.

Jag har jobbat inom småföretagarbranschen och anser att en pickup som man köper som ett rent arbetsredskap, som är utrustad från topp till tå, t.o.m. sätet jämte övriga saker, är ett arbetsredskap. Skall den här pickusen eller firmabilen beskattas därför att personen eventuellt kan använda bilen i privat tjänst, borde faktiskt också arbetskläder, skruvmejslar och bormaskiner beskattas – man kan som småföretagare eventuellt använda dessa privat. Jag skulle vilja se hur många företag som finns kvar i Sverige om alla arbetsredskap som man använder beskattas som förmån.

Försäljningen av tjänstebilar har halverats under de senaste åren, och då skall man beakta att hälften av nybilsförsäljningen hos Volvo och Saab i Sverige utgörs av tjänstebilar. Detta beror till största delen på att 32–42 % av tjänstebilen beskattas samt att på toppen av detta läggs arbetsgivaravgifter. Det är givetvis en snedvridning gentemot andra bilproducerande länder, t.ex. Tyskland, där tjänstebilsförmånstagare beskattas enbart för resorna till och från arbetet. Vi i Ny demokrati tycker att man snabbt måste se över reglerna och beskattningen när det gäller tjänstebilar.

Sedan kommer jag in på en reservation om beskattningen av barns sparande. Där finns motioner från kds, Centern och Moderaterna som vi i Ny demokrati stöder. Speciellt kds-motionen är mycket bra, där man förespråkar att en skattefri ränta införs på högst 1 000 kr för barn och ungdomar. Vi stöder den fullt ut.

Nästa reservation handlar om gåvor till allmännyttiga ändamål. Där har vi en kds-motion, en moderatmotion, en nydemokratisk och en folkpartistisk motion. Som ni ser stöder Ny demokrati förslag även från andra partier, från vänster till höger.

I andra länder finns möjlighet att göra avdrag för gåvor till allmännyttiga ändamål. Det finns i USA, Frankrike, Danmark och Canada. Jag tycker att man skall ge enskilda personer det incitament för att stödja allmännyttiga ändamål som det innebär att få göra avdrag på deklarationen. Det gynnar bl.a. forskningen – jag tänker då t.ex. på forskningen om cancer, aids, hiv. Vi i Ny demokrati anser att det är bra om man kan stödja detta genom privatpersoner. Det förbättrar indirekt också villkoren för exempelvis handikappade och långtidssjuka. Allt sådant kan detta gynna. Vi stöder givetvis dessa kloka och sunda motioner.

Herr talman! Ny demokrati har sammanlagt åtta reservationer, som vi givetvis helhjärtat stöder. Men för att inte voteringen skall dra ut på tiden nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 7, 9, 10 och 14.

Tyvärr är inte Lars Bäckström här, men jag förmodar att Vänstern kommer att rösta med oss när det gäller lantarbetarnas bostadsförmåner.

Anf. 55 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är inte alls förvånad över att Peter Kling och Ny demokrati inte ställer upp på vår solidaritetsskatt eller på skatt på förmögenheter. Jag har inte väntat mig någonting annat. Ni nydemokrater gick ju ut med att ni skulle spara 200 miljarder och sänka skatterna när ni kom in i riksdagen. Men när nästa valrörelse kommer skall jag med all kraft tala om att Ny demokrati inte är det parti som slåss för de svaga här i samhället – vilket Peter Kling ibland gör gällande.

Peter Kling deklarerade att Ny demokrati har reservationer på det ena och det andra området. Vi som har varit i riksdagen ett antal år brukar faktiskt – och det gäller över partigränserna – lugna oss med att ställa yrkanden i frågor där det pågår utredningar. Jag tycker att det skulle vara klädsamt om Peter Kling också kunde göra det. Det är nämligen så man arbetar bäst parlamentariskt. Det är annars väldigt enkelt att, som Peter Kling just nu gör, fria till olika särintressen.

Anf. 56 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Anita Johansson tog upp det faktum att vi gick ut med en skattesänkning på 196 miljarder på tio års tid. Ser man på hur regeringen har gått fram är den summan blygsam. Men före valet blev vi kallade för idioter; då sade många av er här: Det går inte att sänka skatten med 196 miljarder. Men jämfört med den fart som regeringen har haft innebär dessa 196 miljarder som sagt ett blygsamt belopp.

Anita Johansson sade också att det är tradition att göra som man gör. Jag tycker att det är beklämmande att det är en tradition. Det argument som jag oftast får höra, både från vänster och från höger, när jag ställer vettiga förslag är: Så har vi aldrig arbetat här i riksdagen; så har vi aldrig gjort. Jag kan inte acceptera att man är så feg att man gömmer sig bakom ett så dåligt argument som att riksdagen aldrig har arbetat på det viset.

Förra torsdagen – jag vill påminna Anita Johansson om det – röstade Vänsterpartiet och vi t.ex. för att omedelbart införa en lag om att förbjuda barnpornografi och pornografi med våld mot kvinnor. Där ställde riksdagen inte upp, utan där gömmer man sig bakom en utredning. Jag kan inte accep-

tera det. Jag skäms i de lägena inför svenska folket över att vi inte kan sätta ned foten och direkt sätta en sådan lag på pränt utan måste gömma oss bakom en utredning därför att riksdagen alltid har jobbat så.

Gå ut och säg till svenska folket, Anita Johansson, att vi gömmer oss bakom utredningar och att vi inte någon gång skall kunna fatta ett beslut direkt här i riksdagens kammare! Jag tycker att det är beklämmande. Det är vid de tillfällena som jag personligen skäms över att vara riksdagsman.

Anf. 57 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skäms inte för att vi avvaktar. På många av de områden där Ny demokrati nu har reserverat sig vet vi att utredningar strax är klara. Sedan kan det hända att man någon gång frångår principen att avvakta resultatet av en pågående utredning, men i de allra flesta fall vinner faktiskt svenska folket på att ärendena är väl beredda innan vi fattar beslut. Det är en tradition som vi har här i huset, och det skäms inte jag för att säga att jag medverkar till.

Anf. 58 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Jag slåss för detsamma som Anita Johansson när det gäller beskattningen av lunchförmånerna. Det är beklämmande att man av tradition skall utreda den frågan. Det har suttit en utredning som inte har tagit upp de här sakerna, och det har förhållat det här i ett eller två år nu, och kommer förmodligen att fördröja det ännu mer.

Vilka är det som mår illa av detta? Det är inte i första hand företagen – jo, företagen i restaurangbranschen, eftersom de inte får leverera tillräckligt mycket mat och därför får säga upp folk; där kommer arbetarna också i kläm. Men det gör framför allt de som jobbar på företag, industrier, och liknande och som inte längre får den här förmånen. De mår ju mycket illa.

Anita Johansson sade att vi inte slåss för småfolket eller för dem som har det dåligt ställt. Det är klart att vi gör. Vi slåss ju hårdast av alla här i riksdagen för att få tillbaka lunchförmånerna igen.

Anf. 59 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Den som vill slåss för de små människorna, den som vill slåss för dem som inte har det så bra ställt, har haft en del förslag att stödja. Men utskottsmajoriteten och t.ex. Peter Kling har låtit bli att stödja de förslagen.

Skattepolitiken är en hörnpelare i ekonomisk politik. Men skattepolitiken tillhör också borgerlighetens symbolfrågor. Där finns en fundamentalism som leder till den enda vägen – inte mot utveckling och tillväxt utan mot depression och arbetslöshet. Det finns få andra områden där regeringen visar en så stor oansvarighet, och den får stöd av regeringspartierna i utskottet och här i kammaren. Som Anita Johansson påpekade är också förvirringen mycket stor om man ser på regeringsrepresentanternas uttalanden.

Skattepolitiken handlar om många viktiga ting. Den handlar om våra statsfinanser och budgetunderskott. Statsfinanserna är i uselt skick. Budgetunderskottet är katastrofalt och galopperar – förvärras – och kommer därmed att bli en allt större tyngd för den svenska samhällsekonomin. När rän-

tebördan blir allt större blir underskottet som en gökunge som skjuter bort andra angelägna användningsområden.

Arbetslösheten är ett av de allra viktigaste problemen, och den leder också till ett ökat budgetunderskott. Det är inte alltid så lätt att dra gränsen mellan det konjunkturella och det strukturella budgetunderskottet. Men skattepolitiken är också viktig när det gäller att fördela bördor. Den är ett viktigt fördelningspolitiskt instrument – eller borde vara ett viktigt fördelningspolitiskt instrument, men den har upphört att vara det; den har snarare blivit ett instrument för att förstärka de ekonomiska och sociala klyftorna.

Den strategi som Vänsterpartiet har föreslagit är en komplicerad strategi, och det beror på att vi befinner oss i en komplicerad situation. Vi måste expandera nu för att sätta Sverige i arbete. Men vi måste också spara för att skaffa oss sunda statsfinanser. Vi måste förstärka våra inkomster på statsbudgetsidan, men vi måste också öka våra utgifter för att upprätthålla en arbetslinje: Vi måste gasa, och vi måste bromsa, och det är svårt.

Vi måste se saker på både kort och lång sikt. En förutsättning för att vi i Vänsterpartiet – jag tror att det gäller väldigt många i vårt samhälle – skall acceptera den ekonomiska politik som på sikt är nödvändig är att denna är fördelningspolitiskt rättvis. Med andra ord: Det handlar om motsatsen till vad den ekonomiska politiken under en längre tid har varit. Detta skeende förstärks i allt snabbare takt under den här regeringens tid.

Det viktiga är, har vi funnit, att man kan kombinera de här målsättningarna. Omfördelningen från höginkomsttagare till låginkomsttagare – till dem som är beroende av transfereringar, dvs. de sjuka och de arbetslösa – innebär också i dagens läge att pengar så att säga sätts i användning. Med tanke på den mycket höga sparbenägenheten, det privata sparandet omfattar 170 miljarder och sparandet ökar kraftigt, kan man genom en skärpt beskattning för höginkomsttagare, förmögenhetsinnehavare och kapitalägare, skulle jag vilja säga, få pengar i användning och stimulera efterfrågan. Det är alltså konjunkturpolitiskt sunt. Även fördelningspolitiskt är det sunt.

Vidare måste vi finansiera dels kampen mot arbetslösheten – alla åtgärder som måste sättas i sjön och alla investeringar. Vi måste också upprätthålla välfärdssystemet inom den offentliga sektorn. Det gäller alltså även socialförsäkringssektorn. Vi måste börja spara – dvs. börja se till att budgetunderskottet inte växer, för på lång sikt vore något sådant en kvarnsten runt halsen när det gäller de svenska folkhushållen.

Vi har föreslagit en serie skatteskärpningar men också besparingar i transfereringssystemet på kort sikt och antytt besparingar på lång sikt. På kort sikt handlar det t.ex. om ett införande av ett tak i sjukförsäkringssystemet som är lägre än det nuvarande taket.

Budgetunderskottet är både strukturellt och konjunkturellt. Vi tycker att underfinansieringen av den orättfärdiga skattereformen, som Anita Johansson så vackert talade om, är felaktig fördelningspolitiskt. Dessutom kom inte de dynamiska effekter som man fantiserat om till stånd. Underfinansieringen påverkar i dag budgetunderskottet med 15–20 miljarder, enligt en del bedömare med 25–30 miljarder. Men låt oss säga att det rör sig om 20 miljarder kronor. Det är väsentliga belopp, som vida överstiger både invandrapolitikens och u-landspolitikens budgetar.

Man skryter nu över att skattekvoten har minskat, dvs. att skatteuttaget relaterat till BNP från 1991 till 1993 har minskat från 53,1 % till 50,6 %. I och för sig är det ett ganska godtyckligt samband. Men jag förstår inte varför man skryter över detta. Samtidigt är ju budgetunderskottet större än någonsin. Dessutom klarar man inte att finansiera de viktiga verksamheter som staten svarar för. Man klarar inte ens att finansiera kostnaderna för arbetslösheten och arbetslöshetsförsäkringen på annat sätt än med lån.

Regeringens strategi är fundamentalistisk. Man har som målsättning att minska skattetrycket med 10 miljarder kronor per år under 90-talet. Det är en fullständigt orimlig strategi, som leder oss in i en än djupare depression och större arbetslöshet.

Just nu pågår förhandlingar mellan olika grupperingar vad gäller regeringen och socialdemokratin. Man diskuterar åtgärder mot arbetslösheten.

Vi har föreslagit en mängd åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten. Vi har också föreslagit finansieringar. Men den finansiering som nu diskuteras innebär huvudsakligen att man skall ta från de sjuka och från dem som redan är arbetslösa genom att försämra i försäkringssystemet. Det är en utomordentligt orättvis politik.

I det här fallet avstyrker utskottet Vänsterpartiets förslag om skattehöjningar, trots allt tal från flera partiföreträdare om värnskatt och solidaritets-skatt. Tydligt finns det inte något ansvar för den ekonomiska politiken. Och det finns sannerligen inte någon solidaritetskänsla. Snarare handlar det om egoism hos majoriteten i denna kammare.

Från borgerligt håll brukar man tala om ett perverst skattesystem, och det har även framträdande socialdemokrater talat om, när det gäller arbetet enligt principen om skatt efter bärkraft. Men jag vill säga att vi i dag har en pervers politik. Politiska företrädare säger ju: Vi har inte råd att höja skatten för dem som har råd att bära en sådan skattebörda. I stället får ni som är beroende av försäkringssystem, som är sjuka eller arbetslösa, vara så goda och bära detta.

Det är en djupt orättfärdig politik. Jag undrar hur Centerns och Folkpartiets representanter egentligen tänker och hur de skall relatera det här till vad de ute i landet säger om behovet av en rättvis fördelningspolitik, om behovet av en värnskatt.

Hur kds kan förena detta med kristna tankegångar är en gåta för mig. Jag tror att det blir lika svårt för kds att passera valmanskåren i 1994 års val, och kanske t.o.m. att komma till himmelriket, som det är att stå fast vid den här politiken.

Vi i Vänsterpartiet har ett mycket omfattande batteri av förslag till åtgärder utformade i vår motion. Det handlar om en ansvarig finansiering, om en rättvis omfördelning och om en konjunkturpolitik så till vida att pengar sätts i arbete. Det rör sig alltså om en efterfrågestimulans. Det gäller en politik som handlar om inkomstbeskattning och om en momssänkning för att stimulera efterfrågan. Vidare handlar det om en energibeskattnings för att nå miljö- och energihushållningseffekter. Dessutom finns det förslag som innebär en kompensation för den interna devalvering som regeringen och Socialdemokraterna genomförde i samband med höstens krispaket, men som se-

dan så att säga blev löst av sig själv många gånger om genom den flytande kronkursen.

Jag skall uppehålla mig vid några punkter. Vi har föreslagit en skärpning av inkomstbeskattningen genom att marginalsatten över brytpunkten höjs från 20 till 25 %. Vi har också föreslagit en ytterligare höjning i intervallet över 250 000 kronor med ytterligare 5 procentenheter till 30 %. Det skulle ge marginalsatser på 55 %, i det övre intervallet på 60 %, och det innebär intäkter om ungefär 3 miljarder kronor.

Borgerligheten tycks mena att det är en börda som man inte orkar med. Det är för drygt att betala så höga marginalsatser, tycks man mena. Men det är inte särskilt höga marginalsatser. Ni visar verkligen inte prov på solidaritet.

Peter Kling i Ny demokrati aviserar omedelbart att de som har pengar och som alltså har råd sticker. Man tänker inte vara kvar. Nej, tack för den samhällsmoralen! Men det är ungefär vad jag förväntat mig.

Okej, det går inte att höja marginalsatserna – inte ens för det goda ändamålet att rädda välfärdssystem och att klara arbetslösheten. Men då föreslår vi, och det blir vårt förstahandsyrkande, ett borttagande av grundavdraget ovanför brytpunkten. Vi får ha en steg, en avtrappning från ungefär 155 000 kronor och uppåt. På det sättet får vi under budgetåret in ungefär 4 miljarder kronor. På årsbasis skulle vi få in 8 miljarder kronor. Det är *betydande* inkomstförstärkningar – att jämföra med de väsentligt mindre förstärkningar som nu diskuteras i arbetsgruppen och som drabbar just dem som har det allra sämst.

Då säger utskottet: Detta kommer att ge upphov till kännbara skatteskräpningar, framför allt för inkomsttagare i måttliga inkomstlägen. Ja, man kan diskutera vad herrar riksdagsledamöter betraktar som måttliga inkomstlägen. Ungefär 80 % av den volym pengar som vi då drar in gäller inkomstlägen ovanför brytpunkten.

Några måste ju betala. Vi är medvetna om att det inte är roligt att föreslå skatteskräpningar. Men vi måste betala. Vi lägger därför fram ett fördelningspolitiskt mycket sunt förslag. 80 % av inkomstförstärkningen kommer från nämnda skikt.

Vi har också lagt fram förslag om kapitalbeskattningen. Vi föreslår en återställning till 30 % och återställning av den beskattning som tidigare fanns beträffande arv och gåvor. Det handlar om de 420 miljoner kronor som togs bort under 1992. Här vill vi se att de medlen återförs.

Våra förslag, jag har här gett exempel på några från inkomstbeskattningssidan, är verkligen rättvisa. Om dessa förslag förverkligades skulle de bidra till att Sverige kunde föras ut ur krisen. Förslagen är dessutom konjunkturpolitiskt sunda.

Naturligtvis ställer jag mig bakom Lars Bäckströms meningsyttring i dess helhet. Den täcker ett stort antal områden. Men för att spara kammarens tid yrkar jag bifall till meningsyttringen specifikt vad gäller momenten 1, 2 och 5.

Utskottet avstyrker, tyvärr, våra förslag. Jag ser det som ganska dramatiskt just i en situation där diskussioner om åtgärder och finansiering förs. Jag tycker att de motiveringar som finns i utskottets betänkande på s. 9 och

10, där det sägs att man genom sin skattepolitik lägger grunden för en ny period av tillväxt, företagande och utveckling i Sverige, rimmar oändligt dåligt med verkligheten. Man avvisar varje tanke på skattehöjningar för att därmed förstärka inkomsterna och i någon mån bidra till sunda statsfinanser. Det sägs: Detta kan man inte göra. Det är mot strategin. Man avvisar alltså samtliga krav på skatteskärpningar.

Jag tror att det är fråga om en felaktig ekonomisk teori, ett slags fundamentalism som helt enkelt leder partierna långt bort från folkets krav och från en klok ekonomisk politik. Jag kan inte föreställa mig att det handlar om ett slags egoism, om att de flesta som sitter här och röstar har sådana inkomster att de, och vi, skulle drabbas ganska måttligt av sådana här skatteskärpningar.

Att Moderaterna och Ny demokrati står för den här linjen finner jag begripligt. Det är er linje, och den står ni för. Den är ideologiskt uppbackad. Det är därför som vi till mycket stor del är politiska motståndare.

Att Centern, Folkpartiet och delvis även Kristdemokraterna backar upp den här djupt osolidariska linjen förvånar mig, och jag tror att det också förvånar vissa predikanter i radioandakterna.

Socialdemokraterna är, naturligtvis, litet vacklande här. Man har förslag i vår riktning, och man har skrivningar i sina reservationer som kan vara acceptabla för oss. Men man går inte alls lika långt som vi. Jag tycker inte att man har lika täckande och bra förslag. Det tror jag beror bl.a. på att man har ställt sig bakom den skattereform som var så orättvis och så underfinansierad och som faktiskt har till stor del bidragit till de problem som vi i dag har.

Anf. 60 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Hans Andersson vill höja marginalsatterna för de rika, som han säger. Det skulle ge 6–8 miljarder.

En höjning av marginalsatten från 50 till 55 % ger 4 miljarder, och en höjning från 50 till 65 % ger 13 miljarder. Om man konfiskerar alla intäkter – jag låter medvetet bli att använda ordet skatt, dvs. jag talar om en konfiskation av alla löner som är minst 300 000 kronor – ger det, Hans Andersson, 12 miljarder.

När det gäller att spara de 30–50 miljarder som i dag behövs är det fråga om småpengar i det här avseendet. Jag är helt på det klara med att en sådan här skattehöjningseffekt på sikt är hämmande för samhället. Vilka blir då lidande? Jo, de som jobbar på golvet, t.ex. industriarbetare. Jobb försvinner ju. Dessutom försvinner kapital från landet. Så har det alltid varit, och så kommer det alltid att vara när kapital beskattas hårt.

Däremot föreslår vi ordentliga nedskärningar. Vi vill skära ner biståndet med 5–6 miljarder för att förstärka statsfinanserna. Det bistånd som vi vill ha kvar vill vi effektivisera, så att alla medel kommer fram.

Vi vill också spara beträffande flyktingpolitiken. En rationaliserad och bättre flyktingpolitik skulle, Hans Andersson, ge *minst* 5–6 miljarder.

När det gäller organisationsbidrag – politiskt mygel – som politiska partier tillskansar sig vill vi spara 3–4 miljarder.

Vidare har vi lagt fram förslag till en ny familjepolitik. Brutto skulle 24

miljarder sparas. Nettot blir inte så stort därför att föräldrapenningen är beskattad. Men säg att det blir en besparing i storleksordningen 10–12 miljarder.

Vi vill att alla, Hans Andersson, skall betala skatt i Sverige. Det finns 20 000–30 000 svenska företag som i dag är skrivna utomlands och som inte betalar skatt i Sverige. Jag tycker nog att Vänsterpartiet skall rösta för vår reservation när det aktuella betänkandet tas upp till behandling.

Också det stora bostadsfusket kan nämnas här. Flera personer kan ju stå skrivna på en och samma adress.

De besparingar som jag har talat om skulle ge 27–35 miljarder, och det är något att ta fasta på. Tyvärr drar politiker från olika partier åt alla håll. Man kan inte enas. Tyvärr krävs det så drastiska åtgärder som jag talat om för att vi skall få ordning på Sveriges ekonomi.

Anf. 61 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Om man vill riva ner välfärden, om man vill slå till mot alla dem som har det allra värst är det klart att det går. Vi kan lägga ner större delen av statens verksamhet och den kommunala verksamheten, vi kan avskaffa pensionssystem och socialförsäkring, så kommer vi nog upp till en besparing på mer än 30 miljarder.

Jag har tittat på en del förslag på familjepolitikens område och på en del annat som ni har kommit med, för att inte tala om det ni föreslår när det gäller flyktningmottagning och u-landspolitik. Det är djupt osolidarisk och vulgär politik. Gör ni det för att försvara de personer som har väldigt mycket och som kan ligga på en mycket hög konsumtionsnivå? Ja, det gör ni. Jag är mycket upprörd. Vi är verkligen era motståndare, skall ni veta.

Självfallet föreslår vi inte dessa inkomstförstärkningar för att omedelbart komma till rätta med det mycket stora budgetunderskott som har seglat upp under flera år. Det sade jag. Det gör vi i första hand för att kunna göra omfattande satsningar inom industri, infrastruktur och offentlig sektor samt för att kunna finansiera satsningarna i syfte att dra i gång svensk tillväxt, i syfte att bekämpa arbetslöshet och även för att finansiera utbildningsinsatser.

Vi menar att det finns relativt snabba pengar, i storleksordningen 10–15 miljarder kronor sett över budgetåret. Det är bara halva året vi kan räkna ändå, sett ur skattesynpunkt. Dessa pengar kan vi nå utan att egentligen någon drabbas hårt.

Grundavdragsförslaget innebär att vi inte alls höjer marginalskatten, 50 %, för den som inte tål mer. De övriga inkomstförstärkningarna på skattesidan höjer marginalskatten en smula, men det är väl inte hela världen när man har så höga inkomster. Jag skulle vilja säga att det snarare handlar om att inkomsterna är för höga för många människor, precis som det finns pensionsförmåner och fallskärmsavtal som är för goda. I första hand finns det inget skatteproblem på den kanten.

Ekonomisk brottslighet. Ja, vi har med all kraft ständigt stött kampen mot ekonomisk brottslighet. Men det är snart inte mycket till kamp. Volymen av ekonomisk brottslighet har ökat lavinartat och innefattar också en stor del av bank- och finanskrisen. Det finns för få poliser med kompetens. Det finns över huvud taget för få tjänster på det området. Det är mycket lätt i dag att

hålla sig undan skattepoliserna. Det är mycket lätt att fuska ekonomiskt och med sitt osolidariska beteende se till att budgetunderskottet växer.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Skattepolitiken

Anf. 62 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Hans Andersson talar om djupt osolidariska besparingar. Det jag har framfört är besparingar i biståndet och en effektivisering av det. Likadant föreslår vi en effektivisering och en besparing på flyktingpolitikens område.

Jag måste faktiskt tala om för Hans Andersson att även om inte 70–80 % av människorna i Sverige har röstat på oss, tycker faktiskt den största delen av svenska befolkningen likadant som Ny demokrati i det här fallet. Hans Andersson stämplar en stor del av den svenska befolkningen som osolidarisk. Det kanske ni kan tacka för på läktaren, att ni är osolidariska. Jag vet inte hur han tar det.

Det är litet förvånansvärt att Hans Andersson från Vänsterpartiet inte bidrager vår reservation nr 9 beträffande bostadsförmåner. I det avseendet tycker ni likadant som motionären. Jag hoppas verkligen att Hans Andersson ser över detta innan ni röstar, så att ni kan rösta på Ny demokratis reservation. Den handlar faktiskt om lantarbetares bostadsförmåner, som är orättvisa i dag.

Anf. 63 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Man kan tycka att det blir litet käbbel. Men låt mig ge två exempel.

Jag har i arbetsmarknadsutskottet mött två förslag från Ny demokrati. Sänk arbetslöshetsförsäkringen ytterligare 10 procentenheter, till 70 %! Konstigt nog läste jag ett snyftreportage om Bert Karlsson i Aftonbladet. Han tyckte att det var bedrövligt att man skulle fatta beslut som drabbade de arbetslösa på det här sättet. Det var inte roligt att vara politiker längre. Nej, det vore nog bra om flera övervägde sin roll.

Jag mötte också ett förslag om att spara 2 miljarder kronor på Samhall genom att helt enkelt sänka lönen avsevärt för dem som bara hade ett handikapp. För den som var både döv och blind gick det väl an att få nuvarande ersättningsnivå, annars skulle den ner 2 miljarder för just de arbetshandikappade.

Det är den typen av osolidarisk politik som vi aldrig kommer att ställa upp på. När man ställer den typen av besparingar mot de inkomstförstärkningar som vi talar om, från människor som har mycket höga inkomster, från människor som har goda förmögenheter, är det mig en gåta att man utan att blekna kan försvara Ny demokratis politik.

Andre vice talmannen anmälde att Peter Kling anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 64 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 20 behandlar skattepolitiken. Betänkandet behandlar 49 motioner som har väckts, och utskottet avstyrker samtliga motioner. Reserverna har åstadkommit 14 reservationer

och en meningsyttring. Anita Johansson och Peter Kling har redogjort väl för vad dessa reservationer innehåller. Peter Kling har tagit upp en hel del motionsyrkanden som han yrkar bifall till. Jag kanske återkommer litet till det under anförandet.

De socialdemokratiska reservanterna tillstyrker motioner gällande skatteuttagets storlek och krav på höjda skatter över brytpunkten. I Vänsterns meningsyttring finns båda delarna, både höjd skatt över brytpunkten och höjd skatt under brytpunkten.

På tre delområden vill Socialdemokraterna återgå till tidigare regler. Vi har behandlat dem tidigare här i kammaren. Det är kanske mer en uppföljning av tidigare ställningstaganden från Socialdemokraternas sida. Man vill återinföra socialavgifter för avsättning till vinstandelsstiftelser, skattereduktionen för fackföreningsavgifter samt skattefrihet för stipendier, som i många fall får betraktas som någon form av lön.

Vi hade i debatten för ett år sedan en ganska omfattande diskussion om hobbyverksamheten. Vi hade mängder med motioner på det området. I höstas kom det en proposition som förbättrade de här villkoren. Man fick alltså räkna förluster fem år tillbaka i tiden, när man fick vinst på en hobbyverksamhet. De flesta som hade motioner på det här området har låtit sig nöja med det. Men Peter Kling och Sten Andersson återkommer när det gäller hobbyhästar och vill ha skattefrihet för två hobbyhästar. Jag tycker att man borde avvakta utfallet av den nya skattelagstiftningen innan man kräver detta.

Motioner om bostadsförmåner, lunchförmåner och bilförmåner berör frågor som i vissa delar är föremål för utredning. Det finns skäl att avvakta utredningarna innan riksdagen tar ställning till det som aktualiseras i motionerna. Jag ber att också på det här området få återkomma litet längre fram i anförandet.

Motioner som berör fribelopp för sparare och uppgiftsskyldighet för viss typ av sparande avstyrks både av principiella skäl och för att de problem som motionärerna berör tangeras av Uppbördsutredningen.

Nu skall jag gå tillbaka till de socialdemokratiska reservationerna, som är sex till antalet, och till Anita Johansson. Reservationerna berör principiella områden och medför praktiska konsekvenser.

På skatten på sparandet, förmögenhetsskatten, arvsskatten, sociala avgifter på vinstandelar fokuseras olika synsätt. Hur skapar vi bäst nya jobb och långsiktigt goda villkor för småföretagsamhet? Regeringens uppfattning är att om vi skall få nya jobb, vilket är alldeles nödvändigt med tanke på att vi på tre år har förlorat nästan 200 000 jobb i industrin, sker det bäst genom att man skapar goda villkor för småföretagen, så att småföretagen kan växa och bli medelstora företag. Då måste det finnas möjligheter för en egen kapitalbildning i de här företagen. Det måste också finnas möjligheter till generationsskifte i företagen. Då kan man inte ha högre arvsskatt än vi har i dag. Kanske man t.o.m. borde reducera den arvsskatt som vi nu har något.

Det är också bra för effektiviteten och produktiviteten om de anställda får möjlighet att bli delägare i företagen. Då är vinstandelar, som vi ser det, en bra möjlighet. Då finns det skäl att inte ta ut sociala avgifter på den typen av sparande. Det är alltså en åtgärd som även den på sikt bör leda till nya jobb.

Det finns en rad motionskrav och pläderingar för höjda marginalsatser över 50 %, som jag redan tidigare har nämnt. Detta var en debatt som fördes väldigt intensivt innan kds kom till riksdagen. Det råder väl inget tvivel om att det dåvarande regeringsunderlaget tog mycket stryk i valmanskåren för skattereformen och för att man genomförde en marginalsattesänkning från 65 % till 50 %.

Därför menar jag att Socialdemokraterna inte kan ha gjort det för ro skull, utan det måste ha funnits mycket bärande och rationella argument för att genomföra en åtgärd som förorsakade så mycket oro och motstånd i den egna valmanskåren. Jag vore tacksam om Anita Johansson redogör för de rationella argument som ledde fram till det beslutet. Jag tror att det vore värdefullt för den framtida debatten.

I många motioner talas det om värnskatt och solidaritetsskatt. Jag har mött begreppet i minst tre olika versioner under den senaste veckan. Socialdemokraterna har använt uttrycket i sin motion om en skattesärskärpning på 4 miljarder. Sedan finns det andra versioner. I den offentliga debatten anser man att dessa pengar skall räcka till väldigt mycket. De skall användas till att minska budgetunderskottet. De skall användas till efterfrågestimulanser. De skall användas till att återföra 7,2 miljarder till kommunerna, och de skall användas till att fylla på hål i arbetslöshetskassorna. Läger man samman alltihop blir det rätt så mycket pengar.

Om vi skulle dra in allt som finns kvar efter skatt på inkomster över 200 000 kr, kan vi ta in ungefär 40 miljarder. Önskemålen om och förväntningarna på vad en värnskatt skall kunna klara av motsvarar i storleksordningen en tredjedel av detta. Jag tror att det också där vore värdefullt om Anita Johansson preciserade var dessa skatter skall tas ut och vad de skall användas till.

För utskottets del framhåller vi att den marginalskattereform som genomfördes 1990/91 var nödvändig och att bred enighet har rått om att marginalskatterna bör begränsas till högst 50 %. I olika utfrågningar med representanter för Lindbeckkommissionen framgår att det vore olyckligt med tanke på omvärldens tilltro till Sverige om man gjorde ett avsteg från skattereformens principer på denna punkt. Även i den socialdemokratiska reservationen av Ingvar Carlsson framgår att ekonomins effektivitet blir lidande om man gör avsteg från skattereformen.

Skattehöjningar löser nog inte Sveriges problem. Det har många sagt. Av Vänsterpartiets motion, som väl Hans Andersson närmast skall svara för, får man först ett intryck av att det är en mycket ansvarsfull motion. Där försöker man med en finansiering av underskott. Man talar om att "vissa skattehöjningar" är nödvändiga. Beträffande den tabell som där finns och som slutar med 18,55 miljarder i skattehöjningar skall man observera att den avser ett halvår. Om man undantar momssänkningen är det fråga om en helårseffekt i skattehöjningar på 44 miljarder kronor. Med min syn är det inte fråga om "vissa skattehöjningar", utan det är mycket våldsamma skattehöjningar.

Anita Johansson ställde frågan, och det gjorde Hans Andersson också: Var står kds när det gäller värnskatten, alltså en skattesärskärpning innebärande över 50 % marginalsatt? För min del är svaret enkelt så till vida att vår partistyrelse har avvisat en sådan skattehöjning.

Herr talman! Innan jag fäster uppmärksamheten på några delfrågor i utskottets betänkande, vill jag passa på att yrka bifall till skatteutskottets hemställan och avslag på reservationerna. De reservationer som det har yrkats bifall till är 1, 2, 5, 7, 9, 10 och 14. Jag yrkar alltså avslag på dessa.

Sedan vill jag ta tiden i akt och lyfta fram några frågor ur betänkandet. Beträffande barntillsyn och barntillsynskostnader finns motioner av Ingrid Näslund och Håkan Holmberg. Håkan Holmbergs motion innehåller krav på en översyn av bestämmelserna för föräldrakooperativ i syfte att åstadkomma största möjliga förenklingar i deras arbete. Utskottets uppfattning är att det är motiverat att Riksskatteverket och regeringen ägnar fortsatt uppmärksamhet åt dessa skattefrågor och vidtar åtgärder för att åstadkomma de förenklingar som kan anses behövliga.

Beträffande bostadsförmånerna, som Peter Kling berörde, anser man att den uppbördsutredning som påbörjats är oförhindrad att ta upp de eventuella problem som föreligger inom detta område, liksom utredningen om tjänsteinkomstbeskattningen.

Beträffande lunchförmåner pågår en undersökning. Utskottet utgår från att ställningstagandet i fråga om utredningsresultatet kommer att redovisas skyndsamt, alltså redovisas skyndsamt.

När det gäller bilförmåner och bilavdrag redogör utskottet litet för vad 1991 års skatteomläggning innebar. Bilförmånerna är starkt schabloniserade. De utgår i princip från en privat körsträcka på 1 500 mil om året. Möjligheterna till jämkning är begränsade. Utskottet vill inte bestrida att de förmånsvärden som skall tas upp enligt dessa schabloner i många sådana fall som avses i motionerna kan framstå som alltför höga och att reglerna kan upplevas som orättvisa. Vi vet att det pågår en översyn av detta inom Finansdepartementet i syfte att pröva möjligheterna att uppnå en förbättring av sambandet körsträckor-förmånsvärden.

Anf. 65 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Harry Staaf var inte i riksdagen då vi träffade den stora skatteöverenskommelsen med Folkpartiet. Det var vi som drev på att vi behövde en ny skattereform. Jag tillstår att den gamla skattereformen var ett lapp-täcke. Det skulle löna sig att arbeta och det skulle vara mindre lönsamt att dra av en massa när det gäller skatter. Det var vi och Folkpartiet överens om. Tyvärr har Harry Staaf nu varit med och förändrat mycket i den ganska fina reformen.

Solidaritetsskatt eller värnskatt – vi kan kalla det vad vi vill – men jag trodde att Harry Staaf hade begripit att det fattas 200 miljarder i budgeten. Harry Staaf ställde frågan: Vad skall pengarna användas till? Jag skulle inte ha några som helst bekymmer att pytsa ut dessa 4–5 miljarder.

Vad det handlar om nu är att de rika, vi som har lyckan att ha ett arbete och de som har en god inkomst skall vara solidariska och bidra när regeringen nu skall försäkra för låginkomsttagare, försäkra i a-kassorna och mycket annat. Jag skulle kunna skriva en lista till Harry Staaf på vad vi skulle kunna använda de 5 miljarder till som vårt förslag om solidaritetsskatt innebär. Vårt förslag när det gäller förmögenhetsskatten är att alla tillgångar

skall beskattas efter samma principer. Så har vi sagt på område efter område. Det var vi överens om när vi träffade skatteuppgörelsen.

Jag måste säga att jag är ganska besviken på kds. Jag tänkte efter den hemska valnatten 1991: Nu kommer kds, som väl ändå står för solidariteten, in i riksdagen. Det var en tröst på valnatten. Men jag har blivit ganska klar över, inte minst efter Harry Staafs inlägg i dag, att ni tydligen inte är beredda att höja en enda skatt – vilket ändå Folkpartiet antyder – och att ni mer och mer ramlar in i moderatfällan.

Anf. 66 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Anita Johansson är besviken på oss i kds därför att vi enligt hennes uppfattning inte står för solidaritet. Vi anser att vi gör det. Däremot får man inte blanda ihop solidaritet med en form av statssystem.

Vi står alltså bakom marknadsekonomin och dess funktioner. Det innebär i någon mån att om man vill värna de svaga i ett sådant system, får man göra det på något annat sätt än att ta in skatter och fördela ut dem. Om man har ett högt skattetak, kan det faktiskt vara svårare att solidariskt omfördela pengar än om man har ett lägre skattetak.

Det är också viktigt för små och svaga i samhället att man värnar om arbetstillfällen. Det gör man bäst genom att ge goda villkor för små och medelstora företag. Det är ju inte vår politik, Anita Johansson, som har minskat arbetstillfällena. De flesta var på väg att försvinna när den nya regeringen tillträdde.

När det gäller skattesystemet varnade jag i den allmänpolitiska debatten för att vi inte skall spela jojo med skatterna. Om vi har bestämt oss för ett skattesystem, skall vi långsiktigt hålla fast vid det. De människor som i någon mån får betala de höjda marginalskatterna har en viss förmåga att se till att det som de får ut efter skatt förblir oförändrat. En del av dem har gjort så, och de kompenserar sig i båda systemen. De människor som inte kan kompensera sig har ändå kompensationskrav. Höjda marginalskatter blir då likasom fotogen på en inflationsbrasa, och det skall vi försöka att undvika.

Anf. 67 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Harry Staaf säger att vi inte skall spela jojo med skatterna, vilket han också sade i den allmänpolitiska debatten. Men vem är det som egentligen spelar jojo? På punkt efter punkt har Harry Staaf i utskottet varit med på att gå ifrån den grundläggande skattereformen.

Som exempel kan vi ta kapitalinkomsterna. Vi vidhåller att skatten här skall vara 30 %. Harry Staaf var med i riksdagen när vi gjorde uppgörelsen med regeringen i höstas. Jag undrar om inte Harry Staaf som kristdemokrat tycker att det är ganska stötande att gå emot en uppgörelse. Det borde kännas litet grand i bröstet på Harry Staaf.

Sedan undrar jag om Harry Staaf tycker att den nuvarande ekonomiska politiken – jag inbegriper då skattepolitiken – leder till högre tillväxt, ökade investeringar och till att skapa nya arbetstillfällen. Aldrig någonsin i detta land har det funnits så många arbetslösa som i dag. Ändå står Harry Staaf och försvarar den ekonomiska politiken. Det är litet konstigt, tycker jag.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Skattepolitiken

Anf. 68 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Vi måste skilja på olika saker, Anita Johansson.

Om man kan genomföra en sänkning av kapitalskatterna utan att man behöver gå tillbaka, är ju inte detta som att spela jojo med skatterna. För vår del har vi kritiserat skatteöverenskommelsen på fyra punkter, varav en punkt var att den inte gynnade sparandet. Om man något sänker kapitalskatterna, gynnas sparandet. Man fick dock ta tillbaka förslaget i överenskommelsen med Socialdemokraterna. Om vi från regeringsunderlaget har svikit eller inte, är fullständigt omöjligt att läsa ut av det protokoll som är det enda som vi har tillgång till. Jag har inte någon anledning att inte lita på mina företrädare i den här frågan, som anser att de inte har svikit.

Det tar faktiskt litet tid, Anita Johansson, att skapa nya arbetstillfällen. Det är ju inte bara Sverige som upplever en form av depression, utan det finns en nedgång litet varstans i omvärlden. Men vi har kanske haft en större nedgång i Sverige beroende på det som hände under slutet av 80-talet. Politik måste bedrivas långsiktigt. Man kan inte förvänta sig så snabba resultat. Det är därför Lindbeckkommissionen förordar längre valperioder. Vi har bara kommit halvvägs. Vi har i stort sett arbetat bara nio månader med en budget som vi själva står bakom.

Andre vice talmannen anmälde att Anita Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 69 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Harry Staaf ondgör sig över att vi från Vänsterpartiet föreslår stora inkomstförstärkningar. Det är klart att det rör sig om rätt stora belopp, men det är ändå inte mycket mot vad man skulle behöva för att komma åt det strukturella budgetunderskottet och samtidigt göra expansiva insatser i kampen mot arbetslösheten. Detta är viktigt att komma ihåg. Det tycks mig oansvarigt att regeringen och regeringspartierna är så fullständigt likgiltiga för målsättningen att i den fruktansvärda statsfinansiella kris som vi lever i dra in inkomster till staten.

De skatter som vi föreslår medför trots allt inte att skattenivån internationellt sett kommer att ligga på någon dramatiskt hög nivå. Förutom fördelningspolitiskt motiverade skatteindragningar föreslår vi energi- och miljöpolitiskt motiverade beskattningar. Sedan innebär en stor del av den summa som Harry Staaf nämnde praktiskt taget ett återställande av arbetsgivaravgiften. Vi har tänkt mycket och sett detta i relation till effekten på sysselsättningen. Men vi sopar inte bara in pengar, utan vi finansierar även våra expansiva förslag. Mycket av de pengar som vi vill ta in skulle omedelbart satsas i näringslivet för att skapa nya jobb.

När det gäller fördelningspolitiken slår det mig att formuleringen på s. 9 i utskottsbetänkandet är ganska träffande, där det står att "den samhällsekonomiska utvecklingen medfört en breddad och mer nyanserad syn på dessa frågor". Fördelningspolitiken har faktiskt övergivits i Sverige, skulle jag vilja säga. Klyftorna ökar mycket starkt, både på inkomstsidan och med hjälp av skattepolitiken.

Vad är det för fel på grundavdraget? Jag fick inget svar på den frågan.

Men jag kan läsa i utskottsbetänkandet att regeringen har uppmärksammat frågan huruvida det är möjligt att ta bort eller reducera grundavdraget. Men varför sker då ingenting? Är man ointresserad av inkomstförstärkningar? Vi har lagt fram ett konkret förslag som drabbar rättvist. Jag skulle vilja ha svar på den frågan, Harry Staaf.

Prot. 1992/93:87

31 mars 1993

Skattepolitiken

Anf. 70 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Hans Andersson betraktar inte dessa skattehöjningar som så särskilt stora, men 44 miljarder på ett år är ju ett ganska imponerande belopp. Det finns ideologiska skillnader som det inte finns någon anledning att sticka under stol med. Hans Andersson representerar tankegången att det är bäst att ta in så mycket pengar som möjligt och sedan fördela ut dem. Vår tankegång är att det gäller att öka och att ge möjlighet för människors eget ansvar. Då kan man inte genomföra dessa skattehöjningar.

Vidare talade Hans Andersson om en förändrad syn på fördelningspolitiken. Det har vi sett väldigt länge. Vi vill att det skall finnas bidrag för att hjälpa de mycket svaga, men vi har också långtgående krav på omfördelningar från mindre välbeställda till bättre välbeställda. Här har omfördelningspolitiken misslyckats – det gäller t.ex. bostadssubventionerna. Detta är ju en funktion av vad som har hänt när jobben har sviktat. Det absolut viktigaste för att kunna föra en bra fördelningspolitik är ju att folk har arbete och kan försörja sig på egna inkomster. Om så inte är fallet, kan vi inte hålla på att låna hur länge som helst. Då drabbas vi alla av minskade förmåner och höjda skatter. Uppgörelsen i höstas innebar höjda skatter.

Hans Andersson frågade om grundavdragskonstruktionen, som i och för sig kan vara intressant. Men observera att vi kommer att sänka grundavdraget nästa år, vilket medför en skatteskärpning. Ovanpå detta vill Hans Andersson lägga ytterligare 3 000 kr för den som ligger alldeles under brytpunkten. Grundavdraget börjar ju att beröra inkomster mellan 150 000 kr och 200 000 kr. Således är det ganska många inkomsttagare som skulle få en marginalskattehöjning från 30 % till 40 %.

Anf. 71 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag sade tidigare, vilket jag står för, att 80 % av intäkterna med hjälp av vårt grundavdragsförslag kommer från inkomstlägen som ligger över brytpunkten. Detta är ett fördelningspolitiskt träffsäkert system.

Jag håller med om att bostadssubventioneringssystemet inte alltid har varit så träffsäkert. Det är skälet till att vi, för att vi på sikt skall få ned det strukturella budgetunderskottet, aviserar införandet av ett nytt system som blir mer fördelningspolitiskt träffsäkert, men som också sparar pengar.

När det gäller sparandet, som Harry Staaf vill öka, kan jag bara notera att sparandet sedan en längre tid nu har ökat. Det beror på att det har blivit alltmer lönsamt att spara. På ett sätt är det ju bra att det sparas, men det får inte sparas för mycket, därför att effekten då blir ytterligare depression.

Beträffande marginalskatterna, vill jag säga att det är dystert att en så stor del av de högavlönade, nämligen de som har möjlighet att bära en skattehöjning, säger nej till att öka den skatteformen.

Varför är det så fult att betala skatt? Jag tycker att Sverige var ett bättre

land när det fanns en solidarisk känsla av att man genom skattebetalningen bidrog till samhällsutveckling och välfärd för många. I dag är det egentligen propaganda mot att betala skatt.

Beträffande frågan om omöjligheten av att låna, skall den inte riktas till oss vänsterpartister. Vi har ett starkare budgetförslag, i vilket vi har föreslagit väsentligt större inkomstförstärkningar än vad regeringen har lyckats presentera. Vi föreslår samtidigt, vilket är en av idéerna, mycket kraftigare insatser mot arbetslösheten.

Jag tror, Harry Staaf, att det vore klokt att se ytterligare ett varv på våra förslag, annars blir det kämpigt att komma igenom nålsögat.

Anf. 72 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Hans Andersson berörde att en del tycker att det är fult att betala skatt. Jag tillhör dem som känslomässigt sett har haft mycket lätt att betala skatt. Jag skulle alltså känslomässigt ha väldigt lätt att gå på de skatteförslag som ni har presenterat. Men, och det är väldigt viktigt, det finns många rationella argument för att genomföra skattereformen. Alla vill inte betala höga skatter. Man ägnar sig då i stället åt att försöka smita undan att betala skatt. Det är den sjuka som har spritt sig. Det vore bra om alla vore glada över att betala sin skatt, vilket jag tycker att man skall göra. Oavsett om man vill öka människors egenansvar eller om man vill att staten skall fördela pengarna, finns det naturligtvis ändå skäl att se på de olika funktionerna.

Hans Andersson talar om att sparandet kan bli för högt. Internationellt sett är det privata sparandet, 8 %, inte särskilt högt. Men om vi tänker på att det i slutet av 80-talet, när inkomsterna var mycket goda, var ett negativt privat sparande på 4 %, förstår man att det var något fel på systemet. Man lånade då till inkomster. Det är det svåra kastet från att folk betedde sig felaktigt till att folk nu sparandemässigt betar sig litet mer förnuftigt, som också har skapat en del av de svårigheter som vi har.

Andre vice talmannen anmälde att Hans Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 73 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Jag vill svara Harry Staaf på frågan om hobbyhästen. Varför slåss jag för hobbyhästen? Jo, därför att jag vill bevara statens intäkter, dvs. skattebetalarnas intäkter.

Om man inte inför hobbyhäst igen är jag rädd för att denna näring på sikt kommer att bli lidande. Det är en ganska stor näring, Harry Staaf. Trav- och galoppsporten omsätter omkring 18 miljarder, och 60 000 människor jobbar inom branschen. Med tanke på det, tror jag att återinförandet av hobbyhästen åtminstone kommer att bibehålla näringen.

Hur stora är intäkterna för staten? Jo, de är på sin höjd 10 miljoner. Jag har talat med ganska många amatörhästägare, som säger: Jag jobbar i en industri eller i ett byggföretag etc. Min häst har jag som hobby, så jag för ingen bok. Om deras hästar springer in pengar, börjar det byråkratiska krånglet med skattemyndigheterna och med kvitton hit och dit. Man skall

föra redovisning osv. Jag tror att dessa 10 miljoner lätt äts upp av det byråkratiska krånglet.

Vi har i dag fått en del påhopp om att Ny demokrati enbart slåss för höginkomsttagare. Vad jag kan läsa ut av våra reservationer till skatteutskottets betänkande, tycker jag inte att vi slåss för höginkomsttagare när det gäller hobbyhästägandet. Ägarna är ofta industriarbetare, byggnadsarbetare och bönder. Jag vill också från våra reservationer påvisa att reglerna för att införa existensminimum igen, såvitt jag kan se, inte heller är för höginkomsttagare. Lantarbetarnas bostadsförmåner gäller inte för höginkomsttagare, eftersom det är låginkomsttagare som jobbar hos bönderna. Lunchförmåner gynnar inga höginkomsttagare. Kostnadsförmåner, som löntagare får från sina arbetsgivare, är heller ingenting för höginkomsttagare. Gåvor till allmännyttiga ändamål kommer på sikt att gynna låginkomsttagare.

Jag vill bestämt hävda att Ny demokrati inte är ett parti som bara slåss för de rika. Det räcker att läsa Ny demokratis reservationer till skatteutskottets betänkande för att man skall förstå att vi inte gör det.

Anf. 74 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Såvitt jag kan förstå riktar sig Peter Kling till mig i sin replik om hobbyhästarna. Jag skall försöka svara honom på den.

Jag anser att denna hobbyhästverksamhet är mycket positiv, därför att den genom avkastningen bidrar till att hålla en del av jordbruket i gång. Det går åt jordbruksprodukter, och man bibehåller öppna landskap.

Men det finns skäl att avvakta utvecklingen efter att denna förändring har gjorts, för att se om verksamheten verkligen får så allvarliga konsekvenser som Peter Kling gör gällande. Eftersom de allra flesta hobbyhästar, enligt Peter Klings reservation, inte ger någon förtjänst, tror jag att man är glad över sina hästar. Om en hobbyhäst börjar gå med vinst har man möjlighet att göra avdrag för de förluster som man har haft under fem år. Jag tror för min del att det bör vara tillräckligt.

Anf. 75 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Harry Staaf, jag lever i verkligheten med hästägande, därför vet jag hur mycket hästsatsningen har gått ned under de senaste åren. Ingen satsar längre på trav- eller galopphäst, eftersom man vet att man får betala hiskeliga skatter.

Jag skall göra en jämförelse för att Harry Staaf skall förstå vad jag menar. Hästägarnas totala kostnader för att hålla hästarna i gång är 1,8 miljarder, och man tävlar om 550 miljoner. Dessa 550 miljoner blir då beskattningsbara. För att referera till tips eller lotto, vill jag exemplifiera med lottospelare som får göra avdrag med nästan 75 % av intäkterna, och de får sedan betala sociala avgifter och skatt på det som blir kvar av vinsten. Om jag skall vara ärlig, Harry Staaf, tror jag inte att de – även om de får göra avdrag för de lottokostnader som de har haft sedan fem år – längre spelar på tips eller lotto. Men faktum är att hästägarna har sådana förhållanden. Det är otroligt. Det ger inte något incitament till blivande hästägare att köpa travhästar.

Jag kan hålla med Harry Staaf om att jordbruket och hela näringen på sikt kommer att bli lidande av detta. Öppna landskap, som är beroende av att

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Skattepolitiken

hästarna går och betar på ängarna, kommer kanske mer eller mindre att försvinna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande jordbruksutskottets betänkande 1992/93:JoU13 och skatteutskottets betänkande 1992/93:SkU20.

Jordbruksutskottets betänkande JoU13

Mom. 2, 15, 16 och 18 (anpassning till EG, omställningsprogrammet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 129 för reservation 1 av Margareta Winberg m.fl.

Sören Lekberg (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 21 (ekologisk produktion)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 131 för reservation 2 av Margareta Winberg m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 63 (forskning om s.k. älgdöd)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 24 för reservation 5 av Christer Windén.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU20

Mom. 1 (fördelningspolitik och skatteuttaget m.m.)

Först biträdades reservation 1 av Lars Hedfors m.fl. med 120 röster mot 12 för meningsyttringen av Lars Bäckström i motsvarande del. 167 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 169 röster mot 132 för reservation 1 av Lars Hedfors m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (kapitalinkomster, m.m.)

Först biträdades reservation 2 av Lars Hedfors m.fl. med 121 röster mot 12 för meningsyttringen av Lars Bäckström i motsvarande del. 169 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 169 röster mot 132 för reservation 2 av Lars Hedfors m.fl.

Mom. 5 (skatteskalorna för förmögenhetsskatten och arvs- och gåvoskatten)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 11 för meningsyttringen av Lars Bäckström i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (fackföreningsavgifter m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 132 för reservation 5 av Lars Hedfors m.fl.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Mom. 9 (hobby)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 26 för reservation 7 av Peter Kling.

Mom. 12 (bostadsförmån)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 29 för reservation 9 av Peter Kling.

Mom. 13 (lunchförmåner)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 24 för reservation 10 av Peter Kling.

Mom. 20 (gåvor till allmännyttiga ändamål)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 25 för reservation 14 av Peter Kling. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om frågestunden den 13 april

Anf. 76 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att frågor som skall besvaras vid frågestunden tisdagen den 13 april skall lämnas in till kammarkansliet *senast tisdagen den 6 april kl. 13.30*.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, justitieutskottets betänkanden JuU21 och JuU22 samt konstitutionsutskottets betänkanden KU22, KU23, KU24, KU25, KU26 och KU27, fick avgöras i ett sammanhang när debatten i dessa ärenden var avslutad.

7 § Anslag till polisväsendet

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1992/93:JuU21 Anslag till polisväsendet (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 77 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Polisen har en central roll i kampen mot brottsligheten. Det är kanske den viktigaste samhällsresursen när det gäller det kriminalpolitiska målet att minska brottsligheten. Polisen skall upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Det brottsbekämpande arbetet sker genom övervakning, spaning och brottsutredning. Men det sker också, vilket inte minst är viktigt, genom brottsförebyggande arbete.

För att få bättre förutsättningar att bedriva det viktiga arbetet inom polisväsendet genomfördes en rad reformer under 80-talet. År 1984 och år 1985 fattades beslut som innebar bl.a. nya arbetsformer på lokal och regional nivå samt förbättrad rekrytering och utbildning av polispersonalen. Riktmärkena var demokratisering och decentralisering av polisväsendet. De lokala polismyndigheterna fick vidgat självbestämmande. Detaljstyrningen över resursanvändningen fördes ner från central nivå till regional och lokal nivå.

Av särskild betydelse var att polisstyrelserna genom polisreformen förvandlades från att ha varit ett i huvudsak rådgivande organ till ett i egentlig mening styrande organ. Vi fick ett förstärkt lekmannainflytande över polisväsendet.

Jag tror att man kan slå fast att polisreformen under 80-talet och den förnyelseproposition som den socialdemokratiska regeringen lade fram 1990 har medfört en vitalisering. De har i hög grad stimulerat ett utvecklingsarbete i riktning mot en ökad effektivitet inom polisväsendet. Framför allt har vi fått ett polisväsende som i mycket större utsträckning än tidigare har en lokal förankring.

80-talets polisreformer var viktiga, men det innebär inte att reformarbetet får avstanna. Förändrings- och förnyelsearbetet inom polisväsendet måste fortsätta. Polisväsendet är en stor och i vissa avseenden fortsatt tungrodd organisation. 90-talet ställer nya krav på polisväsendet.

Enligt Socialdemokraternas mening bör följande vara vägledande för reformarbetet inom polisväsendet under 90-talet.

Polisen bör prioritera våldsbrottslighet, narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet samt brottslighet med rasistiska förtecken.

Decentraliseringsmålet bör i huvudsak ligga fast. Polisväsendet måste bygga på självständiga lokala organisationer med stor frihet att disponera resurserna och prioritera insatserna.

Ekobrottsbekämpningen bör få en egen organisation fristående från den lokala polisorganisationen. Det finns flera skäl till det. Jag återkommer till dem.

Medborgarinflytandet över polisväsendet bör ytterligare stärkas.

Det brottsförebyggande arbetet bör intensifieras. Öppenhet och synlighet bör här vara ledorden.

De snäva gränserna mellan kriminalpolisverksamheten och ordningspolisverksamheten bör upphävas. Vi har i Sverige en alltför stor andel av kriminalpolisverksamhet. Målet bör vara att skapa en allroundpolis som är områdesanknuten.

Polisen bör utveckla samarbetet med andra samhällsorgan och frivilligorganisationer för att stärka det brottsförebyggande arbetet.

Det bör tillkomma en kraftig administrativ rationalisering inom polisväsendet. Administrativa uppgifter bör lyftas över till andra personalkategorier än polispersonal. Den administrativa rationaliseringen bör bedrivas med kraft. För detta krävs naturligtvis bättre tekniska hjälpmedel. Det besparingskrav på 500 miljoner kronor under en treårsperiod som nu ligger på polisväsendet bör tas ut genom en hårdhänt administrativ rationalisering av polisväsendet. Här kan det också bli fråga om sammanläggningar av polisdistrikt.

Det bör ske ökade insatser för att stärka det internationella samarbetet på polisområdet. Internationaliseringen och det eventuellt kommande EG-medlemskapet kräver ett betydligt ökat internationellt samarbete på polisområdet. Här bör polisväsendet ta ytterligare initiativ.

De här riktlinjerna bör enligt Socialdemokraternas mening gälla för den förändring och förnyelse av polisväsendet som bör tillkomma. Det bör ske under 90-talet.

I det betänkande från justitieutskottet om anslag till polisväsendet som vi behandlar nu berörs de här frågeställningarna i en rad reservationer från Socialdemokraterna. Jag skall inte uppehålla mig ytterligare vid de reservationerna utan ta upp ett ämnesområde som behandlas ganska utförligt i betänkandet, nämligen den ekonomiska brottsligheten.

Justitieutskottet genomförde i anslutning till behandlingen av det här ärendet en hearing om den ekonomiska brottsligheten. Den visade med stor tydlighet att samhället har hamnat på defensiven i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Under hearingen fanns det t.o.m. de som sade att man kan få det intrycket att samhället har gett upp kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Detta är naturligtvis ytterligt allvarligt. Den ekonomiska brottsligheten orsakar stora skadeverkningar såväl för samhället som för enskilda medborgare.

För några år sedan, när svenskt näringsliv gick på övervarv, handlade den ekonomiska brottsligheten främst om att undandra vinster från beskattning. Då var det bolagsplundring och skalbolagsaffärer som var de ekonomiska innebrotten. I dag är det denna brottslighet som utreds, lagförs och är föremål för kronofogdemyndigheternas specialinsatser.

Genom arbete hos de rättsvårdande myndigheterna har vi sannolikt lyckats ta tillbaka en mindre del av de undanhållna beloppen. Det gäller de belopp som undanhölls genom ekonomisk kriminalitet under de gyllene åren på 80-talet.

Den ekonomiska brottsligheten utsätts för samma konjunkturpåverkan eller, om man så vill uttrycka det, modepåverkan som allt annat inom ramen för marknadsekonomin. Under senare år har de mest kvalificerade ekobrotten riktats mot storföretagen och den finansiella sektorn. De har med andra ord rört företag och verksamheter där betalningsströmmarna är stora och där det har funnits goda möjligheter att komma åt stora belopp.

I bank- och finanskrisens spår upptäcks varje dag nya brott. De undanhållna beloppen ligger i miljardklassen. Det rör sig kanske om tiotals miljarder kronor.

Konkurserna har i allt större utsträckning kommit att utnyttjas i rent brottssyfte. Inom flera branscher, t.ex. hotell- och restaurangbranschen och

taxibranschen, har konkursen blivit ett naturligt inslag i verksamheten. Den har rent av blivit en affärsidé. I dess spår finns tecken på en alltmer ökad grov våldsbrottslighet. Det finns många tecken på att dessa branscher och andra branscher utnyttjas av skrupelfria personer i rent maffialiknande organiserad ekonomisk brottslighet. Torpeder, beskyddarverksamhet och våld på arbetsplatserna har blivit allt vanligare.

I dag, när svensk ekonomi inte längre genererar vinster, har den ekonomiska brottsligheten återigen skiftat ansikte. Nu handlar det om att försöka tillskansa sig statliga pengar genom rena luftaffärer och momsbedrägerier.

Herr talman! Beskrivningen av hur den ekonomiska brottsligheten ser ut och hur den ändrar ansikte alltefter konjunkturerna kan göras mycket längre. Skadeverkningarna är betydande. Den ekonomiska brottsligheten omsluter enligt vissa bedömningar över 100 miljarder kronor per år. Det är en alldeles svindlande summa.

Särskilt allvarligt är det dock om denna utveckling får fortsätta. Då kommer den allmänna samhällsmoralen att undergrävas. Om människor upplever att vissa personer kan undandra sig att bidra till att finansiera vår gemensamma sektor finns det en uppenbar risk att skatteffibel och svartarbete sprider sig. Det uppfattas då som närmast moraliskt oantastligt att åsidosätta samhällets lagar och normer. På sikt kan detta leda till en utveckling där kriminella grupper organiserar sig och genom sin kriminella verksamhet skaffar sig ett ökat inflytande i såväl det ekonomiska som det politiska livet. Det har vi tyvärr sett exempel på i andra länder. Om vi inte ser upp kan detta mycket väl också bli en utveckling som drabbar Sverige.

Vi socialdemokrater har lagt fram ett omfattande förslag till hur den ekonomiska brottsligheten skall kunna bekämpas på bredden och på djupet. Genom en satsning på minst 100 miljoner kronor vill vi öka samhällets möjligheter att upptäcka, utreda och lagföra denna brottslighet. Detta kan aktivt bidra till att återställa ett fungerande ekonomiskt sunt näringsliv.

I vissa branscher har nämligen den sunda marknaden upphört att existera. Seriösa näringsidkare är förlorare redan innan de börjat sin verksamhet. Så kan vi inte ha det.

En utredning inom Rikspolisstyrelsen på regeringens uppdrag har studerat olika förslag till hur man skall kunna bekämpa den grova och avancerade brottsligheten. Då det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten har utredarna kommit fram till att det krävs ökade och mer koncentrerade resurser för att nå framgång.

Vi socialdemokrater har fått rätt i våra förslag när Rikspolisstyrelsen gjort sina bedömningar. Vi har nämligen krävt insatser som innebär att resurserna förstärks och koncentreras och att det skapas en egen organisation för ekobrottsbekämpandet. Vi vill bygga upp kvalificerade utredningsteam med såväl ekonomer och revisorer som ekopoliser och ekoåklagare för att på det sättet rejält förstärka slagkraften hos samhällets ekobrottsbekämpning.

Genom en systematisk, uthållig och koncentrerad satsning på ekobrottsbekämpningen kan vi också återvinna tilltron till rättssamhället. En framgångsrik ekobrottsbekämpning kan bidra till en moralisk upprustning i det ekonomiska livet. Samtidigt innebär sådana insatser också en ren ekonomisk vinning för statskassan.

Beräkningar visar att ekobrottsbekämpningen är synnerligen lönsam. Att satsa ytterligare några hundra miljoner kronor under de närmaste åren kommer att ge miljarder igen till statskassan.

Därför ställer vi oss från socialdemokratiskt håll frågande och undrande till den passivitet som regeringen och regeringspartierna visat i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Vi menar att det nu är hög tid för samhället att gå till attack och satsa resurser för bekämpning av den sortens brott. Krav på detta har Socialdemokraterna fört fram i ett antal reservationer till utskottets betänkande.

Herr talman! Socialdemokraterna har en mängd reservationer till det här utskottsbetänkandet, och dem står vi självfallet bakom. För att underlätta behandlingen i kammaren vill jag bara yrka bifall till reservationerna 3, 6, 8, 11, 21, 24 och 25.

Anf. 78 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Tyngdpunkten i kriminalpolitiken måste vara att upprätthålla lag och ordning i samhället. Rättsordningen blir meningslös, om den inte kan skydda kvinnor och barn från övergrepp och brutal död eller ge brottsoffren ett rimligt stöd.

Flera undersökningar har visat att medborgarna har ett mycket svagt förtroende för rättsmaskineriet. Det handlar nu om att återvinna medborgarnas förtroende. Rättstryggheten och rättssäkerheten är viktiga välfärdsyttringar. Det gäller alltså att återskapa lag och ordning i samhället. Medborgarna har rätt till lag och ordning. För detta är staten ytterst ansvarig.

Det kränkta brottsoffret måste ges reella möjligheter och rättighet att återvinna sin mänskliga status, dvs. sitt människovärde. I politiska och rättsliga sammanhang tas knappast någon hänsyn till brottsoffrens känslor av förtvivlan, orättvisa, förnedring, oro inför framtiden etc., inte minst känslor som orsakas av ekonomiska bekymmer som har sin grund i brottet.

Det grundläggande motivet för det förslag som förs fram i motion Ju220 är att staten har ett ansvar för att medborgarna inte skall drabbas av brott. Om en medborgare utsätts för brott, t.ex. sexuellt övergrepp, en våldtäkt, har staten misslyckats i sin uppgift att skydda medborgaren. Staten skall då ta det fulla ansvaret, och målsäganden skall ges hjälp och stöd men också kunna anförtros makten över de medel och möjligheter som kan behövas för återupprättelse, dvs. bl.a. att själv få föra talan samt få ett bestämmande inflytande över påföljdsvalet.

Brottsoffret, målsäganden, måste ges en starkare ställning under utredningen och i domstolsprocessen. Detta innebär bl.a. att brottet mera skall ses som en sak mellan förövaren och offret än mellan åklagaren och gärningsmannen.

Den brottsling som mot förmodan hamnar i fängelse skall enligt kriminalvårdslagen behandlas med aktning för sitt människovärde, och det låter ju bra. Någon sådan lagregel finns dock inte för brottsoffren, inte ens under rättegången, som ofta är grymmare mot brottsoffret än mot brottslingen. Domstolar men även polis och åklagare skall inte möta offret med misstro utan med medkänsla och förståelse, vilket dock kan bli svårt med hänsyn till etablerade attityder.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Herr talman! Jag vill övergå till att tala om ändring i polislagen. Genom polislagen från 1984 har vissa oklarheter uppkommit i fråga om vad som är polisens uppgifter och allmänna principer för polisingripanden enligt lagens 8 §.

I den tidigare gällande polisinstruktionen fanns under 2 § följande lydelse: "Polisen skall upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Därvid åligger det polisen att särskilt förebygga brott" osv. I polislagens 1 § har detta formulerats så att polisens arbete "skall syfta till" att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Detta återfinns också i betänkandetexten.

Jag är ledsen att utskottsmajoriteten inte har förstått skillnaden. Syftet med förändringen i polislagen som Ny demokrati föreslår är att i lag klart ange vad som är målet för polisens uppgifter, nämligen att främja rättvisa och trygghet och tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp när den enskilda individen kränkts genom brottslig handling eller annat.

En ändring av lagstiftningen i denna riktning är ägnad att påverka tolkningen av övriga bestämmelser i polislagen. Reglerna för polisens befogenheter skall med andra ord läsas mot bakgrund av polisens ingripandeskyldighet. Dessutom skulle den av oss föreslagna utformningen uttryckligen sätta den brottsförebyggande verksamheten främst.

Herr talman! Den centrala rikskriminalorganisationen ämnar jag ta upp till debatt. Regeringen uppdrog den 25 juni 1992 till Rikspolisstyrelsen att se över den centrala polisorganisationen. I avvaktan på att Rikspolisstyrelsen redovisar uppdraget samt med tanke på Riksdagens revisorers rapport om kriminalpolisverksamheten, som offentliggjordes den 11 februari 1993 i samband med en hearing, vill jag härmed redogöra för Ny demokratis principiella inställning till nationell polis.

I samband med förstatligandet av polisverksamheten 1965 tillskapades en nationell polis i Sverige, till skillnad från i exempelvis England. Målsättningen med denna organisation var och är att skapa likvärdiga förhållanden för hela landets behov av polis.

Sverige är ett litet land, och vi bör vara rädda om en sammanhållen nationell polis. Den svenska polisorganisationen är och bör vara decentraliserad. Besluten bör, om så är möjligt, fattas på den nivå där problemen uppstår.

I en decentraliserad organisation är det av största betydelse att ha en stark central ledning. Har man inte det, finns en uppenbar risk att de lokala länspolismyndigheterna, med sin stora självbestämmanderätt, går åt olika håll så att en nationell polis möjligheter till samordningsfördelar går förlorade.

Med utgångspunkt i samhällsnyttan bör man bestämma sig för vilken nivå verksamheten skall bedrivas på. Regeringen har planer när det gäller kriminalpolisverksamheten och dess inriktning som ger anledning till viss oro. Ett behov inom svensk polis är att den måste ha olika specialiteter, exempelvis personspaning, underrättelsetjänst, ekobrotts- och svåra mordutredningar. Antalet brott av denna dignitet är i Sverige inte så stort, dess bättre, att man kan vidmakthålla kompetensen hos alltför många poliser. Skall man bli effektiv i t.ex. svåra personspaningsärenden, måste personalen kontinuerligt få möjlighet att arbeta med dessa arbetsuppgifter.

Dessa tankar leder till slutsatsen att man i Sverige bör ha en centralt uppbyggd kriminalpolisorganisation, som i princip inte bör ha egna ärenden,

med undantag av ekobrotten. Anledningen till detta är erfarenheter från t.ex. Stockholm, där specialisterna fastnar i balansfrågorna och inte i tillräcklig utsträckning kan ge sig i kast med den allra grövsta, många gånger organiserade brottsligheten.

Den grova brottsligheten har alltför länge fått leva i fred för polisiära åtgärder. Orsakerna till detta är naturligtvis många. Svårigheterna att organisera sig i tillfälliga kommissioner, bristen på teknikstöd och lagstöd och framför allt prestigetänkande mellan lokal, regional och central nivå är några av orsakerna.

Man bör alltså utnyttja det faktum att det i Sverige finns en nationell polis och skapa förutsättningar för att tillvarata svensk polis samlade kompetens.

Herr talman! Jag går över till att tala om besparingarnas konsekvenser inom polisområdet.

Jag noterar att Lars-Erik Lövdén sade att polisen var samhällets viktigaste resurs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Det är ju riktigt. Jag vill fråga Lars-Erik Lövdén hur det kommer sig att Socialdemokraterna genomdrev att en besparing inom polisväsendet skall ske under de kommande tre åren.

Jag såg senast i Svenska Dagbladet att polisen inte klarar av sparmålet. Jag har hela tiden hävdat att det skulle bli så, men jag har inte fått någon förståelse för detta i justitieutskottet.

500 000 miljoner kronor skall sparas inom Justitiedepartementets område. Besparingarna skall genomföras huvudsakligen genom rationaliseringar i Polisens verksamhet. Vid beräkning av medel för polisväsendet avseende budgetåret 1993/94 föreslås en besparing på 150 miljoner kronor. Den återstående besparingen om 350 miljoner kronor kommer att genomföras under budgetåren 1994/95 och 1995/96. En övergång till studiemedelsfinansiering kommer att ske vad beträffar polisutbildningen.

Detta har riksdagen beslutat, och justitieutskottet har med anledning av yttrandet till finansutskottet angående stabiliseringen av den svenska ekonomin yttrat att rationaliseringarna inte skall drabba den polisiära verksamheten. Besparingarna bör göras inom polisväsendets administration.

Det är i sammanhanget värt att notera att 85 % av polisväsendets budget utgörs av lönekostnader. Övriga medel skall täcka lokalkostnader och kostnader för tekniska hjälpmedel, utrustning, fordon osv. Följden blir att de besparingar som skall göras kommer att gå ut över personalbudgeten för den administrativa verksamheten. Detta får till följd att polispersonal kommer att fastna i pappersarbete som måste göras.

För att denna ekvation skall gå ihop måste den administrativa personal som dras in ersättas med tekniska hjälpmedel.

I betänkandet kan man läsa att kvarterspolisverksamheten skall byggas ut väsentligt. Utskottsmajoriteten – bestående av regeringspartierna och Socialdemokraterna – tycks inte ha läst Rikspolisstyrelsens anslagsframställning särskilt noga vad gäller kvarterspolisverksamheten.

I Rikspolisstyrelsens anslagsframställan står följande: "Om medel ställs till förfogande för en ökad rekrytering av administrativ personal kommer polismyndigheterna att kunna placera ut kvarterspoliser i de bostads- och centrumområden där brottsligheten och ordningsstörningarna är som störst."

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Vidare gör Rikspolisstyrelsen den bedömningen att kvarterspolisverksamheten – om ekonomiska möjligheter ges – kan komma att utökas med mellan 200 och 300 poliser under budgetåret 1993/94 och mellan 300 och 400 under budgetåret 1994/95.

En förutsättning för att en utbyggd kvarterspolisverksamhet skall fungera är att medel ställs till förfogande också för en tekniksatsning bl.a. när det gäller radio- och datakommunikation, fordon samt lokaler i de fall sådana behövs.

Detta borde åtminstone ha varit känt för de utskottsledamöter från Moderaterna, Folkpartiet, kds och Socialdemokraterna som sitter i Rikspolisstyrelsens styrelse. Det är tydligen inte fallet. Om det hade varit känt för dem, skulle de väl inte ha medverkat till en nedskärning som drabbar bl.a. kvarterspolisverksamheten.

Jag ställer mig frågande till hur man med gott samvete kan skriva följande i betänkandetexten: "Utskottet har vid upprepade tillfällen, senast förra våren – – – , uttalat att kvarterspolisverksamheten är av stor betydelse, inte minst i brottsförebyggande syfte."

Man skriver vidare litet längre fram i texten: " – – – det är nödvändigt att fortsätta åtgärder för att bygga ut verksamheten med kvarterspolis och områdespolis vidtas utan dröjsmål."

Vet ni egentligen vad ni håller på med? Om ni inte gör det, så kan jag tala om det. Ni formulerar tjugiga betänkandetexter utan att mena vad som står där. Det är, enklare uttryckt, ett spel för gallerierna.

Jag vill till sist, herr talman, fästa kammarens uppmärksamhet på nödvändiga förändringar i narkotikabekämpningen. Tullens och polisens narkotikabekämpning är varken tillräcklig eller effektiv. Detta beror på att man bl.a. saknar teknik, personella resurser och stöd i lagen för att på olika sätt ingripa mot narkotikabrott. Det är därför viktigt att etablera ett omfattande samarbete mellan myndigheterna.

En framtida sammanslagning av tull och polisen kan vara befogad mot bakgrund av den gränslösa Europamarknaden och inträdandet i EG.

De samhälleliga resurserna bör då särskilt vid bekämpningen av internationell brottslighet kunna användas rationellt och effektivt.

Jag vill slutligen uttrycka mitt stöd för en moderat motion som är en vida-reutveckling av en motion om polisiära befogenheter för tulltjänstpersonal som jag skrev under förra riksmötet. Bakgrunden till motionen är den stora mängd stöldgods, inte minst motorfordon, som förs ut ur landet.

Det verkar litet konstigt att tulltjänstemän måste kalla på polis för att gripa en biltjuv. Redan i dag kan en tulltjänsteman enligt rättegångsbalken med samma rätt som en polisman beslagta föremål som kan förverkas enligt varusmuggningslagen, gripa och medta till förhör, utföra husrannsakan utan förordnande i magasin o.d. Dessutom får tulltjänstemännen utföra kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning i gränssort på plats med utlandstrafik.

Jag ställer mig då frågan varför tulltjänstemän inte får fånga tjuvar eller ingripa mot tjuvar. Det finns visserligen i rättegångsbalken bestämmelser om rätt för envar att gripa den som kan misstänkas för brott varå fängelse kan följa om den misstänkte påträffas på bar gärning eller flyende fot, samt därmed ta egendomen i beslag.

Dessa bestämmelser gäller i princip även tulltjänstemän. Bestämmelserna torde knappast ha tillkommit i syfte att utgöra laglig grund för ingripande i ett av tullens tjänstemän planerat myndighetsutövande. Jag vill passa på att fråga Christel Anderberg, som skall försvara utskottets ställningstaganden, varför inte den moderata motion jag talar om fick gehör i den borgerliga gruppens överläggningar. Det är en utmärkt motion som pekar på tulltjänstemännens svårigheter att effektivt utföra sitt arbete.

Herr talman! Jag ställer mig givetvis bakom våra övriga reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bara bifall till reservationerna 1, 2, 9, 22, 31 och 32.

Anf. 79 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Karl Gustaf Sjödin berörde de besparingskrav som gäller för polisväsendet enligt den krisöverenskommelse som regeringspartierna och Socialdemokraterna träffade i höstas. Det kravet innebär en besparing på 500 miljoner kronor på en treårsperiod. Jag menar att det är fullt möjligt att göra besparingen utan att det går ut över den direkta polisverksamheten.

Karl Gustaf Sjödin, som själv är polis, vet säkert att polisväsendet administrativt sett är en ålderdomlig organisation. Det är en tungrodd och i många stycken ineffektiv organisation, som har en ålderdomlig administrativ struktur.

Genom en mycket hårdhänt administrativ rationalisering och en polisdistriktssammanslagning som ger ganska stora besparingseffekter – framför allt när det gäller polischefspersonal – är det möjligt att uppnå det besparingskrav som regeringen och Socialdemokraterna är överens om.

Dessutom kommer ju den besparing som blir effekten av att polisutbildningen studiemedelsfinansieras också att inrymmas inom ramen för dessa 500 miljoner kronor.

Jag tror alltså att polisväsendet, som i dag har ett anslag på ungefär 10 miljarder kronor, mycket väl förmår genomföra den här besparingen utan att det går ut över den direkta polisverksamheten.

Vi befinner oss i ett allvarligt ekonomiskt läge i Sverige. Polisväsendet måste ta sin del av de besparingar som är nödvändiga för att statsfinanserna skall saneras. När detta kan göras utan att den direkta polisverksamheten drabbas är det rimligt att man för fram ett sådant besparingskrav.

Jag vill bara ge en kommentar till det som Karl Gustaf Sjödin sade om vikten av att behålla en nationell polis. Jag kan i mångt och mycket dela Karl Gustaf Själdins uppfattning i det avseendet. Jag ställer mig något tveksam till en regionalisering av den nuvarande rikskriminalpolisen. Vi får väl se vad Rikspolisstyrelsens utredning leder fram till.

Jag har preliminärt en något negativ inställning till att man slår sönder rikskriminalen och delar upp den på regionala enheter. Det innebär dock inte att jag menar att bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten inte måste få en särskild organisation. Det tror jag är nödvändigt.

När det gäller den övriga rikskriminalverksamheten är jag också något tveksam till en regionalisering och en uppsplittring av resurserna.

Anf. 80 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Jag håller med Lars-Erik Lövdén. Visst finns det en ålderdomlig administration inom polisen. Den bör ses över. Men då måste man kompensera den med teknikutveckling, annars går poliser in och gör administratörernas arbete. Då missar man den synlighet som man vill ha när det gäller polisens verksamhet.

Jag noterar att Socialdemokraterna äskar 62 miljoner kronor till en satsning på ekonomisk brottslighet. Varför dessa turer? Det skall sparas 500 miljoner under tre år, och nu sägs det att man skall satsa 62 miljoner. Varför inte låta det vara som det är och låta bli att minska anslaget? Konsekvenserna av detta har blivit att man åker på konferenser i hela landet och diskuterar nedskärningar. Det tar bort oerhört mycket tid som man skulle kunna ägna åt egentligt polisarbete.

Visst, minska administrationen och gör distriktssammanslagningar! Men tekniken måste förbättras för att polisen skall kunna behålla sin effektivitet med minskade administrativa resurser.

Det var intressant att notera att Socialdemokraterna stöder Ny demokratis uppfattning att man bör se över den regionalisering av rikskriminalen som föreslås. Vi avvaktar med intresse vad Rikspolisstyrelsen kommer att säga om detta.

Anf. 81 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Besparingskravet på 500 miljoner kronor för att åstadkomma en administrativ rationalisering och en polisdistriktssammanslagning är tillkommet för att utöva ett tryck på polisorganisationen att genomföra rationaliseringar. Utan det trycket tror jag inte att vi hade fått till stånd en rationalisering inom polisväsendet, som har en ålderdomlig struktur.

Det finns ju ingen motsatsställning mellan vårt besparingskrav på 500 miljoner kronor och vår specifika satsning på ekobrottsbekämpningen – och det anslagsäskande på 62 miljoner kronor som vi nu lägger fram.

Besparingskravet är till för att man skall åstadkomma administrativa rationaliseringar i en tungrodd organisation. Det är fullt möjligt att uppnå detta. Dessa 62 miljoner är till för att det skall bli en förstärkning av ekopoliser, revisorer och ekonomer för att ekobrottsbekämpningen skall bli effektivare.

Anf. 82 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Javisst, men trots allt går 85 % av medlen under polisens budget till löner. 15 % skall användas till teknisk utrustning, fordon och underhåll. När man gör administrativa besparingar sker det mest på lönesidan. Man avskedar folk. Detta är faktum. Det är därför effekterna blir som jag nyss beskrev. Poliser kommer in från gatan och gör administratörernas arbete.

Anf. 83 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Här och i västvärlden har det utpräglade nyliberalistiska budskapet verkligen vunnit terräng.

Budskapet är att man skall satsa på sig själv, att man skall förverkliga sina egna behov och önskemål, att man endast skall bry sig om den s.k. lilla värld-

den. De kristna fundamentalisterna går så långt att de säger att det är Guds straff om man blir sjuk, hamnar i obestånd eller olycka. Resultatet av detta budskap är individualism, självcentrering och egoism.

Det har nästan blivit fult att framföra politiska mål som har sin utgångspunkt i solidaritet, jämlikhet och rättvisa. Detta har också tappat mark i det politiska livet och i människors sinnen. Kort sagt: jag upplever en ändrad människosyn.

Vi har ett samhälle där det är legitimt att slå mot de svaga. Främlingsfientligheten breder ut sig. Det är nog många som i dag frågar sig vilket samhälle de lever i. Det är legitimt att utnyttja andra människor för egna behov. Sexuellt utnyttjande av barn och ökningen av pornografi och prostitution är förfärliga företeelser.

Den allmänna moralupplösningen förskräcker i dag många. Men i ett samhälle som översköljs av legitimt våld borde vi kanske inte förvånas över att det verkliga våldet ökar. I ett samhälle där de stora förbrytarna går fria skall man kanske inte förfäras över en moralupplösning.

Inom egentligen alla områden – i dag handlar det om det polisiära området – tar man upp begränsade frågor. Jag tror att det är viktigt att man försöker se sambanden, orsak och verkan, i stort ut i samhället.

Herr talman! Vänsterpartiet har under en rad av år påtalat det destruktiva och oacceptabla i att den ekonomiska brottsligheten ökar och att rättssamhället inte har eller tillsätter tillräckliga resurser för att möta denna ökade brottslighet.

I år har Socialdemokraterna väckt flera motioner om den ekonomiska brottsligheten. Den förra socialdemokratiska regeringen hade också bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten som ett uttalat prioriterat område. Men i övrigt gjorde man under Socialdemokraternas tid inte mycket för att förverkliga den prioriteringen.

Den nuvarande regeringen har tagit bort den uttalade prioriteringen. Det man kan se i detta betänkande är att det mesta som handlar om åtgärder är under utredning eller övervägande. Man kan fundera över hur länge detta skall hanteras på det sättet. Samtidigt öppnar man för en ökad ekonomisk brottslighet, t.ex. när man mjukade upp reglerna om uthyrning av arbetskraft. Det här bäddar för förekomsten av grå arbetskraft och ekonomisk brottslighet på det området. Vetoätten i MBL-lagen, som kom till för att motverka ekonomisk brottslighet, infördes i kölvattnet av skandalerna runt Stålverk 80. Nu föreslår Arbetsrättskommittén att den regeln skall tas bort. Vi får väl hoppas att denna kammare inte fattar ett sådant beslut. Det är en ytterligare öppning mot ökad ekonomisk brottslighet.

Den ekonomiska brottsligheten har varit föremål för en rad utredningar ända från slutet av 70-talet. Den mest omfattande är väl Hanssons utredning från 1983. I den senaste utredningen har det också kommit fram ett helt batteri av förslag till åtgärder. Det här skulle innebära att det skulle kunna gå att vidta verksamma åtgärder och att införa lagändringar. Det är inte längre legitimt att inte vidta mycket snabba och kraftiga åtgärder. Det skulle dessutom i slutändan vara fråga om självfinansierade åtgärder som skulle ge en vinst.

Vänsterpartiet har en meningsyttring med hemställanspunkter på detta

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

område. Men eftersom dessa punkter sammanfaller med en del av Socialdemokraternas reservationer, kommer vi att rösta med reservationerna 3, 6, 8 och 11.

Vänsterpartiet har föreslagit att anslaget till Säkerhetspolisen skall sänkas. Vi gör det med två motiveringar. Den ena är att det allmänna säkerhetsläget visavi utländska stater har förändrats. Den andra är att i den budgetposten ligger även pengar för specialstyrkan mot terrorism. Vi har varit emot den styrkan ända sedan beslutet fattades om dess inrättande. Vi anser fortfarande att Sverige inte hotas av den typ av terrorism som motiverar kostnaderna för specialstyrkan. Samtidigt behövs det resurser för bekämpning av ekonomisk brottslighet, för att göra poliser synliga ute på gator och för förebyggande verksamhet mot brottslighet.

I betänkandet finns också andra motioner och reservationer som vi kommer att stödja. De flesta av dessa innehåller sådana krav som vi tidigare år har väckt motioner om. Det gäller t.ex. Ingela Mårtenssons motion om personalkontroll. Vänsterpartiet och Folkpartiet har tidigare väckt en gemensam motion om denna fråga. Jag förstår att Ingela Mårtensson själv kommer att ta upp denna fråga i debatten. Det gäller även Socialdemokraternas reservation nr 26 om översyn av polisutbildningen. Här kan jag inte låta bli att säga: Vad synd att vi inte åtgärdade denna fråga när vi var i majoritet tillsammans! Vänsterpartiet väckte en motion i denna fråga. Det gäller också förebyggande åtgärder mot brottslighet och frågan om att införa kvarterspoliser. Det gäller även reservation nr 27 och vår meningsyttring till mom. 40. Där ligger en flerpartimotion som grund.

Jag vill till slut även nämna en motion av Annika Åhnberg. Jag tycker att den inte riktigt har fått en rättvisande skrivning i betänkandet. I motionen föreslås att polisstationer med övervägande kvinnliga poliser skall inrättas, där man kan ta emot kvinnor som har blivit utsatta för brott. Min uppfattning är också att man inte kan inrätta särskilda polisstationer för kvinnor. Men man kunde ha påpekat att det krävs fler kvinnliga poliser inom poliskåren. Särskilt kvinnor från andra kulturer, som också har en negativ erfarenhet av manliga poliser, drömmer många gånger inte ens om att polisanmäla övergrepp och misshandel mot sin person till en manlig polis.

Herr talman! Jag yrkar bifall till meningsyttringen till mom. 33, 34, 40 och 15.

Anf. 84 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Herr talman! Av de totalt 32 reservationerna till betänkandet avser inte mindre än tio bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. De tidigare talarna i debatten har i huvudsak uppehållit sig vid det ämnet. Efter att ha tagit del av vad Lars-Erik Lövdén och en del av hans partikamrater har haft att framföra under det senaste året i motioner, interpellationer, reservationer och debatter i kammaren börjar Socialdemokraternas strategi att klarna.

För det första: Man skall trumma ut budskapet att den borgerliga regeringen inte bryr sig om bekämpningen av ekonomisk brottslighet. För det andra: Upprepar man en osanning tillräckligt ofta börjar till sist allt fler människor tro att det man säger är sant.

Men Socialdemokraternas budskap är inte, har aldrig varit och kommer

aldrig att bli sant. Det här har justitieministern vid ett stort antal tillfällen, bl.a. i denna kammare, gjort sitt bästa att förklara.

I en artikel i Svenska Dagbladet i dag refereras finansutskottets hearing i går med Lindbeckkommissionen under rubriken Tal till partiellt lomhörda.

Gun Hellsvik måste, när hon pratar med Lars-Erik Lövdén om ekobrottsbekämpning, vid det här laget undra om han inte bara är partiellt lomhörd utan rent av är stendöv.

Herr talman! Skillnaden mellan Socialdemokraterna och de borgerliga partierna är inte uppfattningen om att ekobrott utgör ett stort samhällsproblem som måste åtgärdas. Finns det något parti i denna riksdag som värnar så mycket om ett sunt näringsliv utan inslag av illojal och snedvridande konkurrens som Moderata samlingspartiet gör? Nej, skillnaden är att medan Socialdemokraterna ägnar sig åt retorik försöker faktiskt den borgerliga regeringen att göra något konkret.

Jag har fäst mig vid ett litet ord i den socialdemokratiska reservationen nr 6 om prioritering av den ekonomiska brottsligheten. Det är ett litet oansenligt ord på femte raden: nu. Vad är det som gör att det behövs så kraftfulla åtgärder *nu* som inte behövdes under åren 1982 till 1991? Hur kunde Socialdemokraterna lämna efter sig en organisation där var 16:e polismanstjänst är vakant? Om situationen är så alarmerande, hur kunde Socialdemokraterna under höstens krisuppgörelser tvinga fram en besparing på polisen på 500 miljoner kronor? Jag vill gärna instämma med Berith Eriksson: Vad synd att vi inte vidtog dessa åtgärder när Socialdemokraterna satt vid makten.

Det var faktiskt under de tidigare borgerliga åren 1976–1982 som det började hända saker på området. Samhällsekonomin var inte i bästa skick då heller. Ändå inleddes faktiskt en mycket stor aktivitet inom olika myndigheter – Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Riksskatteverket m.fl. Man satte in rejäla utbildningsinsatser. Man började bygga upp ekorotelorganisationen. Samverkan mellan myndigheter inleddes och började hitta sina former. År 1982 kom Socialdemokraterna tillbaka till makten. De sade sig visserligen vilja prioritera ekobrotten, och de skulle också prioritera vålds-, narkotika-, trafik-, miljöbrott m.m. Nu senast gäller det även att prioritera brott med rasistiska motiv och barnpornografibrott. Alla dessa prioriteringar skulle ske under den uttryckliga förutsättningen att beivrandet av den traditionella brottsligheten minsann inte fick eftersättas.

Det är inte att undra på att poliserna ute på fältet på alla nivåer tog sig för pannan och undrade vad vi sysslade med i den här riksdagen. De blev naturligtvis särskilt fundersamma när de själva kunde konstatera att Socialdemokraterna kombinerade sitt fagra tal, sin retorik, med att sätta hela Polisen på sparlåga under resten av 80-talet. Det fick till följd att den organisation som hade byggts upp för bekämpning av ekobrott och som hade börjat hitta sina former och börjat fungera sakta men säkert började vittra sönder. Det framgår bl.a. av en socialdemokratisk motion – jag vill minnas att det var Ju208 –, där man konstaterar att antalet utredningsmän i Stockholm hade halverats sedan början av 1980-talet.

Socialdemokraterna ägnade sig åt tom retorik, Lars-Erik Lövdén. Nu beskyllder ni regeringen för passivitet. Det tycker jag att ni har mycket dåliga grunder för att göra.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Det framgår av utskottets betänkande att det faktiskt pågår en mycket stark aktivitet på det här området och det har så gjort sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Under budgetbehandlingen våren 1991 gjorde justitieutskottet ett tillkännagivande för regeringen om att det borde ske en övergripande översyn av åtgärderna mot den ekonomiska brottsligheten, eftersom denna brottslighet utgjorde ett stort samhällsproblem och bekämpningen av den inte fungerade på ett tillfredsställande sätt. Med anledning härav uppdrog den dåvarande regeringen åt Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen att i samråd med Riksskatteverket genomföra en utredning angående vissa frågor när det gäller ekonomisk brottslighet.

Utredningen presenterade den 7 januari 1992 en rapport med förslag till en rad förändringar i olika avseenden, som både på kort och på lång sikt bör komma att leda till en ökad effektivitet i bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. I rapporten betonas bl.a. att orsakerna till Polisens bristande utredningsresurser när det gäller ekobrott bl.a. bottnade i den frihet som systemet med fria resurser ger myndigheterna. Det noterades i rapporten att denna frihet kunde leda till att statsmakernas övergripande beslut om resursanvändningen inte alltid automatiskt överförs till verksamheten på lokal nivå.

I rapporten föreslås en rad åtgärder som också kan vidtas av Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen och Riksskatteverket inom ramen för deras ordinarie verksamhet. Man talar bl.a. om att man vill ägna sig åt central metodutveckling, ändrade arbetsmetoder, utökad och ändrad utbildning för åklagare och poliser samt utveckling av vissa samverkansrutiner.

Som Lars-Erik Lövdén och övriga talare väl vet bereds denna rapport för närvarande i regeringskansliet. Den 6 augusti förra året gav regeringen myndigheterna och Riksskatteverket i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av rapporten i form av effektiviseringar inom ramen för myndigheternas ordinarie verksamhet. Om jag inte är felunderrättad skall en preliminär redovisning ske senast i dag. Slutredovisning skall ske före utgången av maj 1993.

Justitieministern erinrar i budgetpropositionen bl.a. om att man i de planeringsdirektiv för polisväsendet avseende budgetåret 1993/94 som nyligen har beslutats har avsatt 60 miljoner kronor av den i budgetpropositionen föreslagna medelstillelningen som en särskild satsning på det kriminalpolisära området i den lokala polisorganisationen. Satsningen skall enligt planeringsdirektiven bl.a. syfta till att effektivisera förundersökningsarbetet när det gäller ekonomisk brottslighet.

Utskottet har dragit den enda naturliga slutsatsen av allt detta, nämligen att det nu vidtas eller övervägs en rad åtgärder som syftar till att förstärka resurserna för bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten och att på olika sätt effektivisera arbetet på detta område.

Utskottsmajoriteten säger att det som nu görs innebär att den ekonomiska brottsligheten på ett annat sätt än tidigare sätts i centrum för den brottsbekämpande verksamheten. Till den tidigare åtgärds katalogen har också kommit att regeringen den 25 juni 1992 uppdrog åt Rikspolisstyrelsen att se över den centrala polisorganisationen och därmed också rikskriminalens framtida uppgifter. Rikspolisstyrelsen skall bl.a. överväga om det bör inrättas en re-

gionkriminalpolis med verksamhetsområden som sammanfaller med områdena för de regionala åklagarmyndigheterna, dvs. normalt två län.

Mot denna bakgrund har utskottets majoritet funnit att något tillkännagivande till regeringen i dessa avseenden inte skulle fylla någon funktion och inte är befogat.

Jag vill ställa en fråga till Lars-Erik Lövdén. Man skall nu överväga frågan om en regionkriminalpolis. I reservation 8 säger Socialdemokraterna att det behövs en ny, mera koncentrerad och slagkraftig organisation för ekobrottsbekämpningen och att verksamheten förslagsvis skall organiseras i sex olika ekorotelregioner. Skall detta tolkas som att Socialdemokraterna i och för sig ställer sig bakom förslaget – om det kommer ett sådant, vilket vi kan anta att det gör – om en omorganisation av ekorotlarna men att Socialdemokraterna vill gå längre och inrätta inte 13 utan 6 ekorotlar med större verksamhetsområden?

Det utvecklingsarbete som jag har redogjort för omfattar även de frågor som tas upp i olika reservationer av Socialdemokraterna och Ny demokrati. Det gäller bl.a. organisationsfrågor, utbildning, internationellt samarbete, styrmedel och samordning. Några tillkännagivanden behövs alltså inte. Det samma gäller med hänsyn till den aktivitet som redan pågår även för de reservationer som tar upp olika lagstiftningsåtgärder.

Det viktigaste som jag vill erinra om i det avseendet är att regeringen nyligen har utfärdat direktiv för en översyn av skattebrottslagen och av sanktionssystemet i övrigt på skattebrottsområdet.

Lars-Erik Lövdén talade om resultatet av den hearing som justitieutskottet hade i februari om ekonomisk brottslighet. När man hörde det började man fundera över om Lars-Erik Lövdén verkligen var på samma hearing som utskottets ordförande. En ordagrann utskrift av hearingen har tagits in som bilaga i betänkandet. I slutsummeringen säger utskottets ordförande Britta Bjelle att syftet med utfrågningen var att följa upp den utfrågning som vi hade i justitieutskottet i mars 1991. Jag måste säga att det var en mycket dystert utfrågning när det gällde alla inblandade. Från såväl myndigheter som praktiker redovisade man då ett slags hopplöshetskänsla.

Britta Bjelle säger vidare: Jag kan inte annat än konstatera att dagens sammanträde visat på en vändpunkt när det gäller den ekonomiska brottsligheten. Det har redovisats mängder av olika aktiviteter, förslag som redan är genomförda, förslag som skall komma och många idéer. Här har t.o.m. använts uttryck som optimism och positivism. Jag anser att vi bör ta till oss detta – utvecklingen har vänt och mycket är på gång.

Jag har vida överskridit anmäld tid redan, så jag skall snart sätta punkt. Jag vill bara göra ett påpekande till Karl Gustaf Sjödin när det gäller brottsofferfrågorna. En arbetsgrupp inom Justitiedepartementet har ju arbetat med just de här frågorna i ett år. Karl Gustaf Sjödin vet säkert lika väl som jag att det kommer att läggas fram en proposition med en rad förslag som är ägnade att stärka brottsoffrens ställning. Det kommer att ske inom kort. I sak är Karl Gustaf Sjödin och jag överens på de här punkterna. Brottsoffrens ställning behöver stärkas. Men med hänsyn till utredningsarbetet får vi säkert tillfälle att återkomma till den debatten i annat sammanhang.

Jag vill också säga att jag naturligtvis mycket gärna hade velat stå här och

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

yrka bifall till den moderata motion som avser Tullens möjliga åtgärder vad gäller stulet gods. I den frågan har utskottsmajoriteten hänvisat till en interdepartemental arbetsgrupp som har till uppgift att utreda frågor om gränskontroller och därmed sammanhängande frågor i ett EG-medlemskapsperspektiv. Det finns alla skäl att tro att tullfrågorna kommer att tas upp i det utredningsarbetet. Med det har majoriteten låtit sig nöja.

Herr talman! Jag ber avslutningsvis att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 85 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra om att vi numera brukar ta replikerna från bänken för att spara tid.

Anf. 86 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Nu lärde jag mig något nytt. Jag skall följa talmannens erinran i fortsättningen.

Till Christel Anderberg vill jag säga att jag kan läsa högt ur betänkandet från den utfrågning vi hade om den ekonomiska brottsligheten. Advokatsamfundets generalsekreterare säger: Det är samma sällskap som sitter här i dag som för snart två år sedan. Jag tror att man kan konstatera att den ekonomiska brottsligheten sedan dess haft en ganska trygg och behaglig tillvaro. Bekämpning av förebyggande verksamhet förekommer praktiskt taget inte. Om vi ses om två år igen kommer vi knappast att kunna konstatera att särskilt mycket har hänt.

Överdirektören på Riksskatteverket säger så här om polisverksamheten: Jag vill kort och klart säga att vår organisation blir trött och kommer att bli ännu tröttare om vi inte får några att samarbeta med inom polisväsendet.

Jag skulle kunna fortsätta att citera ur den hearing vi hade om den ekonomiska brottsligheten. Läget är katastrofalt när det gäller bekämpningen av ekonomisk brottslighet. Jag vill hävda – jag är varken stendöv eller lomhörd – att den här regeringen bär ett betydande ansvar för att ingenting har hänt sedan regeringstillträdet 1991.

Under vår tid röstade Moderaterna emot samtliga lagförslag för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Vi brukar säga att det var 36–0; ni röstade emot 36 lagförslag. Gun Hellsvik inledde sin ämbetsutövning med att ta bort den ekonomiska brottsligheten som prioriterat område för Polisen. Hon förklarade det med de nu berömda orden: ekobrotten drabbar främst det allmänna; det är viktigare att skydda individen.

Detta var naturligtvis signaler som nådde fältet, och som ledde till att man ute i polisdistrikten prioriterade om från ekobrottsbekämpning till annan typ av brottsbekämpning.

Ni planerar stora ingrepp i arbetsrätten som kommer att försvåra möjligheterna att komma åt oseriösa företagare. Ni har lagt ett förslag om att ta bort skatteflyktsklausulen. Det har ni också genomdrivit i riksdagen. Ni planerar att urholka bevissäkrings- och betalningssäkringslagen. Ni vill inte genomföra ansvarsgenombrottsregler i aktiebolagslagen. Moderaterna saknar intresse att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Jag vill ställa en avslutande fråga till Christel Anderberg: Är ni beredda

att ge Polisen de resurser som man begär för att uppnå en hög effektivitet i bekämpning av ekobrotten? Det handlar om mellan 50 och 60 miljoner kronor.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 87 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att vissa som deltog i hearingen har uppfattningen att samma personer sitter och pratar om samma problem som för två år sedan. Socialdemokraterna hade hela 1980-talet på sig och gjorde ingenting annat än pratade. Den borgerliga regeringen har haft ett och ett halvt år på sig. Den har satt i gång ett mycket omfattande omvandlingsarbete. Men självfallet kan det på ett och ett halvt år inte ha hunnit hända så mycket som kunnat beslutas, genomföras, träda i kraft och komma ut på fältet så att man ser det i den dagliga verksamheten. Utskottsordföranden tyckte sig ändå märka en viss optimism; att man hade nått en betydelsefull vändpunkt.

De förslag som Heurgrenkommissionen arbetade fram i snabb takt gick vi emot, eftersom de på ett mycket allvarligt sätt hotade rättssäkerheten. Det har bl.a. konstaterats i en utvärdering som har gjorts på uppdrag av Brottsförebyggande rådet. K-G Axberger har där, just av rättssäkerhetsskäl, fullständigt avrättat de förslag som kommissionen lade.

När det gäller skatteflyktsklausulen vill jag säga att Socialdemokraterna inte skiljer på vad som är brott och vad som är allmänt omoraliskt. Skatteflyktsklausulen hade inte någonting med ekonomisk brottslighet att göra utan siktade in sig på sådana skatteundandraganden som inte var kriminaliserade, men som man ändå ville komma åt på det här sättet. Även det är mycket betänkligt ur rättssäkerhetssynpunkt.

Vad avser resurserna till Polisen vill jag slutligen säga att jag kan försäkra Lars-Erik Lövdén, att så snart vi lyckats få ordning på det ekonomiska moras som ni lämnade efter er är vi mycket intresserade av att ge Polisen alla de ekonomiska resurser den behöver för att kunna bedriva effektiv bekämpning av bl.a. ekobrott.

Anf. 88 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Det sistnämnda tolkade jag så att regeringspartierna inte är beredda att ge Rikspolisstyrelsen de medel de kommer att begära för att få effektivitet i ekobrottsbekämpandet.

De lägger sig ungefär på samma nivå som Socialdemokraterna, dvs. 50–60 miljoner kronor, för att vid den här typen av brottsbekämpning få effektivitet när det gäller den polisiära sidan.

Jag tolkar Christel Anderbergs anförande så, att regeringspartierna inte är beredda att ge dessa medel. Vi kommer då att få effekten, Christel Anderberg, att ekorotlarna ute i landet kommer att läggas ned, bl.a. i det län som Christel Anderberg kommer ifrån. Vi kommer att få en ytterligare urholkning av möjligheterna att bekämpa ekobrottsligheten. Det visar väl något på vilket ansvar som regeringspartierna känner för den här brottsbekämpningen.

Jag vill ställa ytterligare ett par frågor till Christel Anderberg. Tror inte Christel Anderberg att planerna på att urholka arbetsrätten – det gäller veto-

rätten vid entreprenader och arbetstagarbegreppet – kommer att försvåra våra möjligheter att komma åt oseriösa näringsidkare?

Jag har hört att man inom Finansdepartementet planerar att slopa, eller kraftigt försämra, bevissäkrings- och betalningssäkringslagstiftningen. Riksskatteverket reagerar kraftigt mot varje försämring av bevissäkrings- och betalningssäkringslagstiftningen. Det skulle på ett utomordentligt allvarligt sätt försvåra skattemyndigheternas möjligheter att ingripa.

Är det på det viset Christel Anderberg, att regeringspartierna kommer att lägga fram ett sådant förslag på riksdagens bord? Då kommer vi att få ytterligare betydande svårigheter att bekämpa ekobrottsligheten.

Christel Anderberg ställde i sitt huvudansförande frågan om vilken organisation som vi socialdemokrater tänker oss. Vi tänker oss en organisation som är fristående från den lokala polisorganisationen. Vi vill bilda sex ekoregioner, med i olika polisdistrikt lokalt utplacerad personal. Vi vill fördubbla de polisiära resurserna, och vi vill se till att polisen samgrupperas, med ekonomer, revisorer och åklagare i fasta arbetsteam, för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Vi vill också ställa hela denna organisation under en central ledning. Så ser vår tänkta organisation ut. Det är svaret på frågan.

Anf. 89 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! De borgerliga partierna vill inte undandra Polisen erforderliga resurser, utan det var Socialdemokraterna som vid höstens krisuppgörelse försatte regeringen ur stånd att ge Polisen tillräckliga resurser. Det är faktiskt inte särskilt seriöst, Lars-Erik Lövdén, att först komma med ett sådant besparingskrav och sedan kräva att ungefär lika mycket pengar skall betalas ut. Det är för närvarande omöjligt.

Precis som justitieministern gör i årets budgetproposition när det gäller ändringarna i näringsrätten, kan man konstatera att det faktum att vi har en så omfattande ekonomisk brottslighet beror på de regleringssystem och det extremt höga skattetryck som vi efter 50 års socialdemokratiskt styre har fått. Mycket av den här brottsligheten, som vi tidigare har haft problem med, kan förhoppningsvis själv dö om företagen får sådana villkor att de kan klara sig utan att behöva fiffla.

Lars-Erik Lövdén visade vänligheten att besvara min fråga. Jag skulle vilja kontra med en fråga. Socialdemokraterna tänker sig alltså sex fristående ekorotlar, utspridda i landet, med central ledning, men med folket kvar lokalt i alla län. Hur skall ni med en sådan organisation kunna åstadkomma det fasta samarbete mellan poliser och åklagare som ni efterlyser? Dessa arbetsteam, som i och för sig även i mina öron låter mycket tilltalande att ha, kan väl inte fungera om de sitter på olika ställen.

Tredje vice talmannen anmälde att Lars-Erik Lövdén anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 90 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Jag förstår att Moderaterna inte har det lätt i den här fyrpartigruppen i utskottet. Det blev en kompromiss när det gäller befogenheterna för tulltjänstemän. Sättet att glida undan frågan och i vanlig ordning hänvisa

till pågående utredningar när argumenten tryter är bara att beklaga. Det är också beklagligt att Moderaterna inte förmår att få de andra partierna att förstå att man på intet vis äventyrar rättssäkerheten genom att ge tulltjänstemännen de befogenheter som efterlyses i motionen. Detta sagt med tanke på de befogenheter som tulltjänstemännen redan har.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 91 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag misstror inte alls tulltjänstemännens förmåga på det här området. Tvärtom tror jag att den möjlighet som Karl Gustaf Sjödin efterlyser skulle vara alldeles utmärkt. Jag hoppas och tror att jag också sade i mitt huvudanförande att jag väldigt gärna skulle ha velat yrka bifall till den moderata motionen. Det som emellertid avhåller mig från att göra det är att jag anser att beredningsunderlaget i dagsläget är för dåligt.

Men utredning pågår, och den här regeringen har faktiskt inte gjort sig känd för att dra ärenden i långbänk. Jag är övertygad om att det här arbetet kommer att vara klart relativt snart, så att både Karl Gustaf Sjödin och jag kan känna oss nöjda på den punkten.

Anf. 92 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! En viss långbänk blir det säkerligen. Jag kan nämligen inte se någon större skillnad mellan de befogenheter som tulltjänstemännen enligt varusmuggningslagen och rättegångsbalken har. De har rätt att gripa misstänkta, att ta dem till förhör, att utföra husrannsakan, osv.

Jag skall inte ytterligare förlänga detta replikskifte.

Anf. 93 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill bara uttala min tillfredsställelse över att det nu blir en översyn av skattebrottslagstiftningen och samtidigt påpeka att det inte enbart är på det området som det behövs en översyn. Det behövs även en översyn av civil-, närings-, exekutions- och strafflagstiftningen. Det är alltså mer översynsarbete som snabbt måste komma till stånd.

Jag reagerar verkligen på Christel Anderbergs uttalande. Det är otroligt naivt, med tanke på den verksamhet med tvättning av pengar och skalbolagsaffärer som förekommer, om man tror att den ekonomiska brottsligheten kommer att själv dö med exempelvis sänkta skatter. Det är moralen hos den enskilde och insynsmöjligheten i verksamheten som det även fortsättningsvis kommer att handla om, exempelvis att insynsmöjligheten när det gäller MBL-lagen inte tas bort.

Anf. 94 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag är inte så naiv, Berith Eriksson, att jag tror att den ekonomiska brottsligheten kommer att själv dö. När vi talade om olika ändringar inom näringsrättens område, sade jag att det finns anledning att tro att en förändrad lagstiftning, andra regler, ett annat skattetryck, kan bidra till att lösa en del av de problem som vi har.

Anf. 95 LIISA RULANDER (kds):

Herr talman! Det har sagts mycket här i dag om ekonomisk brottslighet. Men den pinsamma bristen på insikt om sitt partis del i utvecklingen, som

Lars-Erik Lövdén visar med sitt inlägg, ger mig skäl att fortsätta på detta tema.

Med ekonomisk brottslighet har det allmänt menats intellektuell vinningsbrottslighet inom affärslivet, exempelvis bedrägeri, förskingring, trolöshet mot huvudman och liknande manschettbrottslighet. I takt med det ökande skattetrycket under 60- och 70-talen fokuserades intresset på den ökande skattebrottsligheten, och ekobrottslighet blev som begrepp nästan identisk med skattebrott.

Kommissionen mot ekonomisk brottslighet, den s.k. Ekokommissionen, tillsattes i början av 80-talet, och den avsatte under kort tid en mängd förslag för att motverka ekonomisk brottslighet. Många förslag väckte häftig kritik i den allmänna debatten, och få av kommissionens förslag ledde till lagstiftning. De förslag som trots allt genomfördes fick mycket litet genomslag i det praktiska rättslivet.

Mot slutet av 80-talet var samhällets särskilda aktiviteter mot ekonomisk brottslighet så gott som obefintliga. Anledningen härtill torde ha varit att lagstiftningen inte var förankrad i det allmänna rättsmedvetandet, utan mer uppfattades som riktad mot alla och envar, till stöd för en orättfärdig, eller i varje fall orimlig, skattepolitik.

Under 80-talet har i Sverige, kanske som en följd av karaktären av det ekonomiska livet och särskilt dess internationalisering, en ny typ av brottslighet fått fotfäste. Denna karakteriseras av organisation, kontinuitet, förlagenhet samt att den rör betydande värden. Brottsligheten omfattar inte bara skatte- och avgiftsbrott, utan även allmänna brott som förskingring, bedrägeri och konkursbrott med inslag av våldsbrott och andra integritetskränkande brott till upprätthållande av en irreguljär rättsordning. Brottsligheten skulle kunna beskrivas som vinningsbrottslighet i affärsverksamhet vars effekter hotar det ekonomiska livet på ett sådant sätt att inte bara enstaka individers intressen berörs.

Genom denna brottslighet åderläts samhällets resurser på tiotals miljarder kronor varje år, konkurrensförhållandena snedvrids, irreguljära förmögenhetsöverföringar kommer till stånd, och ytterst går den demokratiska kontrollen över stora delar av samhället om intet.

Det fria demokratiska samhället måste bygga på en fri marknadsekonomi, som ett dominerande element. En fri marknadsekonomi förutsätter att aktörerna har bestämda spelregler att hålla sig till. Genom monopol, karteller och andra konkurrensbegränsande fenomen elimineras den fria marknaden. Så blir också fallet genom ekonomisk brottslighet som snedvrider prisbildningen och kostnader för arbetskraft m.m. Den ekonomiska brottsligheten undergräver också möjligheten för en fri fackföreningsrörelse att verka på ett för arbetstagarna bra sätt.

Utöver de skador som har angetts, gäller att de värden som kristdemokratien står för inte kan hävdas i ett samhälle där de kulturbärande elementens inflytande marginaliseras. Samhället brutaliseras, och den kulturella utarmningen påskyndas.

Kampen mot ekobrottsligheten bör föras utefter tre linjer: för det första lagstiftningsvägen, för det andra organisatoriskt och för det tredje kriminalpolitiskt.

Lagstiftningsvägen måste man gå för att erhålla klara och entydiga regler, som är lätta att tillämpa. Oklar lagstiftning leder till att oönskade beteenden inte går att beivra.

Kristdemokraten Holger Gustafsson har under den allmänna motionstiden väckt en motion, Ju202, med ett förslag om samarbete mellan myndigheter och att det skulle finnas en central myndighet för detta. Just nu pågår emellertid verksamhet för att effektivisera den organisatoriska sidan inom både polis, åklagar- och domstolsväsendet. Vi hörde det på hearingen, som citerades här och som finns som bilaga till betänkandet.

Om de åtgärder som nu är under utredning eller under uppbyggnad inte ger önskat resultat, bör allvarligt övervägas att inrätta en central myndighet direkt under regeringen, under Justitiedepartementet, som samordnar och verkställer det offentliga aktiviteter i ekobrottssammanhang.

Det har visat sig att det, för att man skall kunna uppnå bra resultat inom de här områdena, krävs samordning mellan flera olika myndigheter, särskilt polis- och åklagarmyndigheterna, men även andra, som kronofogdemyndigheten, skattemyndigheten och Tullen. Därutöver krävs också särskilda insatser från olika delar av näringslivet, såsom auktoriserade revisorer, konkursförvaltare, handelskamrar och andra aktörer. Den fulla samordningseffekten torde inte infinna sig med mindre än att ett organisatoriskt samgående kommer till stånd. Detta står alltså i motionen.

Organisationen torde också vara erforderlig för att tillskapa de nödvändiga incitamenten för att aktivera de personer som är verksamma inom organisationen för att få fram resultat. Personerna i fråga måste ha särskild utbildning, rekryteras på ett annorlunda sätt och dessutom löpande erhålla sådana arbetsbetingelser att nödvändiga incitament erhålls för att stanna kvar inom organisationen. Detta kan också gälla den organisation som just nu finns och där man försöker uppnå ett bättre samarbete utan en central myndighet. Verksamheten är nämligen utomordentligt beroende av kontinuerliga, tålmodiga och kvalificerade insatser.

Slutligen bör en eventuell central myndighet bemyndigas att vid särskilt svåra och komplicerade ekobrottmål anlita privatpraktiserande processadvokater att utföra åtalet vid allmän domstol. Det måste erkännas att det alltid är svårt att inom offentlig verksamhet attrahera de främsta krafterna inom olika verksamheter.

Ekobrottsbekämpningen är naturligtvis i stort behov av ekonomiska resurser, men ett blint tillflöde av resurser behöver inte nödvändigtvis leda till positiva resultat. Dessa måste användas på ett sådant sätt att hela organisationen vitaliseras. Ibland kan en smärre omorganisation räcka. Vi vet att det pågår stora omändringar inom dessa verksamheter.

Det tredje område som jag nämnde som behöver förändras är kriminalpolisens åtgärder, men det skulle leda för långt att ta upp även detta i detalj här.

Som jag tidigare sade, har åtgärder för att samordna insatserna redan påbörjats. Därför, herr talman, yrkar jag nu bifall till utskottets hemställan. Jag kommer med intresse att följa det arbete som kommer att göras framdeles.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

Anf. 96 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag vill först säga till Liisa Rulander att innehållet i kds-motionen Ju202 av Holger Gustafsson ligger nära det förslag till organisatorisk lösning för ekobrottsbekämpande som Socialdemokraterna förordar. Jag hälsar med viss tillfredsställelse att Liisa Rulander – även om hon inte nu är beredd att tillstyrka de socialdemokratiska reservationerna i detta avseende – säger att det kan finnas anledning att överväga en sådan organisation, om inte de nuvarande åtgärderna visar sig vara tillräckliga. I det avseendet tycker jag alltså att det låg något positivt i hennes anförande.

Kds:are pratar mycket om etik och moral, och Liisa Rulander sade att det krävs tre åtgärder: lagstiftning, en organisation som fungerar och kriminalpolitiska åtgärder. Nu hörde vi ju av Christel Anderberg att regeringen inte är beredd att sätta in en enda krona till i ekobrottsbekämpningen, därför att man inte ansåg sig ha ekonomiska medel till det. Hur menar Liisa Rulander att vi skall kunna få en effektiv ekobrottsbekämpning om vi inte är beredda att satsa resurser? Jag vill gärna ha ett svar på den frågan.

Jag vill också ha svar på samma frågeställning som jag riktade till Christel Anderberg om lagstiftningen: Hur kan det komma sig att regeringspartierna vill urholka arbetsrätten, som i sin förlängning innebär större möjligheter för oseriösa näringsidkare att verka? Hur kan det komma sig att regeringspartierna har avskaffat skatteflyktsklausulen? Hur kan det komma sig att regeringspartierna uppenbarligen planerar att också urholka eller t.o.m. ta bort bevissäkrings- och betalningssäkringslagstiftningen, som skulle innebära att skattemyndigheterna får betydande svårigheter att bedriva sitt arbete? Hur kan det komma sig att regeringspartierna inte vill införa en ansvarsgenombrottsregel i aktiebolagslagstiftningen och på det viset förebygga en del av den grova ekonomiska brottsligheten?

Liisa Rulander efterlyste lagstiftningsåtgärder. Era lagstiftningsåtgärder tycks göra det lättare för ekobrottslingarna att verka.

Anf. 97 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Det har sagts mycket som är bra på många olika områden, Lars-Erik Lövdén, men det handlar till syvende och sist om pengar. Där är vi kanske oense.

Jag måste säga att jag fortfarande tycker, med utgångspunkt i det jag har sagt, att det som vi har problem med i dag lika gärna kunde ha åtgärdats av den förra regeringen som av den här regeringen, om den socialdemokratiska regeringen hade haft mera pengar eller idéer att tillgå. Nu finns det idéer, bl.a. om omorganisation, som kanske inte behöver innebära stora kostnadsökningar. Jag kan inte heller se att Socialdemokraterna har så mycket pengar som de vill satsa på detta.

Det här med etik och moral är ju viktigt att komma ihåg. Jag är en mycket dålig taktiker, och jag tycker att vi skall vara ärliga mot varandra på det sättet att vi säger att det finns mycket idéer men att vi inte har resurser att anvisa till varandras förslag; vi har bara resurser till de förslag vi själva har ställt.

Det krävs faktiskt ganska mycket tålamod att genomföra olika insatser. Jag ser det just som en fråga om tålamod att låta den process pågå som just nu pågår. Vi har under hearingen hört att det är mycket som pågår. Både

Lars-Erik Lövdén och jag har själva styrelseposter som gör att vi har mycket god insikt i vad också Rikspolisstyrelsen gör för bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Jag menar att det är viktigt att vi avvaktar effekterna av det innan vi tar till nya drastiska åtgärder och försöker satsa nya pengar på det.

Frågan om att urholka arbetsrätten tycker jag inte hör till vårt bord här i dag. Jag skulle annars ha mycket att säga om vad de påståendena innebär. Jag tycker att det vore trevligare att ta upp det vi kan göra och det vi inte kan göra tillsammans. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi tillsammans på ett positivt sätt stöttar den här verksamheten och i första hand försöker att hitta samarbetslösningar och samförståndslösningar, så att vi kommer framåt, om så bara ett litet steg i taget; bättre det än inget alls.

Anf. 98 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Nu skall jag göra någonting som är ovanligt i politiken, nämligen erkänna ett misstag som den socialdemokratiska regeringen begick. Misstaget bestod i att tillåta en fri resursanvändning av polisresurserna på det lokala planet. Det var vi överens om här i riksdagen, men det var den socialdemokratiska regeringen som lade fram förslaget om den fria resursanvändningen. Det ledde till att man under slutet av 80-talet lokalt omfördelade resurser från ekobrottsbekämpningen till andra typer av brottsbekämpning. Det är en viktig förklaring till att vi har hamnat i en bekymmersam situation. Vi är alla medansvariga till det, och jag vill gärna ta på mig den del av ansvaret som vilar på oss socialdemokrater och den socialdemokratiska regeringen på den punkten.

Sedan till resurserna. Jag tror att vi ser det litet galet när vi resonerar om resursinsatser. Varje krona som satsas på ekobrottsbekämpning ger mångdubbelt tillbaka i form av ökade skatteintäkter till samhället. Det finns det beräkningar på, utförda på olika håll. Riksskatteverket har gjort vissa beräkningar, och polisens ekorotel på Rikskriminalen i Stockholm har gjort vissa beräkningar.

Jag tror att om regeringspartierna hade gått med på de socialdemokratiska förslagen att nu satsa ytterligare 100 miljoner kronor på ekobrottsbekämpningen hade det visat sig vara en oerhört lönsam investering från statsfinansiell synpunkt. Vi hade fått tillbaka miljarder i ökade skatteintäkter genom de ökade insatserna. Det är därför som jag tycker att det är underligt att regeringen nu bestämt avvisar förslag om ytterligare medel till ekobrottsbekämpningen.

Sedan vill jag bara kommentera frågan om arbetsrätten igen. Tar man bort fackets vetorätt när det gäller entreprenader kommer naturligtvis de oseriösa företagarnas möjligheter att verka att bli betydligt större. Förändrar man arbetstagarbegreppet kommer det också att öka utrymmet för oseriös företagsamhet, och det stämmer väl ganska dåligt med kds prat om etik och moral?

Anf. 99 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Det hedrar verkligen Lars-Erik Lövdén att han tar på sig att misstag gjorts. Det tycker jag att man mycket oftare skulle kunna göra i vissa

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Anslag till
polisväsendet*

sammanhang för att lättare kunna uppnå ett samförstånd. Enligt vad jag förstår är vi överens om målen: Vi vill alla bekämpa ekobrottsligheten; det är bara medlen vi har litet olika synpunkter på.

Anf. 100 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! I början av november fick riksdagen Justitieombudsmännens ämbetsberättelse. Eftersom det är motionsrätt till den passade jag på att väcka en motion. Men av någon anledning överlämnades min motion till justitieutskottet, och så fastnade den där. Därför fanns min motion inte med när riksdagen skulle behandla JO:s berättelse. I stället ingår den i dagens betänkande, om polisväsendet. Personligen tycker jag att den här hanteringen är något märklig.

Min motion handlar om personalkontroll. Sedan lång tid har det funnits stark kritik mot hur personalkontrollen tillämpas i vårt land. Dennis Töllborg har skrivit en doktorsavhandling i ämnet. Den ledde till att konstitutionsutskottet tog upp ämnet för granskning.

Folkpartiet var ett av de partier som kritiserade det sätt som personalkontrollen fungerar på – inte minst gäller det kommunikationsprincipen, dvs. rätten för den som kontrolleras att få ta del av de uppgifter som gäller honom själv. Det är viktigt att undanröja sådana misstankar om att en person utgör en säkerhetsrisk som bottnar i ett missförstånd eller som grundas på uppgifter som saknar relevans för den aktuella tjänsten.

JO har granskat ett uppmärksammat ärende, nämligen tillsättningen av tjänsten som försvarsministerns chaufför. I berättelsen kan man läsa: "Den myndighet som företar personalkontroll skall självständigt pröva betydelsen av uppgift som har inhämtats från polisregister och därvid beakta arten av den verksamhet som ankommer på innehavare av den berörda tjänsten, myndighetens egen kännedom om den som uppgiften avser och övriga omständigheter."

Vidare anför JO: "Nyss nämnda regelverk medger – självfallet – inte att beslut syftande till att bereda infiltrationsskydd grundas på hänsynstagande till hudfärg eller liknande. Rimligen kan inte heller en myndighet självständigt pröva uppgifter som är hemliga för myndigheten."

Det här konstaterandet från JO:s sida visar på bristerna i nuvarande bestämmelser.

Den kritik som fördes fram redan på 80-talet ledde till att en utredning tillsattes, den s.k. SÄPO-kommittén. Kommittén presenterade sitt förslag för snart tre år sedan. Förslaget gick ut på remiss och behandlades mycket välvilligt. Därför är det obegripligt varför den socialdemokratiska regeringen inte lade fram en proposition när man hade fått in remissvaren. Nu har förslaget legat i byrålådan också hos den nuvarande regeringen.

Justitieutskottet avstyrker min hemställan att ge regeringen i uppdrag att snarast lägga fram ett förslag till ny lag om personalkontroll med hänvisning till att ärendet bereds i regeringen. I går hade jag tillfälle att i en frågedebatt här i kammaren diskutera just personalkontroll med justitieministern. Hon meddelade då att det kommer ett förslag före sommaren. Jag hoppas verkligen att det blir fallet. Jag kommer att fortsätta att bevaka den här frågan.

Herr talman! Jag skall tala om en motion som jag har skrivit tillsammans med Bengt Rosén och Charlotte Branting och som gäller kvinnliga polisers villkor. Jag har motionerat 1987, 1990 och nu i januari 1993. Denna gång har jag från utskottet fått ett mer positivt svar. Man avser att närmare följa frågan.

*Anslag till
polisväsendet*

Alltsedan kvinnor fick bli poliser har motståndet från överordnade och kolleger varit stort. Det finns en rad – uttalade eller outtalade – myter om vad som kännetecknar en bra polis. Manliga poliser anför att de kvinnliga kollegerna är för svaga fysiskt eller att de är för korta till växten, osv. Jar-gongen kan ibland vara både rå och grov. Kvinnor som försöker ändra på detta blir betraktade som gnällspikar.

Samtidigt vill man gärna ha kvinnor med sig när man gör ingripande i hem och familj. Vid familjebråk eller våld mot barn ingriper kvinnor oftast på ett annat sätt än män – smidigare, kanske ömsintare. Först när inget annat hjäl-per tenderar även kvinnor att använda – psykiskt eller fysiskt – våld med den teknik de har lärt sig. Detta visar att man kan vara bra polis på olika sätt.

JämO utarbetade för flera år sedan en rad förslag till åtgärder efter en un-dersökning som man gjorde om vilka problem som möter en kvinna som bry-ter mark på ett tidigare helt manligt område.

Man lade fram förslag till åtgärder för Tullen, Polisen och kriminalvården som borde vidtas för att åstadkomma en större förståelse för mäns och kvin-nors olika sätt att fungera. Vissa åtgärder har vidtagits för Polisens räkning, men långt ifrån alla.

Rikspolisstyrelsen har inte ens ansett det vara mödan värt att göra en krav-analys beträffande polisyrket som sådant. En sådan analys skulle säkert göra det lättare för de kvinnor som vill utbilda sig till poliser. Samtidigt förändrar kanske en sådan kravanalys bilden av vad som krävs för att man skall kunna bli polis och av vad som krävs av en person för att denna skall vara en bra polis.

Under de 22 år som har gått sedan man började med utbildning av kvinn-liga poliser har drygt 2 300 kvinnor utbildats, enligt den senaste statistik som jag kunnat få tag i. Av dessa drygt 2 000 kvinnor har endast 12 avancerat till poliskommissarier. Drygt 400 har avancerat till polisinspektörer. Totalt är det 24 % av de kvinnliga poliserna som har befordrats på något sätt, medan mer än 50 % av männen befordrats. Det här visar en rapport som utarbета-des 1991/92.

Till detta kommer det intryck som man får vid läsningen av en katalog utgiven 1992/93 av Polishögskolan. I katalogen finns en förteckning över vi-dareutbildningsinsatser. Här finns det 145 erbjudanden. Merparten av dessa gäller datorer, ekonomisk brottslighet, trafikövervakning, detta med att föra polishundar, fysisk träning, motorcyklar, brandutredningar, yttre spaning, sprängteknik och användning av tjänstepistol. Endast 3 av dessa 145 erbjü-danden handlar om hur en polis bör uppträda gentemot misshandlade barn. Vidare finns det bara ett erbjudande om hur man som polis kan bidra till ökad respekt för mänskliga rättigheter i samhället.

Ingenting sågs om hur man tar hand om överfallna kvinnor eller om sam-talsmetodik, etik, intervjumetodik eller mänskliga reaktioner efter en kata-

strof – dvs. sådant som ger kunskaper som poliser i dagens samhälle också behöver.

Efter att ha fått detta sagt måste jag återigen framhålla att jag är glad över att utskottet nu uttryckligen säger att man skall följa utvecklingen. Jag skulle verkligen uppskatta en bekräftelse från Lars-Erik Lövdén eller från majoritetens företrädare om att man avser att ta detta på allvar och att man med sin skrivning menar att det är just de här problemen som man vill följa upp. Dessutom vill jag få bekräftat att vi har insikten gemensamt att både manliga och kvinnliga värderingar och erfarenheter måste tas till vara för att det skall gå att åstadkomma en bra polisorganisation.

Anf. 102 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det som Margitta Edgren sade i sitt anförande.

Visserligen är jag ny i justitieutskottet. Jag är inte ens ordinarie ledamot, men jag tror ändå att jag vågar garantera att utskottsmajoriteten verkligen menar allvar med vad man skrivit.

Från början var skrivningen inte riktigt den som nu föreligger. Men efter diskussioner i den borgerliga gruppen lade vi bl.a. till detta om att vi noga skulle följa frågan. Jag tror att Margitta Edgren borgar för att vi verkligen står för det som sägs i betänkandet.

Anf. 103 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Till Margitta Edgren vill jag säga att jag började vid Polisen ungefär vid den tidpunkt då de stora kullarna med kvinnliga poliser antogs. Vidare har jag varit med vid rekrytering av många kvinnliga poliser.

Jag ansluter mig till vad Margitta Edgren här anför. Problemet för kvinnor är alltså att de blir diskriminerade när det gäller vitsordsgivningen. Det har uppmärksammats på många sätt. Däremot tycker jag nog att kvinnor numera accepteras i mycket större utsträckning än som var fallet i början av 70-talet när de kom med i dessa sammanhang. Men detta är alltså ett problem, och många av mina kvinnliga kolleger har uttryckt oro.

Om jag kan bidra till att utskottet ser över dessa frågor, skall jag verkligen göra mitt bästa. Som Christel Anderberg sade har ett enigt utskott sagt att de här frågorna skall tas upp.

Anf. 104 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag är naturligtvis mycket glad över att det finns kompetens och erfarenhet i utskottet och att man bekräftar att det är svårt för kvinnliga poliser. Det här är en fråga som jag har arbetat med alltsedan jag kom in i riksdagen.

Jag kan inte annat än lyfta fram det som bl.a. konsulter i Huddinge har kommit fram till. I en rapport skriver man att kvinnliga poliser får sämre vitsord än manliga på alla punkter utom när det gäller flexibiliteten. Men just den saken är inte speciellt högt värderad inom poliskåren. Det viktiga är dock, som rapporten visar, att kvinnorna anses vara bäst på att ta hand om misshandlade barn och kvinnor, ingripa i familjetvister och intervjua in-

cestfall. Alla dessa frågor, som samtliga här säger är viktiga, har inom polis-kåren väldigt låg status.

Om vi kan hjälpas åt med att tydliggöra detta och därigenom kanske bidra till att dessa frågor får högre status, har vi tillsammans gjort en stor insats.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

8 § Anslag till Justitiekanslern

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1992/93:JuU22 Anslag till Justitiekanslern (prop. 1992/93:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

9 § Kungl. hov- och slottsstaterna

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1992/93:KU22 Kungl. hov- och slottsstaterna (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 105 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! De kungliga slotten är en viktig del av vårt kulturarv och bör vårdas väl. Vi menar att såväl statliga och kommunala miljövårdare som folkrörelser är intresserade av slotten och deras historia.

Vi tycker därför att man borde underlätta för nämnda grupper att vara med och bedöma hur knappa resurser bäst kan fördelas för olika ändamål när det gäller de kungliga slotten.

Vidare tror vi att det skulle vara lättare om slottsstaten överflyttades till anslaget B 27 Riksantikvarieämbetet. Detta har vi föreslagit några gånger.

Jag yrkar bifall till min meningssyftning vad gäller mom. 2.

När det gäller hovstaten har vi i Vänsterpartiet i likhet med ett par motionärer lagt fram förslag som innebär relativt kraftiga besparingar.

När Sverige inte anses ha råd att ta hand om de äldre på ett människovärdigt sätt, när Sverige av besparingsskäl bommar igen daghem och skär ner på resurserna till arbetslösa, sjukskrivna och andra grupper, drabbar den hårda åtstramningspolitiken alla och envar.

I nuvarande situation tycker vi inte att det är rimligt att ge hovstaten ett påslag om drygt 1 miljon kronor i löpande priser. Slottsstaten får ett påslag på ungefär 3 miljoner – 5 miljoner har begärts.

Behövs det verkligen mer flärd och ståt nu i depressionstider? En del kanske upplever det så, att tillvaron behöver förgyllas. Vi tror att det är tvärtom, alltså att en åtstramning också beträffande den här verksamheten stärker intrycket av att man inom alla områden i samhället ställer upp.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Kungl. hov- och
slottsstaterna*

Även främmande statsöverhuvuden och beställare av högtidliga invigningar torde ha förståelse för en åtstramning av anslaget A 1.

Jag yrkar bifall till mom. 3 i vårt yrkande i meningsyttringen.

Anf. 106 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Som kammaren lätt kan notera är Bengt Hurtig den ende som har haft invändningar mot propositionens förslag, som behandlas i det här betänkandet.

Om Bengt Hurtig läser propositionens motivering, som utskottet ansluter sig till, finner han att det här gäller att med viss försiktighet föra upp anslagen till en sådan nivå att de svarar mot den verksamhet som faktiskt bedrivs.

Sedan kan man fråga sig om den verksamhet som bedrivs är nödvändig eller nyttig. Vi är nog många som har uppfattningen att den aktivitet som utvecklas av kungafamiljen är ett viktigt inslag i Sveriges bild, både inåt och utåt, och att den är till nytta för landet som helhet.

Vidare är det inte fråga om några excesser från kungafamiljens sida, utan det är närmast statsuppgifter som kungahuset fullföljer och som ingen har haft några invändningar emot. Om vi jämför med alla andra monarkier och kungahus är det trots allt mycket beskedliga anslag vi har till vårt kungahus.

Det är klart att slott och andra kulturföremål drar pengar, om vi vill bevara dem. De bör, precis som man också säger i meningsyttringen från Bengt Hurtigs sida, betraktas som en viktig del av vårt kulturarv. Som läget är för närvarande är risken – det har konstitutionsutskottet också kunnat konstatera genom direkta inspektioner – att mycket förfaller. Det är naturligtvis till skada för vårt land som helhet om så skulle ske. Vi har inte så mycket av gamla kulturbyggnader och gamla kulturföremål, så vi bör minsann noga ta hand om dem. Det är en del av vårt historiska arv som det är viktigt att föra vidare.

Med denna korta motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 107 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag uppfattar inte detta som något speciellt hårt angrepp på min ståndpunkt. Vi går ändå med på ett anslag till den kungliga hovstaten på 18,7 miljoner. För den summan borde man kunna göra en hel del insatser.

När det gäller de kungliga slotten har vi inte föreslagit någon neddragning av de 29,4 miljonerna. Det enda vi föreslår där är att vi skulle få en annan huvudman för denna verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

10 § Anslag till Datainspektionen

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU23 Anslag till Datainspektionen (prop. 1992/93:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Stöd till politiska
partier*

11 § Stöd till politiska partier

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1992/93:KU24 Stöd till politiska partier (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 108 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Rubriken på mitt anförande lyder: Sänk partistödet till hälften!

Stödet till de politiska partierna utgår från stat, landsting och kommun. Det uppgår till ca 800 miljoner kronor. Det vi diskuterar här i dag är det statliga partistödet, som man vill skall belöpa sig till 141 200 000 kronor.

Utöver partistödet utgår gratistjänster och gratishyror. Man kan räkna med att det stöd som de politiska partierna får rör sig om ungefär en miljard kronor om året. Då kan man fråga sig: Är det skäligt med en sådan här storleksordning på partistödet? Ny demokrati anser att det är högst oskäligt.

Besparing och återhållsamhet är det budskap som politikerna ger allmänheten i dag. Då är det naturligtvis på sin plats att även politikerna ser över bidragen till de egna partierna.

Vi anser att partistödet har vuxit till orimliga proportioner. Vi finner att stödet både till utformning och omfattning har cementerat rådande struktur. Det är mycket svårt för nya opinioner att få genomslag. Vi vill alltså ändra på systemet. Vi vill skära ned partistödet till hälften under tre års tid. Man börjar med en minskning till 80 %, sedan till 60 % och slutligen till hälften.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till Ny demokratis reservation i den här frågan.

Anf. 109 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Även vad gäller detta betänkande har vi en ensam reservant. I övrigt är utskottet enigt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Men, herr talman, jag vill säga ytterligare några ord. Vi har sedan ganska länge partistöd på olika nivåer, som Harriet Colliander var inne på. De allmänna motiveringarna för detta har självfallet varit att vi anser att partierna är en grundläggande förutsättning för att det demokratiska systemet över huvud taget skall kunna fungera bra. Man har svårt att tänka bort politiska partier över huvud taget.

Man kan naturligtvis säga att detta är riktigt, men att partierna skall finansiera sin egen verksamhet fullt ut. Det har visat sig att det är stora svårigheter med att klara av detta, inte minst i det moderna samhället, där kostnaderna är mycket stora. Alla vi som har varit engagerade i det direkta praktiska arbetet vet vilka stora kostnader som ligger hos t.ex. partidistrikten inför ett val. I realiteten har medelstora eller mindre partier svårt att ens kunna finansiera ett utskick till alla väljare inför valdagen. Det är naturligtvis betänkligt om man har det på det sättet.

Jag tycker för min del att man kan vända på det hela och se positivt på partistödet. Vad man än säger i den enkla propagandan har vi ett osedvanligt okorrumpert politiskt samhälle i vårt land. Detta beror väl inte enbart på att vi har partistöd, men jag tror faktiskt att det medverkat. Partierna måste finansiera sin verksamhet på ett eller annat sätt. Kan man inte göra det på ett sätt, får man alltså göra det på ett annat sätt. Erfarenheten från andra länder är mycket avskräckande.

Utskottet som helhet var i Argentina och Chile och fick reda på hur det går till där. Därefter har jag varit i Brasilien och kunnat studera hur partierna finansierar sin verksamhet där. Man har en mycket utbredd korrumpation, där inflytelserika intressenter försöker att främja sina högst materiella intressen. Inte minst när jag var i Brasilien pratade jag med företrädare för olika partier samt med högsta domstolens president, vicepresident och andra. Alla var mycket intresserade av det svenska partistödssystemet, som de såg som ett sätt att sanera partiernas verksamhet. Vi behöver inte gå så långt; vi behöver bara se hur det är i Italien, där rättegångar satts i gång.

Nu är det naturligtvis en förenklad skräckbild som jag målar upp. Jag tror inte att det skulle gå på samma sätt, i alla fall inte omedelbart, i vårt land om vi avskaffade partistödet. Men det är alldeles uppenbart att partierna riskerar att komma i beroendeförhållande, om de tvingas leva på bidrag från intressenter av olika slag i för stor utsträckning.

Harriet Colliander säger att partistödet har konserverat vår partistruktur. Harriet Colliander är ett levande och nyss talande bevis på att så icke är fallet. Vi hade under förra mandatperioden ett nytt parti i riksdagen, Miljöpartiet, och den här mandatperioden är det två partier som klarat sig in i riksdagen. Så förfärligt konserverande har väl ändå inte partistödet varit.

Jag ber än en gång att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 110 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Det gläder mig att vara ett levande bevis på att man kan klara en politisk kampanj och komma in i riksdagen utan partistöd. Det har stärkt oss i vår uppfattning att det partistöd som nu utgår är för stort. Men vi säger att ett partistöd behöver finnas, men det skall vara rimligt till sin storlek. Vi har bedömt att hälften vore rimligt. Det måste finnas ett stöd för att det inte skall bli som det har blivit i Italien, att politikerna hamnar i klorna på särintressen.

Vad som är det goda med att inte ha för mycket pengar är att det frigör kreativitet och nya idéer om hur man skall få ut så mycket som möjligt ur det lilla man har. Det tror jag är gott i alla lägen. Som vi har det nu i Sverige finns det all anledning att dra in på partistödet. Det skall inte vara så att politiker bara predikar återhållsamhet och sparsamhet för alla andra i samhället utom för sig själva.

Anf. 111 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa mitt konstaterande att vi faktiskt har fattat beslut om att skära ner partistödet med 10 %. Vi får se vilken verkan detta kommer att få. Jag tror att vi får vara försiktiga med att utarma de politiska partierna.

Det är inte så som Harriet Colliander vill ge sken av, att de politiska partierna lever i lyx och överflöd, inte alls. Det är ett förfärligt gnetande. Det vet alla som har varit aktiva i det mera organisatoriska arbetet inom partierna. I varje fall mindre och medelstora partier kan med nöd och näppe avlöna en ombudsman i varje partidistrikt.

Ytterst är det här en fråga om demokrati, kan man säga, vilka villkor som skall gälla för demokratin. Jag tycker att vi skall ha politiska partier som kan verka på bredden och verka inte bara här i riksdagen utan också regionalt och lokalt. Det är inte alla som har samma access till TV dag och natt som Ny demokrati har haft.

Anf. 112 ULF KRISTERSSON (m):

Herr talman! Jag tycker att det är fascinerande att höra att det är partistödet som gör att vi inte har korruption och mutor i det här landet, till skillnad från ociviliserade stater som Italien.

Det finns minst tre goda skäl till att avskaffa det offentliga partistödet, tycker jag. Det första är naturligtvis ekonomin. Vi är ett land med 200 miljarder kronor i budgetunderskott och 1 000 miljarder i statsskuld. Det är alldeles uppenbart att vi måste spara. Vi inser mer eller mindre varje dag att det handlar om svindlande belopp, men varenda gång vi kommer till konkreta om än små besparingar är det kört.

Vi skjuter framför oss en börda till nästa eller nästnästa generation för varje summa som vi inte väljer att spara i dag. Jag tycker att det är omoralt att inte spara på de områden där det går att spara. Det handlar om en halv miljard kronor trots allt.

Det andra är symbolspråket: att politik inte bara är sammanträden och beslut utan att det också handlar om ledarskap, föredöme och pedagogik, att det är rätt signal att visa väljarna att inga pengar är gratis, att vi inte missbrukar de pengar som vi faktiskt tar ifrån väljare för det som vi tycker är väldigt viktigt.

Just dessa två argument har även Ny demokrati gjort till sina. Det är fint att nydemokrater vill spara någonstans trots allt. Men min respekt för Ny demokrati skulle vara litet större om man var litet konsekvent. Det är hyckleri, tycker jag, att berömma sig över att spara några tiotals miljoner kronor i statsbudgeten och samtidigt rösta emot när det verkligen gäller, när det är stora summor på spel. Det är modigt i smått och fegt i stort. Jag tycker att Ny demokrati faktiskt silar myggen och sväljer elefanterna. Partiet följer minsta motståndets lag. Det är fegt.

Det tredje skälet att avskaffa det offentliga partistödet gäller någonting helt annat, större, viktigare och långsiktigare. Det handlar om att vi i Sverige behöver en modernisering av politiken, om att utsätta hundraåriga skapelser till partier för det nyttiga tvånget att då och då anpassa sig till väljarnas åsikter och väljarnas uppfattning om hur politiken borde bedrivas, i stället för att bara anpassa sig till de offentliga stödformerna.

Jag är uppriktigt bekymrad över klyftan mellan väljare och valda i Sverige, över politikerföraktet som alla utom just politiker tycks älska att tala om, över väljarnas uppgivenhet inför politikernas förmåga att lösa Sveriges pro-

blem i denna kammare. Detta bottnar i att partierna är osunt oberoende av väljarna och i att väljarna därför inte tar något eget ansvar för sina partier.

Vid sidan om ett riktigt personvalssystem är finansieringen den enskilt viktigaste frågan för att tvinga politiker och partier att gå utanför sina egna sammanträdesrum och börja tala med riktiga, levande väljare och faktiskt vädja om deras stöd även ekonomiskt.

Partistödet har frikopplat partierna från väljarna. Det gör de enskilda väljarnas insatser överflödiga. Det uppmuntrar, det vet vi alla även om vi sällan talar om det, till direkt fusk. Det motverkar dessutom varje tendens till modernisering av partierna, eftersom tvånget aldrig finns.

Det här leder alla partiers politiker in i en fast förankrad känsla av att det finns gratis pengar, att man inte måste motsvara någon människas förväntningar, utan att det finns fria resurser, något som aldrig finns i en annars sund ekonomi. I ekonomin kallas detta för planhushållning. I politiken luras man att säga att det är en förutsättning för en sund demokrati.

Sanningen är att vi har partistöd därför att det är bekvämt att ha partistöd. Det inrättades sent, långt senare än demokratin. Det inrättades inte för att motverka maffian eller mutorna i Sverige.

Partierna behöver inte bry sig om väljarna bara de går och röstar. De bryr sig bara om dem som redan är frälsta. De behöver inte inse att det har gått 100 år sedan partierna bildades och att det är dags att de i grunden förändras när det gäller sättet att bearbeta väljare och ha kontakter med väljare.

Jag tror ingenting kunde vara farligare – om det är det enda arv som vi lämnar efter oss till nästa generation förutom naturligtvis statsskulden – än en grundmurad misstro mot de politiska partiernas sätt att arbeta. Det är hög tid för oss att faktiskt börja leva som vi lär.

Anf. 113 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Ulf Kristersson är betydligt radikalare än Harriet Colliander. Hon har insett att vi måste ha något partistöd kvar för att partierna skall kunna klara sin verksamhet. Ulf Kristersson tycker däremot att vi kan slopa allt.

Jag vill rätta till en sak först. Jag vill vara noga med att säga att Sverige inte skulle bli ett genomkorruperat samhälle om vi tog bort partistödet, det tror jag inte. Jag påpekade att man i andra länder, där man har korruptionsproblem, visade mycket stort intresse för det svenska systemet. Man såg det som en väg att komma ifrån beroendet av stora ekonomiska intressen. Detta känner vi ju till från många länder. Man behöver inte gå till Sydamerika eller Italien, det finns även i länder på närmare håll.

Det blir då ofta fråga om dolda bidrag, dvs. man har inte koll på vilka som har lämnat bidragen eller varför. Det tycker jag är olyckligt. De politiska partierna skall stå så fria som möjligt från olika intressen.

Ulf Kristersson är bekymrad över att klyftan mellan väljare och valda ökar. Ja, det är jag också, och det har jag tagit upp i många anföranden, bl.a. från denna talarstol. Men jag har svårt att se att klyftorna skulle bli mindre om man tog bort partiernas möjligheter att över huvud taget kommunicera med sina väljare, potentiella väljare och sina medlemmar.

I Ulf Kristerssons och Henrik Landerholms motion står det: "Att avskaffa

de offentligt finansierade partistöden vore att sända en signal till väljarna att även politikerna inser att de måste förändra sina vanor." Vilka vanor då? Om man som jag i tio år har suttit som ordförande i en distriktsstyrelse och gnetat på alla håll och kanter för att över huvud taget kunna hålla verksamheten i gång, är det minsann inte tal om några vanor. Jag vet ju inte vilka vanor som Ulf Kristersson är uppfostrad med inom det politiska livet. Jag har naturligtvis inte heller någon insikt i hur Moderata samlingspartiet – som har betydligt mer pengar till sitt förfogande än vad t.ex. Centerpartiet har – använder sina resurser. Men det anser jag vara en sak för Moderata samlingspartiet.

Jag konstaterar också att Ulf Kristerssons och Henrik Landerholms partikamrater i konstitutionsutskottet inte har biträtt den här motionen, utan de ingår i utskottets majoritet.

Anf. 114 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Ulf Kristersson slår omkring sig i ungdomligt övermod. Han talade om Sveriges kris. Om det är någonting som vi är medvetna om här i landet, så är det Sveriges kris och det stora budgetunderskottet. Vi i Ny demokrati var tidigt medvetna om detta, och det var av den anledningen som vi bestämde oss för att bli representerade här i Sveriges riksdag. Vi ville försöka att förändra saker och ting. Så de bredslängarna far ända ut i intet. Jag tänker inte gå in i något slags skendebatt om delpensionen, som Ulf Kristersson indirekt försökte sig på.

När det gäller partistödet sade Ulf Kristersson att man skall vara oberoende. Då undrar jag i vilket knä som Ulf Kristersson tänker sätta sig. Vi anser att det är rimligt med ett visst partistöd, eftersom man skall kunna vara oberoende. Man skall inte var tvungen att sätta sig i knät på någon. Vem har Ulf Kristersson tänkt att sätta sig i knät på?

Anf. 115 ULF KRISTERSSON (m) replik:

Herr talman! Det är rimligt att kunna stå på egna ben i politiken. Men både tredje vice talmannen och Harriet Colliander har fel. Det är alldeles uppenbart att partierna inte står på egna ben i dag. De är enormt beroende av offentliga bidrag för sin verksamhet. Vi är beroende av en enda mecenat, förvisso ovanligt lättkontrollerad, eftersom vi själva styr den. Det kan möjligen tyckas något anstötligt, om det hade varit fråga om någon annan verksamhet. Vi ger oss själva förmåner som jag faktiskt tycker är tveksamma.

Däremot tycker jag inte alls, Harriet Colliander, att vi skall vara oberoende. Tvärtom, vi skall vara beroende av väljarna. Det är skadligt att partierna i Sverige är oberoende av väljarna. Partierna tvingas inte att hela tiden fråga väljarna vad de tycker och tänker, att vädja om deras stöd, inte bara om röster vart tredje år utan partierna måste visa väljarna att det är värt någonting att stödja det parti som de tror på. Varför skulle vi inte gnet, som Bertil Fiskesjö säger?

Anf. 116 ANDRE VICE TALMANNEN:
Replikrätten gäller enbart Harriet Collianders inlägg.

Anf. 117 ULF KRISTERSSON (m) replik:
Herr talman! Det finns därför ingen anledning att svika dem som har givit oss sitt mandat.

Anf. 118 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:
Herr talman! Det utgår medlemsavgifter och det finns möjlighet att skänka pengar. Men jag är tveksam till att det går att hålla särintressena ifrån sig, om det inte kommer pengar från väljarna. Jag tror att väljarna tycker att det är fullt rimligt med ett visst partistöd, så att man inte behöver misstänka att politiker blir korrumperade och går andras intressen. Jag undrar återigen i vilket knä Ulf Kristersson tänker sätta sig. Är det i SAF:s eller i någon annans knä för att få pengar?

Anf. 119 ULF KRISTERSSON (m) replik:
Herr talman! Det rimliga är att alla partier hela tiden är beroende av väldigt många människor för sin verksamhet, åtminstone av de människor som tycker att partiet gör rätt. Det är väl rimligare att jag ber de människor som tycker att Moderaterna har en sund politik att avstå en smula av sina resurser för våra idéer än att jag ber kommunister eller socialdemokrater att avstå pengar för vårt partis verksamhet? Är inte detta sundare, rimligare och mer moraliskt på alla sätt och vis? Jag tror att det blir ett hårdare krav på partierna att göra det som väljarna tycker är viktigt, om de själva kan vara med och aktivt påverka det som händer på ett helt annat sätt än i dag.

Dessutom vet vi att de allra flesta människor som röstar inte är partiaktiva eller partimedlemmar. Det är inte bara de entusiastiska aktivisterna som bör ha inflytande i svensk politik. Det finns förskräckande många väljare som aldrig över huvud taget tar någon del i politiken. De tycker att politiken är tråkig, gammaldags, mossig och dammig. Gör vi ingenting åt detta, kommer partierna om en inte alltför avlägsen framtid att stå utan väljare och medlemmar.

Andre vice talmannen anmälde att Harriet Colliander anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 120 HANS NYHAGE (m):
Herr talman! Moderata samlingspartiets ledamöter i konstitutionsutskottet står bakom yrkandet i utskottsbetänkandet. Vi har alltså yrkat avslag på såväl nydemokraternas motion som den enskilda motionen från moderat håll. Vi ställer oss bakom regeringens förslag om att minska anslagen med 10 % fr.o.m. nästa mandatperiod. Det bör tilläggas att detta ingick i partiöverenskommelserna om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin. Överenskommelser skall respekteras. Enligt min mening som moderat är detta ett anständighets- och trovärdighetskrav. Vad jag nu har sagt innebär givetvis inte att frågor om ytterligare besparing på detta område kan bli aktuella under kommande tid.

Herr talman! Jag begärde ordet för att korrigera några fakta som har levererats här. För cirka ett år sedan debatterade jag här i kammaren med Ian Wachtmeister om partistödets omfattning. Han hävdade då med emfas att det uppgick till ca 1 miljard kronor. Det gläder mig att det tycks ha skett en devalvering hos Ny demokrati. Nu är man nere på 800 miljoner. I Ulf KristerSSons motion nämns siffran 500 miljoner för det samlade partistödet. Ulf KristerSSon är den som har hamnat närmast sanningen. Jag tycker inte att man här i kammaren skall diskutera sådana siffror som 800 miljoner, eftersom de inte stämmer. Det finns visserligen vissa mörkertal, men partistödet torde i alla fall inte uppgå till mer än 600 miljoner totalt.

Sedan har jag bara ett litet förslag till Harriet Colliander och Ulf KristerSSon. De skulle inom sina partier kunna verka för en försöksverksamhet, där man avstår från partistöd för att visa oss andra att det går att klara sig utan. Med dagens regler behöver man faktiskt inte rekvirera partistödet.

Anf. 122 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag vill först kommentera detta med mörkertalet. Vi i Ny demokrati har uppskattat att mörkertalet plus det som man vet utgår i stöd från stat, kommun och landsting uppgår till 1 miljard kronor, vilket jag tidigare sade här i dag.

Ingvar Svensson tillgriper ett vulgärargument när han säger att det står varje parti fritt att ta det partistöd i anspråk som bjuds. Det är ett bra argument, om man inte har något rejält sakargument att komma med. När människor inte tycker om någonting, kan man över huvud taget säga: Är det så, att Ingvar Svensson tycker att det skall vara två karensdagar i stället för en, som har beslutats i riksdagen, kan man be att få två karensdagar i sjukförsäkringen osv. Så där kan man hålla på, och då kan vi lika gärna slå igen riksdagen. Vi kan besluta om vissa normer, och sedan får människor göra precis som de vill.

När det gäller partistödet, tycker jag att lika spelregler skall gälla och ingenting annat. Vi anser att partistödet kan sänkas. Man kan klara sig och genomföra goda valrörelser med mindre pengar.

Anf. 123 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Avsikten med mitt tips var att man skulle kunna starta en försöksverksamhet för att visa andra partier att detta går att genomföra. I mitt förslag kan finnas en risk för att det kan vara litet farligt att experimentera med demokratin. Det var vad jag ville ha sagt med detta.

Anf. 124 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag återupprepar att Ny demokrati är ett gott exempel på att man med litet pengar kan klara att genomföra en valrörelse och att komma in i Sveriges riksdag. Vad jag säger är att partistödet skall vara rimligt. För detta finns säkerligen förankring hos medborgarna i Sveriges land, därför att man inte vill att politiker skall kunna misstänkas för korrupption och för att gå andras ärenden. Det är därför fullt rimligt att skattemedel utgår till politiska partier, men vi anser att beloppet kan vara mindre.

Anf. 125 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är sant att Ny demokrati kom in i riksdagen utan partistöd. Men det skedde väl inte utan priset av ett antal skulder? Man kan ha ganska god glädje av det partistöd som man nu får i riksdagen.

Det går att komma in i riksdagen utan partistöd. Men går det att leva i riksdagen utan partistöd?

Anf. 126 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag får med envishet säga till Ingvar Svensson att jag inte säger att vi inte skall ha något partistöd. Jag säger att det skall vara rimligt, och att vi anser att ett rimligt partistöd är hälften av det som är i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattade efter 14 §.)

12 § Anslag till allmänna val

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU25 Anslag till allmänna val (prop. 1992/93:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 14 §.)

13 § Anslag till Sametinget

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU26 Anslag till Sametinget (prop. 1992/93:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 14 §.)

14 § Presstöd m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU27 Presstöd m.m. (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 127 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Sverige tillhör de länder i världen där man läser mest tidningar. Läsundersökningar visar att nio av tio svenskar regelbundet läser en dagstidning ungefär en halvtimme varje dag. Enligt de uppgifter som vi har fått står sig denna bild alltfjämt.

Det har förekommit larmrapporter om ett minskat tidningsläsande i yngre

åldersgrupper. Några belägg för att det skulle förhålla sig på det sättet tycks dess bättre inte föreligga. Man har sedan länge vetat att äldre läser tidningar mer och med större regelbundenhet. I den åldersgrupp som ligger lägst – den mellan 15 och 25 år – har glädjande nog t.o.m. kunnat noteras en uppgång i läsandet. Att antalet prenumerationer har sjunkit i denna åldersgrupp har sannolikt sin förklaring i bl.a. den djupgående ekonomiska krisen.

Dagstidningarna är alltså de centrala medierna för den debatt som håller demokratin levande. En bred svensk allmänhet vill att det skall förbli på det sättet. Allmänhetens breda uppslutning bl.a. för att rädda tidningen Arbetsutgivningen är ett gott bevis för detta.

Tidningarna är viktiga för den fria och obundna nyhetsförmedlingen och opinionsbildningen. Demokratin förstärks och fördjupas genom att tidningarna informerar och kommenterar vad som sker i samhället, genom att de granskar makthavare både inom den offentliga och privata sektorn samt genom att de främjar kommunikation mellan och inom politiska, fackliga och andra ideella grupper.

Dagspressen spelar också en viktig roll i kulturlivet. Att vi i Sverige i dag har en kulturminister som inte tycks inse vikten av detta får väl närmast betraktas som en paradox.

Bakgrunden till det presstödet som vi i dag har i Sverige hänger intimt samman med det faktum att mångfalden i dagspressen genomgick en kraftig försvagning under efterkrigstiden. Utvecklingen gick raskt mot en ökning av antalet tidningsnedläggningar, mot tidningsmonopol på allt fler utgivningsorter och mot en ökad ägarkoncentration.

Staten hade förvisso länge stött dagspressen genom generella åtgärder. Men dessa hade främst gynnat de stora marknadsstarka tidningarna. Det nya med det direkta presstödet, som infördes 1971, var att det var selektivt och att det gavs till tidningar som befann sig i ett konkurrensmässigt underläge.

Syftet med statens selektiva insatser på medieområdet är att värna de grundläggande demokratiska friheterna, främst informations-, åsikts- och yttrandefriheten. Mångfalden i dagspressen spelar här alltså en framträdande demokratisk roll, oberoende av hur man definierar ordet mångfald.

En grupp i samhället som också måste få sin beskärda del av mångfalden är de synskadade. De har starka argument för att valfriheten också skall gälla dem. Det är också viktigt att garantera en hög ambitionsnivå i LL-stiftelsens utgivning.

Presstödet har från första början stått på en solid grund. Uppslutningen i riksdagen har varit stor när det gäller stödets utformning och syfte. Regeringsskiftet 1976 och det faktum att Sverige hade borgerliga regeringar fram till hösten 1982 ändrade inte på detta förhållande. Centern och socialdemokratin har tillsammans utgjort stöttepelare för pressens mångfald i vårt land. Vänsterpartiet har intagit samma ståndpunkt. Det är min förhoppning att den gemensamma grundsyn som vi har skall bestå.

För oss som värnar mångfalden i dagspressen var det inte utan att det gick ganska kalla kårar genom ryggmärgen när det efter förra valet stod klart att Folkpartiet och Birgit Friggebo i regeringen skulle få ansvaret för presstödet.

Hennes första presspolitiska proposition blev som väntat en attack mot presstödet. Med Centerns hjälp lyckades vi socialdemokrater att förhindra

ett försämrat driftsstöd. För nästa år har vi, jämfört med innevarande år, lyckats stoppa de nedskärningar på pressens område som planerades från Kulturdepartementets sida.

Centern tvingades emellertid för ett år sedan att kröka ryggen i regeringen när det gällde utvecklings- och distributionsstödet. Detta var naturligtvis olyckligt. Jag tror att Bertil Fiskejö innerst inne tycker likadant. När riksdagen för tre år sedan tog ställning till presstödsförordningen var vi helt överens om att utvecklingsstödet var en viktig strategisk del av presstödet.

Stödet till bl.a. förpressinvesteringar, som infördes på grundval av dagstidningskommitténs förslag, byggde på förslag från Centern och Socialdemokraterna. Det var ju bl.a. med investeringsbidrag i förpressledet som många tidningar skulle få chansen att överleva, och att på längre sikt i mindre grad behöva ta ett ökat driftstöd i anspråk.

När vi debatterade denna fråga i fjol konstaterade jag att om man inte snabbt återställde utvecklingsstödet till den nivå som gällde när det infördes, skulle långsiktigheten i presstödet gå förlorad. I dag befinner vi oss där. Mot denna bakgrund är det beklagansvärt att utskottsmajoriteten har avvisat vårt förslag om att riksdagen skall till utvecklingsstöd till dagspressen anvisa ett reservationsanslag på 17,8 miljoner kronor, dvs. 10 miljoner kronor mer än vad regeringen har föreslagit.

Vi socialdemokrater har krävt att regeringen skall tillsätta en parlamentarisk utredning om dagspressens villkor. Det finns enligt vår uppfattning mycket starka motiv för detta. En sådan utredning skall enligt vår mening syfta till att säkra mångfalden i pressen och andra medier.

Genom den aktuella situationen i tidningsbranschen och de stora förändringar som förestår inom mediesektorn riskerar mångfalden att gå förlorad. Situationen inom tidningsbranschen kännetecknas av en fortsatt starkt fallande annonskonjunktur och en utveckling mot ägarkoncentration och åsiktsmonopol inom mediesektorn. Genom de risker som finns i dessa hänseenden är det angeläget att stödet till pressen utreds. I ett sådant utredningssammanhang bör det också bringas klarhet i fråga om mervärdesskatt på dagstidningar liksom i fråga om behovet av reklamskatt. Samdistributoren knakar i fogarna på vissa håll. Även detta förhållande måste tas upp i en kommande utredning.

Det är enligt vår uppfattning förvånande att den borgerliga utskottsmajoriteten har förkastat vårt förslag att riksdagen skall med ett sådant innehåll ge regeringen till känna behovet av en parlamentarisk utredning om dagspressens villkor.

Stödet till den svenska dagspressen utgörs dels av direkta subventioner i form av presstöd och dels av skattelättnader. Det stöd till pressen som vi i dag skall besluta om är den lilla delen. Merparten av det sammanlagda stödet utgår i form av skattelättnader.

Värdet av momsbefrielsen och annonsreduktionen kan uppskattas till ca 2 000 miljoner kronor. Ett stort antal av dessa miljoner går till de stora drakarna, många med god ekonomi. Detta visar en alldeles färsk rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO.

I två års tid har jag här i kammaren försökt initiera en debatt omkring detta. Konstigt nog har de som vill skära ner på presstödet inte varit särskilt

intresserade av en sådan debatt. Nu har ESO-rapporten givit oss svart på vitt.

Mest presstödet får Dagens Nyheter, och därefter kommer Expressen. Merparten av det samlade stödet går till sex storstadstidningar. Vill man av statsfinansiella skäl spara på stödet till pressen, borde man ju i första hand angripa de generella stödåtgärderna, som ger störst stöd till de tidningar som har de stora upplagorna.

Ni som i riksdagen brukar inbjuda till huggsexa om miljonerna till dagstidningarna, varför gör ni inte ingreppen där? Där finns ju minst fyra gånger så stort utrymme för sparnit. Det skulle kunna göras utan att mångfalden inom dagspressen blir lidande.

Att ta ett stadigt grepp i det stöd som ger Dagens Nyheter och Expressen och några andra rika förstadstidningar ett antal sköna miljoner vore väl inte så farligt. Dagens Nyheter dör inte av att mista några miljoner. Det skulle kunna bli ett tillskott i statskassan men inte leda till tidningsdöd. Detta vore väl någonting för en kommande parlamentarisk pressutredning att ta tag i.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3 och 6.

Anf. 128 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Rubriken på mitt anförande lyder: Ta bort presstödet. Jag har alltså rakt motsatt uppfattning mot Kurt Ove Johansson.

Presstödet utgår som ett direkt presstöd på bortåt 500 miljoner kronor. Momsbefrielsen på dagspressen uppgår till 1,5 miljarder kronor och subventionen på reklamskatten till ungefär 500 miljoner kronor. Det handlar alltså om ca 2,5 miljarder kronor, som ges i stöd till dagspressen.

Det finns all anledning misstänka att dessa särregler för dagspressen har tillkommit inte i första hand för att skydda det fria ordet och den fria opinionsbildningen samt konsumenternas bästa utan som så mycket annat för att tillfredsställa de stora särintressena.

Även jag har med stort intresse tagit del av ESO-rapporten, som heter just Presstödet effekter. Den bekräftar just att det är partipolitiska intressen som presstödet gynnar i väldigt hög grad.

Momsbefrielsen och annonsskattereduktionen gynnar framför allt liberala tidningar. 40 % av dessa subventioner gynnar den liberala pressen. Det gäller även subventionen till annonsskatten. Även där gynnas de liberala tidningarna.

När det gäller det direkta stödets fördelning, alltså de 500 miljoner kronor som vi pratar om i dag, säger rapporten att partierna har olika strategier för det direkta partistödet. När Kurt Ove Johansson talar om hur stödet går, talar han om storstadstidningar och andra tidningar. Men man kan också tala om tidningar i partipolitisk betydelse. Då visar utredningen att Socialdemokraterna styr sitt stöd till landsortstidningar. När det gäller moderata tidningar är det storstadspressen och när det gäller Centern är det fådagartidningar som får stödet. Det finns ett tydligt mönster.

Man kan av denna rapport och av tidigare rapporter om hur presstödet fungerar se hur presstödet har ökat ägarkoncentrationen inom tidningsvärlden. Man kan säga att Bonniers med presstödet hjälp sitter säkert i sadeln och att staten med presstödet hjälp medverkar till att skapa monopol.

Vi i Ny demokrati anser alltså – och vi har fått det bestyrkt – att presstödet inte är tillkommet för att garantera den fria obundna opinionsbildningen. Jag skulle gärna vilja veta vad Kurt Ove Johansson menar med att presstödet är till för att garantera det obundna ordet eller den obundna opinionsbildningen – jag vet inte hur orden föll. Det är ju framför allt inte *det obundna* som presstödet garanterar. Vi har uppfattningen att presstödet inte gynnar *det fria* obundna ordet. Därför anser vi att presstödet skall avskaffas successivt under tre år.

Herr talman! Vi har fogat fem reservationer till utskottets betänkande. Men med tanke på kammarens arbete nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 129 KURT OVE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis läst den frågedebatt som Harriet Colliander förde med Birgit Friggebo och där ni ventilerade frågan huruvida partipolitiska intressen gynnas. Harriet Colliander påstod att hon av utredningen kunde dra den slutsatsen, medan Birgit Friggebo drog en annan slutsats.

Jag tänker överlåta den debatten till Harriet Colliander och Birgit Friggebo och låta dem slita den tvisten.

Vad jag egentligen begärde ordet för var följande. När vi hade debatten här i kammaren för ungefär ett år sedan lovordade Harriet Colliander det förhållande som existerade på Gotland. Vi upplyste då från många håll henne om att man hade presstödet att tacka för att det var som det var på Gotland.

Mot denna bakgrund är det nästan ofattbart att Harriet Collianders parti nu återkommer med krav på att detta stöd skall avvecklas. Jag tycker att Harriet Colliander, som åtminstone i vissa lägen brukar framstå som en logisk person, måste betrakta det som hon nu för till torgs som ganska motsägelsefullt.

Men var står Harriet Collianders parti när det gäller helheten? Är ni beredda att angripa de stora samhällskostnaderna, det generella stödet? Känns det inte litet osmakligt att skrota det selektiva stödet, som oavkortat går till tidningar som behöver det för sin överlevnad, men vara beredd att behålla och gynna det stöd som framför allt går till, vilket hon själv sade, de redan starka? Jag skulle vara mycket intresserad av att få svar på dessa frågor.

Anf. 130 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Jag får tacka Kurt Ove Johansson för att han anser att jag är logisk ibland.

När det gäller tidningarna på Gotland tar jag dem som ett exempel på att man inom en tidning kan åstadkomma mångfald. Och då kommer vi in på begreppet mångfald och hur man definierar det – om det är antal exemplar eller om det är pluralism man menar. Där flyter begreppen. Det gäller därför att göra klart för sig vad man anser med det ena och med det andra.

Jag anser inte att antalet tidningar är det som är viktigt, utan det som är viktigt är det som finns i tidningarna. Då ser jag Gotlandsmodellen som en modell, dvs. att man faktiskt kan samsas på olika sätt i en och samma tidning.

Kurt Ove Johansson och jag besökte nyligen bl.a. Sydsvenska Dagbladet,

Arbetet och ytterligare en av Skånetidningarna i Malmö. Det är helt klart att vissa duktiga tidningar klarar sig utan presstödet. Det framgick också klart att presstödet konserverar rådande strukturer. Man har inte bemödat sig att hänga med sin tid, eftersom man vet att man får pengar för att klara rulljangsen.

Man måste också se tidningarna i en samlad mediesituation. Jag tror att man får acceptera att saker och ting förändras. Det går inte att hänga fast vid det gamla och stadigt ge bidrag som konserverar.

När det gäller momsbefrielsen har vi faktiskt motionerat om att den skall tas bort.

Anf. 131 KURT OVE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det som är intressant med Gotlandstidningarna, Harriet Colliander, är att man kan samsas i en tidning om ledare på var sin sida, som står mot varandra – det kan jag instämma i är bra. Det är inte ointressant. Men det är inte detta som vi diskuterar. Vad vi diskuterar är att det för att man över huvud taget skall kunna samsas om en ledare måste finnas en tidning. Utan presstöd hade det inte funnits någon tidning på Gotland.

Det som är intressant med just Gotland är att det har varit möjligt för tidningarna där att överleva tack vare att de under en lång tid har kunnat få presstöd. Utan presstödet hade de inte funnits. Det är detta som Harriet Colliander och hennes parti vill ta bort. Under en treårsperiod skall det direkta presstödet, det selektiva presstödet, tas bort. Samtidigt uppfattade jag det på det sättet att de inte är särskilt intresserade av att göra något på de områden där man skulle kunna göra ganska goda insatser från samhällets sida. Utan att låta tidningsdöden drabba skulle man kunna åstadkomma förändringar när det gäller de kostnader för presstödet som samhället har.

Jag vet inte vem som är ideologisk grundfader i Harriet Collianders parti. Men det brukar ibland sägas att han heter Ian Wachtmeister. Men förra gången som vi diskuterade presstödet förde jag debatten med honom. Då sade han:

Skall politiker genom bidrag stödja dem som skall kritisera politikerna? Vårt svar är nej.

Jag måste säga, Harriet Colliander, att jag tycker att det är en mycket märklig uppfattning. Jag anser att det är rimligt att vi har tidningar som får stöd och som verkligen nagelfar vad politikerna gör, vad som görs inom offentlig sektor och vad som görs inom privat sektor. Men här har vi ert partis ideologiska grundförklaring att icke ett öre skall ges till dem som kritiserar politikerna. Vårt svar är nej, säger Ian Wachtmeister. Vad ger Harriet Colliander för svar på den punkten?

Anf. 132 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Fru talman! Ny demokrati har ingen egen tidning. Socialdemokraterna har en hel hopar tidningar. Det har alla andra partier också. Vi vet vad det vill säga att inte ha någon tidning, och vi vet vad politiker som inte har någon tidning blir utsatta för i vårt samhälle. Vi anser inte att det är rimligt att det skall utgå stöd till politiska partier så att säga bakvägen via tidningarna. Det är precis detta som framgår av rapporten, nämligen att det finns en särskild

strategi för partierna när det gäller det direkta partistödet. Socialdemokraterna har den strategin i fråga om landsortstidningarna, Moderaterna har den i fråga om storstadspressen, och Centern har den i fråga om fådagartidningarna.

Vi hävdar bestämt att vi inte vill ha denna knytning av tidningarna till politiska partier. I så fall skall tidningarna vara oberoende. Vi reagerar inte mot att man kritiserar politiker, om det är det som Kurt Ove Johansson tror. Det är helt i sin ordning att man granskar politiker och etablissemangen, men inte på det sättet att man har en partipress som utsätter andra för det som egentligen är regelrätt förföljelse därför att man har en egen press.

Jag skulle också vilja veta vad Kurt Ove Johansson menar med att presstödet garanterar en obunden opinionsbildning. Jag har inte fått svar på det. Jag anser att den i allra högsta grad är bunden om den är någonting.

Talmannen anmälde att Kurt Ove Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 133 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har satts upp.

Anf. 134 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Dagspressen kan enligt vår mening inte ersättas av andra medier när det gäller att fylla behovet av kommunikation mellan människor och ge förutsättningar för en fungerande demokrati. Vi kan en stund fundera över hur det skulle vara om den politiska debatten fördes bara i radio och TV. Då kanske vi skulle få ersätta våra mappar med tidningsklipp med en trave band och en radiobandspelare eller kanske en video med en liten TV-apparat.

Inte minst på lokalplanet spelar tidningar enligt vår uppfattning en avgörande roll för rapportering, kommentarer och granskning av den politiska beslutsprocessen. I mitt län, Norrbottens län, finns det för närvarande fyra dagstidningar. Utan presstöd skulle två av dem försvinna. En andratidning som inte kan hålla tillräckligt hög nivå på annonsintäkterna skulle försvinna. Vi vet att 60–75 % av en morgontidnings intäkter består av annonsintäkter.

Det här skulle också innebära att i ett område där 60 % av befolkningen röstar på Socialdemokraterna eller på Vänsterpartiet skulle det bara finnas en moderat tidning.

I Tornedalen skulle en tvåspråkig tidning försvinna eftersom den har en alltför liten upplaga för att kunna överleva. Där skulle alltså en pressröst tystna. Det är en av våra få tidningar som skriver på både finska och svenska. Detta skulle innebära en kraftig försämring av förhållandena för de finsktalande i Tornedalen.

Jag kan inte se på vilket sätt det skulle gynna underordnade och mindre köpstarka grupper i mitt län om dessa två tidningar försvann. Det är kanske så att när det faller bröd i stor omfattning på de rikas bord faller det också en hel del smulor till de fattiga.

Jag har själv under några år varit verksam med att starta en tidning som stod för våra åsikter med hjälp av presstöd. Den möjligheten öppnades ge-

nom presstödet, men det var inte ett så omfattande presstöd att den kunde överleva. Den fick försvinna från scenen. I det sammanhanget upplevde vi inte att det egentligen var presstödet fel. Det var möjligen vår oförmåga att driva tidningsföretaget.

Presstödet i de sammanhang som jag nu har beskrivit är inte ett stöd för etablissemangen. Det ger en möjlighet för andra intressen än de dominerande att starta tidningar och göra försök i den här branschen.

Sedan förra presstödsutredningen och sedan riksdagen fattade sitt förra beslut om utformningen av presstödet har det ändå skett en hel del på medieområdet. Det har vi varit inne på tidigare i dag. Vi är därför positiva till att en ny utredning nu sätts i gång. Vi får hoppas att den får en parlamentarisk medverkan även från de mindre partierna. Frågan om vilken inverkan reklamskatt och befrielse från mervärdesskatt har på pressen bör också klargöras i en sådan utredning.

Vi menar också att utvecklingsstödet fyller en viktig funktion och gör det möjligt just för mindre tidningar att skaffa ny och arbetsbesparande teknik. Därmed ges de också möjligheter att rationalisera driften och få den billigare. Vi betraktar den neddragning av utvecklingsstödet som skedde under det löpande budgetåret som tillfällig, och man bör inför 1993/94 kunna återgå till en högre nivå. Vi kommer därför att stödja s-reservationen på den punkten.

När det gäller taltidningsstödet finns det flera motioner som pekar på svårigheterna för riktigt små tidningar att upprätthålla den servicen. Tveksamheten inför att starta taltidningar är mycket stor när antalet abonnenter på tidningen är lågt. Vi föreslår därför ett höjt bidrag för tidningar med upplagor under 10 000 exemplar. Vad vi har kunnat se av statistiken är det ingen tidning med så låg upplaga som har kunnat driva taltidningsservice. Därmed går ett antal synskadade människor miste om möjligheten till kontakt med sådana tidningar.

Jag yrkar därför bifall till vår meningsyttring vad gäller mom. 10.

Anf. 135 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Fru talman! Här har redan sagts mycket om dagspressens betydelse för den svenska demokratin och för den fortgående samhällsdialogen. Jag kan instämma i mycket, om än inte i riktigt allt, av vad som har sagts. Det är självklart att tidningarna alltför har en mycket viktig roll att spela i en öppen demokrati. Det gör de på olika sätt, dels som granskare och kritiker av vad som händer på det politiska planet men också i samhället som helhet, dels som opinionsbildare i sådana frågor som kanske har försummats av de samhälleliga organen. Här finns, som vi alla vet, en växelverkan mellan medier och politik som är viktig.

En förutsättning för att pressen skall kunna spela den här rollen är naturligtvis att tidningarna inte blir alltför få och att koncentrationstendenserna som vi ser i vårt samhälle, trots presstödet, inte drivs för långt. Det måste finnas utrymme för olika synsätt i olika tidningar. Det måste också finnas möjlighet för dem som vill delta i det politiska samtalet att få ett och annat inlägg publicerat. Det är kärt även för oss politiker när det gäller att få in något i tidningarna. Man skyller på utrymmesbrist osv.

För min del har jag förmånen att leva i ett område där vi har tre tidningar, Sydsvenska Dagbladet, Skånska Dagbladet och Arbetet. Om man vet att man blir utesluten från en tidning, kanske på grund av det som står i den artikel man har skrivit, kan man göra ett försök hos någon av de andra. Som regel lyckas det, särskilt om man kan påpeka att den och den tidningen inte har tagit in det här alstret. Så är det ju för många människor som vill delta i det allmänna meningsutbytet. Det får inte vara för få förmedlare av de opinioner och åsikter som finns, om medierna skall kunna spela en viktig och diversifierad roll.

Innan vi fick presstödet hade vi en snabb tidningsdöd, som alla vet som har studerat det här ämnet. I en del stora regionsstäder har vi fått monopol-tidningar. Vi vet också hur de fungerar. Det är utomordentligt svårt för en del meningsriktningar att över huvud taget komma till tals i dessa monopol-tidningar, särskilt i valrörelser. Det har jag själv upplevt i olika sammanhang. Man säger: Vi har fullt nu, men efter valet kan vi publicera din artikel.

Det är inte särskilt nyttigt för en demokrati om pressrösterna blir alltför få. Jag tycker fortfarande att presstödet har en viktig uppgift att fylla i demokratins tjänst.

Om Ny demokrati skulle få sina tankegångar realiserade skulle det betyda en mycket radikal utslagning av tidningar. Om jag inte missminner mig sade Presstödsnämnden, när vi hade företrädare för denna nämnd hos oss i utskottet, att en reduktion med 30 % skulle innebära att 19 tidningar slogs ut ganska omedelbart. Tar vi bort presstödet helt och hållet så rensar vi. Här i Stockholm rensar vi t.ex. ut Svenska Dagbladet, vilket jag tycker skulle vara synd. Det är bra att det finns åtminstone två morgontidningar i Stockholm för balansens skull.

Jag yrkar alltså avslag på Ny demokratis reservationer. Jag yrkar också avslag på Socialdemokraternas reservationer och bifall till utskottets hemställan som helhet.

När det gäller de socialdemokratiska reservationerna och utskottsbetänkandet som sådant, dvs. majoritetens betänkande, skiljer sig åsikterna inte särskilt mycket. Kurt Ove Johansson försökte göra det mesta möjliga av de små skillnader som finns. Presstödet är kvar även efter det att riksdagen har fattat beslut om det här betänkandet. Det är kvar på nuvarande nivå. Det borde väl Kurt Ove Johansson kunna räkna den sittande regeringen till godo.

Socialdemokraterna hade ett krav om en ny pressutredning i en av sina motioner. Den frågan har diskuterats inom regeringen, och som framgår av utskottets betänkande är det att förvänta ett initiativ från regeringen vad gäller tillsättandet av en ny pressutredning. Detta har Socialdemokraterna inte kunnat nöja sig med, utan de har reserverat sig för att kunna veckla ut sig särskilt. Det må vara er väl unnat, men det finns inte särskilt mycket substans i den reservationen.

På några punkter har Socialdemokraterna litet fetare kassa än vad vi på regeringssidan har ansett oss ha. Det är gärna så; vi har hört tidigare och också i debatter här i dag att den socialdemokratiska oppositionen tydligen har tillgång till andra inkomstkällor än vad regeringspartierna har. Man kan

alltså blåsa på med några miljoner här och var, vilket vi med litet striktare budgetdisciplin inte anser att vi kan unna oss.

Således, fru talman, bifall till utskottets hemställan!

Prot. 1992/93:87

31 mars 1993

Presstöds m.m.

Anf. 136 KURT OVE JOHANSSON (s):

Fru talman! Bertil Fiskesjö menade att vi borde vara nöjda från vårt håll, eftersom man den här gången inte gör någon förändring av stödet till pressen i förhållande till innevarande budgetår. Vad jag försökte säga i mitt anförande var att om man misshandlar utvecklingsstödet för länge – det sade jag redan i fjol – finns det risk för att hela strategin med den presstödsreform som vi genomförde för tre år sedan går om intet.

Tanken bakom utvecklingsstödet var ju att tidningarna skulle ges möjligheter att bli effektivare i förpressledet, för att de sedan skulle slippa använda så mycket driftstöd. Vad som nu har hänt under de två borgerliga regeringsåren är att man har underminerat utvecklingsstödet. Det finns inga pengar kvar. I utskottet har vi genom Presstödsnämnden fått reda på att nämnden nu samlar ansökningarna på hög. Själva strategin och andemeningen i presstödsreformen för tre år sedan har därmed gått i stöpet.

Man skall ändå komma ihåg, Bertil Fiskesjö, att sedan vi fattade beslut om det nya presstödet för tre år sedan byggde man under två år upp utvecklingsstödet med 35,8 milj.kr. varje år. Presstödsnämnden har sagt att denna insats har betytt oerhört mycket för tidningarna när det gäller rationalisering.

Sedan är det inte heller oviktigt, Bertil Fiskesjö, med kravet på parlamentarisk utredning och att vi vill ha ett tillkännagivande till regeringen. Det är en sak att man inom regeringen överväger att företa en översyn av dagspressens situation. Vi vet ju ingenting om innehållet i denna översyn.

Om Bertil Fiskesjö hade lyssnat på vad jag sade i mitt inledningsanförande och de motiv som jag gav för en presstödsutredning, hade han hört att jag anser att det är av yttersta vikt att riksdagen i dag i ett tillkännagivande till regeringen också talar om vad som borde ingå i en sådan utredning.

Jag måste beklaga att man från den borgerliga majoritetens sida i utskottet inte också i det avseendet godtog det socialdemokratiska förslaget utan bara ställde sig bakom den del som gällde det parlamentariska inslaget.

Anf. 137 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Fru talman! Jag håller med Kurt Ove Johansson om att utvecklingsstödet är viktigt och har spelat en stor roll för många tidningar. Vi skall naturligtvis ha det kvar, och det är kvar. Vad som skiljer är att Socialdemokraterna anser sig ha 10 miljoner kronor mer än vad majoriteten har att lägga på det stödet just nu.

Vad gäller den utredning som Kurt Ove Johansson också talade om och som jag var inne på i mitt anförande kan jag inte finna att det står särskilt mycket mer i den socialdemokratiska reservationen än vad som står i utskottsmajoritetens skrivning. Vi skriver bl.a.: "Utskottet förutsätter att det angelägna intresset av en riklig mångfald i pressen gör att en sådan utredning kommer till stånd, och då under parlamentarisk medverkan." Vi refere-

rar också till de förändringar som har skett i mediasituationen, bl.a. genom utvecklingen av andra medier.

Det är alltså en allmän bakgrund. Däremot kan inte ett utskott skriva detaljerade direktiv. Hur direktiven skall se ut i detalj får naturligtvis bli föremål för beredning och noggranna överväganden inom regeringen.

Jag hävdar fortfarande att frånsatt att Socialdemokraterna anser sig ha litet mera pengar än regeringssidan är det inte mycket som skiljer mellan utskottsmajoritetens skrivning och den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 138 KURT OVE JOHANSSON (s):

Fru talman! För att komma tillbaka till frågan om utvecklingsstödet, Bertil Fiskesjö, vill jag säga att det naturligtvis är en väldig skillnad, om man bestämmer sig för att som en strategisk uppbyggnad varje år anslå ungefär 35 miljoner kronor och man sedan under de två år som har gått har anslagit 7,8 miljoner kronor.

Jag vet att Bertil Fiskesjö precis som jag är en varm anhängare av utvecklingsstödet, men de uppgifter som vi har fått till utskottet från Presstödsnämnden visar ju att nämnden nu måste samla ansökningarna på hög. Det som var den stora strategin bakom det nya presstödet har man alltså slagit undan benen för.

Jag sade till Bertil Fiskesjö när vi diskuterade den här frågan i fjol: Okej, det kan man måhända göra ett år, men längre går det inte. Sedan måste vi tillbaka till att fortsätta att bygga upp utvecklingsstödet. Nu är det andra året som man anslår 7,8 miljoner. Presstödsnämnden har själv sagt att ytterligare minst 10 miljoner skulle ha behövts för att inte rasera hela strategin. Det är precis det kravet som vi har framfört i den socialdemokratiska motionen.

När det gäller utredningen vill jag erinra Bertil Fiskesjö om vad Birgit Friggebo svarade Harriet Colliander bara för någon dag sedan. Hon pratade inte alls om att det skulle vara någon parlamentarisk utredning. Förvisso har ni sagt det i utskottet, men vad hade det varit för fel att göra ett tillkännagivande på den punkten?

Jag är litet förvånad över den borgerliga majoritetens sätt att resonera när det gäller just tillkännagivande till regeringen. Det var inte så länge sedan vi hade en diskussion här i kammaren om ett annat tillkännagivande som Socialdemokraterna yrkade på. Den gången gällde det offentlighetsprincipen. Då sade den borgerliga majoriteten i utskottet: Men, herregud, inte kan man göra ett tillkännagivande till regeringen! Det är ju detsamma som att slå regeringen på fingrarna!

Jag tycker att det är ett väldigt konstigt betraktelsesätt, att ett tillkännagivande till regeringen skulle vara att slå regeringen på fingrarna.

Sedan är det ju på det sättet att om Bertil Fiskesjö hade lyssnat på vad jag sade i debatten, skulle han vetat att jag redovisat en rad olika faktorer som borde ingå som en viktig del i det utredningsarbete som förhoppningsvis skall komma till stånd. Jag tycker att det är synd att inte göra ett tillkännagivande med det innehåll som vi har föreslagit.

Eftersom detta är mitt sista inlägg, kan jag säga att jag hoppas att Bertil Fiskesjö får rätt, nämligen att de direktiv som kommer skall motsvara de förväntningar som vi har. Då är inte motsättningarna särskilt stora.

Fru talman! Bara en kort korrigerig med anledning av att Kurt Ove Johansson kom in på ett annat beslut som vi har tagit här i riksdagen, i anslutning till ett helt annat betänkande. Det var inte så att vi från majoritetens sida, när vi diskuterade frågan om ett tillkännagivande om offentlighetsprincipen, var ängsliga för att ett tillkännagivande skulle innebära att man slog regeringen på fingrarna. Det kan man behöva göra ibland, oavsett vilken regering som sitter. Jag är inte särskilt blödig i sådana sammanhang.

Men vad det här gällde var att vi alla hade samma uppfattning – företrädare för regeringen, för majoriteten i utskotten och för det som blev oppositionen i utskottet. Den gången uppfattade jag Socialdemokraternas reservation enbart som en markering att uppmärksammas av alla dem som trodde att vi andra över huvud taget inte var intresserade av offentlighetsprincipen.

Detta ställningstagande hade föregåtts av en mycket konstig debatt i massmedierna, inte minst i Pressens Tidning. Kurt Ove Johansson och hans partikolleger tog också den gången chansen att avge en reservation alldeles i onödan.

Anf. 140 KURT OVE JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi kanske inte skall ta upp den gamla debatten om offentlighetsprincipen igen. Jag medger att det var jag som förde den på tal, men jag gjorde det därför att den borgerliga majoriteten faktiskt tog hela inkråmet i den socialdemokratiska motionen men avslog dess krav på ett tillkännagivande till regeringen. Då sade man i diskussionen kring bordet att om man skulle göra ett tillkännagivande, vore det som att slå den sittande regeringen på fingrarna.

När det gäller den fråga som vi nu diskuterar, nämligen en parlamentarisk utredning om presstödet, är det faktiskt så, Bertil Fiskesjö, att regeringen inte har uttalat att det skall göras en parlamentarisk utredning. Jag menar att det då inte hade varit fel om vi även på den punkten hade tillgodosett det socialdemokratiska kravet och gjort ett tillkännagivande till regeringen, samtidigt som vi hade kunnat tala om för regeringen vad vi från utskottets sida önskade att en sådan utredning skulle kunna avse. Det hade varit rimligt att den borgerliga majoriteten i utskottet fullt ut hade tillstyrkt den socialdemokratiska motionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande justitieutskottets betänkanden 1992/93:JuU21 och JuU22 samt konstitutionsutskottets betänkanden 1992/93:KU22, KU23, KU24, KU25, KU26 och KU27.

Justitieutskottets betänkande JuU21

Mom. 2 (inriktningen av kriminalpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 23 för reservation 1 av Karl Gustaf Sjödin.

Mom. 3 (ändring av polislagen)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 23 för reservation 2 av Karl Gustaf Sjödin.

Mom. 4 (prioritering av vissa brott)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 131 för reservation 3 av Bengt-Ola Rytting m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (prioritering av den ekonomiska brottsligheten)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 132 för reservation 6 av Bengt-Ola Rytting m.fl.

Mom. 9 (polisorganisationen för bekämpande av ekobrott)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 131 för reservation 8 av Bengt-Ola Rytting m.fl.

Mom. 10 (den centrala rikskriminalorganisationen)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 23 för reservation 9 av Karl Gustaf Sjödin.

Mom. 12 (styrmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 132 för reservation 11 av Bengt-Ola Rytting m.fl.

Mom. 15 (översyn av lagstiftning)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 14 för meningsyttringen av Berith Eriksson i motsvarande del. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 27 (polisdistriktsindelningen)

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 130 för reservation 21 av Bengt-Ola Rytting m.fl.

Mom. 28 (besparingarnas konsekvenser m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 24 för reservation 22 av Karl Gustaf Sjödin.

Mom. 33 (anslag till Rikspolisstyrelsen)

Först biträdde reservation 24 av Bengt-Ola Rytting m.fl. med 126 röster mot 11 för meningsyttringen av Berith Eriksson i motsvarande del. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 168 röster mot 130 för reservation 24 av Bengt-Ola Rytting m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 34 (anslag till Säkerhetspolisen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Berith Eriksson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (anslag till lokala polisorganisationen)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 125 för reservation 25 av Bengt-Ola Rytter m.fl.

Prot. 1992/93:87

31 mars 1993

Mom. 40 (utbildning om våld mot kvinnor m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 11 för meningsyttringen av Berith Eriksson i motsvarande del. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 46 (tullens narkotikabekämpning)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 23 för reservation 31 av Karl Gustaf Sjödin.

Mom. 47 (befogenheter för tulltjänstemän)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 23 för reservation 32 av Karl Gustaf Sjödin.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU22

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU22

Mom. 2 (anslaget till Kungliga hovstaten)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 14 för meningsyttringen av Bengt Hurtig i motsvarande del. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (anslaget till De kungliga slotten: Driftkostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Bengt Hurtig i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU23

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU24

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 23 för reservationen av Harriet Colliander. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Konstitutionsutskottets betänkande KU25

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU26

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU27

Mom. 1 (presstödet i allmänhet)

Först biträdades reservation 1 av Thage G Peterson m.fl. med 133 röster mot 24 för reservation 2 av Harriet Colliander. 139 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 148 röster mot 131 för reservation 1 av Thage G Peterson m.fl. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (presstödet budgetåret 1994/95)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 131 för reservation 3 av Thage G Peterson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (driftsstöd till dagspressen)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 23 för reservation 5 av Harriet Colliander. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (utvecklingsstöd till dagspressen)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 130 för reservation 6 av Thage G Peterson m.fl. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Ylva Annerstedt (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 10 (högsta stödbelopp för radio- och kassettidningar)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 14 för meningsyttringen av Bengt Hurtig.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.57 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

*Avveckling av det
premiegrundande
allemanssparandet,
m.m.*

15 § Avveckling av det premiegrundande allemanssparandet, m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU12 Avveckling av det premiegrundande allemanssparandet,
m.m. (prop. 1992/93:149).

Anf. 141 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Nu har vi på nytt ett sådant där m.m.-betänkande. Detta är en följd av att riksdagen har fått en m.m.-proposition. Jag säger inte detta för att anmärka, utan för att det har betydelse för mitt fortsatta resonemang.

Vid höstens krisöverläggningar kom vi överens med regeringen om att det premiegrundande allemanssparandet skulle avbrytas. Denna överenskomelse följdes så småningom upp av fortsatta resonemang för att vi skulle kunna bli överens om hur det skulle gå till, vilka premier som skulle utgå och tiden för avbrytandet. Vi blev överens. Inte var vi riktigt nöjda, och jag gissar att regeringsföreträdarna inte heller var det. Men så är det ju ofta vid en förhandling. Det gäller att ge och ta samt att stå vid sitt ord.

Nu finns förslaget här och vi ställer upp på det.

Samma sak gäller frågan om ersättning till fondbolagen för de kostnader de har haft i samband med det avbrutna sparandet. Jag är glad att utskottet har enats om att riksdagen skall vara mycket restriktiv.

Det har inneburit att inom en ram på 85 miljoner får regeringen, om kammaren följer finansutskottets förslag, förhandla med de här företagen. Regeringens förslag innebar att ramen skulle vara 100 miljoner, och Fondbolagens förening och Svenska bankföreningen har i en gemensam skrivelse sagt att kostnader som bör ersättas "kan komma att ligga i storleksordningen 200 miljoner". Dessutom ville de att det inte skulle finnas något tak. Utskottet har avisat dessa, som jag tycker, ohemula krav. Dessutom har utskottet skärpt regeringens förslag.

Så över till stridsfrågan, herr talman. I debatten här i kammaren den 17 mars i år, för två veckor sedan, sade statsminister Bildt i en replik till Ny demokratis ledare: "Överenskommelser gäller. Det är inte fråga om tiden. Att tro det är en missuppfattning av läget."

Just det. Så är det och så skall det vara. Det borde i varje fall vara det, även för moderater.

I överläggningarna i höstas kom vi överens om att det skulle vara ett moratorium, alltså ett uppehåll eller ett anstånd, för försäljningen av statliga företag. Dessutom kom vi överens om att det skulle ske ett samråd om de propositioner som upptog regeringsförslag som var ett utflöde av krisöverenskommelserna.

Jag tar det sista först. Vi fick mycket riktigt, precis som vi kommit överens om, ett delningsexemplar av den proposition som har lett till detta betän-

kande. Men "m.m.", alltså förslaget om utförsäljning av aktier i portföljförvaltningsbolagen Atle och Bure, saknades i detta delningsexemplar. Förlåt mig min hädiska tanke, men det är faktiskt en händelse som ser ut som en tanke.

Till sakfrågan. Alla överenskommelser, särskilt politiska kanske, kräver eftervård. Här menar jag att det brister. Flera moderata statsråd, biträdande finansminister Bo Lundgren är ett exempel, visar så fort de får en chans att de betraktar det som har kallats krisöverenskommelserna som ett avslutat kapitel och, verkar det, som ett nödvändigt ont. Det verkar som om dessa statsråd vill ha så litet som möjligt med oss socialdemokrater att göra.

Det finns skäl för regeringen och de ledamöter som utgör regeringens underlag här i kammaren att fundera ett ögonblick på sambandet mellan bristen på vilja att hålla gjorda överenskommelser och möjligheterna att träffa nya sådana, den sjunkande kronkursen och de stigande räntorna. Här finns helt klara samband.

Som jag har sagt tidigare råder det enligt överenskommelserna i höstas i princip ett moratorium för försäljning av statliga företag och fastigheter. Vi anser att träffade uppgörelser skall följas. Vi anser *inte* att förslaget om utförsäljning av aktier i Atle och Bure, som föreslås i propositionen, och som finansutskottets majoritet har ställt sig bakom, stämmer överens med de träffade uppgörelserna.

Som statsministern sade den 17 mars: "Överenskommelser gäller. Det är inte fråga om tiden. Att tro det är en missuppfattning av läget."

Till er som tillhör regeringsunderlaget här i kammaren vill jag säga: Följ er statsminister! "Överenskommelser gäller." Så är det. Så skall det vara.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 142 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag vill börja med att yrka bifall till den meningsyttring som Johan Lönnroth från Vänsterpartiet har avgivit i utskottet.

Den meningsyttringen innebär i samtliga moment att vi yrkar avslag på propositionen, alltså avslag vad gäller sparpremien på maximalt 750 kr, avslag på ersättningen till fondbolag och institut, som blev reducerat till 85 miljoner kronor i utskottsbehandlingen, och avslag på utförsäljning av aktier från Bure och Atle. Det sistnämnda blir identiskt med reservation 3, den socialdemokratiska reservationen.

Låt mig bara mycket kort säga att detta är en sorglig historia från början till slut. Det finns så starka ideologiska moment, nästan ett slags desperation, när det gäller löntagarfondspengarna, de pengar och de fonder som i själva verket hade skapats av övervinster. De pengarna och de fonderna skulle vara en garanti för jobben och skulle bygga upp svensk välfärd. Där fanns också en pensionsanknytning.

Ideologiskt gäller det tydligen att fösa i väg de här fonderna på vilket sätt som helst. Något mer inkompetent sätt eller någon mer dum politik än att i början av förra hösten införa en sparpremie för dem som hade råd att spara i dessa tider känner jag inte till. När realräntan var historiskt hög i Sverige skulle man ha en extrapremie för att man hade råd att spara. Nu har det för

de här 9 veckorna blivit en premie på 750 kr. Ett fullständigt meningslöst sätt att använda pengar. Jag vill säga att det är ren idioti att behandla pengar som staten faktiskt har inflytande över på detta sätt.

Det finns många goda skäl, ekonomiska, allmänt sakliga och ideologiska, att yrka avslag på denna m.m.-proposition. Jag yrkar bifall till Johan Lönnroths meningsyttring och avslag på propositionen.

Anf. 143 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Den socialdemokratiska reservationen koncentrerar sig på en detaljfråga i betänkandet, utförsäljningen av en liten del av den statliga minoritetsposten i riskkapitalbolagen Atle och Bure.

Det statliga innehavet tillkom av skäl som inte längre är giltiga. En framtida avveckling av bolagen har aviserats.

Som ett led i den framtida avvecklingen bör bolagen nu börsintroduceras. För att möjliggöra detta är det lämpligt att sälja ut en mindre del, 3 procentenheter, av det statliga aktieinnehavet på 37 %.

Av detta gör Socialdemokraterna ett stort indignationsnummer och hänvisar till moratoriet från höstens krisuppgörelse. Arne Kjörnsberg tar upp fadäsen – om jag säger så – med delningsexemplaret av propositionen som uppenbarligen inte innehöll den här delen av förslaget. Jag har all respekt för hans reaktion i det fallet. Jag vill i så fall gärna framföra en ursäkt från regeringen för att det blev så. Det är ett förbiseende. Det var fel, men det ändrar i sak inte min uppfattning.

Atle och Bure är inga statliga bolag. Staten har bara en minoritetsandel. Den har tillkommit för ett ändamål som inte längre är aktuellt. Arne Kjörnsberg ger själv inget besked om hur framtiden för dessa bolag skall se ut. Avser man från socialdemokratiskt håll att bibehålla det statliga ägandet? Skall staten i så fall svara för näringslivets riskkapital i framtiden, eller är det här bara ett nytt exempel på den taktik där man säger nej till regeringens förslag utan att själv i stället lägga fram några egna konkreta alternativ?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen och meningsyttringen.

Anf. 144 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Tom Heyman säger att vår reservation bara handlar om en detalj. Så här är det, Tom Heyman. Om den första saken, avvecklingen av allemanssparandet, var vi överens. Överenskommelse skall hållas. Så är det, och så skall det vara. Det är därför som vi inte har reserverat oss där. Vi har gjort upp med er om att det skall vara så. Det står vi för.

Beträffande den andra delen, som handlar om ersättning till fondbolagen, var vi överens vid krisöverläggningarna om att vi skall ta upp det till diskussion. Eftersom vi var ense om det, kan vi inte reservera oss på den punkten.

Den tredje frågan, utförsäljning av aktierna i Atle och Bure: Med risk att upplevas som tjugig vill jag säga att vi faktiskt var överens om att det skulle vara ett moratorium vad gäller utförsäljning av statliga bolag och fastigheter. Det var en överenskommelse. Den står man för, i varje fall om man är socialdemokrat. Jag noterar att ni inte står för den. Er statsminister har sagt här i

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Avveckling av det
premiegrundande
allemanssparandet,
m.m.*

kammaren: "Överenskommelsen gäller." Så tillade han: "Så är det, och så skall det vara." Lyssna på er statsminister, Tom Heyman.

Sedan frågar Tom Heyman hur det skall bli, om vi skall behålla dessa som statliga företag. Ja, vi får väl ta ställning till det när vi sitter i kanslihuset igen. I det här betänkandet står det att ni skall behålla mer än en tredjedel under fem år. Det är nämligen förutsättningen för att ni som ägare skall kunna stoppa alltför stora vidlyftigheter med dessa företag. Svaret bör väl närmast komma från Tom Heyman. I varje fall under de närmaste fem åren skall staten behålla minst en tredjedel.

Den avgörande frågan, Tom Heyman, är egentligen inte det som tas upp i detta betänkande, utan det är den inställning som ni har till överenskommelser och därmed svårigheten att träffa nya överenskommelser och därmed den inverkan detta får – en ledamot i finansutskottet borde faktiskt fundera på det – på kronkursen och ränteläget i vårt land.

Anf. 145 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det avgörande är hur man ser på dessa bolag. De har från vår sida inte betraktats som statliga bolag. Det är de inte heller. Staten har bara ett minoritetsintresse. På sikt finns det ingen orsak att behålla detta minoritetsintresse.

Den här försäljningen, som innefattar en mycket liten del av bolagen, gör man enbart för att kunna göra en börsintroduktion och få dessa bolag noterade på börsen för en framtida avveckling. Dessa bolag kan inte jämföras med rena statliga företag, typ Vattenfall, Posten eller andra rörelsedrivande företag.

Här är vi antagligen oense. Arne Kjörnsberg betraktar dessa som statliga bolag som skall behållas statliga som alla andra statliga företag. Vi lär inte bli överens om den saken.

Anf. 146 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Nej, Tom Heyman, det gör vi inte. Det enda jag kräver är att ni skall leva upp till vår överenskommelse om att samråd skall ske. Det är detta ni inte gör. Därför är jag så indignerad.

Sedan till detta med börsintroduktionen. När statssekreteraren i Näringsdepartementet var i finansutskottet där vi skulle samtala med honom om detta, frågade jag honom: Hur har ni tänkt er börsintroduktionen? Inget svar. Efteråt i korridoren frågade jag på nytt. Jag sade: Ni måste ha en plan för detta. Ni har ju sagt att bolagen skall börsintroduceras. Ni måste ha en plan för hur ni skall sälja ut dem. Inget svar där heller.

Det får vara som det vill med den saken, men det intressanta är – det är den avgörande frågan – överenskommelsen. Hur skall vi kunna lita på er? Ni springer ju så fort det går, i varje fall när det gäller de delar där överenskommelsen sedan skall handläggas av moderata statsråd. Det är detta som är ert problem, vårt problem och landets problem.

Anf. 147 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Som jag sade har detta en bakgrund i ett felaktigt delningsexemplar av propositionen. Jag beklagar det. Det finns ingen anledning att på

något sätt försvara det. Jag kan i och för sig förstå att Arne Kjörnsberg känner detta nästan som någon form av konspiration. Så har det inte varit tänkt. Jag kan bara som sagt beklaga att det blev på det här sättet och att inte samrådet har upplevts som meningsfullt av Socialdemokraterna i det här fallet.

Jag tycker fortfarande att det har blivit alltför stor debatt om frågan. Den är trots allt inte värd riktigt så mycket debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Avveckling av det
premiegrundande
allemanssparandet,
m.m.*

16 § Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1992/93:FiU13 Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område (prop. 1992/93:105 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

17 § Vissa anslag inom Civildepartementets område

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1992/93:FiU14 Vissa anslag inom Civildepartementets område (prop. 1992/93:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

18 § Lagstiftningsåtgärder beträffande stiftelser m.m.

Föredrogs

lagutskottets betänkande

1992/93:LU34 Lagstiftningsåtgärder beträffande stiftelser m.m.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

**19 § Statsbudgeten för budgetåret 1993/94, Miljö- och naturresurs-
departementet**

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1992/93:JoU12 Statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (Miljö- och naturre-
sursdepartementet) (prop. 1992/93:100 delvis och 1992/93:105 delvis).

Anf. 148 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! På miljöpolitikens område är enigheten inom riksdagen tämligen stor så länge det rör sig om allmänna mål och riktlinjer. Krav som att begränsa Sveriges miljöskuld, bevara den biologiska mångfalden, minska försurningen eller återställa miljön i Östersjöområdet är det lätt att få alla att ställa upp på. När vi kommer in på hur blir det genast svårare, och därmed framstår också de skiljelinjer som finns tydligare.

I budgetpropositionens miljöavsnitt handlar det mest om de övergripande målen, och där har vi alltså inte mycket att vara oense om. De stora sakfrågorna på detta område som skall behandlas denna vår kommer i särskilda propositioner, t.ex. i den starkt reklamerade kretsloppspropositionen, som för övrigt visade sig ha en ovanligt lång leveranstid.

Herr talman! På en punkt har vi socialdemokrater funnit anledning att reservera oss. När Domänverket bolagiserades fanns inom verkets ansvarsområde stora arealer med särskilt intresse från naturvårdssynpunkt, bl.a. fjällnära områden. Man kan konstatera att en hel del skyddsvärd mark inte följde med in i det nya bolaget.

När den inkomst som tidigare kom från Domänverkets affärsverksamhet och som användes för att sköta dessa områden försvann, förutsattes det att Naturvårdsverket skulle stå för kostnaderna för vård av just den här marken. Verket har ansökt om ekonomisk förstärkning med 25 miljoner för att klara av en tillfredställande vård och förvaltning av naturreservat. Det handlar då bl.a. om just dessa områden.

Samtidigt vet vi att 7–8 % av arbetskraften är öppet arbetslös. Regeringens prognoser för både år 1993 och år 1994 är redan passerade. Långtidsarbetslösheten närmar sig snabbt 100 000 personer. Man kan nästan inte öppna en tidning eller lyssna på en nyhetsutsändning utan att få nya svarta siffror om arbetslösheten emot sig. Vi upplever en arbetslöshet som ingen av oss i kammaren i dag – även om vi inte är så många – har varit med om tidigare. Regeringens egen kriskommission slår fast att den höga arbetslösheten är den viktigaste politiska frågan att lösa just nu.

I de s.k. skogs- och mellanbygderna är behovet av markvård stort, samtidigt som arbetslösheten i många fall är högre än i andra områden.

Under tidigare lågkonjunkturer har viktiga natur- och miljövårdande uppgifter utförts bl.a. genom beredskapsarbeten för vård och skötsel av mark med angelägna natur- och kulturvärden. Strängt taget måste det vara få uppgifter som kan upplevas mer meningsfulla än att hjälpa till med att bevara vårt naturarv till kommande generationer.

I vår motion har vi pekat på att AMS, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen bör undersöka hur beredskapsmedel kan användas i natur- och

miljövårdens tjänst. Vi har nu ett strålande tillfälle att få naturvård – i första hand i fråga om röjningsarbeten – utfört, samtidigt som vi förbättrar tillvaron för hundratals arbetslösa personer. Från socialdemokratiskt håll tycker vi inte att valet är särskilt svårt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen från de socialdemokratiska ledamöterna i jordbruksutskottet.

Anf. 149 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! I regeringsförklaringen utpekades miljöpolitiken som ett av fyra prioriterade områden. Det var glädjande. Jag citerar: "Regeringen kommer att ange tydliga miljömål, ställa bestämda miljökrav och använda bestämda miljömål."

I budgetpropositionen fanns också en i sak invändningsfri beskrivning av miljösituationen. Problemen är, var och kommer att fortsätta att vara allvarliga. Däremot är de medel som ställs till förfogande för att lösa dessa problem inte riktigt lika bestämda och karakteriserade av insiktsfullhet.

Om vi tittar på de delar som behandlas i detta betänkande, kan vi börja med investeringar inom miljöområdet. Vi och regeringen vet att det finns ett uppdämt behov av att förvärva värdefulla naturområden. Skyddet av sådana områden är en av flera åtgärder som måste till för att den biologiska mångfalden skall kunna garanteras. Vi tycker att de medel som föreslås är otillräckliga. Vi vill att de skall uppgå till 120 miljoner kronor utöver regeringens förslag för att man skall kunna göra dessa inköp av värdefulla naturområden.

När riksdagen våren 1990 fattade beslut om livsmedelspolitiken infördes en ersättning för landskapsvård, vilket medförde att jordbrukare kunde få ersättning för den landskapsvård som själva jordbruket innebär. Dessa medel trappades upp under en treårsperiod. För budgetåret 1993/94 anvisas 250 miljoner kronor. När detta beslut fattades hävdade vi i Vänsterpartiet att det skulle behövas mer pengar. Vi trodde att det skulle komma att krävas åtminstone 500 miljoner kronor per år. Följdriktigt föreslår vi nu att ytterligare 250 miljoner anvisas för landskapsvård tills ett bättre system för stödet har arbetats fram.

Det finns stora områden som har förgiftats av utsläpp. Miljontals kubikmeter mark och sjöbotten läcker årligen tonvis med tungmetaller och kloretrade organiska föreningar – ett resultat av decenniernas försyndelser från industrier och andra verksamheter. Inte minst i det område där jag bor, Sundsvallsbukten, finns kvicksilverläckage från decenniernas utsläpp från massafabriker. Stora mängder fibrer ligger i bankar och har förorsakat en död havsbotten. Svårigheterna att sanera dessa områden är enorma. Förmodligen återstår inget annat än att låta alltihop ligga. Kostnaderna för att muddra dessa områden, ta hand om fiberbankarna och flytta dem till platser där de inte gör skada är mycket stora. Det är knappast någon tillfredsställande lösning att låta dessa fiberbankar ligga, men det är kanske det som i det här läget gör minst skada.

I förhållande till de enorma behoven framstår de anvisade resurserna som alldeles otillräckliga. Vi vill att det skall anvisas ytterligare 25 miljoner kronor för sanering av miljöskadade områden.

Det internationella miljösamarbetet bedöms i de flesta sammanhang som

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

*Statsbudgeten för
budgetåret 1993/94,
Miljö- och natur-
resursdepartementet*

oerhört viktigt. Miljöfrågorna är och kommer att vara gränsöverskridande. I oerhört många fall är satsningar i utlandet mer effektiva än motsvarande satsningar inom landet. I praktiken innebär regeringens förslag en nedskärning av anslaget för det internationella miljösamarbetet. Så bör det naturligtvis inte vara. Vi vill att anslaget skall höjas till att börja med i årets budget med 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Herr talman! Beträffande mom. 4 ansluter jag mig till det som Ulla Pettersson anförde. Jag kommer att ansluta mig till den socialdemokratiska reservationen. Beträffande övriga moment står jag givetvis bakom den meningsyttring som är fogad till betänkandet. Men jag inskränker mig till att yrka bifall till mom. 8 och 16 i utskottets hemställan.

Anf. 150 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Det som vi nu debatterar gäller ju en del av ett miljöpolitiskt paket som både Ulla Pettersson, Jan Jennehag och jag har understrukt vikt av. Det innehåller många fler moment. Jag tror inte att någon tar illa upp om jag säger att det är fråga om moment av mer offensiv karaktär i den meningen att de rymmer nya förslag, ett nytt agerande och ett nytänkande på flera områden. Det gäller särskilt kretsloppspropositionen och klimatpropositionen, och det kommer att gälla många av de andra förslag som regeringen har aviserat. De må gälla biologisk mångfald och annat.

Det vi talar om i dag, och som vi på det här sättet regelmässigt återkommer till, är statsbudgeten. Det utskottet har haft att ta ställning till är medelsanvisningen särskilt till Naturvårdsverket, eftersom andra medelsanvisningar behandlas i andra utskott. Från utskottet har man kunnat märka att det handlar om en förstärkning som regeringen föreslår när det gäller miljöövervakningsprogrammet och förslag rörande det regionala miljöövervakningsprogrammet. För regeringen gäller också att ikläda sig förpliktelser i samband med intrångsersättning i värdefulla naturområden. Detta är något av det som står i fokus i regeringens förslag, och därmed också i utskottets betänkande.

Jag kan dela den uppfattning som bl.a. Ulla Pettersson framförde, nämligen att arbetslösheten i Sverige utgör ett stort problem. Jag delar i allra högsta grad den uppfattningen och att åtgärder måste till för att klara av den.

Detta dokument är kanske inte i första hand ett dokument som behandlar arbetslösheten, utan det är mer inriktat på konkreta åtgärder på miljöområdet. Man kan naturligtvis också, i likhet med Ulla Pettersson och Jan Jennehag, tycka att mer pengar behövs. Jag delar gärna också uppfattningen att om mer pengar fanns skulle ökade anslag och resurser till många miljöområden vara värdefulla.

Enligt den reservation som Ulla Pettersson särskilt uppehöll sig vid, dvs. konsekvensen av överförande av en del domänmark till miljöarbete, skulle det finnas en del brister i skötseln av den marken. Med de rationaliserings- och besparingsprogram som Naturvårdsverket har aviserat, tror jag att vi alla är överens om att det också nu kommer att gå att klara detta engagemang med de medel som är tillgängliga inom Naturvårdsverket, även om det också här skulle vara angeläget med ytterligare resurser.

Jan Jennehags anmärkning om det internationella miljöarbetet är riktigt

så till vida att det är av avgörande betydelse. Internationella åtgärder spelar stor roll i andra länder. Det spelar också ofta en mycket stor roll för oss i Sverige. Men de anslag som vi här har haft att ta ställning till har primärt handlat om bidrag till internationella organisationer och internationell verksamhet – låt mig kalla det i annans regi. Det svenska agerandet på det internationella miljöområdet är väsentligt vidare och större än det som kommer upp till behandling här i dag, så man behöver inte vara orolig för att det internationella arbetet från svensk sida på något sätt skall avstanna.

Jag är glad, herr talman, över den samstämmighet som kunnat märkas i de inlägg som vi hittills har hört. Det råder en mycket stor samstämmighet kring synen på miljöfrågorna och behovet av resurser till miljöfrågorna. Men man måste också tolka detta som ett huvudsakligt instämmande i regeringens förslag, och därmed i utskottsmajoritetens ställningstagande.

Det är utan större oro, herr talman, som jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande JoU12.

Anf. 151 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Tillåt mig först att en passant göra en liten kommentar till regeringens nytänkande på miljöområdet. Man kan notera att när Sveriges mest kompetenta regering riktigt tog i – man tog nästan ett år på sig – för att få fram en kretsloppsproposition, blev det ett dokument som av många har beskrivits som försiktigt och urvattnat.

Lennart Daléus säger att detta inte är ett dokument som handlar om arbetsmarknadspolitik, och det är just en av de saker som vi har kritiserat regeringen för. Regeringen ser inte helheten i bekämpandet av arbetslösheten. Sveriges mest kompetenta opposition har då valt att gå fram på mycket bred front. Vi har, vilket alla i den här kammaren känner till, lagt fram ett mycket brett förslag på snart sagt alla områden för att komma till rätta med den besvärande arbetslöshetssituationen. Detta är ett led i det programmet, vilket faktiskt Lennart Daléus dessutom har verifierat behovet av.

Anf. 152 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Detta är inte tillfället att diskutera kretsloppspropositionens tidsplan. Den finns det säkert anledning att återkomma till i debatter senare under våren.

När det gäller helheten delar jag Ulla Petterssons uppfattning att miljöpolitiken och politiken i stort skall forma en helhet. Men jag tror ändå att det är balanserat och riktigt att från tid till annan ge propositioner och utskottsutlåtanden en något smalare inriktning i stället för att systematiskt och alltid föreslå helheter. Jag tycker att resonemangen i utskottsbetänkandet tydligt betraktar dessa frågor som miljöfrågor som gärna bör ha ett arbetsmarknadspolitiskt sammanhang.

Anf. 153 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Det var en intressant upplysning att vi inte systematiskt och alltid skall se till helheten. Det kan man väl betrakta som ganska betecknande för regeringens nya politik.

Anf. 154 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag tror att vi i grunden har samma uppfattning. Man kan inte alltid i kammaren diskutera allting samtidigt. Det går inte.

Anf. 155 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Lennart Daléus uppehöll sig en del kring det internationella miljösamarbetet. Han sade ungefär att det finns så många andra satsningar så att det anslag som vi nu diskuterar nog skall ordna sig ändå.

Det är klart att det i detta arbete fordras en del balans. Om vi nu skall delta i internationella organisationer och anslå pengar för just det internationella samarbetet, måste det naturligtvis finnas något slags samband mellan vad vi konkret sysslar med och vad som diskuteras i dessa organ. Jag tror nog att Lennart Daléus håller med om att det visst skulle vara nödvändigt med en höjning av detta anslag. Då kommer man till frågan vad pengarna räcker till när vi nu inte har hur mycket som helst. Det är just det som är politiken, och det är där som vi skiljer oss åt. Vad är viktigast? De höjningar som vi har föreslagit balanseras naturligtvis av inkomstökningar och nedskärningar inom andra områden. Det är den rangordning som vi vill göra. I det avseendet skiljer vi oss åt.

Anf. 156 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara medverka till att klara ut det eventuella missförståndet när det gäller det internationella miljöarbetet. Jag menar att det förvisso skall bedrivas i internationella organisationer och i internationella sammanhang som Sverige delfinansierar på ett förhållandevis mycket stabilt sätt.

Det internationella miljöarbetet kommer i hög grad att vara relaterat till exempelvis arbetet i Europa, oavsett hur relationerna blir. Detta, liksom våra relationer till internationella konventioner, kommer att vara en mycket viktig del av vårt internationella miljöarbete. Det må gälla klimatförändringarna eller andra delar av de långväga transporterade luftföroreningarna och mycket, mycket annat. Detta är ett delmoment i vårt internationella arbete.

Jag kan åter säga att om vi i Sverige hade haft mycket pengar, är det klart att större resurser skulle kunna avsättas också till sådana internationella organisationer som Sverige är delarbetare i. Detta är tyvärr inte fallet. Det här är ett väl avvägt beslut som regeringen har fattat.

Anf. 157 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Förutom de sista meningarna kan jag hålla med om det som Lennart Daléus sade. Det är alltså fråga om vilka resurser vi är beredda att avsätta. Det är först när engagemanget får ett uttryck i kronor som det kan ge utslag i det praktiska arbetet.

Anf. 158 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Ett sätt för Jan Jennehag att ta reda på detta vore möjligen att kontrollera om de internationella organisationer som vi deltar i är missnöjda med de svenska insatserna.

Förste vice talmannen anmälde att Jan Jennehag anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr talman! Detta betänkande handlar om medlen under Miljö- och naturresursdepartementet. Utskottets majoritet, dit jag hör, tillstyrker regeringens väl avvägda förslag. Men överbud föreligger, vilket har framgått av tidigare inlägg från dels Socialdemokraterna, dels Vänsterpartiet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservation och meningsyttringar.

Tidigare i dag har vi behandlat Jordbruksdepartementets medelsbehov. Därvid underströk utskottet jordbrukets betydelse för landskapsvården. Riksdag och regering har satt upp nationella mål och även gjort internationella åtaganden när det gäller att slå vakt om ett rikt och integrerat odlingslandskap, om natur- och kulturmiljövården liksom om biologisk mångfald. Omställningskommissionen har fått i uppdrag att bedöma hur systemet med landskapsvård skall kunna ingå i den svenska jordbrukspolitiken.

Vi fick i utskottet en föredragning om en hand-i-hand-metod med det svenska jordbruket för att tillmötesgå de s.k. kollektiva nyttigheterna. Det gällde en generell, värdedifferentierad arealersättning eller – om jag inte minns fel – en s.k. grön arealersättning. Det är en mycket intressant modell, som bör leda till fortsatta diskussioner.

Jag vill i detta sammanhang gärna knyta an till denna väg till bevarandet av vårt jordbrukslandskap samt dess växt- och djurliv. Människor i vår tid har behov av en navelsträng till det förflutna. De har behov av ett vederkvikande umgänge med naturen. De kräver att vederkvikelsen och rekreationen skall finnas där. Vi politiker har i så fall uppdraget att se till att landskapet inte förskingras.

När jordbruksnäringen stöps om, när omvärlden förändras och när allt skall betalas av någon, hur gör vi då?

Hittills har lantbrukarna skött detta landskap åt oss. Ingen har tackat dem och ingen har heller betalat för det. Bondens självklara naturdaning har tagits för något givet. I dag är allt annorlunda. Bonden måste leva på sin näring också i ett förändrat och föränderligt samhälle. Jordbruksnäringen struktureras om och specialiseras. Landskapsbilden förändras. Monokulturer uppstår, och medborgarna vill inte acceptera detta.

Men det finns lösningar. Om vi ger ett förvaltaransvar till markägarna skapas möjligheter att rädda det öppna landskapet och svensk kulturbygd.

De värdefulla natur- och kulturmarker som vi vill bevara måste vi vara beredda att betala för. Den som åtar sig uppdraget bör ha en arealrelaterad ersättning allt efter vårdobjektets viktighet. De s.k. kollektiva nyttigheterna är inte gratis. Men vi kan med respekt för och med hjälp av det enskilda ägandet även i fortsättningen få njuta av det landskap som vi åstundar.

I vår strävan efter att säkerställa och bevara natur- och kulturlandskapet är det sålunda inte mer av statligt kollektivt ägande som behövs, inte heller fler byråkrater och ingen institutionaliserad naturvård. Det torde inte heller vara en realistisk lösning som erbjöds i en artikel i gårdagens Svenska Dagbladet: att flytta jordbruket in i städerna. Den naturliga lösningen är att bygga vidare på historiens stenar, dvs. att ta till vara existerande resurser i form av enskilt ägande, enskild omsorg och enskilt kunnande.

Ägaransvaret är nämligen en viktig resurs för oss alla. Jordens ägaransvar är livsbejakande.

Anf. 160 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag reagerade på vad Mona Saint Cyr sade i sin inledning om överbud från oppositionen. I den tidigare debatt i dag som Mona Saint Cyr hänvisade till sade företrädare för Moderata samlingspartiet att man med det beslut som nu ligger bakom oss skulle försämra budgetunderskottet med ca 20 miljoner kronor. I morse var det alltså okej att lägga ut ca 20 miljoner kronor mer än vad regeringen anser sig ha pengar till när det gäller jordbruket, men i kväll är det överbud och förkastligt att lägga ut 25 miljoner kronor på att ge 200 människor arbete.

Anf. 161 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Det var precis vad jag själv hade tänkt att säga. Jag blev förekommen i det avseendet. De eventuella 20 miljoner kronorna har ni lagt in här. Vi föreslår dock 5 miljoner kronor mindre än i ni föreslår. Alltså har ni fortfarande ett överbud på 5 miljoner kronor – eller hur?

I mitt anförande ville jag peka på att vi måhända har samma mål, vilket Lennart Daléus framhöll tidigare. Men vi använder olika medel för att nå dessa mål. I er reservation pekar ni på sysselsättningsbehovet och effekten, men ni tänker inte på den sysselsättning som faller bort, om man slår ut svenskt jordbruk.

Anf. 162 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att svenskt jordbruk står och faller med de 20 miljoner kronorna. Vi vet dessutom inte om det blir 20 miljoner kronor. Jag kan dessutom påminna om att den borgerliga majoriteten i denna kammare i ett annat ärende mellan jordbruksdebatten och denna debatt röstade ner en finansiering, som i alla fall skulle ha givit 4 miljarder kronor i budgetförstärkning för 1994. Det handlade därutöver om ca 500 miljoner kronor vid beräkning av grundavdrag och brytpunkter på skatteskalen. Vi ser olika på detta, Mona Saint Cyr. Men i detta perspektiv kan jag inte tycka att 25 miljoner kronor till arbetstillfällen är något överbud.

Anf. 163 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Vi kan naturligtvis dra in hela statsbudgeten här och börja diskutera helt andra frågor än dem som berör jordbruk och miljö. Jag trodde att vi nu diskuterade miljö och natur. Det kan vara intressant att veta att Socialdemokraterna under sin regeringstid aldrig kunde finna några alternativa utvägar när det gällde att ta till vara naturvärdena och landskapets fördelar. Det har hela tiden varit en centraliserad naturvård. Det är mera intressant att diskutera detta än hela svenska statsbudgeten på en gång.

Anf. 164 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Begreppet överbud har naturligtvis olika aspekter. I det politiska språkbruket är överbud definitionsmässigt sådant som överskrider det jag själv tycker. Då måste man se detta i relation till någonting. Självklart är

Vänsterpartiets bud ett överbud i förhållande till den moderata budgeten eller till – som Mona Saint Cyr så dråpligt uttryckte det – regeringens välbalanserade förslag. Men i förhållande till Vänsterpartiets budget är det inget överbud. Där går det i hop. Det är just skillnaden. Politikens uppgift är att hantera olika delområden i politiken. I dag diskuterar vi det som tas upp i detta betänkande, men naturligtvis ingår detta i det stora sammanhanget. Min definition av överbud kan vara densamma som Mona Saint Cyr. Jag anser att den moderata budgeten vad gäller det militära försvaret är ett överbud utifrån mitt perspektiv.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Sjöfart

Anf. 165 MONA SAINT CYR (m) replik:

Herr talman! Jan Jennehag talar om vad man tycker. Självklart måste man göra avvägningar i olika sammanhang. Men någon sådan avvägning har jag inte funnit att Vänsterpartiet har gjort i denna fråga. Det går inte ens att jämföra med de 25 miljoner kronor som Socialdemokraterna har tagit upp i sin reservation. Det går inte att tala om de pengarna på samma dag. Har man så stor socialiseringsiver som Vänsterpartiet har, måste man givetvis ha mycket pengar, och då tar man dem där de finns.

Anf. 166 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Det är politikens uppgift, Mona Saint Cyr, att ta där det finns och lägga där det fattas. Det är precis så vi gör genom detta förslag.

Anf. 167 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Ny demokrati har inga allvarliga invändningar mot den medelsanvisning som anges i betänkandet. Vi instämmer i de övergripande målen. I de fall som vi har åsikter om medlen, kommer vi att återkomma vid behandlingen av de kommande propositionerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

20 § Sjöfart

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU18 Sjöfart (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 168 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att när det gäller anslaget i budgetpropositionen, avdelningen sjöfart, delar vi regeringens och utskottsmajoritetens uppfattning och står bakom förslaget. Men i övrigt måste jag säga att regeringens sjöfartspolitik alltsedan denna regering tillträdde präglats av kortsiktighet. Man har inte haft förmågan att ge sjöfartspolitiken en mera långsiktig och framåtsyftande inriktning.

Vi minns hur det var under förra året då regeringen återkom till riksdagen

129

vid tre tillfällen med förslag om riktlinjer för den framtida sjöfartspolitik. Sjöfartsnäringen är mycket kapitalkrävande, kanske den mest kapitalkrävande näring som vi har, om vi räknar investeringsinsatser på antalet anställda.

Också beställningar av fartyg tar mycket lång tid. Från tecknat beställningskontrakt till leverans tar det ofta flera år.

Med detta som bakgrund går det inte att föra en sådan sjöfartspolitik som regeringen nu gör, att komma till riksdagen var sjätte månad med förslag om riktlinjer för sjöfarten. Det ger inte näringen någon framtidstro. Det var ju t.o.m. på det sättet att man under vissa månader förra året inte hade någon sjöfartspolitik alls.

Då kom man till riksdagen med förslag som skulle gälla retroaktivt, dvs. en tid tillbaka. Ingen inom sjöfartsnäringen visste vilka regler som gällde för dagen. Det gällde bl.a. det s.k. rederistödet, återbetalningen till redarna av sjömansskatten och vissa delar av de ombordanställdas sociala kostnader.

I budgetpropositionen – vi behandlar nu sjöfartssvinn – i den – sägs det, liksom man från regeringen gjorde i proposition 128 som lades fram för riksdagen i oktober förra året, att regeringen skall återkomma till riksdagen med riktlinjer för den svenska sjöfartsnäringen, dock under förutsättning att det har skapats förutsättningar för en utvecklad svensk sjöfart genom den överenskommelse som i höstas träffades mellan Redarföreningen och sjöarbetsmarknadens parter om kostnadssänkningar och effektivisering av den svenska sjöfartsnäringen.

Eftersom avtalet har varit i kraft endast några få månader är det orimligt att begära att man på så kort tid skall kunna utvärdera förutsättningarna för svensk sjöfartsnärings framtida utveckling. Om man på denna korta tid inte skulle lyckas skapa förutsättningar för framtiden, vad gör regeringen då? Kommer regeringen då inte att lägga fram någon proposition? Tänker regeringen inte alls bry sig om sjöfartsnäringen?

Sverige är ju praktiskt taget en ö sett från transportsynpunkt. Om malmtransporterna inräknas, sker 96 % av all utrikeshandel med fartyg eller färjor. Om färjetrafiken räknas in angörs 310 000 fartygsanlopp årligen till svenska hamnar. Då är svensk sjöfartsnäring inte enbart en angelägenhet för redare och ombordanställda. Den är en angelägenhet för oss alla, inte minst för regeringen. Det är nämligen på regeringen det beror om vi skall kunna utveckla en svensk sjöfartsnäring för framtiden. Eller avser regeringen att komma igen angående inrättande av ett internationellt fartygsregister?

Jag vill redan nu säga till regeringen och riksdagsmajoriteten – vi har från socialdemokratisk sida sagt det tidigare – att vi med all kraft kommer att arbeta emot ett internationellt fartygsregister. Ett sådant register innebär ju att man lagstiftar bort rätten för de sjöfackliga organisationerna att förhandla om löner och arbetsvillkor för utländska ombordanställda. Sådana förhållanden är inte värdiga en svensk arbetsmarknad.

Vi menar att regeringen, utan att avvakta samarbetsavtalet mellan redare och anställda, borde ha förelagt riksdagen ett förslag om sjöfartsnärings framtida inriktning mot bakgrund av den diskussion som för närvarande förs inom EG-området. Det kanske visar sig att den svenska modell som vi för

närvarande har, med återbetalning av avgifter till redarna, kanske är den enklaste och den mest tillförlitliga.

Herr talman! Vi socialdemokrater ställer oss också bakom de motioner där det föreslås att vi skall återinföra fritidsbåtsregistret.

Visserligen har det uttalats att denna regering skulle vara den mest kompetenta regering som Sverige någonsin har haft och därmed är sig själv nog. Men hade man lyssnat på åtminstone några av dem som handlägger frågor om sjösäkerhet, laglydnad, brott och försäkringsfrågor, hade vi haft fritidsbåtsregistret kvar. Praktiskt taget alla – Polisen, Sjöfartsverket, Tullverket, Riksrevisionsverket, flera länsstyrelser och försäkringsbolagen – förordade ett bibehållande av båtregistret, därför att det underlättade deras arbete. Men regeringen föreslog och riksdagsmajoriteten beslutade att registret skulle avskaffas.

Nu blir det svårare att återfinna stulna båtar. Allmänheten hade kunnat vara till större hjälp om registret hade varit kvar. Nu blir det svårare att fälla den som bryter mot lagbestämmelserna som gäller sjösäkerheten. Nu blir det också svårare att återfinna båtar som slitits från sina förtöjningar. Är det så det skall vara om man kräver laglydnad och ökad straffpåföljd?

Det har sagts att man skulle kunna införa någon sorts frivilligt register. Hur skall allmänheten t.ex. kunna vara behjälplig med att återfinna båtar på drift när man vet att alla båtar inte behöver vara registrerade? Man vet inte om skylten plockats bort eller om båten aldrig har varit registrerad.

I den socialdemokratiska reservationen föreslår vi att fritidsbåtsregistret skall återinföras.

Herr talman! Det tredje området som jag vill ta upp gäller Gotlandssjöfarten. Ett enigt utskott går de motionärer till mötes som föreslår att en parlamentarisk utredning skall tillsättas för att se över färjetrafikens omfattning, fraktkostnader och biljettpriser.

Visserligen har Gotlandstrafikens omfattning, koncessioner, priser och kostnadsjämförelser med fastlandsfärder utretts ett flertal gånger. Men färjetrafiken har med tanke på de omfattande satsningar på infrastrukturen som riksdagen senare i vår kommer att ta ställning till kommit i ett annat läge.

Även med tanke på den öppning mot Baltikum som nu inletts, kan hela Östersjötrafiken komma i ett annat läge. Det finns därför, som vi ser det, för närvarande starka skäl som talar för en parlamentarisk översyn där Gotlandstrafiken kan sättas in i ett vidare sammanhang än vad som hittills har varit fallet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till de båda socialdemokratiska reservationerna som har fogats till betänkandet.

Anf. 169 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Till Håkan Strömberg vill jag beträffande det internationella fartygsregistret säga att jag håller med honom om att sex månader är en alldeles för kort tid för att undersöka om man kan sänka kostnaderna. Mitt förslag, enligt vår motion, var att man skulle införa detta register, och man skulle ha 30 % svensk bemanning ombord. Nu läser jag däremot till min glädje i tidningarna att det har slutits ett avtal mellan redare och fackför-

eningar rörande kostnadssänkande åtgärder. I detta skede och med den lilla motion som jag har väckt, kan jag bara önska parterna lycka till. Jag hoppas verkligen att de lyckas i sitt arbete. Om de inte skulle lyckas, föreslår jag alltså att vi lutar oss tillbaka på Ny demokratis motion, där vi trots allt inte går lika hökaktigt fram som Moderaterna gör. Men vi går en medelväg som jag tror att många blir nöjda med. Bland annat har befälsföreningarna förordat den lösning som vi har presenterat.

Herr talman! En parlamentarisk grupp skall tillsättas för att försöka reda ut Gotlandsproblematiken. Äntligen har alla berörda parter förstått att det finns fler ingredienser i denna transportproblematik än bara transporter som sådana. Transporterna till och från Gotland utnyttjas i en symbios mellan folk och näringsliv.

Det gläder oss nydemokrater mycket att en parlamentarisk utredning skall tillsättas. Jag tror att därigenom bl.a. tax-free-planer, fria handelszoner och de dynamiska effekter som tidigare ingen har trott på, men som man nu börjar tro på, kommer att genomlysas på ett bättre sätt än i den vanliga motionsformen, som vi tillämpar här i kammaren. Jag tror faktiskt att det är så.

Herr talman! Riksdagen har tidigare avslagit många förslag om högre krav på säkerhet i transporter av miljöfarligt gods till sjöss. Avslagen har motive-rats med att sjöfarten är internationell och med att Sverige inte ensidigt kan införa strängare regler. Utskottet förutsätter att man från svensk sida fortsatt med kraft skall driva säkerhetskraven på det internationella planet.

Vi nydemokrater instämmer i att sjöfarten är mycket internationell och att inte varje land vart för sig kan instifta sina egna lagar och regler. Vi kan emellertid konstatera att Sveriges riksdag alltför lätt frånhänder sig det ansvar för miljösäkerhet till sjöss som trots sjöfartens internationella prägel ändå ligger på den lagstiftande församlingen här i Sverige, speciellt när det gäller svenska farvatten. Tyvärr kan man konstatera att internationellt arbete med att få säkrare transporter av olja till sjöss inte är tillräckligt.

Vi finner det mycket märkligt att fartyg, t.ex. oljetankrar, ännu inte har sådana säkerhetssystem för sitt framdrivningsmaskineri att huvudmaskinen kan drivas när hjälpmaskinerna upphör att fungera. Braer-olyckan vid Shetlandsöarna hade denna bakgrund.

Flygplan har faktiskt tredubbla säkerhetssystem för sitt framdrivningsmaskineri. Att jämföra ett flygplan och en supertanker är kanske litet häftigt, men jag vill bara påpeka att det faktiskt finns möjlighet att bygga in system som skyddar mot det som hände Braer utanför Shetlandsöarna. Jag tycker att man skall överväga om ett fartyg med farlig last, t.ex. olja, i en framtid borde ha två huvudmaskiner, två helt skilda försörjnings- och bränslesystem till huvudmotorerna samt två rodersystem.

När jag gick till sjöss 1966 seglade jag på Bali, och fartyget hade två huvudmaskiner, massor med hjälpkär, två propellrar och två roder. Det finns alltså gammal erfarenhet att ta till sig. Man kan dessutom undra om inte tankrar med farlig last, t.ex. olja, skall ha speciella rutter att segla i. Det kan knappast vara ett marknadshinder om samtliga tankrar eller fartyg med farlig last får gå på samma linjer. Då är det samma distanser och förbrukning av bunkerolja som gäller.

De ekonomiska styrmedel som vissa hamnar i Sverige redan genomfört

för att på sikt anlöpas bara av säkrare dubbelbottnade fartyg tycker vi nydemokrater är bra. Om inte samtliga hamnar i Sverige frivilligt inför ekonomiska incitament som premierar handelsfartyg, finns det – tyvärr, kan jag säga – anledning för denna kammare att lagstifta i denna fråga. Jag hoppas nu, eftersom mitt parti gärna vill ha ekonomiska incitament för det mesta, att marknadens parter på något sätt kan komma överens om detta.

Den viktigaste faktorn är emellertid, herr talman, att Sverige höjer sin ambitionsnivå bl.a. i sina förhandlingar inom ramen för IMO, en organisation som förhandlar om miljö och säkerhet till sjöss på det internationella planet. Internationella organ som bildats för att skapa gemensamma internationella regler måste visa upp bättre resultat. Jag tror faktiskt att våra väljare kommer att kräva detta av oss. Skulle det nu hända någonting utanför den svenska kusten, vill jag påstå att vi ligger illa till, åtminstone om vi inte i denna kammare påpekat att vi försöker göra någonting.

Jag vill vid detta tillfälle tillägga att Folkpartiet liberalerna och vi ligger mycket nära varandra i dessa frågor. Det finns frågor där nydemokrater och folkpartister har ett symbiotiskt förhållande, och det gläder mig.

Herr talman! Socialdemokraterna vill återinföra båtregistret, något som jag med kraft vill motverka. Jag har i utskottet vid ett tillfälle sagt att vad som nu händer är att försäkringsbolagen tar över registret. Naturligtvis sade de nej från början, för de vill inte ha det extra jobb som vi skattebetalare skulle klara för försäkringsbolagen. Jag kan inte förstå hur ett försäkringsbolag kan försäkra båtar för upp till 200 000–300 000 kr utan att begära att dessa på något sätt skall vara registrerade och märkta. På handelsfartyg ställs kravet att de skall vara märkta i stäv och akter.

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har i motion T630 önskat att riksdagen uppmärksammar Flintrännans betydelse för sjöfarten, speciellt när Öresundsbron blir klar – vilket jag hoppas skall ske, även om det just nu dyker upp en del orostecken. Jag kommer förmodligen att tillstyrka en s-motion i samma ärende vilken kommer att behandlas senare i riksdagens arbete, kanske om cirka en månad, och jag vill nu yrka bifall till Sten Anderssons motion T630 angående Flintrännan.

Herr talman! Jag vill också yrka bifall till reservation 3 i betänkandet. I övrigt står vi fast vid våra åsikter från utskottsarbetet, men tänker inte yrka bifall till dessa i kammaren. Jag yrkar avslag på samtliga s- och v-reservationer samt i övrigt bifall till utskottets hemställan utom vad avser det moment som avses i reservation 3.

Jag ser, herr talman, att jag har några minuter kvar av min taletid, och jag vill begagna tillfället att ge Tom Heyman en eloge. Visserligen är fler personer inblandade, men jag vill ändå peka på att Tom Heyman har lyckats med att få i gång ett närsjöfartsforum. Detta behandlas i den broschyr som jag har här i min hand. Jag tycker att Tom Heyman har gjort ett strålande arbete. Också de övriga som ligger bakom detta skall naturligtvis ha en eloge. Det är roligt att det händer någonting på sjöfartsfronten. Jag säger det inte därför att jag råkar vara sjökapten, utan därför att jag allmänt tycker att sjöfarten har varit litet undanskymd. Tack så mycket, Tom Heyman!

Anf. 170 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Jag kan i stort sett hålla med Håkan Strömberg när han säger att regeringen saknar en långsiktig sjöfartspolitik. Detta framhålls också på utskottsbetänkandets s. 20, där utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till en långsiktig sjöfartspolitik. Det skapar en viss oro inom sjöfartens område att man inte har en sådan.

De som såg på nyhetsprogrammen på TV i går kunde dock glädjas åt att ett stort rederi i Sverige efter förhandlingar med Svenska sjöfolksförbundet skall föra in fartyg under svensk flagg. Nu kan man bara hoppas att regeringen inte, på grund av att den saknar en långsiktig politik, sätter käppar i hjulen för denna omflaggning.

Det måste vara litet pinsamt för den borgerliga regeringen, som gått till frontalangrepp mot den svenska fackföreningsrörelsen, att nu konstatera att det går att komma överens med den i en så väsentlig fråga som hemflaggning av svenska fartyg. Man har hårt kritiserat den svenska fackföreningsrörelsen i alla andra sammanhang och sagt att detta är något som är omöjligt. Man har förut också gått till frontalangrepp mot Svenska sjöfolksförbundet.

Sedan parterna nu blivit ense hoppas det stora rederiet att man också skall komma överens med sjöbefälet. Tyvärr verkar det som om sjöbefälet kommer att kunna sätta käppar i hjulet för denna verksamhet. Jag hoppas att vi inte kommer i den situationen att de förhindrar utvecklingen att redarna kommer tillbaka med fartyg till svensk flagg, nu när man äntligen har kommit överens med den fackföreningsrörelse som man hackat på i alla andra sammanhang, också politiskt.

Utskottet understryker att sjötransporter är av strategisk betydelse för transportsektorn. Det kan man konstatera om man ser vad som står i den s.k. avi där EG-kommissionen har yttrat sig över svensk sjöfart. 570 miljoner ton varor transporterades under 1990. Största delen av Sveriges utrikeshandel, 78 %, sker via sjötransporter. Av importen fraktas 53 % med sjötransport. Vad gäller handel inom landet transporteras 59 % av varorna sjövägen.

Jag tycker att man i detta betänkande tar mycket lätt på att sjöfarten har en så stor betydelse för svensk industri. Vi i Vänsterpartiet vill stärka sjöfartsnäringen på olika områden. Man kan nästan bli lätt road när man ser utskottets motivering. Man nämner detta faktum i betänkandet, och så avvisar man förslagen utan någon som helst motivering. Man talar inte om vilken betydelse svensk sjöfart har för den svenska industrin, och det är litet beklämmande.

När det gäller Gotlandstrafiken tar utskottet på s.14 i betänkandet upp att det satsas 20 miljoner kronor under innevarande budgetår. Det tycker man är bra i detta statsfinansiella läge, som det så vackert heter. Man kan då fråga sig: Om det statsfinansiella läget varit annorlunda, vad hade då hänt med Gotlandstrafiken? Hade man satsat mindre om det varit sämre? Hade man lagt ner alltihop om det statsfinansiella läget varit ännu sämre?

Jag tror säkert att gotlänningarna hade blivit mycket glada om de fått reda på att det enbart är det statsfinansiella läget som gör att de har en trafik till Gotland. Jag tror faktiskt inte att de blir glada om de läser vad utskottet egentligen säger i betänkandet. Det är litet grand som att skjuta över målet

och nästan förnedra de gotländska invånarna – om de fortsättningsvis skall tillhöra Sverige.

Det kanske finns vissa som tycker att Gotland skall vara en frizon i det svenska samhället, ett ställe dit man åker och spelar olika spel, och att man på det viset skall dra in diverse intäkter. Så skall man inte behandla gotlänningarna.

Kenneth Attefors sade att Tom Heyman hade bildat någonting som var mycket bra. Det skulle faktiskt vara roligt om Tom Heyman kunde beskriva detta. Han går ut i stora annonser och säger att Vänsterpartiet inte vill bli medlem. Det är såvitt jag vet en falsk varubeteckning. Tom Heyman har aldrig frågat Vänsterpartiet om det velat vara med eller inte. Det tycker jag är beklagligt.

Jag trodde aldrig att jag skulle få en möjlighet att här i kammarens talarstol få detta bekräftat. Nu hoppas jag att den möjligheten finns. Jag har försökt att undersöka detta. Vi har inte blivit tillfrågade om vi velat vara med eller inte. Det är då falskt av Tom Heyman att säga att Vänsterpartiet inte är med på detta. Först och främst måste man få en chans att vara med. Tom Heyman måste i så fall berätta vem han har talat med och vem som har sagt nej.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets meningsyttring till detta betänkande avseende mom. 21 och 25.

Anf. 171 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! En grupp från Gotland var här och hälsade på, Karl-Erik Persson. Den gruppen nämnde frihandelszoner och taxfree ombord på färjorna. Alla dessa saker borde förutsättningslöst tillföras diskussionen i den parlamentariska kommittén.

Jag tycker att det skall finnas frihandelszoner och taxfree. Vi kanske skall flytta över Ålandstrafiken till Gotland innan vi går med i EG och taxfreemöjligheterna försvinner. Det är inte fel att tillföra detta till den parlamentariska debatt som vi skall föra.

Att Vänsterpartiet inte var med i Närsjöfartsforum är någonting som jag först nu har sett. Det var ju synd. Jag tror faktiskt att ni har blivit tillfrågade. Jag kan inte gå i god för det, men jag är nästan säker på det. De kunskaper och de erfarenheter som herr Persson har skulle mycket väl kunna tillföras Närsjöfartsforum. Om det nu har blivit en miss hoppas jag att även herr Persson kan komma med i forumet.

Anf. 172 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det sista tackar jag särskilt för, Kenneth Attefors. När det sedan gäller taxfree borde vi här i riksdagen ta en viss hänsyn till vad de som bor och verkar på Gotland tycker om detta. Mig veterligt har man inte framfört samma tankegångar som Kenneth Attefors, nämligen att den enda åtgärd som kan vidtas för att att man skall få behålla Gotlandstrafiken är att ha taxfree, och att man skulle överföra färjetrafik från Åland till Gotland enbart för detta.

Det finns två gotlänningar anmälda på talarlistan. Troligtvis kommer de att tala om vad de egentligen vill, och det tycker jag att vi skall ta hänsyn till.

Jag tror att de vill mycket mer än att Gotland blir en spelhåla och att de vill att fastlänningar skall komma över på annat sätt än enbart via taxfree-resor.

Anf. 173 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Först till detta med moral. Jag kan inte se att det är mer omoraliskt att ta sig en sup på väg till ön Gotland än att ta sig en sup på väg till ön Åland. Det är ingen skillnad.

Jag sade inte att frihandelszoner och taxfree skulle vara de enda ingredienserna. Det är två av kanske femtio ingredienser. Vägprincipen, som jag vet att Centern förfäktar väldigt mycket, är en annan. Det är kanske det som är lösningen, vad vet jag. Det finns flera ingredienser i det hela.

Anf. 174 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ger Kenneth Attefors stora möjligheter att ta repliker. Det kan kanske vara roligt för andra att höra vad Kenneth Attefors i grunden vill.

Jag är inte nykterist. Det vet också Kenneth Attefors. Jag har heller aldrig haft någon synpunkt på var någonstans man tar supen. Möjligtvis kan jag tänka mig, att om man är i en församling där det bara finns nykterister skall man också respektera dem och inte ta supen där. Det är egentligen oväsentligt om man tar supen på en Gotlandsfärja eller en Ålandsfärja, och jag har därför ingen uppfattning i frågan.

Jag tror att gotlänningarna har en annan uppfattning om detta. Det har ingenting med moral att göra. Det är fråga om hur man skall behandla människor och deras möjligheter att ha en förbindelse med fastlandet.

Anf. 175 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det blev inget internationellt register, vilket Socialdemokraterna tar upp som en hotbild i sin reservation. Man kan gratulera Sjöfolksförbundet som så hårt har drivit frågan och som också lyckats förhindra införandet av ett svenskt internationellt register.

Men om det inte blev ett register, vad blev det då? Vart tog de vägen, de 200 stora tank- och bulkskepp som svenska redare beställde vid olika varv för ett antal år sedan? Det är kanske den största investering som svensk redarinäring någonsin har gjort.

Eller finns det ett register i alla fall, ett internationellt register med hemorter i Monrovia, Singapore och Nassau? Ett register som inte lyder under svensk lagstiftning, ett register som står utan tillsyn från Sjöfartsverket, ett register med fartyg som saknar svenskar i besättningen – det är faktiskt så det är. Det är facit av den utveckling som Sjöfolksförbundet har drivit fram.

Måhända anser man sig ha lyckats få en viktig facklig princip genomförd, men till nytta för vem? I varje fall inte till nytta för förbundets medlemmar.

Som en jämförelse kan konstateras att den danska sjöfartsnäringen lever i högönsklig välmåga med sitt internationella register. Andelen medlemmar i det danska sjöfolksförbundet har ökat i danska båtar med 23 procent, och de danska befälsförbundens medlemmar har ökat i danska båtar med 60 procent. Det skall jämföras med den stora utförsäljning som nu sker från den

svenska handelsflottan. Inflaggningen av sju Gorthonbåtar, som tidigare gått på internationaliseringsavtalet, förändrar ingenting i sak.

I sin reservation säger Socialdemokraterna: "Det får inte bli så att utländska sjömän blir billigare än svenska genom lägre löner och sämre sociala villkor." Hur avser man att förhindra det? Är det Svenska sjöfolksförbundets självpåtagna rätt att teckna avtal även för andra länders fackliga företrädare som skall vara gällande? Det är inte säkert att det alltid kommer att uppskattas i de länderna.

I reservationen vill man inte acceptera förslag som inskränker arbetstagar- nas rätt att organisera sig fackligt. Innebär detta också rätt för utländskt sjö- folk att organisera sig fackligt utan inblandning från svensk facklig organisa- tion?

Enligt reservationen vill man också inrikta den svenska politiken så att den närmar sig den som nu förs inom EG. Men arbetet i EG går just nu, efter utslaget i EG-domstolen i fallet *Sloman Neptun*, i riktning mot samma lös- ning som danskarna har valt. Vilka slutsatser drar Socialdemokraterna av detta?

Vad vill Socialdemokraterna med sin sjöfartspolitik? Skall vi fortsätta att låna av våra barn för att betala sjöfartsstöd till dagens svenska handelsflotta? Eller är det här ännu ett exempel på att man säger nej till regeringens alla propositioner men inte lämnar några egna konkreta förslag till lösningar?

Ny demokrati har i en reservation fört fram idén om ett internationellt register i FN:s regi. Ny demokrati lever uppenbarligen i en annan verklighet än vi andra, eller också är det möjligen ytterligare ett av de mediaanpassade förslag som allt som oftast dyker upp. Vad skulle FN kunna göra som inte resp. medlemsländer kan göra? Och skulle FN i detta fall kunna ställa högre krav än de enskilda länderna själva och FN:s egen organisation IMO gör?

Herr talman! Mitt under motionsperioden skedde ett par mycket spekta- kulära förlisningar i vårt närområde. Det avspeglade sig i en stor mängd mo- tioner om sjösäkerhet till trafikutskottet. Efter redovisningen i utskottet av Sjöfartsverkets sjösäkerhetsarbete har utskottets majoritet accepterat be- tänkandets skrivning, men även här har Ny demokrati reserverat sig.

Kenneth Attefors har ju också ett marint förflutet. Han borde faktiskt inse att de krav som framförts i hans reservation inte är säkerhetsmässigt motive- rade, även om de är medialt intressanta.

Slutligen, herr talman, vill Socialdemokraterna återinföra båtregistret. Det har vi debatterat tidigare, och de skäl som framförs nu är inte mera håll- bara än när samma skäl framfördes i en tidigare debatt. Det finns ingen an- ledning för staten att registrera fritidsbåtar, lika litet som man behöver regi- strera cyklar eller barnvagnar. Det är angeläget att staten koncentrerar sina insatser till de områden där de verkligen behövs – där brister det ofta i dag.

Innan jag slutar vill jag gärna kommentera Karl-Erik Perssons protester mot att Vänstern inte har varit med i Narsjöfartsforum. Jag får för övrigt tacka Kenneth Attefors för hans vänliga ord om Narsjöfartsforum här i de- batten.

Narsjöfartsforum bildades i höstas av en liten grupp, och där var inte Vänsterpartiet med. Det var mer eller mindre en händelse vilka politiker som kom att vara med i den gruppen från början, och avsikten är inte att

verksamheten skall bedrivas med politiska förtecken. Fortfarande är bara en interimsstyrelse tillsatt, och Karl-Erik Persson eller andra representanter för Vänsterpartiet är hjärtligt välkomna till det första ordinarie årsmötet, som kommer att hållas i Göteborg den 10 maj.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationer och meningsyttringar.

Anf. 176 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag trodde att Tom Heyman hade någon hum om reglerna på den svenska arbetsmarknaden. Det går ju till så att Svenska sjöfolksförbundet tecknar avtal med Redareföreningen, och så gäller de villkor som man har kommit fram till på samtliga svenska fartyg.

Det är inte så att fackförbunden på den svenska arbetsmarknaden syftar enbart till att få höga medlemstal, utan de syftar till att försöka få så bra anställningsvillkor som möjligt för medlemmarna. Självfallet skulle den svenska handelsflottan kunna bli större, om rederierna fick ta in personal till Malaysia- eller Singaporelöner, men vilken diskriminering det skulle vara på svenska fartyg! Det är detta vi säger nej till.

Sedan är det inte så att de åtgärder vi föreslår urholkar statens budget. Vad det handlar om är återbetalning av de ombordanställdas inbetalda skatter och delvis återbetalning av kostnader för sociala förmåner som de anställda inte kan åtnjuta under den tid som de seglar på internationellt vatten. Det är så det fungerar.

Tom Heyman sade att lika väl som man registrerar fritidsbåtar kunde man registrera barnvagnar och cyklar. Varför nämnde Tom Heyman inte bilarna? Det är väl med dem jämförelsen skall göras. Båtar är fordon som kan framföras i mycket höga hastigheter, det är trångt i våra farleder under vissa tider, och många gånger åsidosätts säkerhetsbestämmelserna.

Vill man ha mindre ordning och reda bland de sjöfarande och inte kunna åtala personer som bryter mot reglerna utan att det måste göras långa utredningar? Tom Heyman har tydligen inte pratat med Polisen, Tullverket, Sjöfartsverket och alla andra som jag räknade upp förut. De säger att det är nödvändigt i deras arbete att ha registret kvar.

Anf. 177 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! De danska sjömännen har väl så goda villkor som de svenska. Som en följd av den fallande kronan kan vi nu konstatera att svensk arbetskraft inte längre är bäst betald i världen, och de utlänningar som seglar i danska båtar har en efter sina hemländers förhållanden bra standard, en standard som är väl jämförbar med den som danskarna har i Danmark. Så den överenskommelse som träffats i Danmark är till båtnad för alla parter, och där finns faktiskt åtskilligt att lära.

I den andra båtregisterfrågan, som tydligen intresserar Håkan Strömberg mer, vill jag säga att jämförelsen med bilar haltar väsentligt. Ett av de mycket viktiga skälen för att registrera bilar är faktiskt det fiskala måttet. Det framgår när man läser de socialdemokratiska motionerna att bakom kravet på ett båtregister har också legat krav på beskattning av fritidsbåtarna. Det är detta vi har känt hela tiden.

Anf. 178 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Håll med mig om att det finns fler likheter mellan en bil och en båt än mellan en båt och en cykel, både när det gäller hastighet och vilken kunskap förarna behöver.

Visst har de danska sjömännen bra villkor, Tom Heyman. Men vad vet Tom Heyman om vilka förhållanden de srilankesiska besättningarna på danska fartyg lever under? Han säger att de har det ganska bra. Det är ändå deras hemlands löner och regler som gäller på de danska båtarna. De lönerna kommer inte alls upp i klass med de danska besättningsmännens löner. Det är stor skillnad. Så vill i alla fall inte vi socialdemokrater att det skall vara i Sverige, men jag tror att Tom Heymans parti vill ha det så.

Anf. 179 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Vi kan inte vare sig i Sverige eller i Danmark bestämma löneläget för alla andra nationer. Det är inte konstigare att srilankesiska sjömän har srilankesiska löner än att brasilianska bilarbetare har brasilianska löner även om de arbetar på svenska företag.

Förste vice talmannen anmälde att Håkan Strömberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

(forts.)

Meddelande om eventuellt arbetsplenum den 2 april

Anf. 180 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Det kan bli aktuellt med arbetsplenum på fredag den 2 april kl. 9.00 för behandling av det till arbetsmarknadsutskottet återförvisade ärendet om bl.a. arbetslöshetsersättning.

Definitivt besked kommer att lämnas under torsdagen.

20 § (forts.) Sjöfart

(forts. TU18)

Anf. 181 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Det är mycket möjligt att vi har tagit oss vatten över huvudet när det gäller det FN-register vi har föreslagit. Det kan vara svårt att genomföra. Men det är synnerligen välinsatta personer i Sverige som har hjälpt oss med motionen. Det är t.o.m. så att Tom Heyman är personlig bekant med dem som har hjälpt oss att skriva den. Förslaget är alltså inte helt taget ur det blå.

Trägen vinner. Vi vet ju nu att om vi lägger fram förslaget tio gånger i kammaren så kanske det går igenom förr eller senare. Vi kommer kanske i alla fall att börja förhandla om det.

Tom Heyman tar flera gånger upp frågan om massmediala utspel o.d. Om det nu skall vara så enkelt att komma ut i pressen är det på tiden att Tom Heyman lär sig hur man agerar för att göra det. Jag har inte sett en enda rad

om min sjösäkerhetsmotion i någon tidning. Jag känner inte till att det skulle röra sig om massmediala utspel.

Herr talman! Jag måste hålla med Tom Heyman om resonemanget om lika lön för lika levnadsstandard. Det är naturligtvis det som skall gälla när man har utländska besättningar ombord.

Under min egen tid till sjöss hade vi utländska medborgare anställda ombord, och jag hörde inte att någon klagade på lönen. De hade den lön som var okej i deras hemländer.

Anf. 182 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall väl egentligen inte blanda mig i diskussionen om båt och cykel, men jag skulle kunna säga att det kanske var vattencykel man syftade på. Det talades om sjöfart och flytetyg.

Jag vill dementera en del av det Tom Heyman sade till mig. Om man bildar en intresseorganisation utan politiska förtecken skall man inte gå ut i en annons och tala om att *ett* politiskt parti har ställt sig utanför organisationen. Det tycker jag är ohederligt.

I annonsen är det endast Tom Heyman som nämns vid namn, och han omnämns som ordförande i organisationen. Det är faktiskt ohederligt.

Jag tycker att Tom Heymans beskrivning av sjöfartspolitikens historia är intressant. Den nonchalans han visar gentemot den inflaggning under svensk flagg som har skett är att likställa med strutsen som har gömt huvudet i sanden och väntar på att det skall blåsa över, och som sedan drar upp huvudet och ser vad som händer.

Jag tycker att den inflaggning som sker nu är positiv, och den är ingenting som man skall nonchalera. Redaren uttalade sig själv i går i TV och sade att den kan utgöra en positiv signal för andra inom sjöfartsnäringen om att komma hem.

Tom Heyman tycker inte att denna inflaggning har någon större betydelse, och det förvånar mig mycket. Om någon ger en signal åt ett håll, kan det få följdverkningar.

Det fanns en stor ledare som sade att historien skulle komma att frikänna honom. Frågan är om Tom Heyman har fel och om historien kommer att frikänna honom på denna punkt.

Anf. 183 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Jag visste inte ens att jag var åtalad.

Jag vill inte på något sätt förringa det positiva faktum att det har flaggats in sju svenska Gorthonbåtar, men jag tycker att man skall sätta det i dess rätta perspektiv. De här båtarna har tidigare till följd av det s.k. internationaliseringsavtalet gått med svensk besättning och har alltså även tidigare haft nästan svenska kostnader.

Under den tid som dessa förhandlingar har ägt rum har ett stort antal svenska skepp flaggats ut. Taiko, Herakles, Herdis, Nokturus, Eve, Talabot, Rania och Alice har flaggats ut under en period av bara två månader. Denna tendens riskerar att fortsätta.

Jag vill inte förringa det positiva i möjligheten till en inflaggning, men jag befarar att det inte är den utveckling vi kommer att se i fortsättningen.

Anf. 184 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall inte gå in på alla dessa namn, för dem känner Tom Heyman till mycket bättre än vad jag gör. Han är mer expert på området. Det finns ett ordspråk som säger att experter inte tänker längre än vad näsan räcker, men det skall jag inte anklaga Tom Heyman för. Jag tror att han känner för sjöfartsnäringen.

Att det förekommer en viss utflaggning kan jag varken dementera eller bekräfta. Det som är positivt – det som innebär att trenden vänder – är att inte bara fartygen börjar vända tillbaka till Sverige utan att också övrig industri gör det. Det tycker jag att vi skall vara positiva till.

Det kan vara så att en trend i samhället håller på att vända. Det är inte bara redare som tar tillbaka sina fartyg under svensk flagg. Också övrig industri återvänder. Det vore synd att ha en negativ inställning och tycka att utvecklingen kanske bara är tillfällig och att andra gör precis tvärtom. I så fall tycker jag att vi ger felaktiga signaler ifrån riksdagen.

Många tycker att signaler från riksdagen kan vara positiva eller negativa. Vi skall ta till oss det som håller på att hända och vara positiva till det, och vi skall hysa förhoppningar om att utvecklingen fortsätter.

Jag tror att det inte bara är sjöfartsnäringen utan också andra företag som planerar att komma tillbaka till Sverige som kan dra nytta av inflaggningen. Det är anledningen till att jag tyckte att Tom Heyman var litet nonchalant när han sade att utvecklingen bara gäller sjöfarten. Det gäller sjöfarten nu, men vi vet inte vad som händer på sikt.

Vi skall inte vara negativa till utvecklingen utan se den som någonting positivt för en av de näringar som har stor betydelse för svensk industri.

Anf. 185 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Med det här inlägget vill jag säga tre saker.

För det första är jag självfallet glad över att det nu blir en utredning om Gotlandstrafiken. Men jag blir litet oroad när jag förstår att det innan detta beslut fattades fanns stora tveksamheter inom det borgerliga blocket. Det har åtminstone framställts så i gotländska medier, och jag har ingen anledning att betvivla dessa uppgifter. Bollen går nu till regeringen. Jag kan bara hoppas att man kommer att anstränga sig för att uppfylla riksdagens begäran.

För det andra måste arbetet med att tillsätta en parlamentarisk utredning starta snabbt. Utredningen måste få uppgiften att se över Gotlandstrafiken inte bara i ett transportekonomiskt perspektiv utan även från en närings- och regionalpolitisk synvinkel. Trafikutskottets uttalande sträcker sig ett bra stycke på väg.

För det tredje är det fortfarande för dyrt att resa till Gotland. Det skulle vara välgörande om regeringen slutade upp med att tala om att Gotlandstrafiken har fått en betydande ökning av anslaget.

Varje år har regeringen, vilken kulör den än har haft, tagit till för litet och fått betala ut mer till Gotlandstrafiken. Sedan har man fått höja förslagsanslaget till nästa budgetår. Vi får inte tätare turer, bättre färjor eller billigare biljettpriser för det.

Herr talman! Länsvägar och järnvägsnät blir på andra håll i landet föremål

för satsningar på s.k. infrastruktur. I trafikutskottet har det lagts fram en hel del sådana här förslag från främst socialdemokratiskt håll. Det är alldeles utmärkt. Men *en* länsväg kommer aldrig i fråga för sådana satsningar, trots att det också skulle skapa arbeten. Det skulle inte gå med samma hastighet som när man sätter i gång med en grävsropa på ett vägbygge, men troligen skulle det bli mycket långvarigare. Detta är bakgrunden till att jag har föreslagit att 10 miljoner av infrastrukturmedel skall gå till Gotlandstrafiken. Jag tycker att man i utskottet hastade förbi det yrkandet i min motion ganska lättvindigt. När man begär den här utredningen kan jag förstå att man även hänskjuter frågan om kostnader dit. Men jag beklagar det.

Den stora oron i dag på Gotland beträffande kostnaderna är annars det förtäckta hot som kommunikationsministern kom med i ett frågesvar till min länsbänkskollega Gunhild Bolander, angående flygtrafiken. Vi vet att flygtrafiken på Visby, som bedrivs av SAS linjeflyg, har fått ett halvår på sig att bevisa sin ekonomiska bärkraft. Om det skulle bli aktuellt att vår flygtrafik på något sätt skulle säkerställas med statsmedel, antydde kommunikationsministern att dessa pengar skulle tas från stödet till färjetrafiken. En sådan utpressning får man inte utsätta en landsända för.

Jag kan inte undgå att beröra den nästan rörande omtanke som under debatten har visats oss gotlänningar. Man har frågat: Vad vill gotlänningarna? Det är mycket, men vi är helt överens om att vi vill ha rättvisa kostnader för resor, som är jämförbara med kostnaderna i andra delar av landet. Detta har fått sitt uttryck i den s.k. vägprincipen.

Samtliga partier i Gotlands kommunfullmäktige har i en serie överläggningar, varav jag har varit med i ett flertal, blivit helt och hållet överens om att det är vägprincipen som är vårt krav inför den kommande utredningen. Då är jag, herr talman, tillbaka där jag började. Jag vill återigen uttrycka min tillfredsställelse över att den parlamentariska utredningen blir av. Förhoppningsvis skall den äntligen göra Gotlandstrafiken till hela Sveriges angelägenhet.

Avslutningsvis vill jag, när jag ändå står här, instämma i de bifallsyrkanden till reservation 4 som har gjorts om ett återinförande av fritidsbåtsregistret. Jag är en av motionsundertecknarna.

Anf. 186 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara hoppas och se fram emot att den här parlamentariska utredningen skall komma till något positivt resultat. Själva problemet med Gotlandstrafiken är att den bedrivs i form av ett statligt monopol.

Som ett statligt monopol, även om den är utlagd på ett privat rederi, uppvisar den alla de klassiska problem som alla statliga eller offentligt reglerade monopol uppvisar. De är överkapitaliserade. Tekniken är föråldrad. De är dyra och har felaktiga och konsumentfientliga tidtabeller.

Gotlands framtid ligger inte i nya subventionerade frakttlinjer, som för över likaledes subventionerade jordbruksprodukter till fastlandet. Gotlands problem är faktiskt att man har ett näringsliv som i dag till 15 % är baserat på jordbruket. I övriga Sverige är motsvarande andel 3 %. En felaktig industristruktur är det gotländska problemet. Runt Gotland cirkulerar i dag alla möjliga båtar och färjelinjer. De går till Sverige, Estland, Lettland, Polen,

Tyskland och Finland. Men ingen av dessa går till Gotland, därför att gotlänningarna har förälskat sig i att alltid åka till Nynäshamn och Oskarshamn.

Att etablera snabba och direkta förbindelser, t.ex. Gotland – Travemünde, skulle försätta Gotland i ett mycket bra transportläge i jämförelse med kontinenten. Det skulle ge möjligheter till etablering av industrier. Det skulle ge möjligheter till en helt annan roll för det gotländska näringslivet än den som det har i dag: att leverera mjölk och ägg till Stockholmsområdet.

Man får väl hoppas att den utredning som kommer till stånd tar ett vidare grepp på detta. Att behålla ett föråldrat statligt monopol tänkande i Gotlandstrafiken kan inte vara framtiden för Gotland.

Anf. 187 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Om det vore så att marknaden skulle lösa alla problem på Gotland kan man fråga sig varför den inte gjorde det för länge sedan. Man har ju haft möjlighet att låta den göra det.

Vi ser snarare det ena tecknet efter det andra på att marknaden inte förstår lösa de problem som det faktiskt innebär att vara en något för liten marknad. Med 57 000 invånare är Gotland i många avseenden det.

Jag delar inte heller Tom Heymans negativa syn på den gotländska jordbruksproduktionen. Jag tror att vi snarare i ett fortsatt samarbete med övriga Europa har stora och goda möjligheter att förbättra vår struktur. Därvid tror jag och de flesta andra bedömare som finns på Gotland att lantbruksproduktionen även fortsättningsvis kommer att ha en bärande roll. Jag skulle inte uttrycka mig så, som jag uppfattade det, föraktfullt som Tom Heyman gjorde när han talade om att leverera mjölk och ägg till stockholmarna. Stockholmarna behöver faktiskt en hel del av den produktion som vi kan få fram på Gotland, inte minst på ett ekologiskt fördelaktigt sätt.

Anf. 188 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Det har inte varit min mening att vara nonchalant i min behandling av Gotland och det gotländska jordbruket. Självfallet är det en viktig näring, och självfallet skall det fortsätta att vara en viktig näring på Gotland.

Problemet är att det inte finns någonting annat, eller att det finns för litet annat. Problemet är inte att det kanske finns för mycket jordbruk. Låt jordbruket vara som det är, men se till att det även kommer annat!

När man kan ha direkta linjer från Gotland till Travemünde, Szczecin och Riga är det väl inga konstigheter med att också etablera industri på Gotland. Då ligger Gotland inte avigare till än Gnosjö. Gnosjö klarar sig, trots att det är en ganska liten marknad.

Monopolet på Gotlandstrafiken utgör i dag t.ex. hinder för de rederier som bedriver kryssningar i Östersjöområdet. Det förhindrar den lösningen att man t.ex. skulle kunna kryssa några dagar och sedan stanna en vecka på Gotland som avslutning. En sådan kombinationsresa kan man göra om man kryssar i Medelhavet, i grekiska områden eller i Västindien. Men man kan inte göra det i Östersjön, eftersom det gotländska trafikmonopolet hindrar rederierna från att sälja den typen av biljetter.

Monopolet är ett fördärv och skapar en fullständigt felaktig debatt. Det

vore skönt, som sagt, om vi fick en bredare debatt, där man också insåg möjligheterna för Gotland. Jag tror inte att öns situation är så hopplös som alltid framhålls i debatten.

Anf. 189 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill påstå att vi gotländska riksdagsledamöter i många sammanhang har försökt att ge en positiv bild av Gotland och det gotländska näringslivet. Men faktum är ju att kommunikationerna därvidlag spelar en nyckelroll. Ett skäl till den nuvarande strukturen på det gotländska näringslivet är just att kommunikationerna har varit för bristfälliga eller för dyra.

Jag välkomnar också trafik utanför koncessionen. Det finns med som ett yrkande i min motion, att jag vill se utökade möjligheter till annan trafik på Gotland.

Anf. 190 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande om sjöfarten är i år en glädjande läsning för en gotlänning. Utskottet har lyssnat på de framställningar som har gjorts från Gotland och har förstått att färjetrafiken inte enbart är en transportfråga. Här ligger nu förslaget om en parlamentarisk utredning på riksdagens bord, och ett enhälligt utskott står bakom förslaget.

Det är inte vanligt att man i riksdagen tackar för en välvillig behandling av ett motionsyrkande. Men jag frångår härmed praxis, och jag vill uttala mitt tack till utskottet för att de föreslår detta tillkännagivande till regeringen.

Jag har många gånger stått i denna talarstol och försökt få förståelse för den situation som råder när det gäller Gotland som helhet. Det handlar om möjligheterna för denna regions ekonomiska utveckling, turistnäringen och taxekonstruktioner för folk och för frakt. Det handlar om vår livsnerv.

Jag tänker inte här och nu kommentera den eviga frågan om tax-free-försäljning, som har rests här i kväll igen. Det får bli utredningens uppgift att pröva även den frågan.

Det som är viktigt nu är att direktiven för utredningsarbetet får rätt utformning. Jag vet att det inte är riksdagens uppgift. Men jag vill ändå peka på det remissvar som har avgivits från Gotlands län och kommun över Sjöfartsverkets översyn under hösten. Många uppgifter kan hämtas därifrån när direktiven senare skall utformas. Inte minst den tidigare i kväll kommenterade vägprincipen är en viktig del i detta.

Jag vill inte heller kommentera alla de frågeställningar som Tom Heyman har rest här i kväll. Jag tycker att utredningen får ta fatt i de frågorna.

Även om inte flygtrafikfrågor diskuteras i detta betänkande vill jag, precis som Ulla Pettersson, lyfta in problemet i diskussionen. De två kommunikationssätt som finns för Gotland är färjor och flyg. Vi lever i dag under någon sorts hot från SAS/Linjeflyg om betydligt minskad eller rent av utebliven trafikföring på Visbylinjen. Då spelar naturligtvis utformningen av färjetrafiken, turtäthet osv., en helt avgörande roll. Därför är det så viktigt med det kommande utredningsarbetet.

Herr talman! I detta betänkande har motionerna om sjösäkerhetsfrågorna behandlats. Sven-Olof Petersson och jag har för fjärde året i rad väckt en

motion om skydd bl.a. mot oljekatastrofer i Östersjöområdet. Vi har krävt differentierade hamnavgifter så att fartyg med enkla bottenar och skrov beläggs med en betydligt högre hamnavgift än de som har dubbla skrov. Vi har också föreslagit ett svenskt agerande internationellt för ökad säkerhet i trafiken på Östersjön och därmed sammanhängande internationell samverkan och regelverk.

Utskottet hänvisar till Sjöfartsverkets uppdrag från januari i år att övergripande redovisa det sjösäkerhetsarbete som pågår. Vi som motionärer förväntar oss att det arbetet skall skärpas upp. Vi utgår från att de förslag till åtgärder som har lagts fram återfinns i Sjöfartsverkets förslag så småningom.

Jag har inget annat yrkande än bifall till hemställan i betänkandet i båda de frågor som jag har kommenterat.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

21 § Luftfart

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU19 Luftfart (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 191 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! När vi under 1980-talet debatterade luftfart präglades alltid debatten av optimism och framtidstro på en snabb tillväxt i flygtrafiken, såväl inrikes som utrikes.

Det stora uppsvinget för inrikesflyget kom efter det att Linjeflyg flyttade sin verksamhet från Bromma till Arlanda. Arlanda blev med sitt navsystem en stor tillgång för svenskt inrikesflyg. Utan detta förnämliga navsystem hade vårt inrikesflyg inte fått en så gynnsam utveckling.

1990-talets luftfartsdebatt har inte präglats av samma optimism och framtidstro. Nu är det mer av osäkerhet och ovisshet om hur vi skall klara den närmaste framtiden för det svenska inrikesflyget. Utrikesflyget har säkert en bättre framtid för sig.

Inrikesflyget har drabbats dels av lågkonjunktur, dels av konkurrens från SJ:s snabbtåg. Detta är faktorer som flyget inte har haft möjligheter att rå på. Men man kan dess värre vara litet kritisk mot vissa åtgärder som vidtagits och som bidragit till försämringar för flyget. Avregleringen av flyget har fått negativa följder, bl.a. som resulterat i neddragningar av flygverksamheten på vissa flygplatser. Återupptagandet av linjefart på Bromma är en annan faktor som bidragit till försämringar beträffande Arlandas fina navsystem.

Luftfartsdebatten har här i riksdagen under årens lopp skett till övervägande del i samförstånd. 1990 års debatt om flyttandet av Linjeflygs verksamhet från Bromma till Arlanda är ett undantag. Men, som sagt, i övrigt har ganska stor enighet rått.

Så är det också när vi nu i dag behandlar trafikutskottets betänkande nr 19.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Luftfart

Men därmed inte sagt att vi socialdemokrater inte har några reservationer mot den borgerliga majoritetsskrivningen.

Vi är bl.a. mycket bekymrade över hur regionalflyget skall kunna klara sig på en avreglerad marknad. Vi tror inte att det är möjligt att etablera fri och reell konkurrens och samtidigt få ett system som tillförsäkrar flygtrafik för sådana delar av landet där reella resealternativ till flyget saknas. Vi anser därför att riksdagen bör uttala att regionalflyget bl.a. i Norrland bör garanteras också på en avreglerad marknad.

I vår reservation nr 2 tar vi upp Konkurrenskommitténs förslag om stöd till regionalflyget. Vi anser i likhet med motionärerna att Konkurrenskommitténs förslag bör genomföras.

I vår reservation nr 3 anser vi att en utredning bör komma till stånd om flygtrafiken till centrala orter i skogslänen. Vi anser att statens ansvar för regionaltrafiken bör omfatta mer än enbart trafiken på sträckan Östersund–Umeå–Luleå. Det finns andra centralorter i skogslänen som ligger långt från inrikesflygets primärnät, och många kommuner i skogslänen tvingas göra stora ekonomiska uppoffringar för att upprätthålla ett regionalt flyg.

Vi socialdemokrater har tidigare framhållit att staten inte bör engagera sig ekonomiskt för en regional flygplats i Stockholmsregionen när Brommaavtalet upphör vid utgången av 1996. Vi upprepar nu vårt krav i reservation nr 5.

Under den korta tid som har gått sedan mer frekvent linjefart återupptogs på Bromma sommaren 1992 har åter protester mot flyget på Bromma väckts från allmänhetens sida på grund av olägenheter med buller och utsläpp. Den tragiska olyckan hösten 1992, då ett flygplan efter start från Bromma störtade i ett bostadsområde söder om flygplatsen, har också aktualiserat problemet med säkerhet för området under flygleden till och från flygplatsen.

Krav har rests i tre motioner, T705 från Folkpartiet, T711 från Socialdemokraterna och T712 från Vänsterpartiet, om att staten inte bör medverka till fortsatt flygverksamhet på Bromma efter det att avtalet mellan Stockholms stad och staten upphör att gälla 1996.

Det är vår förhoppning att den borgerliga majoriteten också skall inse orimligheten i en fortsatt flygverksamhet på Bromma och att vi kan uppnå enighet om att efter 1996 ingen flygverksamhet längre skall bedrivas på Bromma. Låt oss inte få en ny upprivande Brommadebatt som vi hade 1990.

Herr talman! Med detta korta inlägg vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4 och 5.

Anf. 192 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! I debatten om trafikutskottets betänkande nr 19 skall jag inte upprepa vad Sven-Gösta Signell har sagt angående Bromma flygplats. Jag håller helt och hållet med om det Sven-Gösta Signell har sagt. Jag skall i stället tala litet om de andra förslag som vi i Vänsterpartiet har lagt fram i anslutning till det här betänkandet.

På s. 12 står det under rubriken Propositionens förslag: ”– – – 1988 års trafikpolitiska beslut har fastlagt ett regionalpolitiskt delmål i trafikpolitiken.”

Det tycker jag är viktigt. Det finns faktiskt ingen som har talat så vackert om att hela Sverige skall leva som den här regeringen har gjort. Utifrån den

synpunkten har man också talat om att de regionalpolitiska målen skall vara fastlagda.

Som jag ser det skall de regionalpolitiska målen vara att staten tar ett visst ansvar för de flygplatser som ligger utanför eller i Norrlands inland, för att möjligheten skall ges de människor som bor där att ha en vettig kommunikation med delar av Sverige som man inte har sådan kommunikation med genom andra färdmedel. Detta tycker jag att man smiter ifrån på ett mycket lättvindigt sätt i betänkandet. Man talar så vackert, men när det gäller att satsa pengar på att de här kommunerna skall ha en möjlighet att överleva med de här flygplatserna finns det alltså inga medel.

Även kommunikationsministern talar om att det är viktigt med flygplatserna i Norrlands inland.

På s. 13 kan man ta del av att kommunikationsministern har uttalat att "särskild uppmärksamhet bör ges åt trafikförsörjningen i Norrland". Det är mycket vackert. Talar man med kommuninvånarna i Norrlands inland förstår man att de inte är nöjda med att man talar vackert om detta. De vill verkligen se att regeringen och de politiska partierna försöker förverkliga de här tankarna. Invånarna vet själva att även om man talar vackert om behoven har det inte gett en enda krona i påslag.

I regeringens proposition talar man om 10 miljoner för flera flygplatser. Det finns åtminstone såvitt jag vet några flygplatser som, om de finge möjlighet till en vettig försörjning, själva skulle dra in 6 miljoner. Här finns det då 15 miljoner att välja på för alla inlandsflygplatserna.

Fortsätter man på samma sida kan man också se att kommunikationsministern pekar på att det bör vara möjligt att använda länstrafikanlagen. Talar man samtidigt med länstrafikhuvudmännen förstår man att de inte är beredda att satsa på några länsflygplatser. De menar att de samtidigt skall sköta länens busstrafik och tågtrafik. Förut har man av regeringarna fått möjlighet att bygga flygplatser. Nu skjuter regeringen över ansvaret för försörjningen på de kommunala flygplatserna. Det tycker man inte är rättvist.

Samtidigt skall man sköta försörjningen i de egna länen med ett väldigt litet anslag. Det senaste man talade om var 9 miljarder kronor som under en tioårsperiod skall delas på alla län i Sverige. Hur mycket pengar blir då över att försöka skjuta till för de kommunala flygplatserna ute i skogslänen?

Det rimmar väldigt illa att man fortfarande talar om att de kommunala flygplatserna av regionalpolitiska skäl är mycket viktiga för inlandet samtidigt som man inte har en möjlighet att upprätthålla dem genom en vettig försörjning. Alla vet att staten inte har varit så väldigt generös när det gäller kommunala anslag. I stället har den här regeringen dragit in 7,5 miljarder från kommunerna, samtidigt som man tror att kommunerna har möjlighet att bedriva flygverksamhet på de här flygplatserna. Det rimmar mycket illa.

Jag tycker att det är litet nonchalant att man talar i sådana här fina ord men inte satsar några pengar på det här. Jag tror faktiskt inte att det finns någon möjlighet för kommunerna i Norrlands inland att bedriva en fortsatt flygverksamhet när man inte ger dem ekonomiskt bidrag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till meningsyttringen vid mom. 2 i detta betänkande.

Anf. 193 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande nr 19. Det framgår alldeles klart för alla resenärer och transportörer i detta land att flygtrafik och luftfart är av stor betydelse. Sveriges geografiska utbredning gör att luftfarten fyller en större och viktigare funktion än i de flesta andra länder på den europeiska kontinenten. Sverige har också en av de mest livaktiga luftfarterna i Europa.

Det har varit samförstånd i riksdagen mellan de flesta partier om att luftfarten skulle må väl av en avreglering och av att utsättas för konkurrens. Redan den socialdemokratiska regeringen, som föregick den nuvarande, lade genom Konkurrenskommittén 1990 förslag om att partiellt avreglera och utsetta inrikesflyget för konkurrens. Så har också skett.

Vad har det fört med sig? Jo, att priserna har sjunkit kraftigt på de linjer där man har fått konkurrens. Man har fått nytt bruk av Bromma flygplats, som jag strax skall komma till. Den är i och för sig villkoret för att det skall kunna finnas en avreglerad och konkurrensutsatt luftfart i Sverige. Utan Bromma flygplats är en sådan i realiteten inte möjlig.

Jag skall nu i korthet beröra de reservationer som finns vid betänkandet. Nästan alla av dem ger vid en noggrann läsning intryck av att vara helt onödiga. I t.ex. reservation 1 begär man saker och ting som redan utskottsmajoriteten ställer sig positiv till. Socialdemokraterna, med Sven-Gösta Signell i spetsen, begär att man bl.a. i Norrland garanterar luftfarten på en avreglerad marknad. Det är just vad utskottets majoritet säger på s. 12:

”Utskottet ansluter sig till kommunikationsministerns konstaterande att samhället har ett särskilt ansvar för att flygtrafik kan bedrivas i Norrlands inland — — —.” Ändå skriver man en reservation.

Likadant är det i reservation 2, där man begär stöd till regionala flyglinjer i enlighet med Konkurrenskommitténs förslag. Det håller Luftfartsverket på att utreda. Det är alltså också redan tillgodosett.

Likadant är det, Sven-Gösta Signell, med reservation 3. Där begär man en utredning om flygtrafik till centralorter i skogslänen. Här har Luftfartsverket i uppdrag att komma med förslag. Vi kan vänta ett sådant inom kort.

Reservation 4 är ett uttryck för den gamla socialdemokratiska antipatin mot Bromma flygplats. Det har varit en lång strid i många år om den. Som väl är ser det ut som om Bromma flygplats skall få en existens även efter 1996 års utgång. Det är särskilt viktigt, som jag sade för en stund sedan, därför att den avreglerade och konkurrensutsatta flygtrafiken i Sverige är helt beroende av att Stockholmsområdet har Bromma flygplats kvar.

I reservation 5 begär Socialdemokraterna att staten skall ta ekonomiskt ansvar för en regional flygplats i Stockholmsregionen. Det får man bemöta med att det får bli en senare fråga, om flygtrafiken på Bromma flygplats skulle komma att upphöra.

Kenneth Attefors från Ny demokrati har i reservation 6 begärt driftstöd till flygplatserna i Gävleborgs län. Det är en lika onödig reservation som Socialdemokraternas. På s. 16 i betänkandet är det redan uttalat att det finns bidrag till kommunala flygplatser. Det finns pengar att ansöka om. Det står att läsa även på s. 30 i betänkandet att detta är möjligt. Så det kravet är också redan tillgodosett.

Karl-Erik Persson från Vänsterpartiet uttalar, icke förvånansvärt, att flyget har sin plats i transportsystemet endast när det gäller transporter på långa sträckor. En fråga som kan ställas till Karl-Erik Persson är: Vad menas med långa sträckor? Är det sträckan mellan Norrland och Stockholm eller mellan Malmö och Stockholm? Det finns naturligtvis en viktig funktion för luftfart av olika storlek att beflyga olika sträckor. Det är alltså inte möjligt att inta en sådan ställning som Karl-Erik Persson har gjort. I sin meningsyttring ställer han kravet på stöd till Gunnarnflygplatsen för civil flygfart. Jag får ge honom samma råd som jag nyss gav till Kenneth Attefors, att det finns en pott att söka bidrag från.

Med detta, herr talman, yrkar jag än en gång bifall till utskottets hemställan.

Anf. 194 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Herr talman! Rolf Clarkson säger att avregleringen har medfört sänkta flygpriser. På den punkten är vi överens. Vad jag sade inledningsvis i mitt anförande var att den också har ställt till en del bekymmer för det svenska inrikesflyget. Vi vet att många flygbolag i dag har det mycket besvärligt. Många flygbolag är under konkurshot. En del har redan gått i konkurs. Vi vet att det har blivit sämre med avgångar från vissa flygplatser. Så det är icke helt bekymmersfritt när det gäller avregleringen.

Sedan säger Rolf Clarkson att Socialdemokraterna har skrivit okynnesreservationer. Vi har redan fått allting tillgodosett, säger han. Då ställer jag mig frågan: Varför fick vi inte våra yrkanden i utskottet tillstyrkta? Hade vi fått det, hade vi aldrig behövt reservera oss. Jag kan lika gärna säga att det var lika mycket okynne av den borgerliga majoriteten att icke tillstyrka våra yrkanden. Om man gjort det hade man sluppit våra reservationer. Jag har svårt att tänka mig att vi skulle ha fått medhåll när det gäller de två reservationer som handlar om Bromma flygplats. Rolf Clarkson deklarerade att man inte ställer upp på den punkten.

Jag vidhåller att det icke är några okynnesreservationer. De är fullt befogade.

Anf. 195 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller den nya situationen med ett konkurrensutsatt inrikesflyg är det alldeles klart att en omstrukturering från en så totalt monopoliserad marknad som det har varit i Sverige innebär stora svårigheter. Det betyder också att vissa sträckor blir mindre beflugna. Det kommer säkerligen att rätta till sig. Vi har exempel från andra håll på hur en monopolmarknad, när den avregleras, efter en omstrukturingsperiod så småningom stabiliserar sig och ger en stadigvarande bättre flygtrafikförsörjning.

En del av svårigheterna har naturligtvis sin orsak i att vi upplever en ekonomisk recession, som medför mindre antal passagerare och färre flygfrakter än tidigare. Det är en besvärande omständighet att recessionen inträffar samtidigt som avregleringen har inletts.

När det gäller reservationerna är mitt svar alltså att det går bra att läsa majoritetstexten och se att de yrkanden som Socialdemokraterna har ställt i

sina motioner är tillgodosedda, med formuleringar som utan vidare skulle ha kunnat accepteras. Men man har velat profilera sig.

Jag vidhåller fortfarande att reservationerna är – jag vill inte säga onödiga därför att det är ett olämpligt ord i sammanhanget – i varje fall obehövliga.

Anf. 196 KENNETH ATTEFORS (nyd) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort säga att jag till fullo instämmer i det som Rolf Clarkson sade om Bromma. Jag hoppas att Oskar Lindkvist nämner mig vid namn eller mitt parti, eftersom jag har ytterligare något att tillägga om jag får chansen.

När det gäller reservationen om driftstödet för flygplatserna i Gävleborgs län ser jag att min partikollega Arne Jansson sitter och eldar upp sig för ett eldande tal här framöver. Han kommer att försvara den reservationen.

Anf. 197 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Rolf Clarkson är ganska snäll och timid i sitt anförande. Jag tycker att det är märkligt när han säger att vi har antipati mot Bromma flygplats. Det vill jag inte hålla med om. Det kan någon gång vara klokt att också som politiker lyssna på människorna och inte bara till näringen.

Vad som är långa sträckor kan alltid diskuteras. Man måste ju ta sig med buss från Stockholm ut till Arlanda, med flyg därifrån till någon flygplats ute i landet och sedan komma från den flygplatsen till den centralorten. Samtidigt kan man åka tåg från Stockholms Central, mitt i Stockholm, till någon centralort mitt i landet, och kanske på kortare tid än det tar att flyga.

Det är bekvämare att åka tåg än att flyga. Går man ut till människorna och frågar om de vill vara med och satsa skattemedel för att bibehålla en flygplats i deras hemlän eller hemkommun, tror jag faktiskt att de hellre vill ha järnväg. Som också Rolf Clarkson är mycket väl medveten om kommer möjligheterna med snabbtåg och höghastighetståg att innebära att flygets konkurrenskraft – om man verkligen skall vara ärlig – på korta flygsträckor i närheten av Stockholm minskar, eftersom man fortsättningsvis skall utnyttja Arlanda.

Ingen kommer att vilja bära kostnaden. Ingen, inte ens Rolf Clarkson som vill spara på statliga medel, önskar eller vill föreslå en finansiering via statskassan eller kommunerna av flygplatser som ligger nära Arlanda. De kommer faktiskt att läggas ned. Frågan är om man inte redan nu borde diskutera detta. I vår motion menar vi att inlandet behöver stöd, inte de flygplatser i närheten av Arlanda, dit man i dag kan komma med tåg på en tid som nästan är densamma som flygtiden.

Anf. 198 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Användningen av olika ordvalörer är en smaksak. Jag sade att Karl-Erik Persson visade antipati gentemot flyg, men jag kan ändra det till att han visar en negativ attityd. Det är lätt att illustrera genom att läsa upp vad han skriver i sin meningsyttring: Vi vänder oss emot att regeringen är så oreserverat positiv till flygets expansion, då flyget ändå har negativa följder för miljön och då den miljövänliga järnvägstrafiken drabbas av hård

konkurrens genom flyget. Flyget har sin plats i transportsystemet endast när det gäller transporter på långa sträckor.

Det tycker jag är ganska negativt skrivet, och det röjer en mycket ogillande inställning till luftfart. Som jag tidigare sade är Sverige ett land med geografisk utbredning som gör luftfarten synnerligen viktig för näringsliv och invånare. I de södra delarna av landet är befolkningsunderlaget relativt bra, samtidigt som den industriella verksamheten är livlig. I den övriga delen inkl. Norrland finns enklaver av stora basindustrier och befolkningscentrum, som mer än den södra delen av landet är beroende av goda flygförbindelser. Det är också majoritetens uppfattning att man skall garantera och betona flygverksamhetens betydelse även i det inre Norrland.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Luftfart

Anf. 199 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det behövs egentligen ingen kommentar till det som Rolf Clarkson sade. Det är bara att läsa snabbprotokollet.

Jag har hela tiden sagt att flyget i Norrland, där det är fråga om långa sträckor, är oerhört viktigt för att bibehålla kommunikationerna, inte bara för näringslivet utan även för turismen och när det gäller regionalpolitiska hänsyn. Det avslutade också Rolf Clarkson sitt anförande med, att flyget utgör en bas för Norrlands inland och dess industri. Jag tror inte att näringslivet använder sig så mycket av flygtransporter, utan det är människorna som är knutna till basnäringarna som använder flyget. Jag håller helt och hållet med Rolf Clarkson om att det är detta som gäller, och det skriver vi ju också i vår motion.

Men det här med närheten till flyget gled Rolf Clarkson undan på ett elegant sätt. Vi menar ju i vår motion att man inte skall satsa på de sträckor som kan trafikeras med tåg på exakt samma tid, eller med mycket liten tidskillnad. Men vi är överens om att flyget skall vara kvar där det är dåliga kommunikationer och där det finns små möjligheter till andra kommunikationer. Det som Rolf Clarkson avslutade sitt inlägg med var glädjande att höra. Där är vi helt överens.

Anf. 200 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill tillfoga ett par saker som kan göra Karl-Erik Persson och kanske också andra gladare till sinnes.

Den fria konkurrensen och avregleringen inom luftfarten i Sverige kommer att medföra lägre priser. När ekonomin i landet blir bättre, blir det antagligen också tätare avgångar. Det är jag säker på.

Det finns dock linjer där underlaget är sämre. Staten har ett ansvar för att befrämja sådan flygverksamhet. Det kan bl.a. ta sig sådana uttryck att man gör upphandlingar i fri konkurrens på lika villkor på dessa flyglinjer. På det sättet uppkommer den minsta kostnaden för staten när det gäller att stimulera flygtrafiken i fråga.

Anf. 201 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det är drygt tio år sedan riksdagen beslutade att jetplanen skulle överföras från Bromma till Arlanda. De hörde hemma där, sade riksdagen, och det hela har fungerat bra. Detta var också en framgång för de

många miljöroster i Stockholm med närliggande kommuner, som tyckte att miljöfrågorna borde få chansen. Genom riksdagsbeslutet fick också dessa röster rätt.

Jag skall inte dölja att det alltsedan dess har höjts röster i synnerhet i Västerort, som ville att den socialdemokratiska regeringen skulle avsluta avtalet mellan staten och Stockholm i förtid, dvs. det avtal som löper ut den 31 december 1996. Nej, säger vi som har stått i ledningen för aktiviteterna. Riksdagen skall stå vid sitt ord. Det är fråga om riksdagens anseende, och också fråga om ett slags respekt för överenskommelser.

Regering och riksdagsmajoritet beslöt efter valet 1991 att Bromma skall vara kvar. Det fattades beslut i Stadshuset, i regeringen och i riksdagen. Inför avtalets upplösning 1996, bara några år innan, bröts avtalet. Beslut fattades utan föregående debatt. Nu surrar allt fler flygplan återigen över nejden. De surrar över sjukhus, skolor och bostadsområden under tidiga morgnar och sena kvällar. Detta är ett svek mot miljön.

Flygverksamheten passar förfärligt illa i ett sådant tätbefolkat område som utsätts för haverier litet då och då. Om Moderaterna hade fått som de ville den 17 december 1980, då riksdagen fattade beslutet, hade Bromma i dag varit en stor nordisk flygplats. Men Stockholm har inget alternativ till Gottöra och Arlanda.

Flyghaverier sker i andra stora städer. Då och då får vi läsa om och ta del av vad som inträffar när de stora passagerarplanen havererar i tätbefolkade områden. Många undrar när det blir Stockholms tur. Det är tyvärr ingen utopi. Trots alla säkerhetsåtgärder finns ingen garanti för att liknande haverier inte kan inträffa i Stockholm.

Vad är det då som är så märkvärdigt med flyget på Bromma, och vad är det som gör att ett antal riksdagsledamöter tycker att en av deras viktigaste uppgifter är att se till att denna flygplats ständigt har ett antal flygplan omkring sig?

Bulltofta i Malmö och Torslanda i Göteborg är två utmärkta exempel på att flyget skall bort från tätbefolkade områden när man anser att det är en olägenhet.

Valet 1994 – eller kanske dessförinnan – kommer för Stockholms del att bli ett val för eller emot flygtrafik på Bromma flygplats – för eller emot ett Bromma flygfält som är miljömässigt rätt byggt och planerat. Det kommer att räcka mycket bra med en ändrad valvind. Det finns inget som jag är så övertygad om som att nästa gång väljarna skall säga sitt om Bromma och flygverksamheten där, kommer det att skapas underlag för en ändring av det beslut som riksdagen har fattat efter 1991.

Nu vill också investerarna på Bromma få besked. Något flygföretag har flyttat till Arlanda, eftersom man vill vara där det är möjligt att göra omstigningar till andra flygriktningar. Ett annat flygföretag, den första upplagan av Malmö Aviation, har gått i konkurs. Det finns en ny upplaga som skall försöka sig på verksamheten. Jag påstår att det inte finns några seriösa företagare som satsar egna pengar för flygverksamhet på Bromma. Det kanske skall tilläggas att man inte gör det när man vet att det är en kort tid som återstår för den verksamhet som man planerar.

Den stora frågan är egentligen vem som har beslutat att jettrafiken skall

återinföras på Bromma. Vem har fattat det beslutet? Riksdagen har inte gjort det. Vem har bestämt att det beslut som fattades av riksdagen den 17 december 1980, vilket innebar att jettrafiken snarast möjligt skulle flytta över till Arlanda, skall ändras? Det är i alla fall inte riksdagen. Eftersom riksdagen har fattat det tidigare beslutet, kanske vi här i kväll kan få reda på vem som är ansvarig för att det återigen är jettrafik på Bromma flygplats i Stockholm.

I övrigt, herr talman, instämmer jag i det yrkande som framställdes av Sven-Gösta Signell.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Luftfart

Anf. 202 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Det är nästan med en nostalgisk eufori som jag återigen ser min gamle Brommamotståndare Oskar Lindkvist i talarstolen i detta ärende.

Det var på 70-talet som vi hade våra bataljer om Brommas vara eller inte vara. Jag skall gärna göra medgivandet att flyttningen till Arlanda var en framgång, inte minst beroende på att världskonjunkturen, och naturligtvis också konjunkturen i Sverige, ökade antalet flygresenär kraftigt varje år. Detta gjorde att Bromma flygplats icke hade varit tillräcklig.

Arlanda var ett bra drag och det finns, som Oskar Lindkvist vet, fortfarande klara krav från Luftfartsverket på att Stockholmsregionen måste ha två flygplatser. Bromma flygplats är som en redan befintlig sådan ett måste.

När Oskar Lindkvist nu är orolig över trafikens omfattning på Bromma, måste han vara det mot bättre vetande. Han vet säkert att Koncessionsnämndens bestämmelser om omfattningen av flygtrafiken på Bromma är så rigorösa att endast en mindre del av Stockholmsområdets trafikförsörjning kan ske via Bromma.

Bromma är en utomordentlig framtidsflygplats, inte minst beroende på den tekniska utvecklingen. Överallt i världen återupprättas eller nyanläggs centrala flygplatser. Den tekniska utvecklingen på flygplansområdet gör att man har fått tystare och miljövänligare maskiner.

Närheten till stadscentrum är värdefull för dem som använder sig av flyget som kommunikationsmedel. Bromma är alltså en omistlig tillgång i Stockholmsregionens flygbetjäning. Oskar Lindkvist hänvisar till jetflygets avflyttning från Bromma, men den var, såvitt jag förstår, inte ovillkorlig. Den gången sade man att det jetflyg som då i huvudsak Linjeflyg hade börjat använda sig av borde flyttas till Arlanda, men att jetflyget – om det håller sig inom de rigorösa miljöbestämmelser som finns för Bromma flygplats – är en tillåten form av flygtrafik.

Anf. 203 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Rolf Clarkson drabbades av litet nostalgi. Det kanske man gör i vår ålder, när man har varit med i dessa debatter ganska länge. Det är bara det att Rolf Clarkson alltid har tillhört förlorarna när det gäller flyget på Bromma. Det skulle sitta mycket bra om det utvecklade sig så, att någon form av beslut kunde komma innan vi lämnar riksdagen, så att Bromma flygplats blir som det ur Stockholms synpunkt är tänkt, nämligen en bit grön mark utan flyg och flygterror för Stockholms invånare, som situationen är i dag.

Jag hade en fråga till Rolf Clarkson, som har varit något slags ställföreträdande regeringstalesman i dessa frågor. Rolf Clarkson var ju med redan 1977 när en utredning tillsattes för att förstärka flyget på Bromma. Han har alltid gjort fantastiska insatser för att flyget på Bromma skall vara kvar och utvecklas som det för närvarande gör.

Min fråga är: Vem har fattat beslut om att jetdrivna flygplan skall återinföras på Bromma flygplats? Jag hävdar att riksdagen inte har gjort det, eftersom frågan aldrig har underställts riksdagen. Vem har då rätt att fatta ett sådant beslut? Eller är det helt enkelt så, Rolf Clarkson, att regeringen – även om den inte har bemyndigandet – tror sig ha rätt att fatta vilka beslut som helst? Jag väntar på att Rolf Clarkson skall ge mig ett svar.

Rolf Clarkson talade om framtidsflygplatsen. Jag skall berätta för Rolf Clarkson om vad som skall ske på Bromma flygplats. Med de bästa arkitekter och byggare som vi har i stan pågår för närvarande mycket avancerade planer på en trädgårdsstad. En liten stad växer fram i en fin grönska, omgiven av de tre koloniområden som för närvarande omgärdar Bromma flygplats. Det, Rolf Clarkson, är framtiden för Bromma flygfält. Men svara mig på frågan vem det är som har bestämt att jetmotordrivna flygplan återigen skall få lov att trafikera Bromma!

Anf. 204 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Jag frustar av förtjusning över att se Oskar Lindkvist i stridsposition igen i detta ärende. Men jag måste avvisa hans beteckning av mig såsom den ständige förloraren i Brommafrågan. Jag är av engelsk härkomst, och som Oskar Lindkvist känner till förlorar engelsmännen ju alla fältslag utom det sista. Jag räknar med att det skall vara mitt arvegods också i Brommafrågan.

Jag vet inte när det har införts ett förbud över huvud taget mot jettrafik på Bromma. Den ordalydelse som Oskar Lindkvist själv använde var att jetflyget skulle flyttas till Arlanda vid utflyttningen av inrikesflyget till Arlanda. Men att det skulle innebära ett förbud mot ett jetflyg på Bromma som följer de bestämmelser om buller och utsläpp som koncessionsnämnden har fastställt är jag inte medveten om, Oskar Lindkvist.

Jag tror att denna trädgårdsstad på Bromma blir en utopi, ett slags hallucination, för Oskar Lindkvist. Det torde bli mer en stadsdel fylld med bullrig motortrafik, som skulle störa de boende där i mycket högre grad än den under dygnet tidsbegränsade flygverksamhet som nu är tillåten på Bromma.

Anf. 205 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Om jag inte vill säga att Rolf Clarkson är den ständige förloraren, kan jag mildra det litet grand och säga att Rolf Clarkson är den ständige tvåan. Rolf Clarkson har ännu inte lyckats med uppgiften att på ett bestående sätt bevara Bromma flygplats såsom flygplats. Det kommer inte att ske denna gång heller.

Det är en kort tid kvar till nästa val i Stockholm och i Sverige. Jag kan försäkra Rolf Clarkson att jag inte blir det minsta upphetsad numera, eftersom jag är fullständigt övertygad om att nästa val kommer att sätta punkt för flygverksamheten på Bromma. Då kan de som har satsat egna pengar på

Bromma i tron på att Rolf Clarkson och hans parti har haft rätt i sin bedömning, se sina pengar gå all världens väg. De har gjort en kortsiktig investering till ingen nytta.

Rolf Clarkson sade att jag hade hallucinationer när det gäller det framtida Bromma flygfält. Det har jag inte. Jag har talat med folk i Stadshuset. Vi är överens om att en av dem som skall få en inbjudan att se på själva upplägget är just Rolf Clarkson. Jag tänkte glädja honom med att han skulle få komma och titta på vad de främsta företrädarna för planering kan åstadkomma i Stockholm. Stockholm är inte fy skam såsom stad. Det finns mycket här som är bra. Det kommer också att bli bra på Bromma flygfält, när det blir miljömässigt planerat för framtiden.

Dessutom vill jag nämna att det i Stockholm har bildats en arbetsgrupp för att befria flygplatsen från flygverksamhet. Det intressanta är att det i denna arbetsgrupp ingår företrädare för Socialdemokraterna, för Vänsterpartiet, för kds, för Centern och för Miljöpartiet. De har alltså för närvarande ett litet underläge i Stockholms stadshus. Men jag är övertygad om att dessa strävanden har en mycket stor bredd. Därutöver finns organisationer och villaägarföreningar som står bakom dessa aktiviteter för att befria Bromma flygfält från flyg.

På s. 24 i utskottets betänkande står vad som skedde den 17 december 1980. Då beslöt riksdagen att "— — — trafiken med jetmotordrivna flygplan på Bromma snarast möjligt skulle flyttas till Arlanda". Då frågar jag igen: Vem har bestämt att jetmotordrivna flygplan åter skall installeras på Bromma? Den frågan kan väl Rolf Clarkson ändå försöka svara på.

Anf. 206 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Oaktat att jag kanske tillhör en annan generation, minns jag debatten om Bromma när jag var ganska ung här i kammaren. En del av de trädgårdsstadsargument som Oskar Lindkvist nu framförde förekom väl även då i något annan version. Passar inte Bromma, kanske Tullinge är en intressant placering av denna trädgårdsstad. Det finns ju ett behov av att lägga flygplatsen någonstans. Läggs den inte på det ena stället, kan det finnas ett behov av att lägga den någon annanstans.

I detta betänkande finns ett avsnitt som rör resultatutjämningen mellan statliga och kommunala flygplatser. När jag talar om resultatutjämningen, menar jag den resultatutjämning som avser kommunala flygplatser i det primära nätet. Jag talar inte om någon form av statliga bidrag utan en prestationsbaserad ersättning för utförda prestationer på dessa kommunala flygplatser i det primära systemet.

Även om det nu ter sig något dystert för flyget, finns det anledning att klart markera flygets centrala roll framöver. Oaktat den dämpning som har skett under de senaste åren och oaktat de förbättrade förbindelser som snabbtågen kommer att innebära, är och förblir ett fungerande flygsystem i Sverige ett absolut villkor för att olika delar av landet skall ha en möjlighet att utvecklas industriellt och på annat sätt.

Jag har med en viss oro noterat, uppriktigt sagt, i den infrastrukturproposition som regeringen har lagt fram att det finns skrivningar om flygets roll,

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Luftfart

inte minst i södra Sverige, vilka inger en viss undran och oro. Det kan finnas anledning att vid ett senare tillfälle här i kammaren debattera detta.

Om flygets betydelse för Norrlands inland och Norrland över huvud taget är vi helt överens. Men det vore på något sätt farligt att leva i föreställningen att behovet av flyg kommer att minska när snabbtågsförbindelserna i södra Sverige nu blir bättre. Jag är alldeles övertygad om att i Kristianstad, Ronneby, Kalmar och Växjö – jag kan fortsätta uppräknningen i södra Sverige – är tillgången på goda flygkommunikationer, inrikes mot Arlanda och Bromma och givetvis internationellt, en fullständigt avgörande faktor för att den internationellt konkurrerande industrin skall ha en chans att utvecklas. Allt annat är och förblir illusioner. Jag hoppas verkligen att det som man kan ana mellan raderna i infrastrukturpropositionen inte innebär ett annat synsätt än att man inser flygets stora betydelse för den delen av Sverige samt statsmakternas ansvar för att upprätthålla en god infrastruktur på det sättet.

1988 års trafikpolitiska beslut innehåller en uppdelning av ansvaret för flygtrafikförsörjningen i landet. Riksdagen ansåg då att statens ansvar skulle omfatta trafik av nationell betydelse. Såsom en konsekvens av detta avgränsade man ett särskilt nät, det s.k. primärnätet. I det nätet ingår för närvarande 18 statliga och 5 kommunala flygplatser. De kommunala flygplatserna återfinns i Borlänge, Kramfors, Kristianstad, Trollhättan, Vänersborg och Växjö.

I den proposition som låg till grund för riksdagens beslut konstaterades att de kommunala flygplatserna i primärnätet inte hade likartade förutsättningar för flygplatshållningen som de statliga. Det utredningsarbete som har bedrivits under senare år – Flygplats 2000-utredningen och Luftfartsverkets kompletterande utredningar – har därför haft såsom en viktig utgångspunkt att oaktat huvudmannaskapet ge likartade ekonomiska förutsättningar.

Med en viss adress till företrädaren för Luftfartsverkets styrelse, herr Signell, vill jag gärna säga att det är beklagligt att det har blivit så litet av det myckna arbete som faktiskt har lagts ned inom Luftfartsverket, i samråd med olika flygplatser runt om i landet, inte minst de kommunala. Jag vill inte påstå att det har blivit en tumme eller ingenting, men vi är nog ganska många ute i landet som hade en förhoppning om att detta arbete hade resulterat i en rimligare uppföljning av den princip som riksdagen har slagit fast, nämligen likabehandlingsprincipen.

I denna utredning och i detta arbete redovisas det utomordentligt klara effektivitetsnivåer i de kommunala flygplatserna jämfört med Luftfartsverkets egna, och det vet Sven-Gösta Signell mycket väl. Man behöver inte bara ta Växjö som ett gott exempel. Men det visade sig där att man hade mycket högre effektivitet i de kommunala flygplatserna. Jag tror att det även för Luftfartsverket hade varit utomordentligt bra om man hade kunnat tillgodogöra sig mer av den effektivitet och den prestationseffektivitet som fanns hos de kommunala flygplatserna, även för internt bruk inom Luftfartsverket, för att sänka det totala kostnadstrycket i luftfartssektorn. Jag beklagar att man inte har kommit längre i detta sammanhang. Jag hoppas verkligen att det görs ansträngningar just för att inom Luftfartsverket och inom hela primärnätet få ned kostnaderna.

Herr talman! I årets budgetproposition behandlas återigen frågan om re-

sultatutjämnningen mellan statliga och kommunala flygplatser. Med hänvisning till den nyligen genomförda avregleringen av flyget säger kommunikationsministern, vilket utskottet instämmer i, att man inte vill göra några ändringar av detta resultatutjämnningssystem. Man konstaterar att man skall låta avregleringen fortsätta ytterligare en tid för att sedan återkomma med en samlad bedömning.

I utskottets betänkande konstateras att både motionärerna och kommunikationsministern synes ha samma mening när de förordar att övergångssystemet för år 1993 för resultatutjämnning skall fortsätta gälla i avvaktan på en utvärdering av avregleringens effekter och en ny bestämning av statens ansvar för flygplatsnätet.

Mot den bakgrunden är det något förvånande att konstatera att man i propositionen och i utskottets betänkande tar upp tanken att man skulle bryta ut de fem kommunala flygplatserna ur primärnätet och måhända föra in dem i samtalen mellan stat och kommun när det gäller transfereringarna mellan stat och kommun. Jag anser att detta är utomordentligt ologiskt. Först hävdar man att man skall avvakta en utvärdering av primärnätet och avregleringens effekter där under något eller ett par år för att vinna större erfarenheter. Det kan vara en klok bedömning. Då är det mycket anmärkningsvärt att man i nästa steg bryter ut 5 av primärnätets 23 flygplatser för en särskild behandling, särskilt med tanke på att hela transfereringssystemet mellan stat och kommun är uppbyggt med en hög grad av generalitet – det skall vara ett antal generella faktorer som påverkar hur mycket pengar olika kommuner skall få från staten. Det är då märkligt att man blandar in innehavet av flygplats som en komponent i systemet.

I utskottets skrivning tycker jag mig ändå ana att man känner en viss tveksamhet inför detta. Grundinställningen från utskottets sida är att man under en tid bör avvakta och se avregleringens effekter på primärnätet. Därefter kan man göra en samlad bedömning och återkomma. Då bör man också återkomma och finna former för en resultatutjämnning mellan de kommunala och de statliga flygplatserna inom ramen för Luftfartsverket, utan att det påverkar den statliga budgeten. Det skall alltså ligga inom Luftfartsverkets system om en högre prestationseffektivitet, en sänkt kostnadsbild inom Luftfartsverkets eget system. Då bör det finnas möjligheter, med bibehållet avkastningskrav, att klara detta. Det är jag alldeles övertygad om. Det finns goda förebilder i de kommunala flygplatserna.

Med förhoppningen att man kan tolka det på detta sätt har jag för närvarande inget direkt annat yrkande. Men jag skulle gärna vilja ställa en fråga till utskottsmajoritetens talesman Rolf Clarkson om han delar min uppfattning att det måhända är bättre att få en samlad bedömning av primärnätet än att på detta sätt bryta ut fem av de 23 primära flygplatserna för ett mycket egendomligt system och bygga in det i stat- och kommunförhandlingarna.

Anf. 207 ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Redan i replikskiftet med Karl-Erik Persson sade jag att det även i de södra delarna av Sverige fanns ett stort och legitimt behov av att ha ett bra flygutbud. Det är ju vad Anders G Högmärk har pläderat för i sitt inlägg.

Som en kommentar till vad han har sagt får jag väl tillstå att jag tycker att kommunikationsministern självfallet har rätt i att han i denna avregleringsfas som inrikesflyget befinner sig i gör klokt i att avvakta med ett slutgiltigt ställningstagande om flygplatserna inom det statliga primärnätet. Men då vi hade en diskussion om detta i utskottet hade vi, måhända obefogat, intrycket att de krav som Anders G Högmark ställde i sin motion skulle innebära ökade kostnader för staten. Vi har numera klart för oss att så inte är fallet. Jag bedömer det därför som rimligt att de fem flygplatser som är kommunalt ägda och ingår i det statliga primärnätet – jag tänker t.ex. på Kristianstad, Växjö och Borlänge – borde få del av resultatutjämnningen även i fortsättningen.

Anf. 208 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag vill först göra en reflexion. Enligt Rolf Clarkson var vår motion tillgodosedd. Varför har utskottet då avstyrkt den? Hade det inte varit på sin plats att utskottet i stället glatt hade konstaterat att den var tillgodosedd i alla delar?

Gävleborgs län är efter Norrbottens län det värst drabbade länet i fråga om arbetslöshet. De prognoser som föreligger är alarmerande. Den enda förhoppning som vi har haft var att regeringen i sin proposition 176, Investeringsringar i trafikens infrastruktur, skulle prioritera utbyggnaden av snabbtåget mellan Stockholm och Sundsvall samt utbyggnaden av E4 till motorväg och därmed tidigare lägga investeringarna.

I denna proposition kom det avgörande dråpslaget mot länen utefter Mellannorrlandskusten. Varken ostkustbanan eller utbyggnaden av E4 var prioriterade av regeringen.

Med anledning av den tidigare propositionen, Bidrag till kommunala flygplatser m.m., bil. 7 sjätte huvudtiteln E 2, där man dessutom förutskickade att driftstödet till de kommunala flygplatserna i Hudiksvall, Söderhamn samt Gävle skall dras in, vore detta rena dödsstöten för Gävleborgs län.

Om denna regerings intention skulle förverkligas, har man anledning att befara att Gävleborgs län nu kommer att förlora huvudparten av sin fortfarande aktiva industri.

Den arbetslöshet som därmed förutskickas kommer att lägga länet på en förnedrande förstaplats.

Det är alltid mycket svårare att bygga upp något nytt än att investera i den etablerade sysselsättningen för att bibehålla denna.

De kommunala flygplatserna i Hudiksvall, Söderhamn samt Gävle brottas med svåra ekonomiska problem. När nu regeringen i sin proposition inte har prioriterat E4 samt snabbtågsprojektet, är ovan nämnda kommuner tvingade att med alla medel hålla liv i sina flygplatser, så att industrirester och allmänhet m.m. kan verka utan störningar.

I propositionen anges att av det totala anslaget om 15,2 miljoner kronor som utgår som driftstöd skall minst 10 miljoner kronor användas till stöd av de kommunala flygplatserna i Norrlands inland.

I dag erhåller Hudiksvalls kommun 900 000 kr, Söderhamns kommun 900 000 kr och Gävle kommun 900 000 kr.

Om regeringens förslag innebär att de tre kommunala flygplatserna i Gäv-

leborgs län mister sina stöd, kommer detta att verka som en katalysator för den stigande arbetslösheten och naturligtvis för nedläggning av industrierna.

Det är därför inte mer än rimligt att låta de tre kommunerna behålla sina statliga bidrag tills det nya snabbtåget trafikerar sträckan Sundsvall–Stockholm via Arlanda med större turtäthet och snabbare än i dag samt att prioritera E4 upp till Sundsvall och bygga ut den till motorväg.

Detta statliga stöd borde kunna garanteras kommunerna samt indexuppräknas varje år fram till dess att Mellannorrland – och därmed resten av Norrland – anslutits till resten av Sverige och trafik på väg och järnväg kan bedrivas under samma villkor som för de boende i Sydsverige.

Hur var det som det lät för inte så länge sedan? Jo, att hela Sverige skall leva! Det som man tydligen underlät att säga var: Javisst skall det leva – men under olika villkor!

Herr talman! Egentligen är detta inlägg överflödigt, då man kan konstatera att nästan alla partier – detta inkluderar samtliga regeringspartier – har motionerat enligt Ny demokratis motion i detta ärende. Dessa motioner kommer givetvis från länets egna ledamöter. Hur väl de argumenterat och därmed förankrat sina motioner i sina egna partier får kommande votering utvärdera.

Man får väl anta att de skrivit motionerna i denna allvarliga fråga inte bara för att få positiva skrivningar för sig själv och partiet i lokal press och övriga medier.

Redan nu kan jag tyvärr konstatera att resp. partiers ledamöter i utskottet inte reserverat sig till förmån för de motioner som är skrivna av länets ledamöter. Emellertid har samtliga partier samt länets ledamöter fortfarande en chans att visa vad de samt partierna går för, nämligen genom att stödja Ny demokratis motion och därmed Gävleborgs län.

Utskottets uttalande att det icke bör föregripa prövningen av bidrag genom att uttala sig till förmån för bidrag till nämnda flygplatser finner jag mycket konstigt.

Utskottet kan och borde med tanke på att så många partier motionerat för stödet ha tillkännagivit att bidraget skall utgå så länge som ostkustbanan och E4 inte är utbyggda.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall på vår reservation nr 6 vid mom. 28 i trafikutskottets betänkande nr 19, vilket innebär bifall till Ny demokratis motion T701 om fortsatt stöd till flygplatserna i Gävle, Söderhamn och Hudiksvall.

Anf. 209 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Arne Jansson sade själv att hans inlägg var onödigt, och jag instämmer till fullo i detta. I den mån han berörde den flygplatsfråga i Gävleborg som behandlas i detta betänkande ber jag honom att läsa majoritetstexten på s. 32, som lyder: "Utskottet anser sig inte heller i detta sammanhang böra föregripa prövningen av bidrag genom att uttala sig till förmån för bidrag till flygplatserna i Gävleborg. Huvudmännen för dessa flygplatser har alltså att i vanlig ordning ansöka om bidrag från anslaget. Även de här aktuella motionsförslagen avstyrks således."

Som jag sade i mitt inledande anförande är också reservation 6 exempel

på en onödig reservation, eftersom majoritetstexten är positiv och klarläggande för motionären.

När nu herr talmannen var vänlig nog att låta Arne Janssons inlägg beröra både järnvägs- och vägfrågor vill jag också säga till Arne Jansson när det gäller järnvägar att ostkustbanan är mycket högt prioriterad av regeringen och säkert också kommer att bli så av riksdagen. Ostkustbanan skall enligt den föreliggande infrastrukturpropositionen så snart som möjligt byggas ut för snabbtågstrafik. Går vi upp till Hudiksvall finner vi en tidigare utläggning av projekt för ungefär 800 miljoner kronor.

Med dessa upplysningar anser jag att jag på ett tillfredsställande sätt har beskrivit den positiva inställning som regeringen har till infrastrukturfrågorna i Norrland.

Anf. 210 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag fick inte svar på frågan varför utskottet, om min motion är så väl tillgodosedd, inte säger detta. Utskottet hemställer klart och tydligt att den skall avslås, med den motiveringen att huvudmännen för dessa flygplatser har att i vanlig ordning ansöka om bidrag från anslaget. Om anslaget tar slut, finns det inget bidrag att ansöka om. Jag skulle därför önska att anslaget var så konstruerat att flygplatserna i fråga var garanterade ett bidrag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 1 april.)

22 § Banverket

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU21 Banverket (prop. 1992/93:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

23 § SMHI och Eumetsat

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU22 SMHI och Eumetsat (prop. 1992/93:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU23 Statens geotekniska institut (prop. 1992/93:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 april.)

25 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1992/93:190 Mervärdesskatten på väg- och broavgifter, m.m.
1992/93:193 Sjukförsäkringsregister hos de allmänna försäkringskassorna
1992/93:198 Indrivning av statliga fordringar m.m.
1992/93:199 Lag om marknadsreglering på fiskets område, m.m.
1992/93:206 Ändringar i lagstiftningen för värdepappersfonder, Allmänna pensionsfonden m.m.
1992/93:207 Åtgärder mot penningtvätt
1992/93:218 Avreglering av arbetsförmedlingsmonopolet
1992/93:223 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Estland om ömsesidigt bistånd i tullfrågor
1992/93:228 Ändrade grundutbildningstider för vissa värnpliktiga, m.m.
1992/93:232 Fiskelag, m.m.
1992/93:233 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Ryska federationen på fiskets område
1992/93:237 Godkännande av vissa marina konventioner
1992/93:238 Ändringar i minerallagen m.m.
1992/93:243 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Estland på fiskets område
1992/93:244 Styrnings- och samarbetsformer i biståndet
1992/93:246 Ändringar i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (NORSAD-fonden)
1992/93:247 Godkännande av ändring av samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet)

26 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 30 mars

1992/93:112 av *Karl Gustaf Sjödin* (nyd) till justitieministern om tilltron till rättssamhället:

Jag vill anknyta till den djupgående etiska rättviseproblematik som jag talade om i den allmänpolitiska debatten.

Det svenska folket sätter allt mindre tilltro till det svenska rättssamhället. Man uppfattar att den enskildes rättssäkerhet är för svag och att det finns bristande konsekvens i lagstiftningen. Rättsapparaten trovärdighet ifrågasätts.

Det handlar om en etisk rättvisekris som länge diskuterats ute bland vanligt folk och som nu också påtalas i juristkretsar. Det är fråga om en kris som är minst lika djupgående som den ekonomiska kris som vi nu upplever.

Det har exempelvis blivit allt svårare att som egen företagare överleva med hedern i behåll. Ärliga näringsidkare konkurreras ut av företagare som inte följer gällande lagstiftning. Restaurang-, taxi- och turistnäringen, byggbranschen och jordbruket är några av de branscher som drabbats hårdast av det mycket utbredda svartjobbandet.

De ärliga tvingas iakttäta hur olagliga metoder tillåts användas utan straffpåföljd och därigenom indirekt premieras av samhället. Själva förväntas de konkurrera med lagöverträdarna på en allt tuffare marknad. Det är inte konkurrens på lika villkor. Sakta men säkert urholkas de hederligas moral och ansvarskänsla. De riskerar att slås ut, gå i konkurs, tvingas lämna hus och hem.

Vi måste börja en diskussion om detta nu, för att undvika förödande samhällskonsekvenser i form av moralisk upplösning, ökad kriminalitet, en upptrappning av våldet i samhället m.m.

Vad avser justitieministern göra för att få till stånd en konstruktiv diskussion om den här problematiken och för att åstadkomma att konkreta åtgärder vidtas för att snabbt förbättra tilltron till det svenska rättssamhället?

1992/93:113 av *Bo Arvidson* (m) till jordbruksministern om en ny utbildning för företagare m.fl. som är verksamma inom skogsbruket:

Den nya skogspolitiken ställer ökade krav på kunskaper hos såväl skogsägare som anställda inom skogsbruket framhåller jordbruksministern i proposition 1992/93:226 En ny skogspolitik.

Skogspolitiska kommittén säger i sitt betänkande SOU 1992:76 att man inte gjort någon utvärdering av den gymnasiala skogsinriktade utbildningen. Kommittén anser det angeläget att en översyn görs med det snaraste. Man anger också att genom en bantning och anpassning av utbildningen kan besparingar göras till andra angelägna områden.

Kommittén anser däremot att ökade utbildningsinsatser behövs för såväl nyblivna skogsägare som skogsmaskinförare. Inte minst de senare har ett stort ansvar för hur miljö- och naturvården bedrivs i skogen. Det är en riktig slutsats, men samma behov av utbildning kommer att finnas inom jordbruket och trädgårdsnäringen.

Det treåriga naturbruksprogrammet kommer att ge grundläggande utbildning för personer som vill verka inom jord-, skogs-, trädgårds- och vattenbruk eller inom djurvård och hästhållning. Programmet införs successivt från 1992 och framåt vid landets naturbruksgymnasier.

De nuvarande driftsledarutbildningarna om 20 resp. 40 veckor vid lant-

bruksskolorna kommer sannolikt att avvecklas när den tvååriga lantmästarutbildningen införs. Detsamma gäller motsvarande utbildningar på trädgårdsområdet.

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Behov

De aktuella näringarna kommer att behöva en bra företagarutbildning i framtiden. Antalet anställda minskar och många antas bli egna företagare.

Inom skogsbruket kommer en stor del av arbetet att utföras av egna företagare, entreprenörer. För närvarande saknas utbildningsmöjligheter för denna kategori av företagare. Med hänsyn bl.a. till de ökade miljökraven i framtiden är det viktigt att de blivande entreprenörerna får en bra utbildning inom bl.a. ekonomi och naturvård.

"Naturbrukstekniker"

Med naturbruksprogrammet eller motsvarande kunskaper och erfarenheter som grund bör en ettårig "naturbruksteknikerutbildning" startas vid några naturbruksgymnasier i landet. Utbildningen bör ges karaktär av riksgymnasier med riksrekrytering. Målet skulle vara att utbilda företagare och specialister inom de areella näringarna. Delar av utbildningen inom t.ex. ekonomi, marknadsföring, marknadskännedom, eget företagande, miljöfrågor, juridik, arbetsrätt, verksamhetsplanering m.m. kunde vara gemensamma medan de rent produktionsinriktade delarna skulle ges separat för varje bransch. Den av storskogsbruket efterfrågade påbyggnadsutbildningen för blivande maskinförare kunde eventuellt byggas in i systemet eller ges separat vid några få skolor i landet.

Mål med utbildningen:

Att ge fördjupade kunskaper för den som skall starta eget företag och till den som skall ta anställning där det ingår självständigt ansvar för produktion och arbetsledning.

Att ge fördjupad kompetens för att starta och driva ett naturbruksföretag på ett marknadsinriktat och miljömedvetet sätt.

Att ge fördjupning i yrkesämnena.

Utbildningen byggs upp utifrån ett gemensamt basblock med

- ekonomi och marknadsfrågor
- miljö och resurshushållning
- juridik och arbetsrätt
- verksamhetsplanering och arbetsledning

Efter basblocket erbjuds tillämpad och fördjupad produktionsteknik inom ett av naturbrukets olika yrkesområden:

- skogsbruk
- jordbruk
- trädgård

Med anledning av det ovan anförda vill jag fråga:

Vilka initiativ har statsrådet vidtagit eller ämnar statsrådet vidta för att en utbildning på den här nivån kommer till stånd?

27 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställdes

den 30 mars

1992/93:507 av *Lars-Erik Lövdén* (s) till justitieministern om Riksrevisionsverkets granskning av Statens invandrarverks upphandling av förläggningar:

Nyligen överlämnade Riksrevisionsverket, RRV, sin granskning av Statens invandrarverks, SIV, upphandling av förläggningskapacitet för asylsökande till regeringen. I direktiven har regeringen uttryckligen sagt att granskningen också skulle omfatta kontroller av om avtal slutits med personer som dömts för ekonomisk brottslighet e.d. I sin rapport säger RRV att man inte kunnat fullgöra denna del av kontrollen eftersom man inte fått förutsättningar för detta. Enligt uppgift har Justitiedepartementet förhindrat en sådan kontroll genom att inte ge RRV:s granskare tillgång till de nödvändiga polisregistren. Trots att hela regeringen stod bakom utredningsbeslutet har uppenbarligen ledningen för Justitiedepartementet motarbetat beslutets genomförande.

Min fråga till justitieministern är därför:

Varför har Riksrevisionsverkets granskare inte fått tillgång till de nödvändiga polisregistren så att man hade haft möjlighet att fullgöra det utredningsuppdrag som regeringen gav RRV i december 1992?

28 § Kammaren åtskildes kl. 22.06.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 23 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 61 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. beslutet om samlad votering före 7 §,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 95 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 131 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.57,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 21 § anf. 191 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

Innehållsförteckning

Prot. 1992/93:87
31 mars 1993

Onsdagen den 31 mars

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 mars	2
Lagutskottets betänkande LU27	
Lagutskottets betänkande LU29	
Lagutskottets betänkande LU30	
Lagutskottets betänkande LU31	
Lagutskottets betänkande LU32	
Lagutskottets betänkande LU33	
Meddelande om samlad votering	2
5 § Statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (Jordbruksdepartementet)	3
Jordbruksutskottets betänkande JoU13	
Debatt	
Margareta Winberg (s)	
Christer Windén (nyd)	
Jan Jennehag (v)	
Ingvar Eriksson (m)	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Åke Selberg (s)	
Lennart Brunander (c)	
Holger Gustafsson (kds)	
Claus Zaar (nyd)	
Arne Jansson (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 6 §</i>	
6 § Skattepolitiken	45
Skatteutskottets betänkande SkU20	
Debatt	
Anita Johansson (s)	
Peter Kling (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Harry Staaf (kds)	
Beslut	66
Jordbruksutskottets betänkande JoU13	
Skatteutskottets betänkande SkU20	
Meddelande om frågestunden den 13 april	67
Andre vice talmannen	
Beslut om samlad votering	67

7 § Anslag till polisväsendet	67
Justitieutskottets betänkande JuU21	
Debatt	
Lars-Erik Lövdén (s)	
Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
Berith Eriksson (v)	
Christel Anderberg (m)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Liisa Rulander (kds)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Margitta Edgren (fp)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
8 § Anslag till Justitiekanslern	93
Justitieutskottets betänkande JuU22	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
9 § Kungl. hov- och slottsstaterna	93
Konstitutionsutskottets betänkande KU22	
Debatt	
Bengt Hurtig (v)	
Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
10 § Anslag till Datainspektionen	94
Konstitutionsutskottets betänkande KU23	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
11 § Stöd till politiska partier	95
Konstitutionsutskottets betänkande KU24	
Debatt	
Harriet Colliander (nyd)	
Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)	
Ulf Kristersson (m)	
Andre vice talmannen (om debattreglerna)	
Hans Nyhage (m)	
Ingvar Svensson (kds)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
12 § Anslag till allmänna val	102
Konstitutionsutskottets betänkande KU25	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
13 § Anslag till Sametinget	102
Konstitutionsutskottets betänkande KU26	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
14 § Presstödet m.m.	102
Konstitutionsutskottets betänkande KU27	
Debatt	
Kurt Ove Johansson (s)	
Harriet Colliander (nyd)	
Talmannen (om sammanträdet fortsättning under kvällen)	
Bengt Hurtig (v)	
Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)	

Beslut	113	Prot. 1992/93:87 31 mars 1993
Justitieutskottets betänkande JuU21		
Justitieutskottets betänkande JuU22		
Konstitutionsutskottets betänkande KU22		
Konstitutionsutskottets betänkande KU23		
Konstitutionsutskottets betänkande KU24		
Konstitutionsutskottets betänkande KU25		
Konstitutionsutskottets betänkande KU26		
Konstitutionsutskottets betänkande KU27		
Beslut om uppskjuten votering	116	
Ajournering	116	
Återupptagna förhandlingar	117	
15 § Avveckling av det premiegrundande allemanssparandet, m.m.	117	
Finansutskottets betänkande FiU12		
Debatt		
Arne Kjörnsberg (s)		
Hans Andersson (v)		
Tom Heyman (m)		
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>		
16 § Tillägsbudget inom Finansdepartementets område	121	
Finansutskottets betänkande FiU13		
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>		
17 § Vissa anslag inom Civildepartementets område	121	
Finansutskottets betänkande FiU14		
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>		
18 § Lagstiftningsåtgärder beträffande stiftelser m.m.	121	
Lagutskottets betänkande LU34		
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>		
19 § Statsbudgeten för budgetåret 1993/94 (Miljö- och naturresursdepartementet)	122	
Jordbruksutskottets betänkande JoU12		
Debatt		
Ulla Pettersson (s)		
Jan Jennchag (v)		
Lennart Daléus (c)		
Mona Saint Cyr (m)		
Christer Windén (nyd)		
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>		
20 § Sjöfart	129	
Trafikutskottets betänkande TU18		
Debatt		
Håkan Strömberg (s)		
Kenneth Attefors (nyd)		
Karl-Erik Persson (v)		
Tom Heyman (m)		
(forts.)		
Meddelande om eventuellt arbetsplenum den 2 april	139	
Förste vice talmannen		

20 § (forts.) Sjöfart (forts. TU18)	139
Kenneth Attefors (nyd)	
Karl-Erik Persson (v)	
Tom Heyman (m)	
Ulla Pettersson (s)	
Gunhild Bolander (c)	
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>	
21 § Luftfart	145
Trafikutskottets betänkande TU19	
Debatt	
Sven-Gösta Signell (s)	
Karl-Erik Persson (v)	
Rolf Clarkson (m)	
Kenneth Attefors (nyd)	
Oskar Lindkvist (s)	
Anders G Högmark (m)	
Arne Jansson (nyd)	
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>	
22 § Banverket	160
Trafikutskottets betänkande TU21	
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>	
23 § SMHI och Eumetsat	160
Trafikutskottets betänkande TU22	
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>	
24 § Statens geotekniska institut	161
Trafikutskottets betänkande TU23	
<i>Beslut skulle fattas den 1 april</i>	
25 § Bordläggning	161
26 § Anmälan om interpellationer	
1992/93:112 av Karl Gustaf Sjödin (nyd) om tilltron till rätts-	
samhället	161
1992/93:113 av Bo Arvidson (m) om en ny utbildning för företa-	
gare m.fl. som är verksamma inom skogsbruket	162
27 § Anmälan om fråga	
1992/93:507 av Lars-Erik Lövdén (s) om Riksrevisionsverkets	
granskning av Statens invandrarverks upphandling av för-	
läggningar	164